

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Yhteisöpedagogin rooli lastensuojelussa

Kilpailevatko yhteisöpedagogit ja sosionomit samoista työtehtävistä lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa?

Laura Kinnunen ja Jenna Pirinen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(4/2020)

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi (AMK)

Tekijät: Laura Kinnunen ja Jenna Pirinen

Opinnäytetyön nimi: Yhteisöpedagogin rooli lastensuojelussa - Kilpailevatko yhteisöpedagogit ja sosionomit samoista työtehtävistä lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa?

Sivumäärä: 168 ja 3 liitesivua

Työn ohjaaja: Kari Keuru

Työn tilaaja: Humanistinen ammattikorkeakoulu

Tämä opinnäytetyö sai alkunsa tarpeesta tutkia, kilpailevatko yhteisöpedagogit ja sosionomit samoista työtehtävistä lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa. Aiheen taustalla on 03/2016 voimaan tullut laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. Laissa säädetään sosiaalihuollon laillistettavista ja nimikesuojattavista ammateista. Yhteisöpedagogi AMK- ja ylempi AMK-tutkinnot eivät kuulu niiden koulutusten joukkoon, joille voidaan myöntää sosiaalihuollon ammattihenkilölain mukainen ammattioikeus tai oikeus käyttää nimikesuojattua ammattinimikettä. Pohdimme tämän hankaloittavan yhteisöpedagogien sijoittumista lastensuojelun työtehtäviin, vaikka Valvira on antanut lausuntonsa 03/2017 yhteisöpedagogin kelpoisuudesta sosiaalialan tehtäviin. Lausunnon mukaan yhteisöpedagogit voivat työskennellä sosiaalihuollon monenlaisissa palveluissa, mukaan luettuna lastensuojelun avo- ja sijaishuolto. Päättökysymyksen lisäksi kartoitimme, mitä yhteisöpedagogi tarjoaa lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin sekä kuinka yhteisöpedagogitutkinto tunnetaan seitsemällä eri paikkakunnalla Suomessa.

Opinnäytetyön tilaajana toimi Suomen Humanistinen ammattikorkeakoulu Oy. Olennaiset tavoitteet tilaajamme näkökulmasta tutkimuksellemme olivat selvittää niitä tapauksia, joissa yhteisöpedagogin työllistymisen esteeksi on noussut sosiaalialan ammattipätevyden puuttuminen sekä niitä tapauksia, joissa yhteisöpedagogi on työllistynyt sosiaalialalle, vaikka hänellä ei ole sosiaalialan ammattipätevyyttä. Lisäksi meidän tuli kartoittaa työnantajien erilaisia tulkintoja edellä mainittuihin tapauksiin liittyen. Tilaajamme käyttää tutkimuksemme tuloksia yhteisöpedagogitutkinnon kehittämistyössä ja koulutuksen tulevien painopisteiden asettamisessa.

Tutkimusmenetelmäksi valitsimme haastattelun, koska se sopi parhaiten tutkimustarkoituksiimme. Keräsimme tutkimusaineiston tekemällä haastatteluita seitsemällä eri kokoisella paikkakunnalla ympäri Suomea. Aineistoa keräsimme sekä julkiselta että yksityiseltä sektorilta. Valitsimme paikkakunnat maantieteellisen sijainnin mukaan, jotta mahdolliset paikkakuntakohtaiset erot tulisivat esille.

Tulosten mukaan yhteisöpedagogit kilpailevat sosionomien kanssa niistä lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtävistä, mitkä eivät edellytä sosiaalihuollon ammatinharjoittamisoikeutta. Vaikka sosiaalihuollon ammattihenkilöillä ei ole tarkoitus rajoittaa sosiaalihuollossa työskentelevää henkilöstöä vain laillistettuihin ammattihenkilöihin, niin käytännössä se rajoittaa siitä huolimatta yhteisöpedagogien mahdollisuuksia työllistyä lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin. Tämä on valitettavaa, koska tutkimustuloksien mukaan yhteisöpedagogitutkinto sisältää sellaista osaamista, mitä lastensuojelussa tarvitaan. Osaltaan asiaa ei edistä myöskään se, ettei yhteisöpedagogien koulutuksen tuomaa ammattitaitoa tunneta kunnolla.

Asiasanat: Lastensuojelu, yhteisöpedagogi, sosionomi, sosiaalihuoltolaki, ammattihenkilö, kelpoisuus, haastattelu

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Master of Humanities, Community Educator

Author: Laura Kinnunen and Jenna Pirinen

Title: Community educator's role in child welfare – Is there a rivalry over jobs between community educators and bachelors of social services?

Number of Pages: 168 and 3 attachment pages

Supervisor: Kari Keuru

Subscriber: Humak University of Applied Sciences

This thesis got started from a need to research the rivalry over jobs between community educators and bachelor of social services in child welfare, especially in open welfare and foster care. The thesis traces the ancestry of the Act on social welfare professionals, which came into effect in March 2016. The Act provides for social welfare licentiate and title protected professions. Community educators and master's degrees are not among those professions. We consider that it complicates community educators prospects to find employment in child welfare. Although Valvira (National Supervisory Authority for Welfare and Health) has given statement which says, that community educators are qualified to work in several assignments in social work, including in open welfare and foster care. In addition to the main research question, we mapped what community educators offers to child welfare and how community educator education is known on seven localities.

Subscriber of the thesis was Humak University of Applied sciences. The main objectives of the thesis were to find out those cases where community educator could not be employed because of lacking professional practicing rights for social welfare professionals. Furthermore, subscriber requested us to find out about the cases where community educator had been employed without professional practicing rights for social welfare professionals. Additionally, we were asked to look into how employers explicate above-mentioned cases. Subscriber is going to use these results to development of community educator`s education and set the new emphasis of the education for the future.

In this thesis research method was an interview, because it was the most suitable for our research purposes. We gathered research material by interviewing on seven different size localities in Finland. The material was gathered from public and private sectors. Those localities were chosen according to their geographical location to indicate differences between them.

According to the results, there is a rivalry over jobs between community educators and bachelor of social services in those vacancies where requirement is not a protected professional title. The Act of social welfare licentiate and title protected professions does not mean, that only professions in child welfare should be licenced social welfare professionals. In practice nevertheless the Act constrains community educators employment opportunities. This is unfortunate because according to the results, community educator`s education provides expertise what is needed in child welfare. The fact that community educator's proficiency is rather unknown, does not promote situation.

Keywords: Child welfare, community educator, bachelor of social services, social welfare Act, professional, competence, interview

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
2	HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU	9
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	11
3.1	Tutkimuksen aihe.....	13
3.2	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	15
3.3	Tutkimusstrategia	16
3.4	Tutkimusmenetelmien valitseminen	17
3.4.1	Haastattelu	18
3.5	Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys.....	23
4	TUTKIMUKSEN TEORIA	24
5	YHTEISÖPEDAGOGIN KOULUTUS	25
5.1	Historiaa	25
5.2	Yhteisöpedagogi (AMK)	27
5.2.1	Yhteisöpedagogin kompetenssit	28
5.3	Opintojen rakenne.....	30
6	SOSIONOMIN KOULUTUS	35
6.1	Historiaa	36
6.2	Sosionomi (AMK).....	36
6.3	Sosionomin kompetenssit	37
6.4	Opintojen rakenne.....	39
7	YHTEISÖPEDAGOGIN JA SOSIONOMIN TUTKINTOJEN VERTAILU	43
7.1	Samankaltaisuudet.....	43
7.2	Eroavaisuudet	45
8	LASTENSUOJELU	47
9	LASTENSUOJELUN AVOHUOLTO.....	52
9.1	Tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseksi.....	53
9.2	Lapsen taloudellinen ja muu tukeminen	54
9.3	Perhetyö	54
9.4	Perheen tai lapsen sijoitus perhe- tai laitoshoitoon	55

9.5	Muu lasta ja perhettä tukeva toiminta.....	56
10	LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO.....	56
10.1	Perhehoito.....	58
10.2	Ammatillinen perhehoito.....	60
10.3	Lastensuojelun laitoshuolto.....	61
10.4	Muu lapsen tarpeen mukainen hoito.....	62
11	YHTEISÖPEDAGOGIT LASTENSUOJELUN TYÖKENTÄLLÄ.....	64
11.1	Yhteisöpedagogin rooli lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtävissä.....	67
11.2	Moniammatillisuus ja moniammatillinen yhteistyö.....	68
11.3	Yhteisöpedagogin erityisosaaminen lastensuojelussa.....	70
11.3.1	Ehkäisevä työ.....	71
11.3.2	Sosiaalipedagogiikka.....	74
11.3.3	Moninaisuuden kohtaaminen.....	77
11.3.4	Sosiaalinen vahvistaminen ja menetelmäosaaminen.....	80
12	LAKI SOSIAALIHUOLLON AMMATTIHENKILÖISTÄ.....	84
12.1	Valviran lausunto yhteisöpedagogin kelpoisuudesta sosiaalialan tehtäviin.....	86
13	HAASTATTELUAINEISTON ANALYSOINTI JA TULKINTA.....	88
13.1	Haastattelun tulokset.....	89
13.1.1	Kriittisyys tutkimisaineistoa kohtaan.....	89
13.1.2	Yhteenvedo ja pohdintaa.....	129
14	SELVITYKSIÄ.....	136
14.1	Humanistinen ammattikorkeakoulu.....	136
14.1.1	Komentointia.....	141
14.2	Valvira.....	142
14.3	Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.....	143
14.3.1	Komentointia.....	145
14.4	Ammattiliitot.....	145
14.5	Pelastakaa lapset ry.....	149
15	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	151
15.1	Pohdintaa ja kehitysideoita.....	153
15.2	Jalkauttaminen.....	157

LÄHTEET.....	158
LIITTEET	169

1 JOHDANTO

Humanistinen ammattikorkeakoulu on valmistanut humanistisen ja kasvatustieteiden korkeakoulututkinnosta yhteisöpedagogeja vuodesta 1998 alkaen (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020e). Nykyään yhteisöpedagogitutkinnosta valmistuu ihmissuhde- ja vuorovaikutustyön sekä arvostavan kohtaamisen ammattilaisia nuorisotyön ja järjestötyön erilaisille kentille sekä yhä moninaisempiin ammatillisiin toimintaympäristöihin yhteiskunnan eri sektoreilla (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020d).

Yhteisöpedagogitutkinnon painopisteitä on muutettu vuosien saatossa vastaamaan kehitykseen, jossa aiemmin kunnallisia palveluja siirrettiin joko yksityisen tai kolmannen sektorin hoidettaviksi. Tämä kehitys eteni lastensuojelussa nuorisotyötä voimakkaammin lastensuojelun palvelutarpeen kasvaessa. Yhteisöpedagogit työllistyivät lastensuojelun ja sosiaalialan tehtäviin huolimatta siitä, ettei koulutuksessa ollut siihen varauduttu. Yhteisöpedagogitutkinnon painopiste pidettiin selkeästi nuorisotyössä ja järjestötyössä, eikä sitä haluttu viedä sosiaalialan suuntaan. Työmarkkinoiden tarve jouduttiin ottamaan huomioon tutkinnossa kuitenkin vuonna 2008 ja opintoihin lisättiin joitakin lastensuojeluun liittyviä opintokokonaisuuksia. Yhteisöpedagogit eivät kokeneet ongelmia lastensuojeluun työllistymisessä ennen kuin laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä tuli voimaan vuonna 2016. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020e.) Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) tavoitteena on edistää asiakasturvallisuutta sekä sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun.

Lain myötä otettiin käyttöön JulkiSuosikki-rekisteri, jota sosiaali- ja terveysalan lupaja ja valvontavirasto (Valvira) ylläpitää. Kyseessä on julkinen tietopalvelu, joka perustuu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettuihin lakeihin. Rekisteristä voi tarkistaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön pätevyyden. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt voidaan jakaa laillistettuihin ja nimikesuojattuihin ammattihenkilöihin. (Valvira 2016.) Yhteisöpedagogeille ei voida myöntää sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annettua ammattioikeutta tai oikeutta käyttää nimikesuojattua ammattinimikettä (Valvira 2017). Tämä on heikentänyt yhteisöpedagogien työllistymismahdollisuuksia, koska sosiaalihuoltolaki (1301/2014) määrittelee, että

tietty osuus lastensuojelussa työskentelevistä henkilöistä tulee sosiaali- ja terveydenhuollon laillistettuja ammattihenkilöitä.

15.07.2017 yhteisöpedagogitutkintoa tarjoavat ammattikorkeakoulut saivat Valviralta vastauksen koskien pyyntöään yhteisöpedagogien mahdollisuuksista työskennellä lastensuojelun työtehtävissä sosiaalihuollon ammattihenkilölain voimaan astumisen jälkeen (Kiuru 2018). Lausunnossa todetaan, että sosiaalihuollon ammattihenkilön laillistus tai nimikesuojaus ei voilla edellytyksenä sille, että henkilö on kelpoinen toimimaan sosiaalihuollossa (Valvira 2017).

Osaltaan yhteisöpedagogien heikentyneen työllistymistilanteen takia Humanistinen ammattikorkeakoulu karsi vuoden 2018 opetussuunnitelmasta lastensuojeluun liittyviä opintokokonaisuuksia (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020d). Kuitenkin vielä syksyllä 2014 Väisäsen & Määtän vain neljä vuotta ennen opetussuunnitelman uudistamista tekemän yhteisöpedagogien työelämään sijoittumiskyselyn mukaan listan kärkikaksikon paikkaa pitivät nuorisotyö sekä lastensuojelutyö vain 6% erolla. Lastensuojelu voidaankin siis laskea yhdeksi yhteisöpedagogeille ominaisimmaksi työkentäksi heti nuorisotyön jälkeen.

Päätutkimuskysymyksemme on: Kilpailevatko yhteisöpedagogit ja sosionomit samoista työtehtävistä lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa? Jatkotutkimuskysymyksemme ovat: Mitä osaamista yhteisöpedagogi tarjoaa lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin? Kuinka yhteisöpedagogikoulutus tunnetaan seitsemällä eri paikkakunnalla Suomessa?

Vastauksia tutkimusongelmaamme lähdimme selvittämään haastatteluilla seitsemällä eri kokoisella paikkakunnalla ympäri Suomea. Aineistoa keräsimme sekä julkiselta että yksityiseltä sektorilta. Valitsimme kyseiset paikkakunnat maantieteellisen sijainnin mukaan, jotta mahdolliset paikkakuntakohtaiset erot tulisivat esille. Haastattelimme mielestämme lastensuojelun avo- ja sijaishuollon kannalta merkityksellisimpiä toimijoita: johtavat sosiaalityöntekijät, avo- ja sijaishuolto yksiköiden johtajat sekä yksiköissä työskentelevät yhteisöpedagogit ja sosionomit. Kasvotusten toteutettujen haastattelujen lisäksi toteutimme sähköisiä haastatteluja niiden yhteisöpedagogien ja sosionomien kohdalla, jotka eivät olleet omien kokemuksiansa mukaan työllistyneet kou-

lutuksensa vuoksi lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin. Vertailun vuoksi halusimme haastatella muitakin, kuin työllistyneitä yhteisöpedagogeja ja sosionomeja, mikä laajensi näkökulmaa tutkimuksemme aiheeseen.

Opinnäytetyömme tilaajana toimi Suomen Humanistinen ammattikorkeakoulu Oy. Humanistisen ammattikorkeakoulun omana yhteyshenkilönä toimi Helsingin TKI-keskuksen koulutuspäällikkö Reijo Viitanen. Hän toimi opinnäytetyöprosessin asiantuntijakommentaattorina. Olennaiset tavoitteet tilaajamme näkökulmasta tutkimuksellemme olivat: tehdä selvitystä niistä tapauksista, joissa yhteisöpedagogin työllistymisen esteeksi on noussut sosiaalialan ammattipätevyiden puuttuminen, tehdä selvitystä niistä tapauksista, joissa yhteisöpedagogi on työllistynyt sosiaalialalle, vaikka hänellä ei ammattipätevyyttä olekaan sekä tehdä selvitystä työnantajien erilaisista tulkinnoista edellä mainittuihin tapauksiin liittyen. Tilaajamme käyttää tutkimuksemme tuloksia yhteisöpedagogitutkinnon kehittämistyössä ja koulutuksen tulevien painopisteiden asettamisessa.

2 HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Ammattikorkeakoulu-uudistus sai alkunsa 90-luvun alussa, jolloin käynnistettiin kokeilutoiminta ensimmäisten väliaikaisten ammattikorkeakoulujen aloittaessa toimintansa. Toisen asteen koulutusta uudistettiin, jolloin nuorisoasteen koulutuksesta tuli korkeakouluopintojen perusta. Kolmivuotisille koulutuksille ei enää ollut paikkaa mallin mukaisena. Laki ammattikorkeakoulujen kokeiluvaiheesta astui voimaan 13.02.1991. Kokeiluvaiheessa opistoasteen tai ammatillisen korkea-asteen yksi tai useampi oppilaitos muodostivat yhdessä yksikön, jota nimitettiin väliaikaisesti ammattikorkeakouluksi. Kokeilutoiminnalla pyrittiin liittämään oppilaitokset yhteen, jolloin yhteisiä tiloja sekä muita resursseja pystyttiin hyödyntämään. Erityistä huomiota haluttiin kiinnittää myös koulutuksen laatuun sekä kansainvälisyyteen. Monien kansanopistojen kolmivuotinen opistoasteen koulutus oli auktoritatiivinen osa koulutusvolyymia, opiston näkyvyyttä ja rahoitusta. (Määttä 2018, 22.)

Ammattikorkeakouluopinnoista laaditussa laissa (255/1995) olevien kriteereiden pohjalta koottiin ammattikorkeakoulujen vakinaistamisratkaisut monessa eri vaiheessa vuodesta 1995 lähtien. Humanistinen ammattikorkeakoulu tuli mukaan 1990-luvun

lopussa, kun ymmärrettiin että opistoasteen koulutus oli siirtymässä ammattikorkeakouluihin, eikä uudessa koulutusjärjestelmässä niille ollut paikkaa. Kehittämistyön johtaja Timo Heinola ideoi kansanopistojen kehittämishankkeen yhdessä Suomen kansanopistoyhdistyksen silloisen toiminnanjohtajan Heikki Sederlöfin kanssa. Hankkeen formaalina tavoitteena oli kansanopistojen kehittäminen, mutta konventiona hankkeessa suunniteltiin kansanopistojen koulutusten pohjalta verkostoammattikorkeakoulun perustamista. Kansanopistoissa syntyneiden koulutusten jatkuminen haluttiin turvata. Suunnittelussa mukana olivat nuoriso-, matkailu-, kulttuuri-, tulkkaus- ja liikunta-alan opistoja. Osa opistoista teki suunnitteluvaiheen aikana päätöksen liittyä alueellisiin ammattikorkeakouluihin tai perusteilla olevaan Diakonia-ammattikorkeakouluun. Yhteiskunnalliset ja grundtvigilaiset opistot löysivät lopulta paikkansa Humanistisesta ammattikorkeakoulusta. Yhteisenä agendana toimi ajatus kansalaisyhteiskunnan vahvistamisesta, jonka ydinkomponentteja olivat osallisuus, aktiivinen kansalaisuus sekä ihmisten välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen, josta tulee myös nimitys ”Humak Connection”. (Määttä 2018, 20, 22-23.)

Humanistinen ammattikorkeakoulun historia puoltaa vapaata sivistystyötä. Vuonna 1998 kymmenkunta nuoriso- ja vapaa-aika-alan, tulkkauksen ja kulttuurin koulutusta tarjonneet kansanopistot perustivat verkostomaisen Humanistisen ammattikorkeakoulun. Koulutusten elinvoimaisina säilyttämisen tavoite toi opistot yhteen luoden yhteisen tiiviin verkoston, joka on vaalinut ammattikorkeakoulun alkuperäistä tehtävää ja arvoja, vaikka rakenteet ja haasteet ovatkin matkan varrella muuttuneet. Humanistinen ammattikorkeakoulu toimi alkuun väliaikaisella luvalla, kunnes toiminta vakiinistettiin 01.02.2000. Alkuperäiset toimipaikat, jotka oli nimetty opistojen mukaan, muutettiin koulutusyksiköiksi ja edelleen kampuksiksi. (Lindholm & Kiuru & Määttä 2018, 10, 14.)

Humanistinen ammattikorkeakoulu on valtakunnallinen verkostoammattikorkeakoulu, joka on alueellisesti hajautettu valtakunnallisen saavutettavuuden takaamiseksi (Huttula, Lehtinen & Röksä 2016, 3). Humanistisessa ammattikorkeakoulussa on yhteensä neljä alueyksikköä, jotka sijaitsevat Kuopiossa, Turussa, Jyväskylässä ja pääkaupunkiseudulla, johon lukeutuvat Helsinki, Kauniainen sekä Nurmijärvi. Humanistinen ammattikorkeakoulu tarjoaa myös tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa (TKI) Kuopiossa, Turussa, Jyväskylässä ja Helsingissä sijaitsevilla TKI-keskuksissa.

TKI-keskukset tarjoavat alueellista ja valtakunnallista kehitystyötä, sekä työelämälähtöistä koulutusta sekä opiskelijoiden ohjaustoimintaa. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020a.)

Humanistinen ammattikorkeakoulu valmistaa opiskelijansa järjestö- ja nuorisotyön, yrittäjyyden, kulttuurituotannon, työyhteisöjen kehittämisen, sekä tulkkauksen ja toiminnan kehittämisen ammattilaisiksi (Huttula ym. 2016, 3). Humanistisessa ammattikorkeakoulussa voi opiskella yhteisöpedagogiksi, kulttuurituottajaksi sekä tulkiksi (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020a). Nykyään Humanistisessa ammattikorkeakoulussa on noin 1500 opiskelijaa ja siellä työskentelee noin 130 asiantuntijaa (Huttula ym. 2016, 3.)

Humanistisessa ammattikorkeakoulussa käytetään valmennuspedagogista mallia, joka juontaa juurensa humanistiseen ihmiskäsitykseen liittyvistä arvoista ja Humanistisen ammattikorkeakoulun tehtävästä yhteiskunnallisena vaikuttajana sekä kansalaisyhteiskunnan kehittäjänä. Valmennuspedagogiikan pääasiallisena tavoitteena on vahvistaa työelämälähtöisyyttä, joka tarkoittaa käytännössä toiminta- ja oppimiskulttuuria, jossa oppiminen toteutetaan työelämän aidoissa tai niitä simuloivissa tilanteissa. Valmennuspedagogiikassa on kyse ryhmässä toteutuvasta toiminnasta ja oppimisen prosessista. Opiskelu toteutuu opintojakson ja opintojen vaiheen mukaan tarkoituksenmukaisesti laajojen työelämälähtöisten kokonaisuuksien suunnittelulla ja toteuttamisella, jolloin opiskelijat hankkivat itse tietoa rakentaen uutta ymmärrystä opiskeltavasta aiheesta. Opiskelijalta ei edellytetä siis alan kokemusta, vaan osaaminen rakennetaan työelämälähtöisesti opintojen aikana. (Opintopolku 2020.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyö toteutettiin parityönä, sillä pohdimme parin olevan tehokkaampi toimija tutkimuksen laajuuden ja vastuiden jakamisen näkökulmasta. Parityöskentely mahdollisti jatkuvan vuorovaikutuksen ja sen myötä reflektiivisen ja dialogisen työotteen.

Tutkimusprosessimme käynnistyi syksyllä 2019. Päätimme tutkimuksemme aiheen sekä pohdimme sen mahdollista tilaajaa. Ajattelimme yhteisöpedagogitutkintoa järjestävän Humanistisen ammattikorkeakoulun hyötyvän parhaiten tutkimuksen tuloksista, jonka vuoksi tarjosimme tutkimustamme heille. Humak oli halukas toimimaan

opinnäytetyön tilaajana ja tilaajapalaveri pidettiin lokakuussa 2019. Tilaajapalaverin jälkeen aloimme työstämään opinnäytetyösuunnitelmaa, jonka saimme valmiiksi marraskuussa ja esittelimme joulukuussa. Kun tilaajamme ja ohjaava opettajamme olivat hyväksyneet opinnäytetyösuunnitelman, aloitimme tutkimuksen tekemisen.

Aloitimme tutkimuksen teoriaosuuden kirjoittamisen sekä etsimme sosiaalisen median avulla haastateltavaksi yhteisöpedagogeja ja sosionomeja, jotka kokivat, etteivät ole tutkintonsa vuoksi työllistyneet lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin. Saimme monia yhteydenottoja, joissa kerrottiin aiheen olevan tärkeä ja ajankohtainen. Innokas suhtautuminen tutkimuksemme aiheeseen kieli, että tutkimukselle oli tarvetta. Lähetimme haastattelukysymykset haastatteluun osallistuneille yhteisöpedagogeille ja sosionomeille sähköpostitse. Työllistymättömien yhteisöpedagogien ja sosionomien haastattelut kasvokkain eivät olisi onnistuneet, sillä he asuivat laajasti eri puolilla Suomea sekä lisäksi aioimme toteuttaa kasvokkain tehtäviä haastatteluja runsaasti muiden haastateltavien kohdalla. Tämän jälkeen kartoitimme kasvokkain tehtävien johtavien sosiaalityöntekijöiden, lastensuojelun avo- ja sijaishuolto yksiköiden johtajien sekä niissä työskentelevien yhteisöpedagogien ja sosionomien haastatteluiden paikkakunnat ja haastateltavat. Lähestyimme heitä sähköpostitse liittämällä mukaan tutkimuksen saatekirjeen kartoittaen heidän halukkuuttaan osallistua tutkimukseen.

Tarvittavien tutkimuslupien hakemisen aloitimme tammikuussa 2020. Hakemusprosessi kesti helmikuun loppupuolelle saakka. Tutkimuslupien saaminen osoittautui haastavaksi ja viivästytti tutkimusprosessin kulkua huomattavasti. Haimme tutkimuslupaa kymmeneen eri kaupunkiin, joista kolmesta saimme kielteisen päätöksen. Syyt kieltäviin päätöksiin olivat vaihtelevia. Esimerkiksi eräässä kieltävän päätöksen antaneessa kaupungissa oli linjaus, ettei yhteisöpedagogeja palkata lastensuojelun työkentälle, vaikka tämä olisi opinnäytetyömme kannalta tärkeä tutkimuskohde. Tutkimuslupapäätösten saaminen vaati meiltä huomattavan työmäärän. Jouduimme useita kertoja olemaan yhteydessä sähköpostitse sekä puhelimitse päätöksistä vastuussa oleviin henkilöihin ja joillakin paikkakunnilla jopa myönnettiin, että tutkimuslupahakemus on unohdettu käsitellä. Yllätyksenä tuli myös joidenkin kaupunkia edustavien henkilöiden negatiivinen suhtautuminen tutkimustamme kohtaan ja jouduimme mielestämme tarpeettomasti perustelevaan tutkittavan aiheen tärkeyttä.

Tutkimusluvut saatuamme aloitimme haastattelujen sopimisen. Ensimmäisenä otimme yhteyttä kaupunkien johtaviin sosiaalityöntekijöihin. Tiesimme, että heidän aikataulunsa ovat tiukat, jonka vuoksi sovimme myös muut paikkakuntien haastattelut heidän aikataulujensa mukaisesti. Toteutimme haastattelut tammikuun 29.01.2020-05.03.2020 välisenä aikana. Haastattelurungot olimme hahmotelleet valmiiksi jo tammikuussa. Haastattelujen valmistuttua litteroimme aineiston, jonka jälkeen aloitimme aineiston analysoinnin.

3.1 Tutkimuksen aihe

Hyvä tutkimus alkaa hyvällä tutkimusaiheella. On tarpeen pohtia mihin haluaa sitoutua, kun päättää aiheen ja mitä haluaa tutkimuksellaan edistää. Tutkimuksen lopullinen aihe syntyy usein monien harkinta- ja neuvotteluvaiheiden jälkeen. Aiheen valinta voi määräytyä vähintään kolmella eri tavalla: *aihevalikoima tai aihe annetaan, aihe liittyy luettavien teosten teemoihin, kurssiin tai tieteenalan laitosten tutkimusteemoihin tai vapaa aiheen valinta*. Valitsimme tutkimuksemme aiheen vapaasti. Tässä tavassa aiheen tai idean löytäminen voi olla ongelma ja mahdollisia vaihtoehtoisia aiheita voi olla useita, joka hankaloittaa sopivan aiheen valintaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 66, 71-21.)

Emme kuitenkaan kokeneet aiheen löytämistä ongelmaksi, sillä tutkimuksemme aihe kehittyi suoraan mahdollisesta yhteiskunnallisesta ongelmasta, josta on kuultu keskustelua eri puolelta Suomea yhteisöpedagogien keskuudessa jo pidemmän aikaa. Aiheen taustalla on 03/2016 voimaan tullut laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. Laissa sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) säädetään sosiaalihuollon lailistettavista ja nimikesuojattavista ammateista, joihin yhteisöpedagogitutkinto ei kuulu.

Pohdimme tämän hankaloittavan yhteisöpedagogien sijoittumista lastensuojelun työtehtäviin, vaikka Valvira on antanut lausuntonsa 03/2017 yhteisöpedagogin kelpoisuudesta sosiaalialan tehtäviin. Lausunnon mukaan yhteisöpedagogit voivat työskennellä sosiaalihuollon monenlaisissa palveluissa, mukaan luettuna lastensuojelun avo- ja sijaishuolto. Valvira painottaa, että työnantajan määritellesä tehtäviin vaatimaansa kelpoisuutta, lähtökohtana tulisi ensisijaisesti olla tehtävänkuva ja sen edellyttämä osaaminen, eikä henkilön tutkintonimike. Käytännössä työnantajilla on mahdollisuus

hyödyntää työyhteisössään monia tehtävänimikkeitä, koska sosiaali- tai terveysalan tutkinto ei lausunnon mukaan ole ainut edellytys toimimiselle lastensuojelun ja sosiaalihuollon tehtävissä.

Myös omat henkilökohtaiset kokemuksemme vahvistivat tutkimusongelman olemassaolon ja sen myötä tutkimuksen ajankohtaisuuden sekä tarpeellisuuden. Yhteisöpedagogiopiskelijoina olemme hakeneet sekä työharjoitteluun että töihin lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin. Osassa yksiköistä todettiin, ettei meitä voida ottaa harjoitteluun tai palkata koulutuksemme vuoksi. Perusteluina kielteisille päätöksille oli yksiköiden halu tarjota työharjoittelu- ja työpaikkoja sosionomeille. Keskusteluissa yksiköiden kanssa huomasimme, että yhteisöpedagogit kohtaavat ammattitaitoonsa liittyviä ennakkoluuloja, sekä heidän pätevyttänsä tulkitaan liian kapea-alaisesti. Kerrottuamme opintojen sisällöstä ja pätevydestä alalla työskentelyyn oli vastaus siitä huolimatta kielteinen, eikä yhteisöpedagogien koettu soveltuvan alalle. Kaikki kokemuksemme eivät kuitenkaan olleet negatiivisia, sillä yrityksiemme jälkeen saimme lopulta työharjoittelupaikan sekä sijaisuuksia muista lastensuojelun avo- ja sijaishuoltoyksiköistä, joissa toimimme sijaisina edelleen.

Tutkimuksemme aihe muotoutui edellä mainittujen asioiden pohjalta ja sai nimekseen: ”Yhteisöpedagogin rooli lastensuojelussa - Kilpailevatko yhteisöpedagogit ja sosionomit samoista työtehtävistä lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa?”. Tutkimuksemme kohteena olivat julkisen sekä yksityisen sektorin organisaatiot, sekä niissä työskentelevät henkilöt.

Selvityksemme mukaan kyseistä aihetta ei ole vielä tutkittu samalla laajuudella. Annu Niinistön opinnäytetyö ”Ikuisesti epäpätevä sijainen – vai sittenkin tarpeeseen vastaava moniosaaja? - Yhteisöpedagogin ammattitaidon tarpeellisuuden osoittaminen lastensuojelulle” sivuaa tutkimuksemme aihetta. Niinistön opinnäytetyössä selvitettiin yhteisöpedagogien tunnettavuutta ja millaista osaamista yhteisöpedagogit tuovat sosiaalialalle. Niinistön tutkimus rajautui käsittelemään lastensuojelun sijaishuoltoa. Niinistön tarkoituksena oli kasata tutkimuksen tuloksista lastensuojelun esimiehille kohdennettu kirjallinen tuotos yhteisöpedagogien tarjoamasta osaamisesta sekä suunnitelma tuotoksen markkinoinnista. Niinistö toteutti kyselyn lastensuojelun työnanta-

jilla ja haastatteli yhteisöpedagogikoulutuksen yliopettajaa sekä lastensuojelun kentällä työskenteleviä yhteisöpedagogeja. Lisäksi Niinistö benchmarkkasi muiden ammattikorkeakoulujen työnantajille kohdistuvaa markkinointia sekä yhteisöpedagogien kanssa samankaltaisiin tehtäviin työllistyvien sosionomien koulutuksen sisältöä. Niinistön saamien tutkimustuloksien mukaan yhteisöpedagogikoulutuksen sisältö tunnetaan huonosti, vaikka koulutus tarjoaa sosiaalialalle erityisosaamista ohjaus- ja osallistamistaitojen, kasvun ja kehityksen tukemisen sekä ryhmätyöskentely- ja kohtaamistaitojen muodossa. (Niinistö 2017, 2, 38-40.)

3.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Löytynyt tutkimusaihe on aina rajattava. Pohdimme, mitä halusimme tietää ja mitä halusimme osoittaa keräämällämme aineistolla. Yleisimpiä virheitä aiheen rajaamisessa on sellaisen aiheen valinta, joka osoittautuu liian laajaksi tutkittavaksi tai ettei tutkija pysty pitämään erillään tutkimusongelmia sosiaalisista ongelmista. Ongelmaksi voi muodostua se, kuinka täsmällinen ja tarkkarajainen aiheen tulisi olla. Kvalitatiivinen tutkimus edellyttää joustavuutta ongelmanasettelussa. Valitsimme tämän tutkimustavan lähtökohdaksi, kun käsittelimme jokseenkin ennakoimatonta ja kartoittamatonta aluetta. Jouduimme tarkentamaan aihetta ja sen suuntaa uudelleen aineiston keruun yhteydessä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusongelmamme tuli olla selkeä ja rajattu niin että ulkopuolinen lukija ymmärtää tutkimuksemme tarkoituksen sekä tutkijan taitomme käsitellä sitä. Tutkimusongelmamme tuli olla kyllin yleinen, jotta se salli tutkimuksen joustavan toteutuksen. (Hirsjärvi ym. 2013, 81-82.)

Tutkimusongelmamme muodostui johdannaisena tutkimusaiheesta. Sosiaalihuollon ammattihenkilöillä ei ole tarkoitus rajoittaa sosiaalihuollossa työskentelevää henkilöstöä ainoastaan laillistettuihin ammattihenkilöihin. Käytännössä se kuitenkin rajoittaa yhteisöpedagogien mahdollisuuksia työllistyä lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin, sillä yhteisöpedagogit eivät kuulu lain piiriin. Yhteisöpedagogit voivat työllistyä lastensuojelun avo- ja sijaishuoltotehtäviin Valviran myöntämän lausunnon avulla. Kokemuksiemme sekä kentältä kuullun perusteella yhteisöpedagogit eivät ole tasa-arvoisessa asemassa verrattuna sosionomeihin. Tämä oli tutkimuksemme pääon-

gelma. Yhteisöpedagogin koulutuksen antama osaaminen sekä koulutuksen tunnetta-
vuus olivat tutkimuksemme alaongelmia. Jakamalla tutkimusongelman pää- ja alaon-
gelmiin, auttoi se meitä täsmällisemmän kokonaiskuvan luomisessa.

Tutkimusongelmamme rajautui käsittelemään lastensuojelun avo- ja sijaishuoltoa,
koska se on yhteisöpedagogin työllistymisen kenttä lastensuojelussa. Aiheen rajaus
mahdollisti tutkimuksen keskittämisen tutkimusongelman kannalta keskeisiin ydin-
asioihin. Emme lyöneet tutkimusongelmaa kuitenkaan liian tiukasti lukkoon, sillä
myöhemmässä vaiheessa aineistoa analysoidessa meidän tuli olla valmiita tarkenta-
maan tai jopa uudistamaan näkökulmaa.

Päätutkimuskysymyksemme on:

1. Kilpailevatko yhteisöpedagogit ja sosionomit samoista työtehtävistä lastensuo-
jelun avo- ja sijaishuollossa?

Jatkotutkimuskysymyksemme ovat:

2. Mitä osaamista yhteisöpedagogi tarjoaa lastensuojelun avo- ja sijaishuollon teh-
täviin?
3. Kuinka yhteisöpedagogikoulutus tunnetaan seitsemällä eri paikkakunnalla
Suomessa?

3.3 Tutkimusstrategia

Tutkimuksella on aina jokin tehtävä tai tarkoitus. Tarkoituksella ohjataan tutkimus-
strategisia valintoja. Tutkimusstrategian kautta pohdimme seuraavia kysymyksiä. En-
siksi: Mikä on tutkimusongelma muoto? Onko se kartoittava? Pyrkiikö se kuvaamaan
jonkin ilmiön vaihtelevia ilmentymiä vai tapahtumaa, vai selittääkö se jotakin sosiaa-
lista ilmiötä? Toiseksi: Vaatiiko tutkimus toimintojen tai käyttäytymisen jonkin as-
teista kontrollointia, vai onko tarkoitus kuvata luonnollisesti tapahtuvia ilmiöitä? Kol-
manneksi: Onko tutkimuksessa käsiteltävä ilmiö nykyaikaan sijoittuva vai menneisyy-
teen kuuluva? Ensimmäinen kysymysryhmä liittyy tutkimuksen tarkoitukseen. Tutki-
muksen tarkoitusta kuvaillaan neljän piirteen perusteella. Tutkimus voi olla kuvaileva,
selittävä, kartoittava tai ennustava. Tutkimus voi pitää sisällään useampia tarkoituksia
ja se voi myös muuttaa muotoaan tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi ym. 2013, 137-138.)

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuksessamme oli todellisen elämän kuvaaminen sekä pyrkimys tutkia ilmiötä kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoitteenamme oli löytää tai paljastaa tosiasioita eikä vahvistaa jo olemassa olevia väittämiä. (mt., 161.) Valitsimme kyseisen tutkimusmenetelmän, koska pyrimme ymmärtämään ja kuvailemaan ilmiötä haastattelujen avulla. Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän eduksi katsoimme vastausten tarkentamisen mahdollisuuden haastattelujen aikana. Näin meillä oli haastattelun aikana mahdollista toistaa ja selventää kysymyksiä, oikaista väärinkäsityksiä ja keskustella haastateltavan kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 72-73.)

Laadullisen tutkimuksen nimitystä voidaan kritisoida, sillä se voi olla harhaanjohtava ja antaa käsityksen paremmasta tutkimuksesta kvantitatiiviseen tutkimukseen verrattuna. Niin kuin Töttö (2004) teoksessaan ”Syvällistä ja pinnallista. Teoria, empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa” toteaa, kaikki tutkimus on oikeastaan vain pinnan raapaisua – tutkimuksella ei kyetä koskaan saavuttamaan ilmiötä kokonaisuudessaan ja syvällisyydessään. Perusteellisella tutkimuksella pystyimme kuitenkin saamaan monipuolista tietoa ja siten lisäämään ymmärrystä ilmiöön liittyvistä syy-seuraussuhteista ja luonteesta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.)

3.4 Tutkimusmenetelmien valitseminen

Tieteellinen tutkimus on riippuvainen aina tietynlaisesta aineistoista, joskin aineiston luonne voi olla varsin monenlaista. Voidaan väittää, ettei ilman hyvää tutkimusainestoa voi syntyä myöskään hyvää tieteellistä tutkimusta. Aineisto voi kuitenkin jäädä turhaksi, mikäli aineiston kätkemää informaatiota ei osata lukea. Asetimme tähtäimet laadukkaaseen aineistoon sekä koko lailla järkeviin tutkimusmenetelmiin. (Hakala 2010, 12.)

Tutkimusmenetelmä valitaan yleensä sen mukaan, minkälaista tietoa etsitään ja keltä tai mistä sitä etsitään. Kun tutkimusongelmamme ja tutkimusstrategiamme oli selvillä, pohdimme, mitkä menetelmät soveltuivat ongelman ratkaisemiseksi. Oli tärkeää tietää laajasti eri vaihtoehtoista sekä tuntea niiden etuja ja niihin sisältyviä rajoituksia. Yleisimpiä menetelmiä ovat erilaiset havainnoinnin muodot, haastattelut ja kyselylomakkeiseen perustuvat menetelmät. Menetelmien valintaan sovelsimme seuraavia sääntöjä:

- Tutkittaessa ihmisten toimintaa ja mitä he tekevät julkisesti käytetään *suoraa havainnointia*.
- Tutkittaessa mitä ihmiset tekevät yksityiselämässään käytetään *haastatteluja, kyselylomakkeita ja päiväkirjatekniikoita*.
- Tutkittaessa mitä ihmiset ajattelevat, tuntevat, kokevat tai uskovat käytetään *haastatteluja, kyselylomakkeita tai asenneskaaloja*.
- Tutkittaessa ihmisten kykyjä tai mitattaessa heidän älykyyttään tai persoonallisuuttaan käytetään *standardoituja testejä*. (Hirsjärvi ym. 2013, 184-185.)

Tutkimusmenetelmäksi valitsimme haastattelun, koska se sopii erilaisiin tutkimustarkoituksiin ja on hyvin joustava menetelmä. Haastattelutilanne antoi mahdollisuuden ohjata tiedonhankintaa itse tilanteessa. Samalla oli mahdollisuus saada esiin vastausten taustalla mahdollisesti olevia motiiveja. Ei-kielelliset vihjeet auttoivat vastauksien ymmärtämisessä sekä selvensivät merkityksiä toisin kuin ehkä tutkimuksemme alussa ajattelimme. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 34-35.) Pohdimme tutkimusongelmamme olevan yhteiskunnallinen, jonka vuoksi haastattelu oli otollisin menetelmä tutkia ihmisten ajatuksia ja kokemuksia aiheesta. Valitsemalla haastattelun pystyimme syventämään saamiamme tietoja sekä esittämään lisäkysymyksiä tarpeen mukaan.

3.4.1 Haastattelu

Haastattelussa on kyse perusmenetelmästä, joka sopii moniin eri tilanteisiin. Haastattelumuodot jaotellaan sen mukaan, kuinka strukturoitu ja muodollinen haastattelutilanne on. Haastattelut voidaan jakaa seuraaviin muotoihin: strukturoitu haastattelu, puolistrukturoitu haastattelu eli temahaastattelu ja avoin haastattelu. Tutkimuksessa haastattelua pidetään systemaattisen tiedonkeruun muotona, jolla on etukäteen tehdyt tavoitteet, joiden avulla pyrimme saamaan mahdollisimman luotettavia tietoja. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2020a.)

Opinnäytetyössämme haastateltavia oli yhteensä 27, joista johtavia sosiaalityöntekijöitä oli 6, lastensuojelun avo- ja sijaishuollon yksiköiden johtajia 11, yksiköissä työskenteleviä yhteisöpedagogeja 4 ja sosionomeja 6. Haastateltavia lähestyimme saatekirjeellä sähköpostitse, jossa annoimme tiedoksi mitä aihetta haastattelussa käsitellään. Lisäksi tarkensimme miksi ja mitä tarkoitusta varten haastattelu tehdään sekä

mihin haastatteluaineistoa käytetään. Ensimmäinen yhteydenotto oli mielestämme tärkeä, koska sen kautta haastateltaville syntyi kuva meistä sekä haastattelun tarkoituksesta. Ajattelimme tämän vaikuttavan haastateltavien päätökseen ottaa osaa haastatteluun. Tämän jälkeen otimme yhteyttä haastateltaviin puhelimitse varmistaaksemme sähköpostin saavuttaneen heidät sekä sovimme haastatteluiden ajankohdat puhelimitse.

Johtavien sosiaalityöntekijöiden haastatteluilla selvitimme yhteisöpedagogien ja sosionomien koulutuksien tunnettavuutta sekä lainsäädännön ja kaupunkien omien linjausten vaikutuksia heidän työllistymiseensä. Rekrytoinnista vastuussa olevien yksiköiden johtajien haastatteluilla selvitimme samoja yhteisöpedagogien ja sosionomien työllistymiseen ja koulutuksiin liittyviä kysymyksiä. Lisäksi selvitimme heidän asenteidensa, sekä yksikkökohtaisten erojen vaikutuksia aiheeseen liittyen. Haastattelukysymyksien yksi tarkoitus olikin saada tietoa, kuinka paljon yksiköiden johtajilla on vapautta vaikuttaa työntekijöiden rekrytointiin. Yksiköissä työskentelevien yhteisöpedagogien ja sosionomien haastatteluilla selvitimme heidän henkilökohtaisia kokemuksia liittyen koulutukseen ja lastensuojelulle työllistymiseen. Haastatteluiden avulla kartoitimme yhteisöpedagogien ja sosionomien koulutuksien tunnettavuutta, työllistymismahdollisuuksia ja kilpailevatko kyseiset koulutukset keskenään lastensuojelun työtehtävistä.

Haastattelut toteutimme haastateltavien työpaikoilla yksilöhaastattelun muodossa. Yksilöhaastattelut ja ryhmäkeskustelut tuottavat erilaista aineistoa poikkeavan vuorovaikutuksensa vuoksi. Yksilöhaastattelut keskittyvät luonteensa omaisesti käsittelemään haastateltavan henkilökohtaisia mielipiteitä ja käsityksiä aiheena olevista asioista sekä haastattelijan rooli vuorovaikutusta säätelevänä ja ohjaavana toimijana on keskeinen. Haastattelut rakentuivat esittämiemme kysymysten varaan. Yksilöhaastattelussa haastateltavien ei tarvinnut ottaa huomioon muiden mielipiteitä. Parhaimmillaan yksilöhaastatteluissa keskustelut olivat luontevia ja vapautuneita. Mikäli olisimme valinneet ryhmähaastattelun, olisivat mahdollisesti dominoivat henkilöt päässeet ohjaamaan keskustelun kulkua. Ryhmähaastattelu olisi voinut estää siihen osallistuvien kannalta negatiivisten asioiden esille tuomista. (Hirsjärvi ym. 2013, 210-211.)

Päädyimme yksilöhaastatteluihin, koska yhteisöpedagogien ja sosionomien haastattelukysymykset koskivat heidän henkilökohtaisia mielipiteitään ja käsityksiään tutkimuksen aiheesta. Halusimme luoda luottamuksellisen ilmapiirin haastattelutilanteeseen näiden mielipiteiden ja käsitysten kertomiselle. Johtavien sosiaalityöntekijöiden ja lastensuojelun avo- ja sijaishuoltoyksiköiden johtajien kohdalla päädyimme myös yksilöhaastatteluihin, koska haastattelukysymykset liittyivät suoraan heidän asemaansa ja työtehtäviinsä organisaatioissa. Laadimme haastattelukysymykset käsittelemään samaa aihetta, mutta ne personoitiin kunkin haastateltavan työnimikkeen mukaisesti. Tapasimme haastateltavat henkilökohtaisesti, jotta haastatteluvastaukset olisivat mahdollisimman spontaaneja. Etukäteen valmistellut vastaukset olisivat voineet vääristää tutkimustuloksia.

Keräsimme tutkimusaineiston puolistrukturoidulla haastattelulla. Puolistrukturoidussa haastattelussa kaikilta haastateltavilta kysyimme samat tai lähes samat kysymykset samassa järjestyksessä. Joissakin määritelmässä puolistrukturoidussakin haastattelussa niin kuin teemahaastattelussa voidaan kysymysten järjestystä vaihdella. Osittain strukturoitujen haastattelujen toteuttamiseen ei löydy täysin yhtenäistä määrittystä. Osittain avoin ja osittain järjestelty haastattelu asettuu teemahaastattelun ja strukturoidun lomakehaastattelun väliin. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47.) Puolistrukturoidusta haastattelustakin käytetään käytännössä toisinaan teemahaastattelu nimitystä: esimerkiksi silloin, mikäli siinä kysytään tarkkoja kysymyksiä koskien tiettyjä teemoja, muttei välttämättä kysyä täysin samoja kysymyksiä kaikilta haastateltavilta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b).

Käytimme tutkimuksessamme puolistrukturoitua haastattelua, koska haastatteluille oli ennakkoon mietityt teemat, mutta niiden lisäksi olimme laatineet tarkat kysymykset, jotka kaikki esitettiin haastateltaville. Puolistrukturoitu haastattelu oli tutkimuksemme kannalta otollisin vaihtoehto, sillä halusimme tietoa juuri tietyistä asioista ja sillä tavalla pidimme keskustelun käsiteltävässä aiheessa. Haastattelu oli vapaampi, mutta sillä oli yhä selvät raamit.

Tutkimuksemme suunnitteluvaiheessa tuli tehdä päätös, mitä välineitä haastattelussa tarvitsimme. Haastattelun tallentaminen oli välttämätöntä ja halusimme toteuttaa sen meille parhaiten soveltuvalla tavalla. Haastattelun voi tallentaa kasettikäyttöiselle

nauhurille tai nykypäivänä yleistyneelle tallentimelle, joka sisältää muistikortin. Tiettyissä tilanteissa videonauhurin käyttö voi olla paras vaihtoehto. Haastattelun tallentaminen voidaan tehdä mikrofonia käyttäen suoraan kannettavalle tietokoneelle. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 75.)

Teemahaastatteluun kuuluu tyypillisesti haastattelun tallentaminen. Sen avulla haastattelu saadaan etenemään nopeasti ja ilman katkoja. Kun tavoitteenamme oli saada aikaiseksi rento ja vapautunut keskustelu, oli meidän haastattelijoina pystyttävä toimimaan ilman kynää ja paperia. Kysymysten osaaminen pääpiirteittäin oli suotavaa liiallisen papereiden selaamisen välttämiseksi. Kun haastattelu nauhoitetaan, saadaan kommunikaatiosta tallennettua olennaisia seikkoja. Haastattelun voi tallentaa pelkäämään kirjoittamalla vastaukset sanatarkasti, mutta siinä menetetään tärkeitä puheeseen liittyviä vivahteita kuten taukoja ja äänensävyjä. Kun taas nauhoituksessa ne tallentuvat jatkokäyttöä varten. (mt.,92.)

Haastattelut taltioimme nauhurilla, koska se oli tehokkain tapa useiden vastausten keräämiseen. Sovimme haastateltavien kanssa etukäteen nauhoittamisesta. Nauhoittaminen edesauttoi sujuvaa kommunikaatiota sekä keskustelu oli vapaamuotoisempaa. Meidän ei tarvinnut käyttää aikaa asioiden ylös kirjoittamiseen, vaan pystyimme keskittymään kuuntelemisen prosessiin arvioiden kuulemaamme. Haastattelutilanteisiin palaaminen taltioinnin avulla toimi muistimme ja sen myötä myös tulkintojemme apuna. Lisäksi mahdollisuus haastattelun kuuntelemiseen jälkikäteen avasi erilaisia näkökulmia sekä puheen vivahteita. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 106-107.)

Haastattelutilanteessa meiltä voitiin odottaa ammattimaista käyttäytymistä. Toiminta oli tehtäväkeskeistä ja tarvittavan informaation saaminen oli etusijalla. Haastattelijoina emme saaneet kuitenkaan olla auktoriteetteja vaan haastattelun tuli olla keskustelunomaista ja jossain määrin myös avointa. Tärkein roolimme haastattelijoina oli luotettavuuden osoittaminen emmekä saaneet paljastaa tietoja toisista haastateltavista niin, että heidät voitaisiin tunnistaa. Haastattelijoina olimme haastattelutilanteissa tutkivia, mutta myös samalla osallistuvia. Kuitenkin tavoitteenamme oli oman roolimme minimoiminen. Meidän tuli olla puolueettomia, ei heittäytyä väittelyyn, ei osoittaa mielipiteitä eikä hämmästellä mitään. Nämä olivat hyviä ohjenuoria, mutta teema-haastatteluissa näistä periaatteista oli joskus jouduttava joustamaan. Haastattelijoina

käyttäydyimme neutraalisti, mutta joskus eteen tuli yllättäviä tilanteita, joissa roolissa pysyminen hankaloitui. Vaikka meitä haastattelijoina toivottiin pidättäytyvän hämmästelystä, niin liiallinen pidättäytyminen olisi voinut heikentää haastattelutilanteen yleistä kommunikaatiota. Haastatteliijoilta ei odoteta mielipiteitä, mutta jos haastateltava kysyi tai odotti vastausta esittämäänsä kysymykseen, oli siihen vastattava. Vaikeanemalla olisimme voineet antaa itsestämme ammattitaidottoman tai välinpitämättömän kuvan, jos olisimme vältelleet mielipiteen kertomista sitä kysyttäessä. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 96- 97.)

Keskustelimme haastatteluiden tekemisestä, niihin liittyvistä käytännön järjestelyistä ja mahdollisista haasteista ennen jokaista haastattelupäivää. Paikat ja haastateltavat olivat meille ennestään tuntemattomia. Haastatteluihin valmistautuminen ja tilanteiden mahdollinen ennakoiminen toivat myös varmuutta haastatteluiden läpiviemiseen. Haastattelut aloitimme lyhyellä vapaalla keskustelulla ja kertauksella, miksi ja mitä varten olemme haastatteluita tulleet tekemään. Vapaamuotoinen lyhyt keskustelu haastattelun alussa lähes poikkeuksetta rentoutti tunnelmaa ja haastateltavia. Haastateltavat saivat valita paikan ja tilan, missä haastattelut toteutettiin. Muistutimme haastattelujen nauhoittamisesta ja nauhurin käyttöön kysyttiin lupa ennen jokaista haastattelua. Ennen nauhoituksen aloittamista varmistimme, onko haastatteluun liittyviä kysymyksiä tai muuta huomioitavaa. Etenimme haastattelussa johdonmukaisesti kysymyksestä toiseen, mutta pyrimme pitämään yllä myös rentoa tunnelmaa, etenkin niiden haastateltavien kohdalla, jotka silminnähden jännittivät tilannetta. Annoimme haastateltaville vapauden vastata esitettäviin kysymyksiin heidän parhaaksi näkemälleen laajuudella. Esitimme tarkentavia kysymyksiä ainoastaan, jos se oli välttämätöntä riittävän tiedon saannin kannalta. Vältimme kommentointia tai sellaista toimintaa, joka olisi saattanut sekoittaa haastateltavaa tai vaikuttaa hänen vastauksiinsa. Haastatteluiden jälkeen jäimme hetkeksi keskustelemaan aiheesta vapaamuotoisesti ilman nauhoitusta. Halusimme päättää haastattelutilanteen mahdollisimman miellyttävällä tavalla ja vapaamuotoinen keskustelu oli hyvä keino sen toteuttamiseen.

Ei-työllistyneiden yhteisöpedagogien ja sosionomien sähköiset haastattelukysymykset sekä kysymysten asettelu ja teema olivat samat kuin muissakin yhteisöpedagogeille ja sosionomeille tehdyissä haastatteluissa. Etsimme haastateltavia ympäri Suomea sosiaalisen median välityksellä. Haastatteluun ilmoittautui runsaasti yhteisöpedagogeja,

joista haastatteluun valitsimme 12. Haastatteluun ilmoittautui vain 1 sosionomi, jonka vastauksia emme pystyneet käyttämään tutkimuksen luotettavuuden kannalta. Lähetimme haastattelulomakkeet sähköpostitse osallistujille.

Keräsimme tutkimusaineiston puolistrukturoidulla lomakehaastattelulla. Lomakehaastattelussa väitteiden ja kysymysten muoto sekä esittämisjärjestys oli täysin määrittä. Strukturoidun haastattelun suurin vaikeus oli kysymysten ja haastattelulomakkeen muotoilu. Itse haastattelun toteutus oli varsin helppo ja vastauksiin kului melko lyhyt aika. Käytimme tutkimuksessamme puolistrukturoitua lomakehaastattelua, koska halusimme kerätä faktatietoja sekä tiesimme millaista tietoa haastateltavat voivat meille antaa. Lisäksi se oli tehokkain ja aikatauluista riippumaton tapa kerätä tutkimusaineistoa laajasti ympäri Suomea.

Kvalitatiivisessa aineiston keruussa aineiston riittävyydellä tarkoitetaan aineiston kylläntymistä. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkija aloittaa aineiston keräämisen päättämättä etukäteen, kuinka monta tapausta hän tutkii. Aloitimme haastattelut ja jatkoimme niitä niin kauan, kun ne toivat tutkimusongelmamme kannalta uutta tietoa. Kun samat asiat alkoivat kertaantumaan haastatteluissa, aineistoa oli mielestämme riittävästi. Tätä sanotaan saturaatioksi. Voidaan siis sanoa, että tietty määrä aineistoa antaa merkittävän tuloksen. (Hirsjärvi & Remes 2013, 182.)

3.5 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys

Tieteellinen tutkimus on eettisesti luotettava ja hyväksyttävä sekä sen tulokset ovat uskottavia ainoastaan silloin, kun tutkimuksen teossa on noudatettu hyviä tieteellisiä käytännön edellytyksiä. Lainsäädännössä määritellään rajat hyvää tieteellistä käytäntöä koskeville ohjeille, joita tutkijan tulisi soveltaa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Opinnäytetyössämme tuli noudattaa rehellisyyttä, tarkkuutta ja yleistä huolellisuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja niiden julkaisemisessa sekä tutkimukseen ja tuloksiin liittyvässä arvioinnissa. Tutkimukseemme tuli soveltaa tieteellisen tutkimuksen kriteereitä vastaavia ja eettisesti kestäviä tutkimus-, tiedonhankinta- ja arviointimenetelmiä. Tutkimuksemme tuloksia julkaistaessa toteutetaan avointa ja vastuullista tiedeviestintää. Tutkimuksessamme otimme huomioon muiden tutkijoiden

työt viitaten heidän julkaisuihinsa asianmukaisella tavalla. Viittaamisella taataan kunioitus muita tutkijoita kohtaan ja merkitys omassa tutkimuksessa sekä sen tuloksia julkaistaessa. Tutkimuksemme tuli suunnitella, toteuttaa ja raportoida sekä siitä syntyneet tietoaineistot tallentaa tieteen asettamien vaatimusten mukaisesti. Tarvittavat tutkimusluvut tuli hankkia ja mahdollinen eettinen ennakoarviointi tuli tehdä. (mt., 6.)

Tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta voidaan arvioida monella tavalla. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta usein arvioidaan tutkijan avoimuuden kautta. Kuinka avoimesti tutkija jakaa tutkimuksen vaiheet ja jopa epäonnistumiset. (Eskola & Suoranta 1998, 152-153.) Opinnäytetyössämme olemme pyrkineet kuvaamaan kaikki vaiheet auki niin tarkasti, että lukijalle välittyy rehellinen kuva tehdyistä vaiheista. Olemme pyrkineet tuomaan rehellisesti esille myös meille epäedullisia seikkoja. Tutkimusetiikka on tärkeää tutkimustyötä tehdessä. Tyypillisiä tutkimuseettisiä väärinkäytöksiä voivat olla väärentäminen ja plagiointi. (Kuula 2011, 29.) Opinnäytetyömme käy läpi normaalin korkeakouluarvioinnin. Tutkimuseettisellä normistolla pyritään pitämään yllä hyvää tieteellistä käytäntöä. Tällaista normistoa on muun muassa haastateltavien tiedottaminen ja litteroitujen haastattelujen asianmukainen säilyttäminen. (mt., 30,100.) Haastateltavia on asianmukaisesti tiedotettu anonymisoinnista. Anonymisoinnilla tarkoitetaan sitä, että aineistosta on poistettu kaikki suorat ja epäsuorat tunnisteet. Tietoturvaan taas luetaan kaikki ne keinot, joilla pyritään estämään haastatteluista saadun tiedon joutuminen vääriin käsiin. (mt., 112-114.) Olemme poistaneet haastatteluista kaikki henkilöihin sekä haastattelupaikkakuntiin viittaavat tiedot. Näin ollen katsomme, että opinnäytetyömme on anonymisoitu. Nauhurin muistikortit, jolle haastattelut tallennettiin, on tyhjennetty välittömästi litteroinnin jälkeen. Litteroituja haastatteluja on säilytetty toisen kirjoittajan kannettavalla koneella, joka on vaatinut useamman salasanan päästäkseen litterointeihin käsiksi. Litterointitiedot on poistettu koneelta opinnäytetyön valmistuttua.

4 TUTKIMUKSEN TEORIA

Tutkimuksen teorialla tarkoitetaan tutkimuksen viitekehystä, eli tutkimuksen teoreettista osuutta. Tutkimuksemme teoria ja viitekehys muotoutuvat käsitteistä sekä niiden

välillä vallitsevista merkityssuhteista. Tutkimustamme ohjaava metodologia sekä tutkittavasta ilmiöstä jo tiedettävät asiat muodostavat tutkimuksemme viitekehyksen. Välttämättä tämä jako ei ole mielekkäin tutkimuksen toteuttamistasolla, mutta se palvelee tarkasteltaessa laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen teorian merkitystä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 13.)

Tutkimuksemme teoria perustuu ammattikirjallisuuteen, alan tutkimuksiin sekä uutisointiin. Tutkimuksemme teoriaosuutta varten etsimme tietoa muun muassa seuraavista tietokannoista: Google Scholar, Theseus, UEF-Finna, Melinda, HUMAK-Finna sekä Kuopion kaupungin kirjasto. Teoreettisessa osuudessa käsittelemme tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä ja aihealueita: Humanistinen ammattikorkeakoulu, yhteisöpedagogitutkinto, sosionomitutkinto, tutkintojen sisällöt, yhtäläisyydet ja eroavaisuudet, lastensuojelu, lastensuojelun avo- ja sijaishuolto, laki sosiaalihuollon ammatihenkilöistä, Valviran lausunto yhteisöpedagogien kelpoisuudesta sosiaalihuollon tehtäviin, yhteisöpedagogin rooli lastensuojelun avo- ja sijaishuoltotehtävissä sekä yhteisöpedagogin erityisosaaminen lastensuojelussa.

5 YHTEISÖPEDAGOGIN KOULUTUS

Seuraavassa kerromme Humanistisen ammattikorkeakoulun tarjoamasta yhteisöpedagogitutkinnosta ja sen historiasta, yhteisöpedagogien kompetensseista sekä opintojen rakenteesta.

5.1 Historiaa

Yhteisöpedagogeille suunnattua koulutusohjelmaa kutsuttiin aluksi nuoriso- ja vapaa-aikatyön koulutusohjelmaksi, eikä sillä ollut omaa tutkintonimikettä. Vuonna 2003 ammattikorkeakouluasetuksen (358/2003) muutoksen (860/2003) tultua voimaan saatiin käyttöön yhteisöpedagogi (AMK)-tutkintonimike. Ennen tätä valmistuneille opiskelijoille tiedotettiin loppuvuodesta oikeudesta käyttää yhteisöpedagogi (AMK)-tutkintonimikettä. (Kylmäkoski & Viitanen 2018, 66.)

Koulutuksen kehittäminen alkoi vanhasta nuorisotyön opistoasteen koulutuksesta (Kylmäkoski & Viitanen 2018, 66; Soanjärvi 2014, 17). Vuonna 2001 koulutusohjelman nimeksi vaihtui kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma, ja hallinnollisesti

se siirrettiin järjestö- ja nuorisotyöyksikköön. Vuosina 2000 ja 2001 Humak irrottautui omistajakansanopistojen koulutustoiminnasta, jota ennen osa opetuksesta oli ollut yhteistä kansanopisto-opiskelijoiden kanssa. Humakin ensimmäinen oma opetussuunnitelma sai nimekseen kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Vuonna 2007 käynnistettiin järjestö- ja nuorisotyön ylempi AMK-koulutusohjelma. Valtakunnallisen uudistuksen myötä luovuttiin koulutusohjelmista ja koulutus sai nimekseen nykyisen yhteisöpedagogi (ylempi AMK). (Kylmäkoski & Viitanen 2018, 66.)

Humanistisen ammattikorkeakoulun nuorisotyön koulutus ja kehittäminen pohjautuvat vahvaan ehkäisevän työn otteeseen. Kehittämistyön osalta tämä on tullut esille Humakin ulkopuolella Humakin nuorisotyön ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskuksen eli Preventiimin toimintana. Opintotarjonnassa tämä on ollut esillä erityisesti sosiaalisen vahvistamisen ja osallisuuden teemoina. Humakin koulutuksen peruslähtökohdaksi on avoin ja ennakkoluuloton suhtautuminen nuoriin. Humak pyrkii määrätietoisesti kehittämään ammatillista nuorisotyötä tukemalla heidän kasvuaan, huomioimalla nuorten moninaisuuden ja kehittämällä nuorisotyön menetelmiä tavoitteiden saavuttamiseksi. (mt., 68.)

Vuonna 2015 Humanistisessa ammattikorkeakoulussa otettiin askel yhteisöpedagogikoulutuksen kattavuuden laajentamiseksi koulutuksen itsenäisen aseman turvaamiseksi. Vuoden lopussa selvitettiin työyhteisön ja työelämän kehittämiskysymyksiä sekä mahdollisuuksista laajentaa yhteisöpedagogikoulutusta myös kyseisiin aihepiireihin. (Kylmäkoski & Viitanen 2018, 68; Nurminen 2015.) Työyhteisön kehittäjäkoulutuksen opetussuunnitelma sai hyväksynnän keväällä 2016 ja opetus työyhteisön kehittäminen-teemalla päästiin aloittamaan jo saman vuoden syksyllä. Samassa yhteydessä suunniteltiin myös toista laajennusta yhteisöpedagogikoulutukseen. Yhteisöpedagogikoulutuksen seikkailukasvatus on ollut alusta lähtien osana opetusta. Opetussuunnitelmien uudistamistyössä vuosina 2017-2018 seikkailukasvatuskoulutukselle luotiin myös oma profiilinsa. Osallisuuteen, kohtaamiseen, yhteisöihin ja vaikuttamiseen liittyvät taidot ovat vahvuusaloja järjestö- ja nuorisotyössä. Kyseisillä taidoilla on vahva ja vakiintunut identiteetti. Järjestö- ja nuorisotyön toimintaympäristöt ovat kuitenkin muuttuneet vuosien saatossa. (Kylmäkoski & Viitanen 2018, 68-69.) Onkin tärkeää, että tulevaisuuden osaamistarpeita pyritään kartoittamaan ja että niihin vastataan.

5.2 Yhteisöpedagogi (AMK)

Yhteisöpedagogi (AMK) on humanistisen ja kasvatustieteiden alan alempi korkeakoulututkinto, joka vastaa Suomen kansallisen tutkintojärjestelmän asettamia kriteereitä ammattikorkeakoulututkinnoille. Tutkinto vastaa myös tutkintojen ja muun osaamisen eurooppalaista ja kansallista viitekehystä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 7.)

Yhteisöpedagogikoulutuksessa korostetaan työelämän tarpeista lähtevää kehittämisen osaamista, joka ilmenee yhteisöpedagogin monikulttuurisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä sekä näkyy osaamisen kysyntänä. Opiskelija syventää opintojen aikana digitaalista työtettä sekä mahdollisuuksien mukaan kehittää myös toimialan erilaisia digitaalisia toimintaympäristöjä. Yhteisöpedagogikoulutus kytkeytyy työelämälähtöiseen oppimiseen opintojen alusta lähtien ja dialogi työelämän kanssa muodostuu osaamisen vahvistamisen myötä erilaisiksi projekteiksi, harjoitteluiksi sekä kehittämistoiminnaksi. Opinnot on suunniteltu niin, että osaamisen syventäminen ja yksilöllisen ammattitaidon vahvistaminen on mahdollista koko opintojen ajan. Työelämään kytkeytyvässä tutkimus- ja kehitystyössä arvioidaan ja kehitetään yhdessä alan toimijoiden kanssa toimintamalleja yhteisöpedagogin ammatillisissa toimintaympäristöissä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 7.)

Yhteisöpedagogitutkinnosta valmistuu ihmissuhde- ja vuorovaikutustyön sekä arvostetun kohtaamisen ammattilaisia nuorisotyön ja järjestötyön erilaisille kentille sekä monenlaisiin toimintaympäristöihin yhteiskunnan eri toimialueilla. Yhteisöpedagogi tiedostaa yhteiskunnan monimuotoisuuden ja monikulttuurisuuden sekä aktiivisena, vastuullisena ja yhteisöllisenä toimijana kehittää toimintaympäristöissään myös erilaisia verkostoitumisen muotoja ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanavia. Yhteisöpedagogin työssä tarvitaan laajaa osaamista yksilön kasvusta, kehityksestä ja hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä, ehkäisevän työn merkityksestä ja sovellusmahdollisuuksista, yhteiskunnan rakenteesta ja toiminnasta sekä tietoa erilaisista kulttuureista ja osallisuudesta. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020d.)

Yhteisöpedagogien työllistymismahdollisuudet lukeutuvat monenlaisiin tehtäviin ja viimeisimmän yhteisöpedagogien sijoittumisselvityksen mukaan järjestö- ja nuoriso-

työn profiilissa opiskelevat yhteisöpedagogit työllistyvät laajasti työelämän eri sektoreille. Yhteisöpedagogit voivat työskennellä monipuolisissa ja ihmisläheisissä tehtävissä, sillä koulutus valmistaa tulevat ammattilaisensa nuorten parissa tehtävään työhön erilaisissa toimintaympäristöissä, ammatilliseen järjestötyöhön, vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen, yhteistyöhön, toimintamuotojen ja –menetelmien kehittämiseen, moniammatilliseen työhön ja verkostomaisen toiminnan edistämiseen erilaisilla kentillä sekä monikulttuuriseen työhön ja moninaisuuden kohtaamiseen erilaisissa toimintaympäristöissä. Yhteisöpedagogit toimivat muun muassa järjestö- ja nuorisotyössä ammattilaisina sekä asiantuntijatehtävissä kunnissa, järjestöissä, seurakunnissa, laitoksissa ja yrityksissä, lastensuojelun tehtävissä, projektipäällikköinä tai projektikoordinaattoreina, suunnittelijoina, kouluttajina ja palveluyrittäjinä sekä järjestöjen asiantuntijoina, kehittäjinä tai toiminnanjohtajina. (Opintopolku 2020.)

Yhteisöpedagogin ydinosamiseksi lukeutuu osallisuus, kansalaisvaikuttaminen, hyvinvoinnin ja toimijuuden edistäminen, pedagoginen toiminta, valmentava työote, ehkäisevä työ, moninaisuuden kohtaaminen ja monikulttuurinen työ sekä yhteisöllisyyden vahvistaminen ja yhteisöllinen kehittäminen (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020a).

Yhteisöpedagogien monipuolinen osaaminen mahdollistaa työnantajille muun muassa yhteisöpedagogien yhteisöllisen ja pedagogisen osaamisen hyödyntämisen. Yhteiskunnan monimuotoistuminen asettaa myös lastensuojelun palvelujen tuottamiseen uusia osaamisvaateita. (Johansson 2017.) Esimerkiksi monikulttuurisuuden lisääntyminen edellyttää uusien toimintatapojen omaksumista erityisryhmien tarpeiden huomioimisessa (HE 164/2014vp). Haasteisiin voidaan vastata vain laaja-alaisella ammatillisella asiantuntijuudella, jota yhteisöpedagogi voi osakseen lastensuojelulle tarjota (Johansson 2017).

5.2.1 Yhteisöpedagogin kompetenssit

Kompetenssit tarkoittavat laajoja osaamiskokonaisuuksia, jotka identifioivat pätevyyttä ja kykyä suoriutua ammattiin kuuluvista erilaisista työtehtävistä. Kompetenssit jaetaan yleensä koulutusohjelmakohtaisiin ja yhteisiin kompetensseihin. Yhteisten

kompetenssien erityispiirteet ja tärkeys voivat vaihdella eri työtehtävissä ja ammateissa, mutta ne luovat perustan yhteistyölle, asiantuntijuuden kehittymiselle sekä työelämässä toimimiselle. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2020b.)

Yhteisöpedagogintutkimuksen ydinkompetensseja ovat yhteisöllinen osaaminen, pedagoginen osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen ja organisaatio- ja kehittämisosaaminen. Osaamisessa painotetaan myös kansainvälisen osaamisen edistämistä. Yhteisöpedagogin osaamistavoitteet kiinnittyvät näihin kompetensseihin. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020c.) Alla on esitelty kompetenssien sisällöt.

Yhteisöllinen osaaminen tarkoittaa hyvinvoinnin edistämistä, sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden merkityksen tunnistamista yksilöiden ja ryhmien toiminnassa. Osaamisensa avulla yhteisöpedagogi ohjaa ryhmiä ja yksilöitä löytämään vahvuuksiinsa sekä kehittämään taitojaan yhdessä toimimiseen. Yhteisöpedagogi edistää sosiaalisesti, kulttuurisesti, yhteisöllisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävästä kehityksestä yhteisöissä ottaen huomioon myös digitaaliset yhteisöt. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2019.)

Pedagoginen osaaminen tarkoittaa kasvun, kasvatuksen ja kehityksen teoreettisten lähestymistapojen hyödyntämistä toiminnassa. Osaamisensa avulla yhteisöpedagogi soveltaa pedagogisia ja osallistavia menetelmiä erilaisissa toimintaympäristöissä ottaen huomioon myös non-formaalisen oppimisen mahdollisuudet. Yhteisöpedagogi kohtaa ryhmiä ja yksilöitä sekä edistää rakentavaa vuorovaikutusta moninaisissa toimintaympäristöissä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2019.)

Yhteiskunnallinen osaaminen tarkoittaa toimimista yhteiskunnallisena vaikuttajana sekä yhteiskunnan rakenteiden, palvelujärjestelmien ja vaikuttamismahdollisuuksien tunnistamista. Osaamisensa avulla yhteisöpedagogi tunnistaa omaan koulutukseensa liittyvien ammattialojen ja ammatillisen osaamisen merkityksen yhteiskunnassa sekä toimii sosiaalisten ongelmien syiden ja seurauksien ehkäisemiseksi. Yhteisöpedagogi soveltaa toiminnassaan kolmannen ja julkisen sektorin sekä yrittäjyyden eri toimintaperiaatteita. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2019.)

Organisaatio- ja kehittämisosaaminen tarkoittaa työskentelyä monikulttuurisissa ja monialaisissa työympäristöissä kansallisella, kansainvälisellä ja paikallisessa

tasolla. Osaamisensa avulla yhteisöpedagogi ennakoi ja tunnistaa työympäristöön liittyviä kehittämistarpeita, sekä suunnittelee, toteuttaa ja arvioi erilaisia kehittämisprosesseja yhteisöissä. Yhteisöpedagogi kehittää työyhteisöä, organisaatiota, ammattialaa, omaa työtänsä sekä monialaisia verkostoja. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2019.)

5.3 Opintojen rakenne

Opetussuunnitelma vuosille 2018-2024 määrittelee Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogitutkinnon opintojen sisällön. Yhteisöpedagogikoulutuksen laajuus on 210 opintopistettä ja kesto 3,5 vuotta. Tutkinto jakautuu viiteen opintokokonaisuuteen, jotka ovat yleiset opinnot, yhteisöpedagogin ammatilliset opinnot, ammatillisesti syventävät opinnot, kehittämistoiminnan opinnot sekä vapaasti valittavat opinnot. (Opintopolku 2020.)

Yhteisöpedagogitutkinnon osaamistavoitteita peilataan yhteisöpedagogitutkinnon edellä mainittuihin ydinkompetensseihin. Kompetenssien lisäksi painotus on myös kansainvälisen osaamisen edistämisessä. Opetussuunnitelmaan laaditut opintokokonaisuudet kuvataan kompetenssiperustaa fokuoiviksi kokonaisuuksiksi tehden yhteisöpedagogin ammatillisen osaamisen ytimet näkyviksi. Opintojaksojen osaamistavoitteet syvenevät opintojen edetessä kohti tutkinnon ja opintojen perustana olevia Humanistisen ammattikorkeakoulun strategisia vahvuusalueita. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 7.)

Informaatiolukutaidon kehittyminen taataan siten, että opintojen alussa opitaan tiedonhankinnan perustaitoja, tiedon kriittistä arviointia sekä sen eettistä käyttöä. Opintojen keskivaiheessa korostetaan tietolähteiden laaja-alaista käyttöä oppimistehtävien avulla, sekä arvioidaan tiedon tarpeellisuutta osana oppimiskokemusten reflektointia. Erilaisia tiedonlähteitä hyödyntäen opiskelija paneutuu tiedon rakentamiseen ja tuottamiseen. Opintojen loppuvaiheessa opiskelijalta edellytetään laaja-alaista ja sujuvaa tiedon hankintaa, sekä sen soveltamista käytäntöön osana kehittämistoimintaa. Opiskelijan informaatiolukutaito varmistetaan perehtymällä ja toimimalla erilaisissa työelämän informaatioympäristöissä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 8.)

Oheisessa opetussuunnitelman visualisoinnissa esitellään järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelman rakenne. Taulukkoa luetaan alhaalta ylöspäin. Ammatillinen kehittyminen on osa yleisiä opintoja. Se liittyy opiskelijan kehittymistavoitteisiin, sekä ammatillisen kehittymisen osoittamiseen läpi koko opintojen. Vapaasti valittavat opinnot ovat kuvattuna taulukon vasemmassa reunassa mikä tarkoittaa, että opintoja voi suorittaa läpi tutkinnon.

Taulukko 1. Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 9. Opetussuunnitelman visualisointi.

YHTEISÖPEDAGOGI (AMK) 210 op Järjestö- ja nuorisotyö				
VAPAASTI VALITTAVAT OPINNOT 15 op	KEHITTÄMISTOIMINNAN OPINNOT 30 op			
	Kehittämistyön menetelmät 5 op *	Tutkimuksellinen kehittämistoiminta 5 op *	Kehittämistoiminnan käytännöt 5 op *	Opinnäytetyö 15 op *
	AMMATILISESTI SYVENTÄVÄT OPINNOT 30 op			
	Yhteisöpedagogin kehittyvä asiantuntijuus			
	Innovaatiotoiminta 5 op *	Verkostojen ja kumppanuuksien kehittäminen 5 op Δ	Kansainvälisen ja monikulttuurisen toiminnan kehittäminen 5 op Δ	Kehittävä harjoittelu yhteisöpedagogin toimintaympäristöissä 15 op
	AMMATILLISET OPINNOT 125 op			
Ammatilliset kieliopinnot 15 op	Yhteisöllinen ja pedagoginen toiminta 30 op	Yhteiskunnallinen toiminta 40 op	Ammatillisesti eriytyvät harjoittelut 30 op	
Ruotsi 5 op *	Valmentava työote 5 op Δ	Monimuotoinen yhteiskunta 5 op Δ	Ammatillinen harjoittelu 1, 10 op	
Englanti 5 op *	Toimijuuden edistäminen 5 op Δ	Viestintä ja kommunikaatio-osaaminen 5 op *	Ammatillinen harjoittelu 2, 10 op	
Suomen kieli ja viestintä 5 op *	Yksilön kasvu ja kehitys 5 op	Hyvinvointipalvelut 5 op	Ammatillinen harjoittelu 3, 10 op	
Yhteisöpedagogin ammatillisen toiminnan perusteet 10 op	Osallistava pedagogiikka 5 op *	Monikulttuurisuusosaaminen ja kotoutuminen 5 op		
Yhteisöpedagogin ammatillisuus 5 op Δ	Johtaminen ja työyhteisötaidot 5 op *	Yrittäjyys 5 op *		
Yhteisöpedagogi järjestö- ja nuorisotyön osaajana 5 op	Ihmisoikeudet ja moninaisuuden kohtaaminen 5 op *	Yritystoiminnan perusteet 5 op *		
		Taloussuunnittelu ja -hallinto 5 op *		
		TKI-osaaminen 5 op Δ		
YLEISET OPINNOT 10 op				
	Ammatillinen kehittyminen 5 op *		Opiskeluvalmiudet 5 op *	

Taulukkoon on merkitty *-merkillä koulutusten yhteiset opintojaksot. Taulukkoon on merkitty Δ-merkillä yhteisöpedagogikoulutuksen profiilien sisällöiltään yhteiset tai osin yhteiset opintojaksot. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 9.)

Yleiset opinnot ovat yhteisöpedagogin opintojen ensimmäinen opintokokonaisuus, joka koostuu kahdesta kurssista. Yleiset opinnot vahvistavat opiskelijan pedagogisia

opiskeluvalmiuksia, auttaa ymmärtämään itseohjautuvuuden merkityksen, sekä kantamaan vastuun opinnoistaan ja ammatillisen kasvunsa edistämisestä. Yleisissä opinnoissa opiskelija perehtyy ammattikorkeakouluopintoihin sekä yhteisöpedagogin ammatilliseen toimintaan. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 8.)

Opintokokonaisuuden suorittamisen jälkeen opiskelija osaa suunnitella ja arvioida omaa oppimistaan sekä ammatillista kehitystään kompetenssiperusteisesti koko opintojen ajan. Opiskelija tuo esille omaa osaamistaan ja jakaa osaamistaan myös muille arvioiden samalla omaa toimintaansa. Opiskelija ymmärtää verkostojen merkityksen ammatillisessa ympäristössä ja oppimisessa sekä vuorovaikutus- ja tiimityöskentelytaidoissa. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 11.)

Ammatilliset opinnot ovat yhteisöpedagogin opintojen toinen opintokokonaisuus, joka koostuu 22:sta kurssista. Ammatillisissa opinnoissa rakennetaan pohjaa ammatilliselle ajattelulle sekä toiminnalle järjestö- ja nuorisotyön kentällä. Ammatillisissa opinnoissa kehittyy myös valmiudet työskentelyyn ruotsin ja englannin kielellä. Yhteisöllisen ja pedagogisen toiminnan avulla opiskelija saa valmiudet monimuotoisissa ja erilaisissa yhteisöissä toimimiseen oppien samalla yhteisöjen merkityksen, ottaen huomioon yksilön kasvun, kehityksen ja identiteetin rakentumisen, osallisuuden ja toimijuuden vahvistumisen. Yhteiskunnallinen toiminta ja vuorovaikutus vahvistavat opiskelijan ymmärrystä erilaisten kulttuurien kohtaamisesta ja yhteiskunnan monimuotoisuudesta. Ammatilliset opinnot antavat opiskelijalle mahdollisuuden oppimiseen hanketyössä ja/tai työelämän toimintaympäristöissä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 8.)

Opintojen alusta alkaen opitaan työskentelemään erilaisissa yhteisöissä. Opiskelija ymmärtää yhteisöjen merkityksen yksilön identiteetin rakentumiselle, kasvulle ja kehitykselle sekä toimijuuden ja osallisuuden vahvistumiselle. Opinnoissa edetessään opiskelija ymmärtää yhteisöjen kehittämistyössä tarvittavan jatkuvan arvioinnin painoarvon. Yhteisöllisiä ilmiöitä tarkastellaan erilaisissa viitekehyksissä, mutta etenkin sosiaalipedagogisessa, sosiologisessa ja sosiaalipsykologisessa viitekehyksessä. Opiskelija oppii tunnistamaan ja sen kautta arvioimaan yhteisöjen toimintaan vaikuttavia tekijöitä. Tämä vahvistaa opiskelijan sosiokulttuurista ymmärrystä käytännön työstä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 14.)

Opiskelija tutustuu yksilöiden, ryhmien ja yhteisöjen ohjaamiseen, kouluttamiseen sekä kehittämiseen liittyviin erityispiirteisiin. Yhteisöpedagogille ominaisen pedagogisen osaamisen ytimessä ovat arvostavaan kohtaamiseen liittyvät taidot sekä tiedostava ja vastuullinen yhteisöllinen toimijuus. Tutkinto perehdyttää ehkäisevään, etsivään ja löytävään työhön ja sen rakenteisiin, sekä erityiskasvatuksen tarjoamiin mahdollisuuksiin tuettaessa lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 14.)

Tietoperusta pedagogiselle osaamiselle pohjautuu psykologiseen, kasvatustieteelliseen sekä kasvatus-, kehitys ja sosiaalipsykologiseen ajatteluun. Keskeistä on yksilön ja yhteisön välisen dialogisen suhteen ymmärtäminen. Osallisuuden kokemuksia, toimijuutta ja oppimista mahdollistavia ja edistäviä toimintaympäristöjä tarkastellaan ryhmien ja yhteisöjen kautta. Opiskelija oppii hyödyntämään valmentavaa työtettä yksilöiden ja ryhmien fasilitaattorina ja ohjaajana. Opiskelija tutustuu myös sosiaalipedagogiikan ja kriittisen pedagogiikan soveltamiseen kehittämistyössä käytännönläheisestä näkökulmasta omaksuen tavoitteellisia ja pedagogisesti perusteltuja, osallistavia ja toiminnallisia menetelmiä erilaisissa toimintaympäristöissä. Ammatillista tarkastelua syvennetään tasaisesti vahvistaen opiskelijan ammattieettistä ajattelua ja itsesäätelyvalmiuksia. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 14.)

Yhteiskunnallisella osaamisalueella opiskelija oppii ymmärtämään yhteiskunnan monimuotoisuutta vahvistaen osaamistaan erilaisten kulttuurien kohtaamisessa. Yhteiskunnallisia ilmiöitä tutkitaan sosiologisessa, hallintotieteellisessä, sosiaalipoliittisessa ja liiketaloudellisessa viitekehyksessä. Aktiivisen toiminnan sekä vaikuttamisen taidot kehittyvät läpi opintojen niin, että opiskelija kykenee hyödyntämään ja kehittämään erilaisia yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanavia tiedostaen yhteiskunnallisten muutosten vaikutukset hyvinvointipalvelujen järjestämiselle ja tuottamiselle eri sektoreilla. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 17.)

Ammatillisesti syventävät opinnot ovat yhteisöpedagogin opintojen kolmas opintokokonaisuus, joka koostuu neljästä kurssista. Syventävien opintojen aikana työskennellään kehitymis- ja urasuunnitelmia palvelevissa kehittymistehtävissä, joiden avulla syvennetään osaamista ja kasvatetaan asiantuntijuutta. Syventävissä opinnoissa pe-

rehdytään innovaatiotoimintaan sekä erilaisiin kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin ja niissä työskentelyyn. Kehittävä harjoittelu toteutetaan syventävien opintojen aikana, johon myös opinnäytetyön voi liittää opiskelijan tutkimuksellisesta kehittämisosaamista hyödyntäen. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 8.)

Kehittämistoiminnan opinnot ovat yhteisöpedagogin opintojen neljäs opintokokonaisuus, joka koostuu neljästä kurssista. Kehittämistoiminnan opinnoissa opiskelija oppii vastaamaan työelämän tarpeista tuleviin kehittämistarpeisiin soveltamalla tutkimus- ja kehittämistyön menetelmiä. Opiskelija oppii etsimään ratkaisuja yhdessä työelämän toimijoiden kanssa, sekä arvioimaan tilaajälähtöisesti erilaisia toimintamuotojen ja – rakenteiden kehittämistarpeita. Kehittämistoimintojen avulla vahvistetaan yhteisöpedagogin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-osaamista verkostoissa, kehittämishankkeissa ja työelämän toimintaympäristöissä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 9.)

Kehittämistoiminnan opinnoissa opiskelija oppii tutkimus- ja kehittämistyön menetelmien soveltamisen taidon omassa ammatillisessa työskentelyssään tunnistuen toimintatapojen ja toimintarakenteiden kehittämistarpeita. Opiskelija osaa etsiä kehittämistarpeisiin vastaavia perusteltuja ratkaisuja. Opiskelija ymmärtää monipuolisen ja kriittisen tiedon painoarvon kehittämistoiminnassa sekä tuntee tutkimus- ja kehittämistyön eettiset periaatteet. Opiskelija kykenee soveltamaan yhteisöllisiä lähestymistapoja organisoidakseen ja hallitakseen kehittämisprosesseja. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 23.)

Vapaasti valittavat opinnot ovat opintoja, joita voi suorittaa opintojen eri vaiheissa. Vapaasti valittavien opintojen avulla hankitaan uusia näkökulmia, sekä vahvistetaan ammatillista osaamista. Opintoja voidaan valita myös toisista ammattikorkeakouluista. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 9.) Vapaasti valittavien opintojen avulla opiskelija voi kartuttaa osaamistaan myös lastensuojelun kentältä.

6 SOSIONOMIN KOULUTUS

Seuraavassa kerromme Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulun sosionomitutkinnosta ja sen historiasta, sosionomin kompetensseista sekä opintojen rakenteesta.

6.1 Historiaa

1990-luvulla uudistettiin ja lakkautettiin toisen asteen opistotasoisia tutkintoja ja perustettiin ammattikorkeakouluverkosto. Sosiaalialan opistoasteisia tutkintoja olivat sosiaali-ohjaaja, kehitysvammaisten ohjaaja, sosiaalikasvattaja, sosiaali-ohjaajan koulutuksen sisältänyt diakonin tutkinto sekä sosiaalialan ohjaaja. Näihin tutkintoihin rinnastettiin myös kehitysvammahuollon ohjaajan sekä johtavan kodinhoitajan koulutuksen saaneet henkilöt. (Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsä 2019, 11-12.)

Ammattikorkeakouluverkoston kokeiluvaiheessa vuosina 1991-1999 koulutusten tutkintonimikkeet ja sisällöt vaihtelivat ja koulutuksesta valmistuttiin myös ilman erityistä tutkintonimikettä. Sosiaalialalle suuntaava sosiaali- ja terveysalan korkeakoulututkinto oli käytössä oleva tutkintonimike. Myös vanhempia opistotason tutkintonimikkeitä oli vielä käytössä, kuten sosiaali-ohjaaja tai sosiaalialan ohjaaja. Sosionomi, geronomi ja kuntoutuksen ohjaaja ovat olleet vuodesta 1999 alkaen ammattikorkeakoulun koulutusohjelmista sosiaalialalle valmistuvien tutkintonimikkeet. Sosionomin tutkinnon voi suorittaa myös Diakonia-ammattikorkeakouluissa, jolloin koulutusohjelma on nimeltään diakoninen sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma. (mt., 13.)

Laki jatkotutkintokokeilusta säädettiin vuonna 2002 ja ammattikorkeakoulutuksessa on siitä lähtien ollut mahdollisuus jatkotutkinnon suorittamiseen. Tutkinto vakinaistettiin vuonna 2005 ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon nimellä ja sosionomin ylemmästä AMK-tutkinnosta tuli pysyvä osa korkeakoulujärjestelmää. (mt., 13- 14.)

6.2 Sosionomi (AMK)

Sosionomin AMK-tutkinto on alempi korkeakoulututkinto. Kansainvälisessä koulutusluokituksessa se vastaa bachelor of social services-tutkintoa. Sosionomikoulutus sijoittuu koulutustasoltaan toisen asteen lähiohjaajatutkinnon ja yliopistollisen maisteritutkinnon väliin. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutukset vastaavat toisiansa koulutustasoltaan, mutta ovat erilaisia sisällöiltään ja osaamistavoitteiltaan. (Raatikainen ym. 2019, 14.) Sosionomia vastaava ammattinimike sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuslain (272/2005 § 6) mukaan on sosiaali-ohjaaja. Valvira laillistaa sosionomin sosiaalihuollon laillistetuksi ammattihenkilöksi. Laillistaminen edellyttää sosionomin hakemusta, ammattikorkeakoulun ilmoitusta sekä vaadittavien

opintopisteiden ja opetussuunnitelman mukaisten sisältöjen suorittamista. (Savonia-ammattikorkeakoulu 2020a.)

Sosionomikoulutuksen tavoitteena on antaa valmiuksia ammatillisen kasvun tueksi sekä luoda ja ohjata näkökulmia opiskelijan oppimisen ylläpitämiseen myös koulutuksen jälkeen. Sosionomikoulutus tarjoaa teoreettista osaamista, mahdollistaa ammatillisia harjoittelujaksoja sekä taitoja ammatilliseen keskusteluun. Ammattikorkeakoululain mukaan ammattikorkeakoulussa annettavan opetuksen on vastattava alueellisiin tarpeisiin yhdessä työelämän kanssa. Sosionomin koulutus muodostuu ajankohtaisista ja tulevaisuudessa tarvittavista taidoista ja tiedoista. Sosiaalialan työ on vahvasti sidoksissa palvelurakenteeseen, lainsäädäntöön ja yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja sitä kautta ne vaikuttavat sosionomin koulutukseen. (Raatikainen ym. 2019, 27.)

Sosionomit työskentelevät kasvatuksen ja sosiaaliohjauksen asiantuntijoina yrityksissä, kunnissa ja järjestöissä. Myös työhallinto, sivistystoimi ja Kansaneläkelaitos työllistävät sosionomeja. Koulutus antaa valmiuksia myös eri ikäisten väestöryhmien kanssa työskentelyyn sekä osallistavien ja yhteisöllisten toiminta- ja tukitoimien kehittämiseen. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen tuottaminen, varhaiskasvatuksen toimintaympäristöt sekä erilaiset palvelujärjestelmät kuuluvat sosionomin osaamisen piiriin. (Savonia-ammattikorkeakoulu 2020a.)

6.3 Sosionomin kompetenssit

Sosionomitutkinnon ydinkompetensseja ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen, työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2016). Alla on esitelty kompetenssien sisällöt.

Sosiaalialan eettinen osaaminen tarkoittaa sosiaalialan arvojen ja ammattieettisten periaatteiden sekä ihmis- ja perusoikeussäädösten mukaista toimintaa. Sosionomi toimii yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistäen sekä arvoriistiriitoja sisältävissä tilanteissa eettisesti perustellen. Sosionomi osaa asettua haavoittuvassa asemassa olevien yksilöiden ja ryhmien puolelle sekä ymmärtää oman arvomaailmansa ja ihmiskäsityksen merkityksen asiakastyössä. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2016.)

Asiakastyön osaaminen tarkoittaa asiakkaan palvelutarpeiden oikeaoppista arviointia ja ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen luomista. Sosionomi osaa tukea perheenjäsenten keskinäisiä suhteita, yksilöiden kasvua ja kehitystä sekä perheiden arkea. Sosionomi suunnittelee, toteuttaa ja arvioi asiakkaan palveluprosessia osallistavalla tavalla. Sosionomi osaa soveltaa ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen tukemisen näkökulmia sekä tunnistaa hyvinvointia suojaavia sekä sitä uhkaavia tekijöitä. Sosionomi ohjaa yhteisöjä, asiakkaita ja asiakasryhmiä voimavaralähtöisesti, tavoitteellisesti ja osallisuutta tukien. Sosionomi kykenee soveltamaan ja arvioimaan asiakastyön teoreettisia menetelmiä ja työorientaatioita. Sosionomi toimii asiakastyössä kulttuurisensitiivisesti kulttuurien välistä vuoropuhelua edistäen sekä moninaisuutta tukien. Sosionomi osaa ohjata asiakkaita sähköisten asiointipalveluiden käytössä sekä tehdä ohjaustyötä erilaisissa siihen liittyvissä toimintaympäristöissä. Sosionomi arvioi ja dokumentoi työtä asiakaslähtöisesti. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2016.)

Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen tarkoittaa kestävään kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvien paikallisten ja globaalien haasteiden jäsentämistä sekä niiden vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Sosionomi tuntee alaan liittyvän juridisen säädöspohjan ja keskeisen lainsäädännön sekä sen soveltamisen käytäntöön. Sosionomilla on hallussaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä kasvatus- ja koulutuspalveluihin liittyvien tuottamisen ja järjestämisen tavat. Sosionomi tietää hyvinvointipalvelujärjestelmät sekä sosiaaliturvaohjauksen eri sektoreilla. Sosionomi osaa muutoksen eteenpäin viejänä tarvelähtöisesti koota yhteen asiakkaan tarvitsemia palveluita. Sosionomi toimii moniammatillisessa ja monialaisessa yhteistyössä asiakkaan etua perustellen ja toimii aktiivisena sosiaalialan asiantuntijana. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2016.)

Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen tarkoittaa ammatillisen kriittisen reflektion taitoa. Sosionomi osaa analysoida huono-osaisuutta, epätasa-arvoa sekä hyvinvointia tuottavia kansallisia ja kansainvälisiä prosesseja ja rakenteita sekä syrjäytymisen ehkäisemistä. Sosionomi puolustaa haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten etuja sekä tuo vastuullisille toimijoille ja poliittiseen päätöksentekoon tietoa kohtuuttomista elämäntilanteista. Sosionomi kykenee vaikuttamistyöhön eri toimijoiden

kanssa sekä osaa edistää kansalaisten osallistumisen ja osallisuuden mahdollisuuksia. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2016.)

Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen tarkoittaa innovatiivista ongelmanratkaisua ja sosiaalialan verkostotyön kehittämistä. Sosionomi osaa kehittää kumppanuuslähtöisesti asiakastyön palveluprosesseja, menetelmiä ja työkäytäntöjä. Sosionomi osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida kehittämishankkeita. Sosionomi kykenee soveltamaan kehittämismenetelmiä sekä tuottamaan ja arvioimaan tietoa tavoitteenaan hyvinvoinnin edistäminen. Sosionomi toimii tutkimus- ja kehittämistyöhön liittyvien eettisten ohjeiden ja periaatteiden mukaisesti. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2016.)

Työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjäosaaminen tarkoittaa toimimista yhteistyökykyisesti kansainvälisissä ympäristöissä ja monialaisissa tiimeissä ja työyhteisöissä. Sosionomi voi toimia työyhteisön lähiesimiehenä sekä tuntee työlainsäädäntöä ja edistää työturvallisuutta. Sosionomi osaa edistää omaa ja työyhteisön työhyvinvointia ja hallitsee itsensä johtamisen. Sosionomi osaa arvioida työn laatua, siihen liittyviä tuloksia sekä niiden vaikutuksia. Sosionomi tuntee strategisen johtamisen ja talouden merkityksellisyyden työssään sekä ymmärtää sosiaalialan yrittäjätoiminnan perusedellytykset. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2016.)

6.4 Opintojen rakenne

Opinnäytetyössämme tarkastelemme Savonia-ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmaa. Savonia on valittu, koska se sijaitsee lähimpänä Humanistisen ammattikorkeakoulun Kuopion kampusta.

Savonia-ammattikorkeakoulun opetussuunnitelma vuodelle 2020 määrittelee sosionomitutkinnon opintojen sisällön. Sosionomitutkinnon laajuus on 210 opintopistettä ja kesto 3,5 vuotta. Tutkinto jakautuu viiteen opintokokonaisuuteen, jotka ovat perusopinnot, ammattiopinnot, valinnaiset ammattiopinnot, harjoittelu, opinnäytetyö sekä vapaasti valittavat opinnot. Opintojen alussa opiskelija hankkii perusosaamisen sosi- aali-, varhaiskasvatus ja terveysalan toimintaympäristöstä, omasta oppijuudestaan sekä asiakkuudestaan. Opiskelija omaksuu kehittävän, reflektiivisen ja tutkivan työt- teen sekä sosiaalialan eettiset periaatteet. Opintojen keskivaiheessa opiskelija perehtyy sosiaaliohjauksen ja varhaiskasvatuksen ohjaustehtävään, sosiaalialan moninaiseen

asiakastyöhön ja palveluihin. Opintojen loppuvaiheessa opiskelija syventää ammatillista osaamistaan palveluohjauksen ja varhaiskasvatuksen osaajana sekä hankkii, soveltaa ja syventää osallistavaa yhteiskuntaosaamistaan, johtamisosaamistaan sekä tutkimuksellista kehittämisosaamistaan. (Savonia-ammattikorkeakoulu 2020b.)

Oheisessa opetussuunnitelman visualisoinnissa esitellään sosionomin koulutusohjelman rakenne. Taulukkoa luetaan alhaalta ylöspäin. Vapaasti valittavat opinnot ovat kuvattuna taulukko vasemmassa reunassa mikä tarkoittaa, että opintoja voi suorittaa läpi tutkinnon.

Taulukko 2. Savonia ammattikorkeakoulu. Opetussuunnitelman visualisointi.

VALINNAISET OPINNOT 10 op	SOSIONOMI (AMK) 210 op		
	OPINNÄYTETYÖ 15 op		
	Opinnäytetyö 15 op		
	HARJOITTELU 45 op		
	Asiakastyöhön orientoiva harjoittelu A 10 op	Asiakastyöhön orientoiva harjoittelu B 10 op	
	Asiakastyön työmenetelmäharjoittelu A 10 op	Asiakastyön työmenetelmäharjoittelu B 5 op	
	Syventävä kehittämistyön harjoittelu A 10 op	Syventävä kehittämistyön harjoittelu B 5 op	
	SYVENTÄVÄT AMMATTIOPINNOT 15 op		
	Opiskelija valitsee syventäviksi ammattiopinnoiksi 3 x 5 op		
	Varhaiskasvatuksen osaaja	Palveluohjauksen osaaja	Polku-opinnot
Varhaiskasvatuksen pedagogiikka 5 op	Osaamisen vahvistaminen ja voimavaraista palveluohjaus 5 op	Idea liiketoimintakonseptiksi 5 op	
Erytynyt tuki ja lapsen osallisuuden vahvistaminen 5 op	Kuntoutuksen työmenetelmät sosiaalialan työssä 5 op	Arvolupauksen luominen 5 op	
Varhainen oppiminen ja ohjaus 5 op	Työikäisten palvelut ja työllistäminen 5 op	Asiakastestaus 5 op	
AMMATTIOPINNOT 95 op			
Pakolliset ammattiopinnot			
Oppiminen ja voimien oppimisympäristöt 5 op	Hyvinvoinnin sosiaalinen ulottuvuus ja yhteiskunnan muutos 5 op		
Luova ja kehittyvä ihminen 5 op	Ammatillinen kirjaaminen ja tieteellinen viestintä 5 op		
Osaaminen ja sosiaalinen tuki 5 op	Sosiaalialan lainsäädäntö ja sosiaaliturva 5 op		
Muuttuva kasvatus 5 op	Perhetyö 5 op		
Sosiaalialan asiakastyön perusteet 5 op	Sosiaalinen kuntoutus ja toimintakyvyn vahvistaminen 5 op		
Toiminnalliset ryhmätyön menetelmät 5 op	Mielenterveys, psykososiaalinen tuki ja lähisuhdeväkivalta 5 op		
Sosiaalinen nuorisotyö ja mediakasvatus 5 op	Sosiaalialan päihdetyö 5 op		
Palveluohjauksen ammatillinen asiantuntijuus ja moniammatillinen yhteistyö 5 op	Sosiaalialan asiantuntijuus ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen 5 op		
Lastensuojelu 5 op			
Multicultural work 5 op			
Kehittäminen ja esimiestyö sosiaali- ja varhaiskasvatusalalla 5 op			
PERUSOPINNOT 30 op			
Sosiaali- ja terveysalan yhteiset opinnot			
Oppijana korkeakoulussa 5 op	Asiakas ja ammattilainen sotopalveluissa 5 op		
English and Health Care and Intercultural Communication 5 op	Tutkimus, oivallus, kehitys 5 op		
Työyhteisöt, työhyvinvointi ja yrittäjyys 5 op	Svenska i social och hälsövård och kundvänligt samspel 5 op		

Perusopinnot koostuvat kuudesta kurssista (Savonia-ammattikorkeakoulu 2020c). Perusopinnot vahvistavat työelämän perusvalmiuksia kuten eettisyyttä, itsensä kehittämistä, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja sekä orientoitumista sosiaalialan ammatilliseen työhön. Opiskelija hankkii perusosaamisen sosiaali- ja terveysalan sekä varhaiskasvatuksen toimintaympäristöistä, omasta oppijuudesta sekä asiakkuudesta. Opiskelijan odotetaan oppivan tutkivan, kehittävän ja reflektiivisen työotteen sekä alaan liittyvät ammattieettiset periaatteet. (Savonia-ammattikorkeakoulu 2020b.)

Ammattiopinnot koostuvat 19:sta kurssista (Savonia-ammattikorkeakoulu 2020c). Ammattiopinnoissa opitaan sosionomin työssä tarvittavat ammatilliset taidot, tiedot ja asenteet. Opinnot jakaantuvat pakollisiin ammattiopintoihin, sekä vaihtoehtoisiin ammattiopintoihin. Pakolliset ammattiopinnot rakentuvat laaja-alaisesta sosiaalialan osaamisperustasta. Vaihtoehtoisissa ammattiopinnoissa opiskelija voi valita varhaiskasvatuksen osaajan, innovaatio- ja yrittäjyysosaajan, palveluohjauksen osaajan tai englanninkielisen yhteistyöosaajan opintoja. (Savonia-ammattikorkeakoulu 2020b.)

Valinnaiset ammattiopinnot koostuvat kolmesta eri kokonaisuudesta, joita ovat varhaiskasvatuksen osaaja, palveluohjauksen osaaja ja yPolku-opinnot (Savonia-ammattikorkeakoulu 2020c). Varhaiskasvatuksen ja palveluohjauksen opinnot on mahdollista koota myös yhdistelmäopinnoiksi. Varhaiskasvatuksen osaajan opinnoissa opitaan ohjauksen ja kasvun tukemisen taitoja. Lisäksi opitaan toimimaan työryhmissä sosiaalialan asiantuntijana ja kehittämään ammatillista toimintaa perheiden ja yksilöiden tarpeista käsin. Palveluohjauksen osaajan opinnoissa hankitaan valmiuksia, joita tarvitaan esimerkiksi sosiaalikeskuksissa, työvoimapalvelukeskuksissa, päiväkeskuksissa sekä tukiasunnoissa. Varhaiskasvatuksen ja palveluohjauksen yhdistetyissä opinnoissa opitaan kuntoutustyötä, varhaista tukemista sekä ongelmien ehkäisyä erilaisissa toimintaympäristöissä, joita voivat olla muun muassa lastensuojelu ja lapsi- ja nuorisotyö. Ypolku-opinnoissa valitaan innovaatio ja yrittäjyysosaamiseen liittyviä opintoja. Harjoittelupaikoiksi valikoidaan sellaisia kohteita, joissa voi perehtyä sosiaali- ja terveysalan yritystoimintaan. Kukin kokonaisuus koostuu kolmesta kurssista. (Savonia-ammattikorkeakoulu 2020b.)

Harjoittelussa perehdytään ohjatusti käytännön työtehtäviin sekä taitojen ja tietojen soveltamiseen. Harjoittelu syventää ammatillista osaamista sekä auttaa työllistymisessä koulutusalaan vastaaviin tehtäviin. Harjoittelussa opitaan kriittistä ajattelua sekä käytännön ja teorian yhdistämistä. Savonia-ammattikorkeakoulun perus- ja ammattiopintoihin kuuluu kolme harjoittelua, joista jokainen koostuu 15:sta opintopisteestä. (Savonia-ammattikorkeakoulu 2020b.)

Opinnäytetyö voi olla toiminnallinen tai tutkimuksellinen työ. Se voi myös olla työelämän kehittämistarpeisiin liittyvä kehittämistehtävä. Opinnäytetyö on opiskelijan oppimis- ja työprosessi, jota asiantuntijat ohjaavat, tukevat ja arvioivat. Opinnäytetyöskentely kehittää tutkivan ammattikäytännön taitoja, joita tarvitaan ammatillisen työn ja itsensä kehittämisessä. (Savonia-ammattikorkeakoulu 2020b.)

Valinnaiset opinnot tarjoavat viisi vapaasti valittavaa kurssia. Valinnaisissa opinnoissa tuetaan opiskelijan ammatillista suuntautumista. Ne suuntautuvat opiskelijan kiinnostuksen mukaan ja tukevat asiantuntijuuden kehittymistä. Opintoja voidaan valita myös toisista ammattikorkeakouluista. (Savonia-ammattikorkeakoulu 2020b.)

7 YHTEISÖPEDAGOGIN JA SOSIONOMIN TUTKINTOJEN VERTAILU

Seuraavassa kerromme yhteisöpedagogin ja sosionomin tutkintojen samankaltaisuuksista sekä eroavaisuuksista. Vertailemalla tutkintojen opetussuunnitelmia laadimme suuntaa antavan jaottelun tutkintoihin sisältyvien kurssien välisistä yhtäläisyyksistä sekä poikkeavuuksista. Laadimme kaksi erilaista taulukkoa jaottelun tueksi. Ensimmäisessä taulukossa on listattu ne kurssit, joissa on samankaltaisuutta sisällöltään ja toisessa taulukossa on listattu ne kurssit, joissa on eroavaisuutta sisällöltään. Jaottelun avulla kartoitimme mitä osaamista yhteisöpedagogi ja sosionomi tuovat tutkintojensa osalta lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin ja kuinka paljon tutkinnot poikkeavat toisistaan.

7.1 Samankaltaisuudet

Yhteisöpedagogit suorittavat opintonsa humanistisen alan ammattikorkeakoulussa, kun taas sosionomit opiskelevat sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa. Huolimatta

ammattikorkeakoulujen eroavaisuudesta, yhteisöpedagogit ja sosionomit voivat työkennellä osin samoissa työtehtävissä. Tekemissämme haastatteluissa tuli ilmi, että näillä kahdella koulutuksella on paljon samankaltaisuutta, mutta myös eroavaisuutta tietyillä osa-alueilla. Koulutuksen tunnettavuudessa oli haastattelujen perusteella huomattaviakin eroja. Opinnäytetyöhömmä on otettu vertailupariksi kyseiset koulutukset, sillä lastensuojelussa nämä molemmat ammattikorkeakoulututkinnot ovat edustettuina. Haastatteluiden perusteella yksikkökohtaisia eroja on kuitenkin huomattavissa.

Yhteisöpedagogin ja sosionomin koulutuksen kursseissa on monia samankaltaisuuksia. Yhteiskunnalliset teemat ovat vahvasti esillä molemmissa koulutuksissa. Sosiaali- sekä humanistinen ala on ihmisten ja yhteisöjen parissa työskentelyä heidän hyvinvointinsa lisäämiseksi. Kurssit, jotka liittyvät lasten ja nuorten ohjaukseen sekä osallisuuden lisääntymiseen ovat sisällöltään melko pitkälle yhteneväisiä. Lähes poikkeuksetta yrittäjyyteen ja työelämän kehittämiseen liittyvät kurssit tarjoavat samoja sisältöjä. Haastatteluissamme nousi esiin kummankin koulutuksen taidot edellä mainittuihin teemoihin, mutta vasta niiden käytännön toteuttamisessa erot tulivat esiin.

Taulukko 3. Yhteisöpedagogin ja sosionomien opintojen vertailua. Samankaltaiset kurssit.

YHTEISÖPEDAGOGIN JA SOSIONOMIN OPINTOJEN VERTAILUA

YHTEISÖPEDAGOGI (AMK)	SOSIONOMI (AMK)
<p>Kurssit, joissa samankaltaisuutta</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Opiskeluvalmiudet 5 op 2. Ammatilliset kieliopinnot (ruotsi ja englanti) 10 op 3. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta 5 op / Kehittämistoiminnan käytännöt 5 op 4. Johtaminen ja työyhteisötaidot 5 op / Yrittäjyys 5 op 5. Yhteisöpedagogin ammatillisuus 5 op 6. Yksilön kasvu ja kehitys 5 op 7. Osallistava pedagogiikka 5 op 8. Yhteisöpedagogi järjestö- ja nuorisotyön osaajana 5 op / Viestintä- ja kommunikaatio-osaaminen 5 op 9. Verkostojen ja kumppanuuksien kehittäminen 5 op 10. Monikulttuuriosaaminen ja kotoutuminen 5 op 11. Taloussuunnittelu ja -hallinto 5 op 12. Toimijuuden edistäminen 5 op 13. Innovaatiotoiminta 5 op 14. Valmentava työote 5 op 15. Yritystoiminnan perusteet ja yrittäjyys 5 op 16. Hyvinvointipalvelut 5 op 	<p>Kurssit, joissa samankaltaisuutta</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Oppijana korkeakoulussa 5 op 2. Ammatilliset kieliopinnot (ruotsi ja englanti) 10 op 3. Tutkin, oivallan ja kehitän 5 op 4. Työyhteisötaidot, työhyvinvointi ja yrittäjyys 5 op 5. Sosiaalialan asiantuntijuus ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen 5 op 6. Luova ja kehittävä ihminen 5 op 7. Osallisuus ja sosiaalinen tuki 5 op 8. Sosiaalinen nuorisotyö ja mediakasvatus 5 op 9. Palveluohjauksen ammatillinen asiantuntijuus ja moniammatillinen yhteistyö 5 op 10. Multicultural work 5 op 11. Kehittäminen ja esimiestyö sosiaali- ja varhaiskasvatus alalla 5 op 12. Osallisuuden vahvistaminen ja voimavaraistava palveluohjaus 5 op 13. Ideasta liiketoimintakonseptiksi 5 op 14. Työikäisten palvelut ja työllistäminen 5 op / Toiminnalliset ryhmätyön menetelmät 5 op 15. Arvolupauksen luominen 5 op 16. Asiakas ja ammatillainen sosiaali- ja terveyspalveluissa 5 op / Hyvinvoinnin sosiaalinen ulottuvuus ja yhteiskunnan muutos 5 op

7.2 Eroavaisuudet

Yhteisöpedagogin koulutuksen erityispiirteenä verrattuna sosionomin koulutukseen, on muutamia keskeisiä aihealueita. Kansainvälisyyteen ja monikulttuurisuuteen liittyvät kurssit ovat opintojen osa, mitä sosionomin koulutuksessa ei ole tarjolla yhtä laajasti. Ihmisoikeudet ja moninaisuuden kohtaaminen ovat yhteisöpedagogin opinnoille tunnusomaista. Kurssien sisällöt painottuvat hyvin pitkälti järjestö- ja nuorisotyöhön. Toisin kuin sosionomeilla, yhteisöpedagogien opinnoissa tarkastellaan nuorisolakia ja

sen vaikutuksia ympäröivään yhteiskuntaan. Tekemissämme haastatteluissa yhteisöpedagogien vahvuuksiksi nähtiin ohjaustaidot sekä sosiaalipedagogiikan ja yhteisöllisyyden hyödyntäminen. Haastatteluiden perusteella koulutus antaa hyviä valmiuksia ryhmä- ja yksilöohjaukseen sekä ihmisläheiseen työskentelyotteeseen juuri lastensuojelun työkentälle, jossa näitä taitoja myös arvostetaan. Yhteisöpedagogien osaaminen liittyen toiminnallisuuteen sekä osallisuuden vahvistamiseen ovat keskeisiä taitoja, joita tarvitaan lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtävissä päivittäin.

Sosionomikoulutuksen sisältö poikkeaa yhteisöpedagogikoulutuksesta painottuen enemmän teoreettiseen oppimiseen. Haastatteluissamme sosionomien teoreettinen osaaminen nousi hyvin selvästi esiin. Sosionominopinnot tarjoavatkin osaamista sosiaalialan perusteisiin sekä lainsäädäntöön. Palvelujärjestelmän tunteminen, kirjaaminen ja tietokannat sekä lastensuojelulaki ovat opintoja, jotka poikkeavat eniten yhteisöpedagogin opinnoista. Näiden alueiden osaaminen nousi esiin myös haastatteluiden vastauksissa. Sosionomin koulutuksessa käydään opintoja liittyen lähisuhdeväkivaltaan, mielenterveys- sekä päihdetyöhön. Yhteisöpedagogin opinnoissa nämä aiheet ovat myös mukana, mutta pienemmässä roolissa. Sosionomin opinnoissa näkyy myös koulutuksen painottuminen sosiaalialaan ja siihen kuuluviin teemoihin. Sosionomikoulutuksen syventävät ammattiopinnot poikkeavat yhteisöpedagogin vastaavista opinnoista erilaisella valinnaisuudellaan. Sosionomiopinnoissa valitaan yksi kokonaisuus, johon jokaiseen sisältyy kolme kurssia. Näissä kursseissa on useita eroja verrattuna yhteisöpedagogin opintoihin. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka, erityinen tuki ja lapsen osallisuuden vahvistaminen sekä varhainen oppiminen ja ohjaus kurssit, kuuluvat varhaiskasvatuksen osaaja kokonaisuuteen. Osallisuuden vahvistaminen ja voimavaraistava palveluohjaus, kuntoutuksen työmenetelmät sosiaalialan työssä sekä työikäisten palvelut ja työllistyminen ovat osa palveluohjauksen osaaja kokonaisuutta. Ypolku opintoihin kuuluvat ideasta liiketoimintakonseptiksi, arvolupauksen luominen ja asiakastestaus- kurssit.

Taulukko 4. Yhteisöpedagogin ja sosionomien opintojen vertailua. Toisistaan eroavaiset kurssit.

YHTEISÖPEDAGOGIN JA SOSIONOMIN OPINTOJEN VERTAILUA

YHTEISÖPEDAGOGI (AMK)	SOSIONOMI (AMK)
<p>Kurssit, joissa eroavaisuutta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suomen kieli ja viestintä 5 op • Kansainvälinen ja monikulttuuritoiminnan kehittäminen 5 op • Ammatillinen kehittäminen 5 op • Monimuotoinen yhteiskunta 5 op • Ihmisoikeudet ja moninaisuuden kohtaaminen 5 op • TKI-osaaminen 5 op 	<p>Kurssit, joissa eroavaisuutta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ammatillinen kirjaaminen ja tieteellinen viestintä 5 op • Muuttuva kasvatustyö 5 op • Sosiaalinen lainsäädäntö ja sosiaaliturva 5 op • Perhetyö 5 op • Sosiaalinen kuntoutus ja toimintakyvyn vahvistaminen 5 op • Mielenterveystyö, psykososiaalinen tuki ja lähisuhdeväkivalta 5 op • Oppiminen ja avoimet oppimisympäristöt 5 op • Lastensuojelu 5 op • Sosiaalialan päihdetyö 5 op • Ammattietiikka ja asiakkaan kohtaaminen 5 op • Varhaiskasvatuksen pedagogiikka 5 op • Erityinen tuki ja lapsen osallisuuden vahvistaminen 5 op • Varhainen oppiminen ja ohjaus 5 op • Kuntoutuksen työmenetelmät 5 op • Asiakastestaus 5 op • Sosiaalialan asiakastyön perusteet 5 op

8 LASTENSUOJELU

Lastensuojelulain (417/2007) 3 §:n (88/2010) mukaan lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. 3 §:n toisen momentin (1302/2014) mukaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Kolmannen momentin mukaan lapsi- ja perhekohtaista

lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Samaisen lain 2 §:n mukaan lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Jäljempänä tässä laissa säädetyin edellytyksin lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin lapsen hoidon ja huollon järjestämiseksi.

Lastensuojelun palvelujärjestelmä on kattava kokonaisuus, jonka tehtävä on tukea ja edistää lapsen kasvua ja kehitystä. Palvelujärjestelmä toimii ennakoidusti ja suunnitelmallisesti sekä tekee yhteistyössä niiden tahojen kanssa, joiden toimilla on vaikutuksia perheiden ja lasten hyvinvointiin. Sosiaali- ja terveystieteiden, opetustieteiden sekä lapsiperheille, nuorille ja lapsille tarkoitettuja palveluja kehittäessään ja järjestäessään kunnan on huolehdittava siitä, että näiden palveluiden avulla tuetaan huoltajia ja lapsia edistäen heidän hyvinvointiaan. Lasten sosiaaliset, fyysiset ja psyykkiset kasvuolosuhteet tulee olla kehitystä edistäviä ja turvallisia. Kasvuolosuhteiden riskiolosuhteiden vähentäminen ja kasvuolosuhteiden kehittäminen sekä vanhemmuuden tuki ehkäisevät ongelmien syntymistä ja tilanteiden kriisiytymistä. Lasten ja heidän perheidensä kanssa työtä tekeville henkilöillä on vastuu heidän hyvinvoinnistaan ja ongelmiin tulee puuttua varhaisessa vaiheessa. Huolen herätessä on välittömästi otettava yhteyttä lastensuojeluviranomaiseen, jotta lastensuojelun tarve voidaan arvioida. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019a).

Lastensuojelun tai sosiaalihuollon asiakkuus alkaa usein huoltajien tai lapsen yhteydenotosta lastensuojeluun. Asiakkuus voi alkaa myös lastensuojeluilmoituksella, jonka voi tehdä kuka tahansa myös nimettömästi. Esimerkiksi lapsen koulun tai päiväkodin ammattilaiset voivat olla yhteydessä sosiaalipalveluiden työntekijään perheen ja lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi. Lasten ja perheiden parissa työskentelevät ovat velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen, mikäli he epäilevät, että lapsi tarvitsee apua. Myös poliisi tekee lastensuojeluilmoituksen, jos alaikäinen on käyttänyt päihteitä, on tehnyt rikoksen tai on ollut paikalla perheväkivaltatilanteessa. Syitä avun tarpeelle voivat olla huoltajien päihderiippuvuus, väkivaltainen käyttäytyminen perheessä, huoltajien sairaudet-, psyykkiset ongelmat- ja uupuminen, perhe-elämän tilanteessa tapahtuvat suuret muutokset, lapsen psyykkiset ongelmat tai haitalliset elämäntavat sekä

lapsen ikätasoon nähden liian suuri vastuun kantaminen perheen arjesta. Sosiaali-
huollon työntekijä arvioi perusteellisesti jokaisen yhteydenoton tai ilmoituksen ja
useimmiten alkaa kartoittaa perheen ja lapsen tilannetta. Perheen ja lapsen tilanteesta
riippuen kartoitetaan joko sosiaalihuoltolain tai lastensuojelun palvelun tarve. Yleensä
työntekijä on yhteydessä perheeseen ja kutsuu lapsen ja huoltajat keskustelemaan. Ta-
paamisia voi olla useita ja ne voivat olla koulussa, päiväkodissa, perheen kotona tai
sosiaalitoimistossa. Tapaamissa käydään yhdessä läpi syytä yhteydenotolle tai tehdylle
ilmoitukselle sekä pohditaan, kuinka perhettä voitaisiin auttaa. (Lastensuojelun kes-
kusliitto 2020a.)

Lastensuojelulain 2 §:n mukaan, kun viranomainen puuttuu perheen yksityisyyteen
toteuttaessaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua, on päätöksiä tehtäessä aina
otettava huomioon riittäväällä tavalla vanhempien ensisijainen velvollisuus ja oikeus
päättää lapsensa hyvinvoinnista ja kasvatuksesta. Viranomaisen on pyrittävä kaikin
tavoin edesauttamaan, vanhempien mahdollisuutta toteuttaa kasvatustehtävänsä
myös silloin, kun lapselle ja perheelle järjestetään lastensuojelulain mukaisia palve-
luja. Viranomaisten on myös oma-aloitteisesti tarjottava perheelle apua.

Sosiaalityöntekijän on välittömästi arvioitava lapsen mahdollinen lastensuojelun tarve
lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen. Tätä seuraa sosiaalihuoltolain 36 §:n mukai-
nen palvelutarpeen arviointi, mikäli tämä ei ole ilmeisen tarpeetonta. Lastensuojelu-
lain mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarpeen arvioinnin tekee sosiaalityöntekijä.
Palvelutarpeen arviointi tulee aloittaa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä. Arvi-
oinnin tulee valmistua kolmen kuukauden kuluessa asian vireille tulosta. Arviointi
pohjautuu sosiaalityöntekijän tekemään selvitykseen lastensuojelulain mukaisten pal-
velujen ja tukitoimien tarpeesta ja se tehdään siinä laajuudessa kuin tilanne vaatii. Ar-
vioinnissa kuullaan myös asiakkaita osallistamalla heitä arvioimaan aktiivisesti lapsen
ja perheen tilannetta. Myös perheen yhteistyötahojen näkökulmat kartoitetaan. Ta-
voitteena on lapsen tämänhetkisessä elämäntilanteessa sekä tulevaisuudessa vallitse-
vien riskien ja ongelmien merkityksen arvioiminen, sekä lapsen ja perheen voimava-
rojen selvittäminen. Näiltä riskeiltä ja ongelmilta lasta ja perhettä tulee suojella tarjoa-
malla selvitysten perusteella mahdolliset tarvittavat tukitoimet. Kun arvio on valmis-
tunut, laaditaan yhteenveto, johon kirjataan selvityksen sisältö, käytetyt menetelmät
ja tehtyjen havaintojen kuvaus. (Oripää 2020.)

Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehtot ja ratkaisut turvaavat lapselle:

- 1) tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;
- 2) mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon;
- 3) taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen;
- 4) turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden;
- 5) itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen;
- 6) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan; sekä
- 7) kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen. (Lastensuojelulain 4 §.)

Lastensuojelulain 4 §:n mukaan lastensuojelussa on toimittava mahdollisimman hienovaraisesti ja käytettävä ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, jollei lapsen etu muuta vaadi. Kun sijaishuolto on lapsen edun kannalta tarpeen, se on järjestettävä viivyttyä. Sijaishuoltoa toteutettaessa on otettava lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä. Lastensuojelulain 3 §:n mukaan lastensuojelun lisäksi kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Lainsäädännön, viranomaisten ja yhteiskunnan tehtävä on lapsen oikeuksien toteuttaminen. Euroopan ihmisoikeussopimuksessa, Suomen perustuslaissa ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa on säädetty erikseen lapsen oikeuksista. Ne velvoittavat lapsen edun asettamista etusijalle kaikessa viranomaistoiminnassa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019b.)

Lapsen huollon tarkoituksena on lapsen hyvinvoinnin ja tasapainoisen kehityksen turvaaminen niin, että lapsen yksilölliset tarpeet ja toiveet otetaan huomioon. Lapsella on oikeus huoltoon ja vastuu siitä kuuluu lapsen huoltajille. Vuonna 1983 voimaan tullessa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään huoltajan velvollisuuksista ja huollon sisällöstä. Lain avulla on haluttu tuoda esille, että perhepiiri ei ole vapaata aluetta, jota laki ei koske. Lapsen huoltajat ovat velvollisia turvaamaan lapselle läheiset ja myönteiset ihmissuhteet. Erityisesti huomiota tulisi kiinnittää lapsen ja hänen huoltajiensa väliseen suhteeseen. Lapsi on oikeutettu hyvään kasvatukseen ja hoitoon sekä lapsen kehitystasoon ja iän mukaiseen tarpeelliseen huolenpitoon ja valvontaan. Lapsen kasvatuksessa on otettava huomioon, että lapsi tarvitsee osakseen ymmärrystä ja turvaa. Lapsen ruumiillinen kurittaminen on kielletty, eikä häntä saa kohdella loukkaavasti. Lapsen kasvua ja itsenäistymistä tulee tukea ja edistää. Lapsen oikeus huoltoon päättyy hänen täytettyään 18-vuotta. (Kangas 2004, 105.)

Yhteiskunnalliset toimet ovat lasten hyvinvoinnin edistämisen ja ongelmien ehkäisemisen keskiössä, kun puhutaan lapsen elinympäristön turvallisuudesta. Lapsella tulee olla esimerkiksi riittävät mahdollisuudet leikkiin ja muuhun virikkeelliseen toimintaan. Lapsen hyvinvointiin vaikuttaa suuresti millaisia lapsen arjen ympäristöt ovat. Lapsen kehitykseen vanhempien lisäksi vaikuttavat esimerkiksi varhaiskasvatuspalvelut, koulu, erilaiset harrastustoiminnat tai muu lähiympäristö. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019b.)

Monet yhteiskunnalliset päätökset ja niiden pohjalta tehdyt ratkaisut voivat joko tukea lasten mahdollisuuksia hyvään elämään tai kaventaa niitä. Lastensuojelu ymmärretäänkin laajasti lasten suojeluksi, sillä se on nähtävä lastensuojeluviranomaisten toiminnan lisäksi myös muitakin viranomaisia ja kansalaisia koskevana asiana. Lasten-

suojelun kolme perustehtävää ovat: vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä, lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen ja nimensä mukainen varsinainen lasten suojelutehtävä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019b.)

Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Sopimusvaltiot sitoutuvat takaamaan lapselle hänen hyvinvoinnilleen välttämättömän suojelun ja huolenpidon ottaen huomioon hänen vanhempiansa, laillisten huoltajiensa tai muiden hänestä oikeudellisessa vastuussa olevien henkilöiden oikeudet ja velvollisuudet. Tähän pyrkiessään sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin lainsäädäntö- ja hallintotoimiin. Sopimusvaltiot takaavat, että lasten huolenpidosta ja suojelusta vastaavat laitokset ja palvelut noudattavat toimivaltaisten viranomaisten antamia määräyksiä, jotka koskevat erityisesti turvallisuutta, terveyttä, henkilökunnan määrää ja soveltuvuutta sekä henkilökunnan riittävää valvontaa.

9 LASTENSUOJELUN AVOHUOLTO

Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja ja -mahdollisuuksia. (Lastensuojelulaki 34 §.) Lastensuojelu kohtaa usein ennakkoluuloja ja siihen liittyy pelko siitä, että lapsi tullessaan hakemaan pois kotoa. Todellisuudessa lasta ja perhettä pyritään kuitenkin auttamaan ja tukemaan niin, että perheen yhdessä elämä sujuisi mutkattomasti. Mikäli lapsen ja perheen tilanne vaatii kuitenkin ulkopuolista apua, perusperiaatteen mukaisesti käytetään aina lievintä mahdollista keinoa. Lastensuojelussa tällaiset ensisijaiset palvelut ovat nimeltään avohuollon tukitoimia. (Lastensuojelun keskusliitto 2020b.)

Avohuollon tukitoimet on suunniteltu tilanteisiin, joissa kasvuolosuhteet eivät riitä turvaamaan tai vaarantavat lapsen kehitystä tai terveyttä taikka jos lapsi omalla käytöksellään vaarantaa niitä. Tukitoimien pyrkimyksenä on tukea ja edistää lapsen myönteistä kehitystä sekä vahvistaa ja tukea lapsen huoltajien sekä kasvatuksesta ja hoidosta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja ja -mahdollisuuksia. (HE 137/2010 vp, 5.) Avohuollon tukitoimenpiteet riippuvat pitkälti perheen tai lapsen tilanteesta.

Tukitoimien tarve voi olla esimerkiksi avioerotilanne, akuutti kriisi perheessä, perheen sisäinen väkivalta, taloudelliset ongelmat tai lapsen koulunkäyntiin tai muuhun elämään liittyvä epäsosiaalinen käytös. (Räty 2015, 313-315.)

Kunnan tehtävä on tarjota peruspalveluihin sisältyviä ehkäisevän lastensuojelun palveluja lapsille, jotka elävät epävakaissa oloissa (mt., 314). Lastensuojelulain 36 § (1302/2014) mukaan lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalihuollon palvelut ja lapsen päivähoito on järjestettävä sen mukaisesti kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut niiden tarpeen lapsen tai vanhemman asiakassuunnitelmassa. Avohuollon tukitoimet perustuvat vapaaehtoisuuteen ja yleensä edellyttävät 12-vuotta täyttäneen lapsen ja huoltajien antamaa suostumusta. Yhteistyötä voidaan tehdä lapsen ja toisen huoltajan kanssa, lapsen kanssa yksin tai yhdessä molempien huoltajien kanssa. Avohuollon tukitoimien säännökset mahdollistavat poikkeamisen huoltajien oikeudesta päättää yhdessä lapsensa asioista. Lastensuojelulain säännökset edellyttävät, että molemmat huoltajat voivat osallistua lapsensa huolenpidon ja hoidon järjestämiseen ja suunnitteluun. Ennen avohuollon tukitoimien järjestämistä asianosaisille on yleensä varattava hallintolain mukainen tilaisuus heidän mielipiteensä kuulemiseen sekä mahdollisuus selvitysten ja vaatimusten antamiseen, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Jos kuuleminen sivuutetaan, niin tulee siihen olla painavat laista ilmenevät perusteet ja syyt. (Räty 2015, 314-215.)

Lastensuojelutyössä hyödynnetään monipuolista tukitoimien valikoimaa, joiden tarkoituksena on suunnitella kullekin perheelle ja lapselle sopiva tukitoimien kokonaisuus. Avohuollon tukitoimia ovat muun muassa tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseksi, lapsen taloudellinen ja muu tukeminen, lapsen kuntoutusta tukevat hoito- ja terapiapalvelut, perhetyö, koko perheen tai lapsen sijoitus perhe- tai laitoshoitoon sekä muu lasta tai perhettä tukeva toiminta. (mt., 2015, 320-322.)

9.1 Tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseksi

Tällaiseen tukitoimeen kuuluu muun muassa sosiaalityöntekijän antama tuki ja sosiaalityö perheelle. Perheelle voidaan tarjota myös neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä järjestää ryhmäkonsultaatioita tai apua erilaisissa vertaisryhmissä. Perheneuvolatoiminnassa voidaan myös järjestää ongelmatilanteiden selvittelyä. Jos kyseessä on rikokseen syyllistynyt lapsi, voidaan hänelle tarjota sovittelumenettelyä. Avohuollon tukitoimena

on mahdollisuus järjestää kiireellistä apua turvakodeissa tai tarjota sosiaalipäivystyspalveluja. (Räty 2015, 320.)

9.2 Lapsen taloudellinen ja muu tukeminen

Tällaiseen tukitoimeen kuuluu muun muassa taloudellisen tuen järjestäminen lapsen eri elämäntilanteissa ja päätöksentekijälle mahdollisuuden vaikuttaa positiivisella tavalla perheen ja lapsen ongelmiin myöntämällä heille taloudellista tukea. Lasta on mahdollista tukea esimerkiksi koulunkäynnissä, asunnon ja ammatin hankinnassa, harrastuksissa, työhön sijoittumisessa sekä käytännössä missä tahansa henkilökohtaisissa tarpeissa. Päätöksenteossa tulee arvioida lapsen erityisen tuen tarpeet sekä kuinka tarpeisiin voidaan asiakassuunnitelmalla vastata. Pelkästään asiakassuunnitelman perusteella ei tehdä päätöksiä, sillä kyse on aina lastensuojelutarpeen selvittämisestä ja sen tyydyttämisestä. Lisäksi lapsen muuta tukemista voi olla kuntoutumista tukevat hoito- ja terapiapalvelut. Tällaiseen tukitoimeen kuuluu muun muassa lapsen lyhytaikainen kuntouttava toiminta, perheneuvolapalvelut, oppimista edistävän ohjauksen ja tuen järjestäminen, lasten ja nuorten päihde- ja huumehoitopalvelut sekä erilainen terapia ja psykiatrinen hoito. (Räty 2015, 320-321.)

9.3 Perhetyö

Tällaiseen tukitoimeen kuuluu muun muassa perheen kotona tehtävä perhetyö, johon liitetään perhetyöntekijän antama opastus ja tuki erilaisissa arjen toiminnoissa. Perhetyön tarkoituksena on erityisesti vanhempien tukeminen heidän kasvatustyössään, ja perhetyön osana voidaan arvioida myös vanhemmuutta sekä järjestää lapselle hyvinvointia tukevaa toimintaa. Yksi osa perhetyötä on kotiin järjestettävä lapsiperheiden kotipalvelu. Se on ennaltaehkäisevää lastensuojelua ja sen avulla perheelle annetaan apua kodinhoidollisissa asioissa sekä tuetaan ja neuvotaan kodin ja lasten hoidossa. Vauvaperhetyö on yksi perhetyön muoto ja sitä voidaan tarjota päihdeongelmallisille tai nuorille vanhemmille. Vauvaperhetyön avulla vanhemmille opetetaan vuorovaikutustaitoja, jolloin he ymmärtävät ja tunnistavat paremmin lapsen eri tarpeita ja kykenevät vastaamaan niihin. (Räty 2015, 321.)

9.4 Perheen tai lapsen sijoitus perhe- tai laitoshuoltoon

Koko perheen hoitoa voidaan järjestää kuntouttavana hoitona esimerkiksi päihdehuollon laitoksessa tai lastenkodissa. Perhekuntoutukseen voi päästä myös raskaana olevat päihitteitä käyttävät naiset ja sen tarkoituksena on syntyvän lapsen terveyden turvaaminen. Lapsen voi myös sijoittaa yksin lyhytaikaisena avohuollon tukitoimena joko perheeseen tai laitokseen. Edellytyksenä lapsen yksin sijoittamiselle on 12-vuotta täyttäneen lapsen sekä huoltajan suostumus. Jos suostumusta ei saada, avohuollon sijoitukselle ei ole edellytyksiä. Lapsen lyhytaikainen sijoittaminen avohuollon tukitoimena kodin ulkopuolelle ilman huoltajaa tai vanhempaa on mahdollista vain hyvin poikkeuksellisissa tapauksissa. (Räty 2015, 321-322, 325-327.)

Lyhytaikaisella perhe- tai laitossijoituksella voidaan arvioida lastensuojelun tai lapsen pidempiaikaisen sijoituksen tarvetta. Lapsen sijoituksen tarkoituksena voi olla myös lapsen kuntouttaminen. Sijoitusjaksolla selvitetään lapsen kuntoutustarve, lapsen kuntouttamisen aloittaminen ja sen toteuttaminen. Lapsi voidaan väliaikaisesti sijoittaa myös huoltajan sairauden tai vastaavan syyn vuoksi. Kyse voi olla esimerkiksi lapsen vanhemman lyhytaikaisesta vapausrangaistuksesta tai sairaalahoidosta. Lapsen sijoittaminen voi olla mahdollista myös silloin kun lapsen hoidosta vastaava henkilö on mielenterveyskuntoutuksessa tai päihdehuollon laitoksessa. Ensisijaisesti tulee kuitenkin arvioida, onko mahdollista sijoittaa lapsi yhdessä hänen vanhempansa kanssa esimerkiksi päihdehuollon laitokseen tai vankilan perheosastolle. Lasta ei voi sijoittaa pitkäaikaisesti yksin avohuollon tukitoimena, jos lapsen paluu kotiin ei ole mahdollista huoltajien tilanteen takia. Jos lapsella ei ole mahdollisuutta palata kotiinsa pitkään aikaan, tulee tehdä selvitys, täyttyykö tilanteessa huostaanoton edellytykset. Lapselle on tarvittaessa järjestettävä sijaishuolto. (mt., 325-327.)

Avohuollon sijoituksiin ei ryhdytä toistuvasti, ellei lapsen etu sitä välttämättä vaadi. Mikäli avohuollon sijoituksia joudutaan tekemään toistuvasti, on syytä arvioida edellytykset huostaanottoon. Lapsen siirtäminen toistuvasti kodin ulkopuoliseen hoitoon ja takaisin kotiin on lapsen edun vastaista. Toistuvat sijoitukset voivat järkyttää etenkin pienten lasten perusturvallisuutta ja vakavasti vaurioittaa lapsen kehitystä. Avohuollon sijoitukselle ei ole asetettu enimmäismääräaika. Sijoituksen kestoon vaikuttaa sijoitukseen liittyvät tavoitteet ja sen arvioitu kesto. Mikäli lapsi sijoitetaan yksin,

sijoituksen jatkuminen vaihtoehtoinen tulee arvioida viimeistään kolmen kuukauden päästä sijoituksen alkamisesta. Mikäli sijoitusta päätetään jatkaa, arviointi tehdään uudelleen kolmen kuukauden kuluttua. Arvioinnissa on aina selvitettävä huostaanoton tarve tai muut keinot lapsen tarvitseman avun järjestämiseksi. Jos kyseessä on lähellä aikuisikää oleva lapsi ja hän suostuu avohuollon tukitoimiin, sijoitus voidaan järjestää pidempi aikaisenaakin. Edellytyksenä kuitenkin on, että tällainen sijoitus turvaa lapsen edun toteutumisen. Sijoituksen tarve on arvioitava aina kolmen kuukauden välein. (mt., 340.)

Lastensuojelulaissa mainitaan syitä, joiden perusteella avohuollon tukitoimia pystytään järjestämään myös kiireellisesti. Lähtökohtana on, että tukitoimet ovat lapsen edun mukaisia ja huolenpidon toteuttamiseksi sopivia. Sijoitus avohuollon tukitoimena on vaihtoehto myös silloin, kun huostaanoton edellytykset täyttyvät. Tällaisessa tilanteessa lapselle järjestetään kiireellinen avohuollon sijoitus kiireellisen sijoituksen sijasta. Avohuollon sijoitusta on mahdollista käyttää kiireellisen sijoituksen sijasta, mikäli se on riittävä lapsen kehityksen ja terveyden turvaamiseksi, eikä sijoituksen aikana ole tarvetta rajoitustoimenpiteille. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020b.) Kiireellisen avohuollon tukitoimet voidaan toteuttaa ainoastaan 12-vuotta täyttäneen lapsen tai huoltajan suostumuksella (Räty 2015, 340).

9.5 Muu lasta ja perhettä tukeva toiminta

Tällaiseen tukitoimeen kuuluu muun muassa taloudellisen tuen ja palvelun järjestäminen, jolla pyritään poistamaan tai ehkäisemään lapsen tai perheen ongelmia. Tukitoimella pyritään edesauttamaan asiakassuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden toteutumista. (Räty 2015, 322.) Lapselle tai perheelle voidaan tarjota esimerkiksi tukihenkilö- tai tukiperhetoimintaa. Tukihenkilöllä tarkoitetaan aikuista ihmistä, joka on esimerkiksi mukana harrastuksissa tai auttaa koulutehtävissä. Tukiperheellä tarkoitetaan perhettä, jonka luokse lapsi voi mennä sovitusti. (Lastensuojelun keskusliitto 2020b.)

10 LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä tarkoitettun väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona,

laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. (Lastensuojelulaki 88/2010, 49 §.) Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos: 7 luvussa tarkoitetut toimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi; ja sijaishuollon arvioidaan olevan 4 §:n mukaisesti lapsen edun mukaista (Lastensuojelulaki 40 §).

Lapsen sijaishuollossa on kyse kiireellisesti sijoitetun sekä huostaanotetun lapsen kasvatuksen ja hoidon järjestämisestä kodin ulkopuolella. Lapsi voidaan sijoittaa sijaishuoltoon väliaikaisesti myös muun huoltajan tai vanhempansa kasvatettavaksi ja hoidettavaksi. Hallintotuomioistuin voi myös antaa väliaikaismääräyksen, jolla lapsi sijoitetaan sijaishuoltoon. Lapsen sijaishuoltopaikkaa valittaessa ratkaisevaa on se, missä lapsen tarpeen mukainen huolenpito ja hoito voidaan järjestää. Ratkaisu valittavasta sijaishuoltopaikasta tehdään yksinomaan lapsen huolenpidon ja hoidon tarpeiden mukaisesti, eikä sijaishuoltopaikkoja aseteta etusijajärjestykseen. Lapsen iällä ei ole merkitystä arvioidessa lapsen sijoitusta laitoshuoltoon tai perhehoitoon. (Räty 2015, 461-462.)

Sijoituspaikan valinnassa kiinnitetään erityistä huomiota sijoituksen perusteisiin, lapsen tarpeisiin, sisarusuhteiden ja muiden ihmissuhteiden ylläpitoon sekä hoidon jatkuvuuteen. Sijoituspaikkaa valittaessa edellytyksenä on ottaa huomioon myös lapsen uskonnollinen, kulttuurinen sekä kielellinen tausta. Ennen kuin lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle, on selvitettävä läheisten mahdollisuudet osallistua lapsen tukemiseen tai ottaa lapsi luokseen asumaan. Läheisiä henkilöitä voi olla riittävän hyväkuntoiset isovanhemmat, vanhempi, jonka luona lapsi ei asu, muut sukulaiset tai lapselle läheiset henkilöt. Lapsella on yleensä paremmat mahdollisuudet säilyttää läheiset ihmissuhteensa, jos hänet sijoitetaan entuudestaan tutun ihmisen luokse. Sukulaissijoituksella on myös omat ongelmansa, eikä se aina ole vaihtoehto. (Taskinen 2012, 125-126.)

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä organisoii lapsen sijoittamisen valitsemalla lapsen tarpeisiin vastaavan sijaishuoltopaikan. Sosiaalihuollon johtava viranhaltija tekee päätöksen sijaishuoltoon sijoittamisesta. Kiireellisissä tapauksissa asian valmistelu ja päätöksen teko kuuluvat kunnan delegointiratkaisun mukaisesti sosiaalityön vi-

ranhaltijalle. Sijaishuollon muotoja ovat muun muassa perhehoito, ammatillinen perhekoti, lastensuojelulaitos sekä muu lapsen tarpeen mukainen hoito. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020c.) Sijaishuollossa olevan lapsen vanhemmilla säilyvät huoltajan oikeudet tietyin rajoituksin. Sosiaalityöntekijän tulee pyrkiä yhteistyöhön vanhempien kanssa ja lapsen asioista sovitaan yhteistyössä. Yhteistyön sujuvuus on sijoituksen onnistumisen kannalta erityisen tärkeää. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020d.)

Sijaishuollolla pyritään takaamaan lapselle turvallinen kasvuympäristö, jossa vahvistetaan ihmissuhteita ja joiden avulla vaikeuksia kokenut lapsi saisi myönteisiä kokemuksia. Sijoitus vaiheessa on tärkeää, että lapselle selitetään ikätason mukaisesti ja ymmärrettävästi sijoitukseen liittyvistä käytännön asioista sekä hänen kanssaan keskustellaan sijoitukseen liittyvistä syistä. Lapsen kanssa käydään läpi tilanteen herättämiä tunteita ja selvitetään millä tavoin lasta ja hänen perhettään tuetaan myös tulevaisuudessa. Erityisen tärkeää on rohkaista lasta kertomaan omista tunteistaan ja ajatuksistaan. Aikuisen tehtävänä on tarjota siihen mahdollisuuksia ja huolehtia siitä, että tunteiden läpikäyminen auttaa lasta eteenpäin. Kasvatus ja hoito sijaishuollossa käsittelevät lapsen perushoidon ja arjesta huolehtimisen. Sijaishuollon aikana on huolehdittava lisäksi lapsen oikeuksien toteutumisesta. Lapsen oikeuksiin kuuluu muun muassa oikeus tavata läheisiä ihmisiä ja sosiaalityöntekijää, oikeus omiin tietoihin sekä oikeus tarvitsemiinsa palveluihin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020d.)

10.1 Perhehoito

Perhehoito on laitoshoidon nähden ensisijainen lapsen sijaishuollon muoto: laitoshoidon järjestetään, jos lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla (Lastensuojelulaki 316/2011, 50 §). Perhehoidolla tarkoitetaan hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Lasten ja nuorten perhehoitajia kutsutaan myös sijaisvanhemmiksi. (Perhehoitolaki 263/2015, 3 §.)

Perhehoidolla mahdollistetaan lapsen oikeus kasvaa perheessä sellaisissa tilanteissa, joissa lapsen vanhemmilla ei ole riittävästi omia voimavaroja vastaamaan lapsen tarpeisiin (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019c). Perhehoidon tarkoituksena on järjestää lapselle perheenomaista hoitoa, joka perustuu läheisiin sekä tarvittaessa pysyviin

ihmissuhteisiin. Perhehoidolla edistetään lapsen perusturvallisuutta sekä tuetaan sosiaalista kehitystä. (Räty 2015, 492-493.) Lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito sekä hyvä hoito ja kasvatusta antavat lapselle mahdollisuuden tasapainoiselle kehitykselle ja kasvulle. Perhehoidon kotiympäristö tarjoaa lapselle mahdollisuuden arkielämän taitojen oppimiseen sekä tukea lapsen toivomuksia vastaavaan koulutukseen. Perhehoidolla edistetään lapsen itsenäistymistä sekä kasvua vastuullisuuteen kohti aikuisuutta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2019c.)

Perhehoitolain mukaan perhehoitoa voidaan antaa esimerkiksi lapsen tai perhehoitajan kotona. Perhehoito voi siis olla myös avohuollon tukitoimi, jossa perhehoitoa annetaan lapsen omassa kasvuympäristössä. Perhehoitoa on mahdollista järjestää osavuorokautisesti ja lyhytaikaisesti. Lastensuojelussa avohuollon kriisihoitoa voidaan järjestää perhehoitajan kotona iltaisin tai viikonloppuisin. Perhehoitoa on mahdollista järjestää myös osavuorokautisesti lapsen omassa kasvuympäristössä sellaisissa tilanteissa, joissa lapsen vanhemmat ovat sairauden, työn tai muun syyn takia estyneet hoitamasta lastaan. Tällöin ei välttämättä sovelleta lastensuojelulakia, vaan lapsen hoito ja huolenpito eli perhehoito järjestetään sosiaalihuoltolain mukaisena palveluna. (Räty 2015, 492-493.) Perhehoito järjestetään toimeksiantosopimuksella kuntien kanssa, mutta työsuhdetta kuntiin ei synny (Ketola 2008, 19).

Sosiaalihuoltolain mukaan perhehoidossa voi olla samanaikaisesti enintään neljä henkilöä mukaan lukien hoitajan omat alle kouluikäiset lapset sekä muut erityistä huolenpitoa ja hoitoa vaativat henkilöt. Perhehoitajalle ei aseteta erillisiä koulutusvaatimuksia, jos perheessä hoidetaan enintään neljää henkilöä. Erityisistä syistä henkilöiden enimmäismäärästä voidaan poiketa etenkin sisarusten ja saman perheen jäsenten kohdalla. (Ketola 2008, 21.)

Perhehoitoa voidaan käyttää eri tarkoituksiin:

- Pitkäaikainen sijoitus perheeseen, jolla tarkoitetaan usein alle 12-vuotiaan lapsen sijoitusta.
- Lyhytaikainen kriisisijoitus, jolla tarkoitetaan nopeaa sijoitustarvetta ja sijoituksen aikana etsitään pidempiaikaiseen sijoitukseen soveltuvaa perhettä. Näillä perheillä on päivystysvuorot ja he saavat korvausta varallaolosta.
- Lyhytaikainen sijoitus lapsen tilanteen arviointia varten.

- Tukiperhe tai lomituserhe sijaisperheelle.
- Perhehoito lapselle ja hänen äidilleen heidän tarpeiden ja vanhemmuuden arvioimiseksi.
- Sijaisperhe, joka on erikoistunut nuorten perhehoitoon. (Ketola 2008, 20.)

10.2 Ammatillinen perhehoito

Ammatillinen perhehoito on perhehoitoa, jota annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 7 §:ssä tarkoitetun luvan perusteella ammatillisessa perhekodeissa (Perhehoitolaki 4 §). Ammatillinen perhehoito asettuu sijaishuollon muotona perhehoidon ja laitoshoidon väliin. Se toimii lähtökodiltaan tavallisen perhehoidon tavoin, mutta siltä edellytetään perhehoitoa vahvempaa osaamista, mikä mahdollistaa myös erityishoitoa ja kasvatusta tarvitsevien henkilöiden sijoittamisen perhehoitoon. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016.) Ammatillista perhehoitoa toteutetaan perhekodeissa, jotka tekevät kuntien kanssa ostopalvelusopimuksen ja toimivat lääninhallituksen luvalla. Ammatillisissa perhekodeissa vanhempien lisäksi työskentelee yleensä ulkopuolisia työntekijöitä. (Ketola 2008, 19.)

Perhehoitolain 6 §:n 1 ja 3 momentin mukaan perhehoitajana voi työskennellä henkilö, joka sopii tehtävään henkilökohtaisten ominaisuuksiensa, kokemuksensa ja koulutuksensa puolesta. Ammatillisessa perhehoidossa täytyy olla vähintään kaksi hoitajaa, joista ainakin toisella tulee olla tehtävään soveltuva koulutus ja kokemusta hoito- ja kasvatustehtävistä. Perhekodeissa työskentelevillä tulee olla kokemusta lastensuojelualalta. Perhehoitolain 8 §:n ja 9 §:n 1 momentin mukaan ammatilliseen perhekotiin voidaan sijoittaa samanaikaisesti enintään seitsemän henkilöä, jolloin hoitopaikassa tulee asua vähintään kaksi henkilöä, joilla on perhehoitolaissa säädetty oikeus. Alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt katsotaan osaksi enimmäismäärään. Ammatillisessa perhekodeissa voi olla samanaikaisesti hoidettavana useampikin henkilö, mikäli hoitoa annetaan esimerkiksi sisaruksille tai saman perheen jäsenille. Perhehoitolain 9 §:n 3 momentin mukaan hoidettavien määrä suhteutetaan kuitenkin aina perhehoitajien lukumäärään, hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen.

Ammatillisen perhehoidon laadun takaamiseksi, kaikilla perhekodeilla on käytössään yleisesti nähtävillä oleva omavalvontasuunnitelma, jota päivitetään tarvittaessa ja

muulloin vuosittain. Ammatillinen perhekoti arvioi lapsen sijoitusprosessin alussa, miten lapsen tarpeisiin pystytään vastaamaan ja sopiiko sijoituspaikan tarpeessa oleva lapsi perhekodin sen hetkiseen kokonaisuuteen. Tarvittavan pitkäaikaisen sijoituksen onnistumisen vuoksi perhekoti tunnistaa omat vahvuudet ja tarvittavat edellytykset, sekä työskentelee ammatillisesti hallitusti lapsen etua ajatellen. Lapsen hoidosta ja kasvatuksesta raportoidaan sijoittavalle kunnalle. Raporttien tiheydestä sovitaan yksilöllisesti, sillä ammatillisella asioiden dokumentoinnilla pyritään takaamaan laatua kaikille osapuolille. (Ammatillisten perhekotien liitto 2020.)

Ammatillisella perhehoidolla lapselle tarjotaan sijaishuoltoa, jossa lapset saavat yksilöllistä hoivaa ja huolenpitoa. Kotona tehtävään hoito- ja kasvatustyöhön on sitouduttu kokoaikaisesti niin, että lapselle mahdollistuu liittyminen perheeseen sekä toimivan perheen malliin. Lapsen mahdollisuus kiintyä ja kiinnittyä perheeseen edesauttavat korjaavien kokemusten saamisessa. Ammatillista perhehoitoa tarvitsevalla lapsella voi usein olla taustalla traumatisoivia kokemuksia ja epävakaita olosuhteita. Näihin vastaamiseen tarvitaan vankkaa ammattitaitoa. Ammatillista perhehoitoa tarjoavat vanhemmat kohtaavat lapsen tarpeineen vakauttaen lapsen elinolosuhteet. Perhekoti-yhteisö pyrkii olemaan kasvattava ja hoitava yhteisö, jonka vanhemmat luovat yhteisön toimivat säännöt ja käytännöt. (Ammatillisten perhekotien liitto 2020.)

10.3 Lastensuojelun laitoshuolto

Laitoshuoltoa järjestetään, jos lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla (Lastensuojelulaki 316/2011, 50§). Lastensuojelulaitoksia, joissa voidaan järjestää tässä laissa tarkoitettua lapsen sijaishuoltoa sekä 37 §:ssä tarkoitettu sijoitus avohuollon tukitoimena, ovat lastenkodit ja koulukodit sekä muut näihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset (Lastensuojelulaki 57 §).

Pysyväisluontoisessa sijoituksessa perhehoito on lapsen ensisijainen ratkaisu. Tämä ei kuitenkaan ole aina mahdollista, mikäli esimerkiksi lapsen oireilu on poikkeuksellisen haastavaa. Kun lapsen tilanne edellyttää ammatillista erityisosaamista, on laitoshoido usein paras ratkaisu. Hyvin järjestetty laitoshoido voi olla useissa tapauksissa parhain ratkaisu sijaishuollon järjestämiseksi myös silloin, kun lapsi on sijoitettu väliaikaisesti. Tällöin laitoshoidossa työskennellään kiinteästi yhteistyössä lapsen vanhempien

kanssa mahdollistaen tiivis yhteydenpito perheenjäsenten välillä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2020c.)

Lastensuojelun pidempiaikaista kuntouttavaa hoitoa, kasvatusta ja turvaa tarjoava laitoshuolto tarjotaan huostaanotetuille tai avohuollon tukitoimena sijoitetuille 0-17-vuotiaille lapsille, joiden tarpeet ovat moninaisemmat mitä lastensuojelun perhehoito kykenee tarjoamaan. Laitoshuollon tavoitteena on turvallisessa ympäristössä järjestää lapselle ympärivuorokautista hoitoa ja kasvatusta niin, että lapsi pystyy elämään mahdollisimman hyvää arkea. Lapsen elämäntilanne ja yksilölliset tarpeet otetaan huomioon ja sen myötä lapsen hyvinvointi sekä toimijuus vahvistuvat. Sijoituksen aikana mahdollistetaan lapsen kuntoutuminen ja elämänhallinnan lisääntyminen, jotta lapsella olisi mahdollisuus tasapainoiseen aikuisuuteen. Lapselle laaditaan yhdessä lapsen, huoltajien, lastenkodin, ja sosiaalityöntekijän kanssa vastuusosiaalityöntekijän laatimaan asiakassuunnitelmaan perustuva hoito- ja kasvatussuunnitelma. Suunnitelma pidetään ajan tasalla päivittämällä se vähintään kaksi kertaa vuodessa, sekä yksilöllisten tavoitteisen toteutumista seurataan säännöllisesti. Vastuusosiaalityöntekijän tulee huolehtia, että myös lapsen vanhemmille on laadittu suunnitelma ja että vanhemmat löytävät tarvittavien tukipalveluiden piiriin. Laitoshuollolla pyritään perheen jälleen yhdistämiseen ja lapsen mahdollisuuteen kotiutua. Yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa tätä mahdollisuutta arvioidaan säännöllisesti. (LAPE-työryhmä 2019, 1-2.)

10.4 Muu lapseen tarpeen mukainen hoito

Muu lapseen tarpeen mukainen hoito kattaa muun muassa lapsen sijoittamisen kotiin, läheisverkostosijoituksen, yksityisen sijoituksen, perheen asumisen laitoksessa lapsen kanssa sekä EVA-yksiköt.

Lastensuojelulain 49 §:n mukaan lapsi voidaan sijoittaa väliaikaisesti vanhemman tai muun huoltajan hoidettavaksi enintään kuudeksi kuukaudeksi. Näin toimitaan yleensä silloin, kun lasta valmistellaan palaamaan kotiin sijoituksen jälkeen ja halutaan varmistaa lapsen edun toteutuminen. Lapsen ja kodin tilannetta tarkkaillaan tietyn aikaa, jonka jälkeen päätetään huostaanoton lopettamisesta tai jatkumisesta kodin ulkopuolisena sijoituksena. Ennen kuin lapsi sijoitetaan väliaikaisesti kotiin, tehdään sijaishuollon muuttamista koskeva päätös, jossa määritellään aika, jonka kuluessa arviointi

tehdään. Muissa tilanteissa kotiin sijoittamiselle täytyy olla erityisen painavat syyt. Jos terveydenhuollon toimenpiteiden turvaaminen on huostaanoton perusteena, voidaan lapsi sijoittaa turvallisesti kotiinsa hoidosta huolimatta. Tarvittaessa lapsi haetaan sairaalaan hoitoon. Kotiin sijoittaminen ei voi olla ratkaisu niissä tilanteissa, joissa vanhemmilla on erimielisyyksiä lapsen asumiseen, tapaamisoikeuteen ja huoltoon liittyen. Lastensuojelulain 32 §:n mukaan ennen päätöstä sijoituspaikasta tulee kartoittaa ensin lapsen läheisverkosto. Jos mahdollista, lapsi voidaan sijoittaa sukulaisen tai muun läheisen luokse. Heillä ei kuitenkaan ole erityistä oikeutta saada lasta luokseen asumaan. Sijoituspaikka valitaan aina lähtökohtaisesti lapsen tarpeen mukaan.

Lastensuojelulain 81 §:n mukaan yksityisessä sijoituksessa lapsen huoltaja sopii lapsen kasvatuksesta ja hoidosta yksityisen henkilön, esimerkiksi sukulaisen kanssa. Yksityisessä sijoituksessa ei ole kyse huostaanotosta, eikä sosiaalitoimi osallistu sen järjestämiseen. Korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) 2013:175 mukaan sosiaalitoimella on kuitenkin velvollisuus tukea lapsen hoitajaa joissakin tilanteissa. Näissä tilanteissa sosiaalitoimi tekee lapsen hoitajan kanssa perhehoidon toimeksiantosopimuksen, maksaa perhehoidon ja tarjoaa muuta tukea. Mikäli sosiaalitoimi myötävaikuttaa lapsen sijoitukseen, on lapsen sijoittaneella kunnalla järjestämis- ja kustannusvastuu. Lastensuojelulain 40 §:n mukaan huostaanoton edellytyksien täytyessä, lapsi täytyy ottaa huostaan ja sijaishuolto järjestää. Laki lapsen elatuksesta (704/1975) määrittelee, että yksityisessä sijoituksessa:

- Huoltaja hyväksyy lapsen sijoituksen ja valitsee itse sijoituspaikan.
- Elatusvastuu on edelleen lapsen huoltajalla.
- Lapselle kuuluvat lapsilisät sekä muut mahdolliset tuet siirretään lapsen hoidosta vastaavalle henkilölle.
- Lapsen hoidosta vastaavaa henkilöä informoidaan sosiaali- ja terveystalvluista sekä perhettä tuetaan tarvittaessa avohuollon tukitoimilla.

Perheen sijoittaminen laitokseen yhdessä lapsen kanssa voi olla joissain tapauksissa paras vaihtoehto. Yleensä näin toimintaan, kun perheessä on hyvin pieniä lapsia, tai perheen tilannetta arvioidaan. Perhe voidaan sijoittaa esimerkiksi perhekuntoutukseen tai päihdehuoltolaitokseen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020e.)

Tampereen yliopistollisen sairaalan alaisuudessa toimii erityisen vaikeahoitoisten alaikäisten psykiatrinen tutkimus- ja hoitoyksikkö EVA, joka vastaa erityisen haastavasti oireilevien lapsien tarpeisiin (Tampereen yliopistollinen sairaala 2019). Kuopion Niuvanniemen sairaalassa sijaitsee vastaavanlainen yksikkö, jossa hoidetaan vakavista mielenterveydenhäiriöistä kärsiviä lapsia, joiden hoitoa ei voida toteuttaa muualla (Niuvanniemen sairaala 2019). Lapsi lähetetään EVA-yksikköön, kun kevyemmin resursoidun osaston ja avohoidon tukitoimet eivät riitä. Lapset tulevat useimmiten sosiaalialan laitoksista, kotoa tai nuorisopsykiatrisista yksiköistä. (Tampereen yliopistollinen sairaala 2019.)

11 YHTEISÖPEDAGOGIT LASTENSUOJELUN TYÖKENTÄLLÄ

Valviran mukaan yhteisöpedagogit voivat työskennellä erilaisissa sosiaalihuollon palvelutehtävissä, kuten lastensuojelun avo- ja sijaishuolto (Valvira 2017). Lastensuojelutyöhön kuuluu kasvua ja kehitystä edistäviä peruspalveluja, kasvua tukevaa ehkäisevää lastensuojelua sekä kasvua korjaavaa lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelutyötä. Nämä tehtävät ovat yhteisöpedagogin työkenttää, jolla he tehtyjen selvitysten mukaan toimivat. (Riekkö 2009, 169.) Yhteisöpedagogeille voidaan koostaa tehtävänkuva, jossa tutkinnon erityisosaaminen soveltuu niin avo- kuin sijaishuollossa vastaamaan lasten tuen tarpeisiin. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) mahdollistaa lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtävänrakenteen monipuolistamisen sekä tehtävänkuvien täydentämisen. (Talentia ry 2017.) Tässä luvussa käsittelemme edellä avattua lastensuojeluun liittyvää teoriaa yhteisöpedagogien näkökulmasta.

Syksyllä 2014 teetätettiin työelämään sijoittumiskysely, jonka avulla kartoitettiin Humanistisesta ammattikorkeakoulusta valmistuneiden yhteisöpedagogien työllistymisen kenttiä. Kategorisoinnin osuvuus määriteltiin sen perusteella, mille vastaajina toimineet yhteisöpedagogit sijoittivat itsensä lomakkeessa olleiden valmiiden vaihtoehtojen perusteella. (Väisänen & Määttä 2015, 9, 20.)

Taulukko 5. Väisänen & Määttä 2015, 20. Yhteisöpedagogien työtehtävät.

	AMK	Ylempi AMK
	n (%)	n (%)
Nuorisotyö	65 (23 %)	1 (3 %)
Lastensuojelutyö	47 (17 %)	-
Kehittämisen- ja asiantuntijatyö	33 (12 %)	9 (27 %)
Ohjaus ja toiminnan kehittäminen	29 (10 %)	3 (9 %)
Vammaistyö, kuntoutus-, ja vanhustyö	27 (10 %)	-
Organisaation tai projektin johtaminen, esimiestehtävät	22 (8 %)	10 (30 %)
Kerhojen ohjaus ja koulunkäynnissä avustaminen	15 (5 %)	-
Varhaiskasvatus	9 (3 %)	-
Opetustehtävät	8 (3 %)	3 (10 %)
Ohjaustyö oppilaitoksissa	7 (3 %)	2 (6 %)
Aikuisten ohjaus	8 (3 %)	1 (3 %)
Myynti ja asiakaspalvelutyö	4 (1 %)	-
Viestintä, markkinointi ja tapahtumien järjestäminen	1 (>1 %)	4 (12 %)
Yhteensä	283 (100 %)	33 (100 %)

Listan kärkikaksikon paikkaa pitivät nuorisotyö sekä lastensuojelutyö vain 6% erolla. Yhteisöpedagogeista (AMK) 23%, eli noin joka neljäs oli vastaushetkellä töissä nuorisotyön kentällä ja 17%, eli noin joka kuudes oli vastaushetkellä töissä lastensuojelutyön kentällä. Kyselyitä lähetettiin 918 kappaletta kohderyhmään kuuluneille yhteisöpedagogeille, mutta osaa kyselyyn otti kuitenkin vain 340 yhteisöpedagogi AMK-tutkinnon käyntyä henkilöä. (mt., 9, 20.)

Työelämään sijoittumiskyselyn yhteydessä tehtiin myös työtyytyväisyysmittaus, jossa kartoitettiin yhteisöpedagogien kokemuksia, vastaako nykyinen työ koulutusalaan, tutkinnon tasoa sekä vastaajan omaa osaamista. Yhteisöpedagogit olivat keskimäärin tyytyväisiä työhönsä. Yhteisöpedagogi AMK-tutkinnon suorittaneista 88% koki olevansa koulutustaan vastaavassa työssä, 81% työtehtävien vaatimustason vastaavan koulutustaan sekä 81% työtehtävien vaatimustason vastaavan osaamistaan. Yhteisöpedagogien työ- ja toimintaympäristöjen laveuden vuoksi tulokset olivat mielenkiintoisia. Esimer-

kiksi tulkitessa, missä määrin eri tehtävät koettiin yhteisöpedagogien omaa koulutus-alaa ja tutkintoa vastaaviksi tehtäviksi. 91% nuorisotyötä tekevästä yhteisöpedago-geista katsoi olevansa koulutustasoa ja alaa vastaavassa työssä. Tämä luku oli odotet-tavissa, sillä yhteisöpedagogin tutkinto tähtää osaltaan nuorisotyöhön, mutta myös lastensuojelun prosenttiosuus oli huomattava 82%. Työtehtävät, jotka eivät yhteisöpe-dagogien mielestä vastanneet tutkinnon tasoa olivat pääasiassa vammais-, vanhus ja kuntoutustyötä, varhaiskasvatusta sekä opetustehtäviä. Opetustehtävien kohdalla on huomioitava, että opetustyö vaatii usein kelpoisuusehtona ylempää korkeakoulutut-kintoa. Eli mikäli yhteisöpedagogit sijoittuvat koulutustasoa vastaamattomaan työhön, voi se siis kertoa myös koulutusta vaativammista työtehtävistä. (mt., 9, 26.)

Lisäksi yhteisöpedagogeilla oli mahdollisuus kertoa avoimessa kohdassa toiveita tut-kintoon lisättävien opintojen tiimoilta. Suurin osa maininnoista liittyi lastensuojelun asioihin, kuten sosiaalialan käytäntöihin ja lakiosaamiseen. (mt., 9, 33.) Tämä on ym-märrettävää, kun katsotaan yhteisöpedagogien työelämään sijoittumiskyselyn tulok-sia.

Kyselyiden avulla saadut tulokset osoittavat selkeästi, että lastensuojelun työkenttä on varsin yleinen yhteisöpedagogien keskuudessa ja että yhteisöpedagogit kokevat am-mattitaidollaan vastaavansa lastensuojelualan vaateisiin. Tämä on vähintäänkin kiin-nostusta herättävä seikka, sillä lastensuojelutyön katsotaan perinteisesti kuuluvan so-siaalialan työkenttään. Nyt vuonna 2020 tutkimustamme varten tehtyjen haastattelu-jen tulokset vahvistavat edelleen nämä samat tosiseikat sekä nuorisotyön ja lastensuo-jelutyön yhteisen rajapinnan. Ongelmaksi voikin kehkeytyä se, mikäli Humanistinen ammattikorkeakoulu eristäytyy pelkän nuorisotyön kuplaan, vaikka yhteisöpedago-geilla olisi selvästi annettavaa yhä moninaisimmille kentille.

Moniin muihin aloihin verrattuna yhteisöpedagogikoulutuksen volyymit ovat hyvin pienet. Pienillä koulutusaloilla on taipumus jäädä suurempien lukujen jalkoihin, kun jaetaan aloituspaikkoja ja resursseja. Toisaalta pienen alan etuna on mahdollisuus joustavuuteen ja täsmätyöhön. Tämä edellyttää koko alan yhteistyötä, johon osallistuu työelämä, tutkimus, hallinto sekä kaikkien asteiden oppilaitokset. Se tarkoittaa käy-tännössä sitä, että yhteisöpedagogien on hallittava monta eri roolia. (Parviainen 2009, 47.)

Yhteisöpedagogien moninaisille kentille työllistyminen voi kieliä myös non-professionaalista ja hajanaisesta luonteesta. Toisaalta yhteisöpedagogitutkinnon sisältöihin voi kytkeytyä jotain tähän hetkeen ja yhteiskunnan haasteisiin sopivaa, mikä kantaa hedelmää tarkoituksenmukaisesta ja käyttökelpoisesta osaamisesta moniin eri tehtäviin. Yhteinen nimittäjä voi löytyä esimerkiksi koulutusohjelman opetussuunnitelmaa tarkastelemalla ja jäljittämällä työpaikkojen yhteistä nimittäjää. Aikaan kiinnittyvä keskeinen osaamistarve on sidoksissa osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen palautuvaan teoreettiskäytännölliseen osaamiseen. (Herranen & Määttä 2009, 62.) Lastensuojelutyöhön sijoittuminen ei kuitenkaan ole koulutusalan kanssa suoranaisesti ristiriidassa. Aikaisemmissa osissa tutkimustamme tarkasteltiin yhteisöpedagogien opetussuunnitelmaa lastensuojelun työelämän tarpeisiin peilaten. Opetussuunnitelma sisälsi selkeitä osaamisen kohtia, jotka vastaavat näihin tarpeisiin.

11.1 Yhteisöpedagogin rooli lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtävissä

Lastensuojelun avo- ja sijaishuoltoyksiköt voidaan karkeasti erotella kolmeen eri ryhmään: valtiollisiin, kunnallisiin ja yksityisiin. Kaikissa yksiköissä työntekijöillä on hyvin erilaisia työnimikkeitä. Yleisimpiä näistä työnimikkeistä ovat ohjaaja, nuorisokodin ohjaaja, perhetyöntekijä, omahoitaja, erityistyöntekijä ja vastaava ohjaaja. Työtehtävät ovat varsin moninaiset, mutta ne painottuvat huolenpidon, kasvatuksen, hoidon ja opetustyön tehtäviin. Työtehtäviin sisältyy yleensä myös yhteistyötä viranomaisten kanssa sekä suunnittelu-, toteutus- ja hallinnollisia työtehtäviä. Monipuoliset työtehtävät edellyttävät moniammatillisia taitoja sekä sosiaali- ja terveysalalta että humanistiselta ja kasvatusalalta. (Jukkala 2009, 80-81.)

Lastensuojelussa toimii yhteisöpedagogeja tyypillisesti suorittavan tason kasvatus- ja ohjaustyössä. Lasten turvallinen kasvuympäristö pyritään takaamaan usein toistuvilla rutiineilla, viihtyisällä ympäristöllä ja monenlaisella lapsen kohdistuvilla huolenpidon toimilla. Vuorovaikutustaitoja lapsen/nuoren ja hänen verkostonsa kanssa opiskellaan yhteisöpedagogikoulutuksen aikana sekä opittua syvennetään erilaisissa työharjoitteluisissa. Tämä vaatii avoimuutta, rohkeutta sekä humanistisia perusarvoja. (Rieki 2009, 169-170.)

Avoimuus ulospäin on lastensuojelussa tärkeää sen läpinäkyvyyden kannalta. Läpinäkyvyys tuo turvaa ja takeita sille, että lasten ja nuorten hyvinvointi on aina ensisijainen työskentelyä ohjaava asia. Rohkeutta puolestaan vaaditaan puuttumiseen ja puuttumisen kautta välittämiseen. Lastensuojelutyö on monimuotoista ja hyvinkin vaihtelevien työyhteisöjen spektri tekee työstä vaativaa. Työskentely ongelmanratkaisuperustaisesti edellyttää monenlaista erityisosaamista sekä praktista ajattelutapaa. Teoriassa että käytännössä on tiedettävä, kuinka asiat tulee hoitaa ja myöskin hoitaa ne. Kun työntekijä kasvattaa ja ohjaa lapsia ja nuoria, tulee hänellä olla tuntemus lapsen kasvun ja kehityksen eri vaiheista, mutta myös teoriataustana perustietämys mielen- ja pähketyöstä lasketaan osaamisen eduksi. (mt., 169-170.)

11.2 Moniammatillisuus ja moniammatillinen yhteistyö

Jo 1990-luvulla on puhuttu sosiaalityön tarpeesta reflektiiviseen ammatillisuuteen. Aiheesta puhunut Matthies (1993, 121) painotti, että ammatillisuuden on haettava oikeuksensa kansalaisyhteiskunnasta ja kohderyhmiensä arvostuksesta. Valtiolta saatu legitimitetti ei voi olla enää ensisijainen.

Moniammatillisuus voidaan käsittää ihmisryhmäksi, jossa työskentelee yhdessä tietyssä yksikössä tai systeemissä erilaisia koulutuksia ja taustoja omaavia henkilöitä. Tiimin jäsenet työskentelevät hyödyntäen toistensa ammatillista asiantuntijuutta ratkaisien asiakkaiden ongelmia, jotka olisivat haasteellisia ratkaista vain yhden tieteen näkökulmasta tai vain erillisesti työskennellen. Tiimin tehokkuutta lisäävät yhdessä luodut muodolliset ja epämuodolliset rakenteet, joiden avulla mahdollistetaan ongelmien ratkaisu. Tiimin jäsenet työskentelevät keskinäisessä riippuvuudessa kohti yhdessä määriteltyjä tavoitteita. Laaja-alaisessa ammatillisessa asiantuntijuudessa opitaan hyödyntämään ja hyväksymään tieteiden välisiä eroja, eroja vallassa ja roolien päällekkäisyyksiä. Tiimin jäsenet hyödyntävät erilaisuuksia sekä vastakkainasetteluja yhteistyössään arvioiden ja kehittämällä työtä jatkuvasti yhdessä. (Drinka & Clark 2000.) Moniammatillisessa tiimissä kukaan ei voi korvata toista, sillä tiimin jäsenet omaavat toisiaan täydentävää ammattitaitoa (Flink & Saarinen 2002, 7).

Moniammatillinen yhteistyö (multiprofessional co-operation) voidaan käsittää hierarkkiseksi valta-asemiksi ja työnjaot säilyttäväksi yhteistyöksi. Tiiviimmässä ammattien välisessä yhteistyöskentelyssä (interprofessional/interdisciplinary co-operation)

yhdistetään erilaisia rooleja ja sen kautta tietoa, vastuuta ja valtaa. Tuolloin asiantuntijuus on tietyllä ammattilaisella, mutta se muovautuu yhteisistä käytännöistä ja tavoitteista sopimisen välityksellä yhteisten suunnitelmien laatimiseksi, rinnakkais-työksi ja jaetuksi asiantuntijuudeksi. Englannin kielessä erotellaan lisäksi monialaisessa yhteistyössä käytetystä interprofessional-käsitteestä vielä transdisciplinary-ulottuvuus, joka pitää sisällään tarkoituksenmukaisen ammatillisen roolirajojen rikkomisen. Moniammatillisuus toteutuu yleensä vain yhden organisaation sisäpuolella, kun taas monialaisuuden käsite puolestaan kattaa laajemmin poikkihallinnollisesti eri toimintasektoreilla työskentelevien henkilöiden välisen yhteistyön. (Lindén 1999, 119–120; Isoherranen 2005, 16–18.)

Lastensuojelussa on yleensä välttämätöntä yhdistää moniammatillinen yhteistyö ja eri ammattiryhmien tiedot sekä taidot. Yhteisen kielen löytäminen ja erilaisten näkemysten yhteensovittaminen edellyttävät eri professioiden välisiä vakiintuvia ja toimivia yhteistyörakenteita sekä lastensuojelulain vaatimien moniammatillisten asiantuntijaryhmien sijoittamista kuntien lastensuojelutyön tueksi. Lastensuojelun moniammatillisen asiantuntijaryhmän tavoitteena on lapsen ja perheen tarpeiden turvaaminen oikea-aikaisella ja oikein kohdennetulla palvelulla. Tämän takaamiseksi ryhmässä täytyy olla asianmukainen määrä sosiaali- ja terveydenhuollon-, lapsen kasvun ja kehityksen sekä muita lastensuojelutyössä tarvittavia asiantuntijoita. Lastensuojelulakia uudistettaessa oleellisena seikkana nähtiin varmistaa myös moniammatillisen osaamisen hyödyntäminen mahdollisimman laajasti lastensuojelutyössä. Hallituksen uudistusta koskevassa esityksessä lausutaan, että lain avulla pyritään parantamaan myös viranomaisten välistä yhteistyötä lasten ja heidän perheidensä kanssa, esimerkiksi hyvinvointia edistävässä ja ongelmia ehkäisevässä työssä sekä lastensuojelun järjestämisessä. Uudistetun lain avulla haluttiin poistaa viranomaisten välillä oleva epäselvyys tehtävien jaosta, jonka kautta varmistettaisiin lapsen ja perheen riittävän nopea avun tarpeen havaitseminen ja tarvittavien palveluiden järjestäminen. (Heinonen 2010, 32-34.)

Lastensuojelulaki tunnistaa monialaisen asiantuntemuksen tarpeen ja pitää sisällään kaksi erilaista velvoitetta koskien moniammatillista yhteistyötä. Lastensuojelulain 14 §:n mukaisesti kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on käytettävissään lapsen kasvun ja kehityksen, terveydenhuollon, oikeu-

dellista sekä muuta lastensuojelutyössä tarvittavaa asiantuntemusta. Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulee asettaa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista asiantuntijoista koostuva lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa. Lisäksi asiantuntijaryhmä antaa lausuntoja lastensuojelutoimenpiteitä koskevan päätöksenteon tueksi.

11.3 Yhteisöpedagogin erityisosaaminen lastensuojelussa

Tärkeintä on löytää ne avaintehtävät ja osaamisalueet, jotka ovat merkityksellisimpiä tulevaisuutta ajatellen ja pyrkiä kehittämään niitä. Osaaminen on voimakas työväline myös organisaatiokulttuurin muovaamisessa. Tämä huomataan usein silloin, kun pohditaan yhteistyössä, millaista osaamista organisaation työntekijöillä tulisi olla. Yhteinen osaaminen koskettaa kaikkia ja on pohjana yhteisen organisaatiokulttuurin muodostamisessa. Osaamisen kuvaamisella luodaan yhtenäinen käsitys organisaation kokonaisuudesta. Kuvaamisella saadaan tietoa osaamisesta, jota tarvitaan eri tehtävissä ja ryhmissä. Sen avulla ryhmät kykenevät itse ottamaan vastuuta osaamisensa arvioinnista ja siihen liittyvän kehityksen suunnittelusta. (Hätönen 2003, 7-9.)

Ammattitaitoa ja osaamista voidaan kuvata monella eri tavalla. Ammattitaito voidaan käsittää esimerkiksi taitona yhdistää ammattiin liittyvät taidot ja tiedot tarkoituksenmukaisiksi kokonaisuuksiksi. Kyse on siis prosessista, johon vaikuttavat työtehtävät, toimintaympäristö ja työpaikan vaatimukset sekä emotionaaliset tuntemukset ja persoonallinen kehitys. Osaamisessa yhdistyvät taitojen ja tietojen luova ja monipuolinen käyttäminen, kyky organisoida työtä sekä ajattelun taidot. Osaamiseksi mielletään myös ryhmätyöskentelytaidot, kyky joustaa, oppimaan oppimisen taidot, muutoksiin mukautuminen, kyky arvioida toimintaa ja osaamista sitä samalla kehittäen. Osaaminen rakentuu työntekijältä ja työssä vaadittavista ominaisuuksista sekä koostuu siinä tilanteessa, jossa yksilö toimii. Osaaminen muodostuu niistä merkityksistä, joita yksilö luo työlleen erilaisissa tilanteissa. (mt., 12-13.)

Yhteisöpedagogit soveltuvat moninaisiin sosiaalihuollon tehtäviin, jotka ovat usein vaativaakin ihmissuhde- ja vuorovaikutustyötä. Yhteisöpedagogin koulutuksen keski-

össä ovat moniammatillinen yhteistyö, kasvun ja kehityksen tukeminen, ohjaamistaidot, sosiaalinen vahvistaminen ja toimijuuden tukeminen sekä kasvun ja kehityksen tukeminen sekä osallistamistaidot. (Akavan erityisalat 2019.) Lastensuojelun avo- ja sijaishuoltotehtävissä yhteisöpedagogin erityisosaamiseksi voidaan lukea ehkäisevä työ, sosiaalipedagogiikka, moninaisuuden kohtaaminen sekä sosiaalinen vahvistaminen (Johansson 2017). Lisäksi yhteisöpedagogikoulutuksen kautta opitut menetelmäosaamisen taidot ovat hyödyksi lasten parissa työskennellessä.

”Yhteisöpedagogin tutkinnon suorittaneita ei saa rajata pois sellaisista sosiaalihuollon, esimerkiksi lastensuojelun tehtävistä, joissa nimenomaan voidaan hyödyntää yhteisöpedagogien erityisosaamista ja moniammatillista yhteistyötä”- sanoo Nuoris- ja liikunta-alan asiantuntijat ry:n (NUOLI) puheenjohtaja Mika Pietilä. (NUOLI, 2019.)

11.3.1 Ehkäisevä työ

Lasten hyvinvointia vahvistetaan ja ylläpidetään huolehtimalla heidän kehitykseensä, kasvuunsa ja hyvinvointiinsa vaikuttavista tekijöistä. Samalla on tärkeää ehkäistä negatiivisten tekijöiden ilmaantumista. Ehkäisevää työtä tehdään yhteiskunnassa erilaisin menetelmin ja eri tahoilla. Eri sektoreilla toimivat yhteiskunnan palveluiden tuottajat tukevat perheitä kasvatustyössä. Hyvinvointia edistävästä työstä puhuttaessa käytetään termiä ehkäisevä työ. (Salo 2012, 80-81).

Ehkäisevä työ on laaja kokonaisuus ja se voidaan jakaa hyvinvointia edistävään sekä perinteiseen ehkäisevään työhön. Ehkäisevän työn lähtökohtana on ongelmalähtöisyys ja toiminta on kohdennettua joko mahdollisen riskiryhmän tai ongelman aiheuttajan mukaisesti. Ehkäisevä työ asettuu hyvinvoinnin edistämisen ja pahoinvoinnin korjaamisen väliin. Selkeää rajaa eri työmuodoille ei ole tarpeen tehdä, mutta kokonaisuuden hahmottamisen kannalta on hyvä jakaa toiminnot niiden tavoitteiden mukaisesti. Ehkäisevän työn menetelmiin ei laissa ole tarkkaa kuvausta. Tavot, jolla työtä tehdään, kehitellään jokaisessa kunnassa yhteistyönä eri alojen toimijoiden kanssa. Esimerkkinä etsivä nuorisotyö, jonka työmuodot ja toteuttamistavat vaihtelevat paikallisten vaatimusten mukaan. Nuorisolaki mahdollistaa erilaiset kehittämistoimenpiteet kuntien erilaisuuden ja tarpeet huomioiden. (mt., 85-86.)

Pirkko Salon (2012, 83) mukaan ehkäisevässä työssä on kyse lasten suojaamisesta vaihtelevilta sosiaalisilta ongelmilta, jotka voivat uhata hyvinvointia jossakin elämän vaiheessa. Useasti ehkäisevä työ nimetään ja kohdennetaan sen mukaisesti, miltä ongelmalta lapsia halutaan suojella. Esimerkiksi ehkäisevä mielenterveystyö, ehkäisevä päihdetyö sekä ehkäisevä lastensuojelutyö. Nämä voidaan ajatella alueina, jotka liittyvät hyvin erilaisiin instituutioihin ja palveluihin.

Lastensuojelun lisäksi kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoitossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Lastensuojelulaki 3a §.)

Vastuu lastensuojelun ehkäisevästä työstä on monien eri toimijoiden vastuulla. Sitä tehdään kansainvälisellä, kansallisella, kunnallisella, alueellisella ja seudullisella tasolla moniammatillisena sekä eri sektoreiden toimijoiden välisenä yhteistyönä. Se kattaa monia toiminnan palveluja, alueita sekä perheelle ja lapsille tarkoitettuja taloudellisia tai lapsen hoitoon liittyviä etuuksia. Lastensuojelun ehkäisevässä työssä lapsille varataan oikeus olla lapsia tietyissä elämänvaiheissa sekä tuetaan heidän sosiaalista, psyykkistä ja fyysistä kasvuaan ja kehitystään. Lastensuojelun ehkäisevän työn avulla tuetaan lasten osallisuutta, omaa elämäänsä, suojellaan heitä sekä taataan yhdenvertaiset mahdollisuudet yhteiskunnan jäsenyyteen. (Törrönen & Vornanen 2004, 155, 159.)

Ehkäisevää työtä on tehty laajasti sosiaali- ja nuorisosektorilla, mutta vuonna 2008 voimaan tullut lastensuojelulaki vahvisti ja systematisoi sen asemaa. Lastensuojelulain tarkoitus on panostaa ennaltaehkäisyyn lasten hyvinvoinnin kehittämisessä ja tukemisessa. Lastensuojelulaki tuo esiin myös lasten osallisuuden aktiivisena toimijana, jonka mielipidettä on kuunneltava päätöksenteossa. Osallisuuden huomioiminen tulee esille myös nuorisolaissa, jossa nostetaan esille nuorten osallistuminen ja kuuleminen. Luottamuksen sekä aktiivisen toimijuuden vaaliminen tekee nuorisotyöntekijöistä

erittäin keskeisiä toimijoita ehkäisevässä lastensuojelussa. Lapsen ja nuoren havainnointi vaatii eri ammattikuntien edustajia ja moniammatillista yhteistyötä. Yhteisöpedagogit nuoren elämän asiantuntijoina sopivat tähän työkenttään erinomaisesti. Lastensuojelulaissa painotetaan myös koulun roolia ehkäisevässä lastensuojelutyössä. On tärkeää tavoittaa lapsia ja nuoria, jotka eivät hakeudu peruskoulun jälkeiseen opetukseen tai keskeyttävät sen, jolloin he voivat olla erityisen tuen tarpeessa. Yhteisöpedagogin koulutus antaa valmiuksia tähän työhön, sillä koulutuksen avulla he pystyvät huomioimaan osallistamisen sekä lapsen näkökulman. Käytännössä opittu ryhmien ohjaaminen ja yksilön vuorovaikutteinen kohtaaminen yhdistettynä teoreettiseen tietoon ovat yhteisöpedagogien keskeisintä osaamista. Samat taidot ja tiedot ovat keskiössä myös sijaishuollon lastensuojelutyössä. (Jukkala 2009, 84-85).

Yhteisöpedagogikoulutuksen opetussuunnitelmassa kantavia teemoja ovat sosiaalinen vahvistaminen ja ehkäisevä työ. Opiskelun kaikissa vaiheissa käsitellään laaja-alaisesti ehkäisevää työtä. Tämän avulla hahmotetaan ehkäisevän työn ymmärrystä, jota yhteisöpedagogit tarvitsevat monialaisen työn kentällä. Yhteisöpedagogien työhön ehkäisevän työn kentällä voi sisältyä esimerkiksi seksuaalisuuden, mielenterveyden, päihteiden, nuorisorikollisuuden, koulukiusaamisen tai ongelmapelaamisen sisällöt. (Pylkkänen 2014, 27.)

Yhteisöpedagogit työskentelevät lasten parissa hyvinvoinnin edistämiseksi. Samalla ehkäistään useita sosiaalisia ongelmia ja pahoinvointia huolehtimalla esimerkiksi siitä, että kaikille löytyy mielekästä tekemistä, kukaan ei jää yksin ja jokaisella on mahdollisuus ilmaista itseään. Yhteisöpedagogeilla on osallisuuden edistämisen taitoa. He luovat puitteet sille, että lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa päätöksiin, jotka koskevat heidän omaa elämäänsä ja tulevaisuuttaan. Ehkäisevän työn saralla yhteisöpedagogit toimivat osana laajaa hyvinvointia tukevien ammattilaisten verkostoa. Yhteisöpedagogien ja ehkäisevän työn ydinosaamista on osallisuutta ja toimijuutta vahvistava työote. (Vuohelainen & Tapio 2017, 293.)

Yhteisöpedagogitutkinto käsittelee ehkäisevää työtä erityisesti seuraavilla kursseilla:

Yhteisöpedagogi järjestö- ja nuorisotyön osajana. Kurssilla rakennetaan tietoperustaa yhteisöpedagogin ammatilliselle toiminnalle järjestö- ja nuorisotyön erilaisissa

toimintaympäristöissä ja verkostoissa. Kurssin tavoitteina ovat nuorisotyön historian, kehityksen ja nykytilan hahmottaminen, yhteisöpedagogin tehtävien tiedostaminen ehkäisevässä työssä sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämässä, kansalaisuuden ja järjestötyön kehityksen ja nykytilan hahmottaminen, kolmannen sektorin merkityksen tiedostaminen yhteiskunnassa sekä nuoriso- ja järjestötyötä ohjaavan keskeisen lainsäädännön tuntemus. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 13-14.)

Toimijuuden edistäminen. Kurssilla perehdytään ehkäisevään työmuotoon tai TKI-hankkeeseen, jonka tavoitteena on yksilön sosiaalinen vahvistaminen sekä toimintakyvyn, hyvinvoinnin, osallisuuden ja työllistymisen edistäminen. Ydinkäsitteitä ovat toimijuus, osallisuus, subjektiivisuus, ehkäisevä työ ja hyvinvointi. Kurssilla korostuu psykologinen ja sosiaalipsykologinen lähestymistapa ihmisen hyvinvoinnin, toimijuuden ja toiminnan edistämiseen. Kurssin tavoitteita ovat toimijuuden ja osallisuuteen liittyvien keskeisten käsitteiden ymmärtäminen, yksilön toimintaa selittävien tutkimustapojen hallinta, ehkäisevän työotteen-, lähtökohtien- ja sovellusmahdollisuuksien tunnistaminen yhteisöpedagogin erilaisissa työympäristöissä sekä yksilön hyvinvointiin, osallisuuteen ja toimijuutta tukevaan työmuotoon perehtyminen järjestö- ja nuorisotyössä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 15.)

11.3.2 Sosiaalipedagogiikka

Sosiaalipedagogiikan voi määritellä käytännön työalaksi, tieteenalaksi ja koulutusalaksi. Sosiaalipedagogiikan käytännön työtä voi kuvata sosiaalisen kasvun tukemista korostavaksi kasvatustyöksi tai kasvatuksen kysymyksiä painottavaksi sosiaalisiksi työksi. Tieteenalana sosiaalipedagogiikka yhdistää kasvatustieteitä ja yhteiskuntatieteitä tarkastellessaan kasvatusta ihmisen ja yhteiskunnan suhteen näkökulmasta ja yhteiskuntaa kasvatuksen näkökulmasta. Sosiaalipedagogista koulutusta on kehitetty tarkoituksella sillä periaatteella, että sosiaalipedagoginen ajattelu voi olla perustana terveys-, sosiaali-, kasvatusta- ja muilla aloilla, joissa työskennellään ihmisten kanssa. Koulutuksen tarkoituksena on tarjota valmiuksia sosiaalipedagogisen työotteen muodostumiselle. Tutkimuksen ja käytännön työn sosiaalipedagogista pohjaa muovataan sosiaalipedagogisella koulutuksella. Ammattikorkeakouluissa yhteisöpedagogin opinnoissa on sosiaalipedagogisia sisältöjä. (Nivala & Ryyänen 20197, 15.)

Sosiaalityöstä lastensuojelu on ollut ja on edelleen keskeinen sosiaalipedagogisen työn konteksti. Avohuollossa monet eri ammattiryhmät kuten perhetyöntekijät, sosiaaliohjaajat ja sosiaalityöntekijät voivat tukea lapsen kasvua ja kehitystä monin eri tavoin sosiaalipedagogisella työotteella samalla tukien vanhempien tekemää kasvatustyötä. Lastensuojelun tarpeeseen liittyvässä arvioinnissa, asiakassuunnitelmien teossa sekä avohuollon tukitoimien järjestämisessä on tärkeää tukea vanhempien ja lapsen osallistumista. Olennaista sosiaalipedagogisessa lastensuojelutyössä on lapsen osallisuuden tukeminen. Sosiaalipedagogisessa laitospedagogisessa kasvatuksessa korostetaan yhteisön kasvatuksellisuutta, pedagogista suhdetta sekä lapsen ja nuoren kasvamista yhteiskunnan jäseneksi. Työntekijät ovat ensisijaisesti kasvattajia ja heidän suhteensa lapseen ja nuoreen on pedagoginen eikä työssä korostu kiintymyssuhde. Kasvatussuhteessa vahvistetaan lasten ja nuorten toimijuutta, kykyä tehdä omaa elämää koskevia valintoja jokapäiväisissä toiminnoissaan huomioiden myös tulevaisuus. Laitosympäristössä eläneiden lasten ja nuorten kannalta on tärkeää korostaa heidän kokonaisvaltaista kasvuun, muutoksen mahdollisuutta ja nostaa esiin potentiaalia, koska laitosympäristönä voi kaventaa tulevaisuuden näkymiä. (mt., 288, 290-292.)

Sosiaalipedagogiikka on työkenttä, jonne yhteisöpedagogit voivat luontevasti sijoittua. Lapsilähtöinen ja lapsikeskeinen ovat käsitteitä, jotka ovat yhteisöpedagogille tunnusomaisia tapoja työskennellä. Lapsikeskeinen kasvatustyyli, kokemuksellinen oppiminen tai lapsilähtöinen opetussuunnitelma ovat käsitteitä, joiden sisältö sijoittuu yhteisöpedagogin ydinosaamiseen. Kansalaisuuden tai osallisuuden merkitys on osa yhteisöpedagogien opetussuunnitelmaa. Jokainen yhteisöpedagogi hallitsee niin käsitteenä kuin kehittämistehtävissään ja toiminnassaan nämä sanat. (Kuivakangas 2009, 96-97.)

Sosiaalipedagogiikalla on paljon yhteistä yhteisöpedagogiikan kanssa, vaikka kyseessä ei ole sama asia. Sosiaalipedagogiikka on nimetty monen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogikoulutuksen teoreettiseksi viitekehykseksi. Yhteisöpedagogiikka liitetään yhteisötematiikkaan, kun sosiaalipedagogiikka tarkastelee puolestaan syvällisemmin sosiaalisia ilmiöitä. Sosiaalipedagogiikka ja yhteisöpedagogiikka voidaan kuitenkin

molemmat sijoittaa yhteisökasvatuksellisten teemojen alle. Yhdistävä tekijä on yhteisöllisyyden ja yhteisöjen vahvistamisen tavoittelu. Sille tunnusomaista on yhteisöllisyyden ja yhteisöjen merkityksen näkeminen kasvatuksellisesti tärkeiksi. Yhteisöllisyyden ja yhteisöjen vahvistamisella tarkoitetaan yhdessä toimimisen tukemiseen tarvittavia toimia. Niillä pyritään mahdollistamaan ja edistämään osallisuuden kokemuksia. (Nivala & Ryytänen 2017, 76.)

Sosiaalipedagogisessa toiminnassa myös yhteisöpedagogien osalta on kyse sekä yleisestä sosiaalisen kasvun tukemisesta että erityisestä kasvatuksellista auttamisesta sosiaalisissa ja inhimillisissä ongelmissa. Yleisesti sosiaalipedagogisen kasvatuksen tarkoituksena on jokaisen ihmisen kokonaisvaltainen persoonallisen ja sosiaalisen kasvun tukeminen. Tämä on huomioitava myös vaikeissa tilanteissa tai oloissa elävien kohdalla. On tärkeää päästä mukaan vuorovaikutuksellisiin suhteisiin yhteisöissä ja kiinnittyä yhteiskunnan olennaisiin toimintaympäristöihin hyvinvoinnin kannalta. Kyse on muustakin kuin yhteiskuntaan sopeutumisesta. Siinä on kyse osallistuvan kansalaisuuden, yhteiskunnallisen toimintakyvyn, kriittisen ajattelun ja toiminnan valmiuden tukemisesta. Sosiaalipedagoginen toiminta voi antaa lisäksi erityistä kasvatuksellista tukea erityistarpeita omaaville ihmisille tai niille, jotka elävät haavoittuvissa tai puutteellisissa tilanteissa tai oloissa. Tarpeet voivat liittyä mielenterveys- tai päihdeongelmiin, vaikeisiin perheoloihin, koulutuksesta syrjäytymiseen tai vammaisuuteen. Erityisen tehtävän perustana on ihmisten yhteiskunnallisen toimijuuden ja osallisuuden tukeminen. (mt., 81.)

Yhteisöpedagogitutkinto käsittelee sosiaalipedagogiikkaa erityisesti seuraavilla kursseilla:

Yksilön kasvu ja kehitys. Kurssilla tarkastellaan ja arvioidaan yhteisöpedagogin tehtävää yksilön kasvun ja kehityksen mahdollistajana. Erilaisissa kulttuurisissa ja sosiaalisissa konteksteissa tarkastellaan identiteetin, itsesäätelytaitojen ja itsetuntemuksen kehittymistä. Opiskelija saa kokemusta psykososiaalisen tuen ja erityiskasvatuksen muodoista, joiden tavoitteena on tukea yksilön hyvinvointia, kasvua ja kehitystä. Kurssilla tutustutaan myös ajankohtaisiin kasvun ja kehityksen aiheisiin, joita ovat muun muassa sosiaalipedagogisen työtöten soveltaminen erilaisissa konteksteissa

sekä ylisukupolvisen toiminnan edistäminen. Kurssin tavoitteina ovat yksilön elämäntuntemuksen, kasvuun- ja kehitykseen liittyvän kasvatuksen tarkastelu, ammatillisen toiminnan eettisen perustan tuntemus, yksilön kasvun ja identiteetin muotoutumisen kannalta tärkeiden kulttuurien ja yhteisöjen merkityksen tiedostaminen, psyykkistä hyvinvointia ja itsensä kehittämistä tukevien psykososiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden tunnistaminen, nuorisotyön kasvatuksellisen prosessin hahmottaminen, yhteisöllisen ja kriittisen pedagogiikan lähtökohtien yhteyden ymmärrys liittyen käytännön työhön ja yhteisöpedagogin ammatillisuuteen. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 15.)

Hyvinvointipalvelut. Kurssilla tutustaan eri sektoreiden tuottamiin hyvinvointipalveluihin, palveluntuottamisprosessiin sekä suomalaisen hyvinvointimallin tilaan ja taustoihin. Kurssin sisältöön kuuluu myös perehtyminen hankintamenettelyyn ja sopusuhteiden palvelujen tuottamisessa. Kurssin tavoitteita ovat yhteiskunta- ja palvelurakenteen muutoksien ymmärtäminen, ostopalvelu- ja palvelusopimuskäytäntöjen ja niiden keskeisten lainsäädäntöjen soveltaminen, hyvinvoinnin yhteiskunnallisen käsitteen ja siihen vaikuttavien tekijöiden tuntemus sekä yhteiskunnan palvelurakenteiden ja niihin liittyvien hyvinvointipalveluiden eri sektoreiden roolien tunnistaminen. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 18.)

11.3.3 Moninaisuuden kohtaaminen

Moninaisuus kuvaa nykyistä yhteiskuntaamme ja siinä on kyse moninaisuuden lisääntymisestä elämän eri osa-alueilla sekä moninaisuuden näkyväksi tulemisesta. Kulttuurin muuttuessa valinnan mahdollisuudet ja elämäntavat ovat muuttuneet. Ammatillaisten ei ole mahdollista tietää koko elämänkirjoa ennakkoon. Moninaisuutta ei voi opetella ulkoa niin, että asiakkaan kohdatessa voisi katsoa käsikirjasta, minkä tyyppisestä ihmisestä on kyse ja toimia saatujen ohjeiden mukaisesti. Avoin mieli vaatii tukeeseen teoreettista tietoa ja käytännön kokemuksia mahdollisimman erilaisten ilmiöiden olemassaolosta. Moninaisuus muuttaa toisen ihmisen ammatillista kohtaamista ja saattaa tehdä yhteiskunnan monimutkaisemmaksi. On syytä pohtia, mitä moninaisuuden kohtaaminen vaatii ammatilliselta ja yksilöltä sekä tarvitaanko moninaisuuden huomioimiseen lisää taitoja, valmiuksia ja tietoa. (Jämsä 2008, 20-21.)

Moninaisuus pitää käsitteenä sisällään laajan kirjon ihmisen erilaisia ominaisuuksia (Valentin 2006, 197). Moninaisuudella tarkoitetaan sitä, että jokaisella ihmisellä on lukemattomia rooleja, ominaisuuksia ja moni meistä kuuluu johonkin ryhmään. Kyseessä voi olla myös niin sanottu sisäinen erilaisuus, johon vaikuttavat jokaisen omat identiteettikysymykset ja taustat. Kaikki vähemmistöryhmät kuuluvat yhteiskunnan moninaisuuteen. Taustat, ryhmät ja ominaisuudet saattavat liittyä esimerkiksi seksuaalisuuteen, sukupuoleen, ikään, sosioekonomiseen asemaan, vammaisuuteen, fyysisiin ominaisuuksiin, uskontoon, ulkonäköön, kulttuurieroihin, kieleen, poliittisiin näkemyksiin, etnisiin piirteisiin tai erilaisiin vakaumuksiin ja ideologioihin. Moninaisuuden huomioiminen on sitä, että ihmisen identiteettiin kuuluvia eroja kunnioitetaan myönteisessä ja turvallisessa ilmapiirissä. Jokaisen olisi tunnettava itsensä kunnioitettuksi ja tervetulleeksi omana itsenään. On tärkeää, että jokainen voi olla osallinen ilman pelkoa syrjinnästä. (Kulttuuria kaikille-palvelu 2020.)

Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Sukupuolten tasa-arvoa edistetään yhteiskunnallisessa toiminnassa sekä työelämässä, erityisesti palkkauksesta ja muista palvelussuhteen ehdoista määrättäessä, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. (Suomen perustuslaki 731/1999, 6 §.)

Lastensuojelussa tulee turvata tasa-arvoiset elämisen ja kehittymisen mahdollisuudet. Lasten oikeudet ovat yhtäläisiä kaikille lapsille, eikä niissä huomioida lasten perheoikeudellista asemaa ja sosiaalista tai etnistä taustaa. Ikä, sukupuoli, äidinkieli, kulttuuritausta ja uskonto otetaan huomioon yksilöllisesti. Lastensuojelussa korostuu erityisesti asiakkaiden ihmisarvoinen kohtelu ja yksityisyyden suoja. Lastensuojelun arjessa tämä ilmenee niin, että asiakkaita kohdellaan tasa-arvoisesti ja kunnioitavasti. Ketään ei syrjitä. Toiminnassa on huomioitava kaikilla tasoilla Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) lapsen oikeuksien sopimuksessa (60/1991) taatut lapsen oikeudet ja sopimusvaltioiden viranomaisille asetetut velvoitteet. Huomioon tulee ottaa myös YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (Vammaisyleissopimus). Sopimuksen vammaisia lapsia koskeva 7 artikla sekä kodin ja perheen kunnioittamista

koskeva 23 artikla ovat olennaisimmat kohdat lastensuojelun kannalta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020a.)

Moninaisuuden käsitettä tarkastellessa ei kuitenkaan voida tukeutua ainoastaan omaan käsitykseen siitä, mikä on oikeudenmukaista, kohtuullista ja yhdenvertaista. (Jalonen & Heinonen 2019, 14.) Työntekijöiden tulee olla myös tietoisia omista ennakkoluuloistaan. Alitajuntaisesti saatamme ajatella negatiivisesti itsestämme poikkeavista ihmisistä. Ammattietiikka tarkoittaa itsensä ja toisten jatkuvaa valistamista ja pysymistä avoimena erilaisille kulttuureille ja perinteille. (Sercombe 2010, 158.) Moninaisuuden huomioiva ammatillisuus rakentuukin kyvystä tunnistaa valtarakenteiden eriarvoistavia käytänteitä ja toimintamalleja, erilaisten vaihtoehtojen vahvuuksia ja ongelmia sekä perustella tehtyjä ratkaisuja moninaisuuden näkökulmasta. (Jalonen & Heinonen 2019, 14.)

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmasta valmistuneilla yhteisöpedagogeilla on koulutuksen vahvuusalueiden pohjalta luonteva rooli työskennellä moninaisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä. Yhteisöpedagogin monikulttuurisuusosaaminen, osallisuutta ja ryhmätoimintaa koskeva ammattitaito sekä menetelmätaidot edistävät lasten osallisuutta. (Valkendorff & Söderlund 2017, 247-248.)

Yhteisöpedagogitutkinto käsittelee moninaisuuden kohtaamista erityisesti seuraavilla kursseilla:

Ihmisoikeudet ja moninaisuuden kohtaaminen. Kurssilla vahvistetaan tietoperustaa yhteisöpedagogin ammatillisen toiminnan arvopohjasta ja ammattieettisyydestä. Opiskelija saa laajat valmiudet ammatilliseen itsereflektioon sekä sensitiiviseen ja voimavaralähtöiseen moninaisuuden kohtaamiseen yksilö- ja yhteisötason tarkastelun avulla. Kurssin tavoitteina ovat kulttuuri ja sukupuolisensitiiviseen työotteeseen tutustuminen, erilaisten yksilöiden ja ryhmien erityisyyden huomioonottaminen toiminnassa, moninaisuuteen liittyvän suhtautumisen ammatillinen arviointi ja tiedostaminen, ammatillisen ajattelun ja siihen liittyvän toiminnan perustana olevan demo-

kraattisen arvopohjan merkityksen ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen tiedostaminen sekä psyykkistä-, sosiaalista- ja kielellistä esteettömyyttä ja osallisuutta edistävällä tavalla toimiminen. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 16-17.)

Monimuotoinen yhteiskunta. Kurssilla osallistutaan yhdenvertaisuutta edistävän toiminnan tai yhdenvertaisuussuunnitelman kehittämiseen ja toteuttamiseen. Opiskelija perehtyy yhteiskunnan monimuotoisuuteen ja kehittää aktiivista kansalaisuutta edistäviä toimintamuotoja ja tilanteita. Kurssin tavoitteita ovat ihmisoikeuksien-, yhdenvertaisuuden-, tasa-arvon edistämisen- ja kestävän kehityksen periaatteiden tunnistaminen sekä niiden toteuttaminen käytännön työssä, aktiivista kansalaisuutta edistävien tilanteiden ja toimintamuotojen järjestäminen ja kehittäminen, yhteiskunnan monimuotoisuuden- ja arvoisuuden tiedostaminen sekä oman suhteen arviointi näihin ammatillisesti, yhteiskunnan monimuotoisuutta estävien ja tukevien rakenteiden ja toimintatapojen tunnistaminen sekä ihmisoikeuskasvatuksen merkityksen tietäminen yhteiskunnassa ja sen suunnittelun osaaminen käytännössä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 17.)

Monikulttuurisuusosaaminen ja kotoutuminen. Kurssilla tutustutaan ja osallistutaan monikulttuuriseen ja kotoutumista edistävään toimintaan. Kurssin tavoitteina ovat yhteiskunnan monikulttuurisuuteen perehtyminen, kotoutumisprosessiin ja maahanmuuttopolitiikkaan tutustuminen, viranomaisyhteistyön ja kotoutumiseen liittyvän säätelyn tunnistaminen, yksilön kotoutumisprosessiin liittyvän identiteetin ja identiteettityön merkityksen hahmottaminen, ammatillisen kulttuurien välisen vuorovaikutuksen valmiuksien saaminen ja monikulttuurisessa ympäristössä toimiminen sekä maahanmuuttoyhteisöjen merkityksen tunnistaminen osana kotoutumisen edistämistä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 18.)

11.3.4 Sosiaalinen vahvistaminen ja menetelmäosaaminen

Sosiaalinen vahvistaminen löytyy käsitteenä lukuisista yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointiin ja hyvinvointia edistävien palveluiden tuottamiseen liittyvistä ammatti- ja toimialojen linjauksista. Se on sisällytetty kasvatuksellista ja yhteiskunnallista työtä määrittäviin ja sitä kehittäviin ohjelmiin, strategioihin ja opetussuunnitelmien sisältöihin.

Sosiaalinen vahvistaminen on kompleksinen käsite, jonka vuoksi sitä on vaikea määrittellä yksiselitteisesti. Kyseessä on työorientaatio, mutta samalla myös tavoite, sekä ammatillisen osaamisen erityisyys eri-ikäisten ihmisten kanssa tehtävässä työssä. (Mehtonen 2011, 13.)

Arkipuheessa sosiaalinen vahvistaminen ymmärretään monen kaltaiseksi ehkäiseväksi työksi. Voidaan puhua varhaisesta puuttumisesta, interventioista riskirajoilla, elämän nivelvaiheiden tunnistamisesta, korjaavista toimista, moniammatillisesta työstä ja erilaisista palvelujen tuottajien tarkoituksenmukaisesta ja asiakaslähtöisestä verkostotyöstä eri-ikäisten ihmisen ja ryhmien kanssa monenlaisissa yhteisöissä. Sosiaalinen vahvistaminen on kokonaisvaltaista elämänhallinnan tukemista, joka pitää sisällään moniammatillisen yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin ja osallisuuden kokemusten ammatillisen ohjauksen. Tavoite on jaettu ja yhteinen. Varsinaisena tavoitetilana puhutaan kuitenkin sosiaalisesta vahvistumisesta. Kokemuksena tämä on subjektiivinen ja voimaannuttava prosessi, johon voidaan eri tavoin ja teoin tarttua. Sosiaalisen vahvistamisen kompleksisuuteen on kuitenkin vaikea päästä käsiksi ilman, että asemoi itseään tarkemmin ja rajaa näkökulmaa, josta asiaa halutaan tarkastella. (mt., 13.)

Lasten osallisuus on Suomessa yhteiskunnallisesti tärkeänä pidettävä asia. Säädöksissä (esimerkiksi Nuorisolaissa 72/2006) ja yhteiskuntapoliittisissa ohjelmissa (esimerkiksi Lasten ja nuorten hyvinvoinnin politiikkaohjelma 2007-2011) lasten osallisuus ja osallistuminen toistuvat puhuttaessa erilaisten vaikuttamisjärjestelmien rakentamisesta, ylläpitämisestä ja velvoitteesta kuulla lapsia heitä itseään koskevissa asioissa. Osallisuus kytkeytyy johonkin omakohtaiseen kiinnostukseen ja itselle merkitykselliseen asiaan. Osallisuus käsittää myös omien mielipiteiden avoimen ilmaisemisen, muutoksen synnyttämisen ja asioiden edistämisen. Lasten äänen kuuluvaksi saamisen edellytyksenä on lasten ja aikuisten välinen rakentava vuorovaikutus, jossa arvostus kaikkien osapuolten välillä on tasapuolista. Lähtökohtaisesti ajatellaan, että lapset ovat oman elämänsä parhaita asiantuntijoita. Lapset tulee nähdä ja ymmärtää toimijoina, joille tarjotaan monipuolisten ja -ulotteisten rakenteiden kautta mahdollisuus toteuttaa luonnollista toimijuuttaan. (Herranen & Mäntysalo-Lamppu 2011, 32-35.) Kyseisen toimintatavan avulla lapsille pyritään synnyttämään kokemus omasta ainutlaatuisuudestaan lapsena ja yksilönä sekä keskeisenä osana yhteisöä ja ympäröivää yhteiskuntaa (Herranen & Mäntysalo-Lamppu 2011, 35; Gretscher 2002, 90-91).

Menetelmäosaamisessa ei ole kyse vain toiminnallisesta osaamisesta, vaan ymmärtävästä toiminnallisesta osaamisesta. Teoreettinen ymmärrys toimii menetelmällisen osaaminen vahvistajana, jolloin teoreettisen jäsenyyksen avulla kyetään käsitteellistämään ilmiöitä, kiinnittämään toiminnassa havaitut ilmiöt niitä selittävään laajempaan viitekehykseen, selittämään toiminnassa esille tulevia asioiden välisiä yhteyksiä ja suhteita sekä soveltamaan käytettyjä työmenetelmiä muissa toimintaympäristöissä tunnistuen muutosta aikaansaavat tekijät. Menetelmäosaaminen on kykyä toteuttaa menetelmien toimintamuotoja, sisältöjä ja tavoitteita käytännössä. On tärkeää ymmärtää tekemäänsä: miksi sovellettu työmenetelmä toimii, miten ja kenen kohdalla. Menetelmäteoreettinen tieto toimii tukena näihin kysymyksiin vastausta etsittäessä. (Hirvonen 2015, 21.) Menetelmäosaaminen ei siis ole ympäristöstä irrallisten toimintojen toteutusta, vaan kyse on ammatin edellyttämästä osaamisesta. Osaamisen kokonaisuus rakentuu oman alan yleisen tietoperustan tuntemuksesta, spesifi tieto-osaamisesta, vuorovaikutustaidoista, konkreettisten työvälineiden soveltamisesta ja asiakastyön työskentelyvaiheiden hallitsemisesta. (Hirvonen, Niiranen-Linkama & Saksio 2015, 6.)

Lastensuojelun asiakkaat elävät monenlaisissa elämäntilanteissa, joka nostaa esiin tarpeen yhä laajemmalle ja moninaisemmalle menetelmäosaamiselle. Toiminnallisuus nähdään hyvänä keinona työskennellä lastensuojelussa, jonka merkitys korostuu olennaisesti vuorovaikutuksesta lapsen ja aikuisen välillä. Sosiaalisen vahvistamisen ja sitä kautta menetelmäosaamisen viitekehyksessä Lastensuojelulaki, Nuorisolaki ja Lapsi- ja nuorisopoliittinen kehittämisohjelma alueellisine toimintaohjelmineen ja painotuksineen luovat tietoperustan ohjaamaan ja viitoittamaan toimintaa (Mehtonen 2011, 13).

Lastensuojelussa hyödynnetään runsaasti erilaisia työmenetelmiä, joissa myös lasten osallisuuden vahvistaminen on huomioitu. Käytetyissä työmenetelmissä on kyse laajoista kokonaisuuksista, joissa on määritelty prosessia, periaatteita ja tapaa, jolla menetelmää käytetään. Menetelmien hyödyntämisessä on tärkeintä edetä prosessissa asiakkaan kanssa tukemalla tätä motivoitumaan muutoksen suuntaan. (Asikainen 2014-2015, 18.) Lastensuojelun keskiössä ovat kontaktit asiakkaisiin, jolla tarkoitetaan vuorovaikutukseen perustuvaa yhteistyösuhdetta, jonka tukena erilaiset menetelmät toimivat. Menetelmien tehtävänä on selkeyttää tilannetta ja toimia muutoksen vauhdittajana tai keskustelun apuvälineenä. Menetelmä on siis väline tiettyyn tilanteeseen

pääsemiseksi. Tällaisia tavoitteita voivat olla esimerkiksi asiakkaan kuulluksi tuleminen ja kohtaamisen tukeminen sekä yhteistyösuhteen rakentaminen. Menetelmiä tulee soveltaa suunnitelmallisesti, eettisesti ja tietoisesti. Kun työvälineisiin on perehdytty hyvin, eivätkä ne ole itsetarkoitus, vähenee riski virhetulkintoihin ja yksilön häviämiseen. (Kaikko & Friis 2013, 112.)

Sosiaalinen vahvistaminen ja menetelmäosaaminen ovat ammatillisena taitona yhteisöpedagogien moninaisilla kentillä alan perusorientaatiota ja -osaamista. Se on tavoitteellista, kasvatuksellista ja yhteiskunnallista työtä erilaisissa toimintaympäristöissä ihmisten ja yhteisöjen kanssa. Työn sisällöt ja painopisteet viitoitetaan eksaktimmin kunkin organisaation taholta tarpeiden ja tekijöiden mukaisesti. Lastensuojelun asiakkaiden hyvän elämän ja tulevaisuuden takaamiseksi tehdään vuorovaikutukseen perustuvaa yhteistyötä ihmisten kanssa ja yhteisöpedagogeilla on tähän hyvät valmiudet. Sosiaalinen vahvistaminen ja menetelmien hyödyntäminen vaativat yhteisöpedagogeilta ryhmädynaamisten prosessien taitamista ja vankkaa ohjausosaamista niin yksilöiden kanssa kuin yhteisöissäkin toimittaessa. (Mehtonen 2011, 13, 16.)

Yhteisöpedagogitutkinto käsittelee sosiaalista vahvistamista ja menetelmäosaamista erityisesti seuraavilla kursseilla:

Osallistava pedagogiikka. Kurssilla hankitaan kokemusta toiminnallisten ja osallistavien menetelmien soveltamisesta eri toimintaympäristöissä. Opiskelija voi valita perehtyä hän monikulttuuriseen ohjaustyöhön, sosiaalipedagogisiin toimintamuotoihin vai erityiskasvatukseen. Yhteisöpedagogin erityisosaamisena tarkastellaan pedagogista ja sosiaalipedagogista asiantuntemusta. Kurssin tavoitteina ovat erilaisten pedagogisten menetelmien soveltaminen kohderyhmä- ja tavoitelähtöisesti, arvostavan kohtaamisen merkityksen tiedostaminen osana pedagogista toimintaa, sosiodynaamisen lähestymistavan hyödyntäminen pedagogisessa toiminnassa, motivaation-, tahdon, -ajattelun- ja tunteiden merkityksen hahmottaminen oppimisessa ja muutoksessa, oppimiskäsitysten tietäminen osana pedagogisia valintoja sekä sosiaalipedagogiikan ja sosiaalikulttuuristen perusperiaatteiden ja erilaisten sovellusmahdollisuuksien tietäminen. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 16.)

Valmentava työote. Kurssilla saadaan kokemusta yksilön tai ryhmän valmentamisesta, vertaisvalmennuksesta sekä dialogisesta työskentelystä. Kokemuksia reflektoidaan suhteessa yksilön tai ryhmän tarpeisiin, valmentavaan työotteeseen sekä valmennustilanteelle asetettuihin tavoitteisiin. Kurssin voi suorittaa osin yhteistyöprojektissa, työelämässä tai soveltuvassa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan hankkeessa. Kurssin tavoitteina ovat valmentavan työotteen lähtökohtien ja ammatillisten sovellusmahdollisuuksien tunnistaminen, valmennussuhteisen dialogisuuden ja vastavuoroisuuden huomioiminen, omien vahvuuksien ja kehitystavoitteiden tunnistaminen yksilöiden ja ryhmien valmentajana, osallistavan tavoitteellisen valmennustilanteen suunnittelu, toteutus ja arviointi oman alansa toimintaympäristöissä sekä yksilöiden ja ryhmien ohjaus- ja valmennustilanteiden tavoite- ja tarvelähtöinen tarkastelu ja kehittäminen. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b, 14-15.)

12 LAKI SOSIAALIHUOLLON AMMATTIHENKILÖISTÄ

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) tuli voimaan 01.03.2016. Lain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on edistää asiakasturvallisuutta sekä sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun:

- 1) varmistamalla, että tässä laissa tarkoitetulla sosiaalihuollon ammattihenkilöllä on ammattitoiminnan edellyttämä koulutus, riittävä ammatillinen pätevyys ja ammattitoiminnan edellyttämät valmiudet sekä mahdollisuus kehittää ja ylläpitää ammattitaitoaan;
- 2) edistämällä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yhteistyötä ja tarkoituksenmukaisen tehtävärakenteen muodostamista asiakkaiden palvelutarpeet huomioon ottaen;
- 3) järjestämällä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattitoiminnan valvonta.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöitä ovat:

- 1) ne, jotka ovat tämän lain nojalla saaneet ammatinharjoittamisoikeuden (laillistettu ammattihenkilö);
- 2) ne, joilla tämän lain nojalla on oikeus käyttää sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä (nimikesuojattu ammattihenkilö). (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015, 3 §.)

Laillistetulla ammattihenkilöllä on oikeutus toimia asianomaisessa ammatissa ja käyttää asianomaista ammattinimikettä. Laillistettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä ovat sosionomi, sosiaalityöntekijä, geronomi ja kuntoutuksen ohjaaja. Nimikesuojattuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä ovat kehitysvammaistenhoitaja, kodinhoitaja ja lähihoitaja. Nimikesuojauksen rekisteröintiä tai laillistusta haetaan tutkinnon suorittamisen jälkeen. Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin ei merkitä sosiaalialan opiskelijoita. Sosiaalihuollon nimikesuojatun ammattinimikkeen käyttäminen on luvallista vain, kun henkilö on merkitty sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin. Myös muu kuin laillistettu ammattihenkilö voi toimia tilapäisesti laillistetun ammattihenkilön ammatissa. Henkilön on kuitenkin opiskeltava kyseiseen ammattiin ja hänen on täytettävä laissa säädetyt edellytykset. Myös nimikesuojatun ammattihenkilön tehtävissä voi toimia muu henkilö, mikäli hänellä on tehtävän kannalta riittävä ammattitaito, kokemus ja koulutus. Hän ei kuitenkaan saa käyttää nimikesuojattua ammattinimikettä. (Valvira 2020a.)

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tehtävärakennetta ja tehtävien jakoa voidaan uudistaa ammattihenkilöiden osaaminen, ammattitaito ja koulutus huomioon ottaen, jollei laissa tai asetuksessa toisin säädetä, mikäli se on perusteltua asiakkaiden palvelutarpeiden, työjärjestelyjen ja sosiaalipalvelujen tuottamisen kannalta. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella annetaan tarvittaessa tarkemmat säännökset sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tarkoituksenmukaisen tehtävärakenteen ja työnjaon kehittämiseksi. (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015, 3 §.)

Sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatillisen toiminnan päämääränä on sosiaalisen toimintakyvyn, yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen ja hyvinvoinnin lisääminen. Sosiaalihuollon ammattihenkilön velvollisuutena on noudattaa ammattitoiminnassaan, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä asiakastietojen käsittelystä säädetään. (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 4 §.)

Kiurun (2018) mukaan sosiaalihuollon tiettyihin tehtäviin liittyvät kelpoisuusvaatimukset määritellään esimerkiksi lastensuojelu- ja oppilashuoltolaissa. Laissa lastensuojelulain muuttamisesta (297/2016, 60 §) esitetään, että lastensuojelulaitoksessa

on oltava lasten ja nuorten tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen nähden riittävä määrä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta henkilöstöä. Hoito- ja kasvatustehtävissä olevan henkilöstön henkilöstörakenteessa on otettava huomioon toimintayksikön asiakaskunnan erityistarpeet ja toiminnan luonne. Jos tehtävän kelpoisuusvaatimuksena on sosiaalihuollon ammattihenkilön pätevyys, ei yhteisöpedagogi ole tässä tehtävässä lain mukaan pätevä toimimaan. Yhteisöpedagogi on kuitenkin pätevä toimimaan sosiaalihuollon muissa tehtävissä ja työnantajalla on oikeus määrittää tehtävään edellyttämänsä kelpoisuus. (Kiuru 2018.)

12.1 Valviran lausunto yhteisöpedagogin kelpoisuudesta sosiaalialan tehtäviin

Valviran lausunnon mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilölain tarkoituksena on ollut uudistaa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön työnjakoa ja tehtävärakenteita sekä väljentää kelpoisuusehtoja. Aikaisemmin voimassa olleessa laissa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuksista (272/2005) säädettiin tietyjä tehtäviä koskevista kelpoisuusehdoista. Uudistetussa laissa sosiaalihuollon ammattihenkilöistä säädetään siitä, millä edellytyksillä henkilö voi saada Valviralta nimikesuojauksen tai laillistuksen. Laissa ei säädetä siitä, kuka on kelpoinen mihinkin sosiaalihuollon tehtäviin. Niin kutsuttu kelpoisuuslaki kumottiin 01.05.2016 alkaen, jolloin samalla kumoutui lukuisa osa tehtävien kelpoisuusvaatimuksista. Kelpoisuusvaatimuksia säilytettiin kuitenkin tiettyjen tehtävien osalta, mutta nykyään ne löytyvät yhden lain sijasta useasta eri laista. Tällaisia lakeja ovat esimerkiksi sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki ja oppilashuoltolaki. Tehtäväkohtaisia kelpoisuusvaatimuksia on aiempaa vähemmän. Työnantajalla on oikeus rekrytoida tehtävään muu kuin sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa mainittu ammattihenkilö, silloin kuin tehtävään säädettynä kelpoisuusvaatimuksena ei ole sosiaalihuollon ammattihenkilön pätevyys. Työnantajan määrittelyssä kyseisiin tehtäviin vaatimansa kelpoisuuden, lähtökohdan tulisi olla tehtävän kuva ja sen edellyttämä osaaminen, eikä niinkään henkilön koulutuksen suorittamisen kautta saatu tutkintonimike. (Valvira 2017.)

Yhteisöpedagogit voivat sijoittua moniin sosiaalihuollon tehtäviin, joissa ei lainsäädännön mukaan edellytetä oikeutta käyttää sosiaalihuollon nimikesuojattua ammatti-

nimikettä tai sosiaalihuollon ammatinharjoittamisoikeutta (Valvira 2017). Sosiaalihuoltolain 49 a §:n mukaan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä varten kunnan käytettävissä tulee olla riittävästi sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta asiakastyöhön osallistuvaa henkilöstöä. Sosiaalihuoltolaissa ei rajata sosiaalihuollon tehtäviä ainoastaan sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa mainittujen ammattihenkilöiden työksi. Sosiaalihuoltolaki ei erikseen rajaa muuta asiakastyöhön osallistuvaa henkilöstöä tiettyjen asiakasryhmien työntekijöiksi. (Valvira 2017.)

Sosiaalihuoltolain 46 a §:n mukaan sosiaalihuollon pääasiassa hallinnollisissa johtotehtävissä voi toimia myös henkilö, jolla on tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto ja alan tuntemus sekä niiden lisäksi riittävä johtamistaito. Muissa asiakastyön ohjausta sisältävissä sosiaalihuollon johtotehtävissä voi toimia myös henkilö, jolla on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto, alan tuntemus sekä riittävä johtamistaito.

Tietyt tehtävät ja toimet sosiaalihuollon palveluissa on spesifioitu sosiaalihuollon ammattihenkilöille. Tällaisia tehtäviä ovat omatyöntekijänä toimiminen, palvelutarpeen arvioinnista vastaaminen sekä hoidon ja huolenpidon turvaavien päätösten laatiminen. Jotkut kyseisistä tehtävistä edellyttävät sosiaalityöntekijän ammatinharjoittamisoikeutta. (Valvira 2017.)

Yhteisöpedagogikoulutuksen suorittaneet henkilöt voivat työskennellä monenlaisissa sosiaalihuollon palveluiden tehtävissä, mukaan lukien lastensuojelun avo- ja sijaishuolto, mikäli tehtävä ei edellytä sosiaalihuollon ammatinharjoittamisoikeutta tai nimikesuojatun ammattinimikkeen käyttöä. Lukuun ottamatta joitakin sosiaalihuollon tehtäviä ja toimenpiteitä, lainsäädäntö asettaa niukasti jyrkkiä koulutuksellisia rajoituksia sosiaalihuollon tehtävissä toimimiselle. Työnantajilla on laaja oikeus määrittää, millaisen pätevyyden tai koulutuksen omaavaa henkilökuntaa he rekrytoivat sosiaalihuollon tehtäviin. Valvira ei voi kuitenkaan oma-aloitteisesti toimeenpanevana viranomaisena laajentaa sosiaalihuollon nimikesuojauksia tai ammattioikeuksia uusiin ammatteihin. Aloitteet lakiin liittyen tulee suunnata Sosiaali- ja terveysministeriölle, joka vastaa lain valmistelusta. (Valvira 2017.)

13 HAASTATTELUAINEISTON ANALYSOINTI JA TULKINTA

Tutkijan valinnat tutkimusprosessin alussa määrittelevät, kuinka aineistoa käsitellään ja tulkitaan. Tutkimusongelmamme ohjasivat menetelmien ja analyysien valintaa. Parhaimmillaan jokainen valintamme tutkimusprosessimme eri vaiheissa muodosti kiinteän kokonaisuuden. Tutkimukseemme keräämämme aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko oli tutkimuksen keskeisin asia. Se oli vaihe, johon tähtäsimme jo tutkimusta aloittaessa. Analyysivaiheessa selvisi, minkälaisia vastauksia ongelmiin saimme sekä miten ongelmat olisi oikeastaan pitänyt asettaa. (Hirsjärvi ym. 2013, 221.)

Aineistoa voidaan analysoida monilla eri tavoilla. Analyysitavat voidaan jakaa kahdella tavalla: *selittämiseen* pyrkivässä lähestymistavassa hyödynnetään tilastollista analyysia ja päätelmien tekoa, kun taas *ymmärtämiseen* pyrkivässä lähestymistavassa hyödynnetään laadullista analyysia ja päätelmien tekoa. Analyysitavan valitsimme sen mukaan, joka toi parhaiten vastauksen tutkimusongelmaamme. Laadullisessa tutkimuksessa analyysi voidaan kokea vaikeaksi, sillä vaihtoehtoja on monia eikä tiukkoja sääntöjä ole olemassa. Aineistoon tutustuessamme ja teemoittaessamme teimme jo alustavia valintoja. Laadullisen aineiston tavallisimmat analyysimenetelmät ovat tyyppittely, keskusteluanalyysi, teemoittelu, sisällönerittely ja diskurssianalyysi. (mt., 224.)

Tutkimuksemme analyysimenetelmä oli teemoittelu. Teemoittelussa aineistosta nostimme esille tutkimusongelmaamme valaisevia teemoja. Poimimme aineistosta keskeisimmät aiheet, jotka järjestimme teemoittain haluttuun järjestykseen. Teemoittelu vaati onnistuakseen teorian ja litteroitujen haastatteluiden vuorovaikutusta. Esimerkiksi tekstikatkelmia voitiin käyttää perusteluina tulkinnalle, jonka haastattelijoina olimme tehneet. (Eskola & Suoranta 1998, 127-128)

Aloitimme teemoittelun etsimällä litteroiduista vastauksista yhteen sopivia ilmaisuja eri väreillä alleviivaamalla. Kunkin kysymyksen alle muodostui muutamia teemoja, joiden mukaisesti haastatteluiden vastaukset järjesteltiin. Litteroidut haastattelut ovat teemoiteltu opinnäytetyössämme haastateltavien organisaatiossa olevan aseman, tut-

kinnon sekä työllisyystilanteen mukaisesti. Olemme käyttäneet sitaatteja haastattelusta nousseista keskeisimmistä teemoista, jotka toistuivat lähes kaikissa haastattelussa omassa ryhmässään. Nämä sitaattit kuvaavat saatua aineistoa.

13.1 Haastattelun tulokset

Seuraavassa esittelemme tutkimusaineiston tulokset haastattelukysymysten mukaisessa järjestyksessä. Haastattelukysymykset koskivat lastensuojelun avo- ja sijaishuoltoa. Esittelemme haastatteluiden perusteella esiin nousseet keskeiset ydinasiat, jotka toistuivat haastateltavien vastauksissa jokaisella paikkakunnalla. Tulosten esittämisjärjestys on: johtavat sosiaalityöntekijät, lastensuojelun avo- ja sijaishuollon yksiköiden johtajat, lastensuojelun avo- ja sijaishuollon yksiköissä työskentelevät yhteisöpedagogit ja sosionomit sekä lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin pyrkineet yhteisöpedagogit, jotka eivät ole oman kokemuksensa mukaan työllistyneet tutkintonsa takia.

Nostimme aineistosta esiin myös lainauksia tulosten tueksi. Lainauksissa on käytetty asemaan tai tutkintoon liittyviä lyhenteitä: Johtava sosiaalityöntekijä (JS), lastensuojelun avo- ja sijaishuollon yksikön johtaja (YJ), lastensuojelun avo- ja sijaishuollon yksiköissä työskentelevät ja tutkinnon takia työllistymättömät yhteisöpedagogit (Y) ja sosionomit (S). Sen lisäksi haastateltavat on jaoteltu numeraalisesti.

13.1.1 Kriittisyys tutkimisaineistoa kohtaan

Tutkimusaineistoa analysoidessamme tuli ottaa huomioon kriittisyys tuloksia kohtaan. Esimerkiksi ilmenikö tutkimuksessamme asioita, jotka vaikuttivat tuloksien luotettavuuteen. Oma mielenkiintomme aiheita kohtaan ei saanut vaikuttaa tutkimuksemme tekemiseen ja tulosten analysointiin hallitsevasti.

Hyvään haastatteluun sisältyy myös ongelmia. Siihen voi sisältyä useita virhelähteitä, jotka ovat peräisin haastattelijasta, haastateltavasta tai tilanteesta kokonaisuutena. Haastateltava voi esimerkiksi kokea haastattelun pelottavaksi tai uhkaavaksi tilanteeksi. Haastattelun luotettavuutta voi heikentää se, että haastattelussa helposti annetaan sosiaalisesti suotavia vastauksia. Haastatteluaineisto on tilanne- ja konteksti-

sidonnaista. Pulmana siinä on, että haastateltavat saattavat puhua haastattelussa toisin kuin jossakin toisessa tilanteessa. Tämä kannatti ottaa huomioon tuloksia tulkittaessamme, eikä niitä tullut yleistää. (Hirsjärvi ym. 2013, 206-207.)

Ennen kasvokkaisten haastatteluiden aloittamista päätimme, ettemme lähetä haastateltaville ennakoon haastattelukysymyksiä, elleivät he tätä itse erikseen pyytäisi. Haastatteluiden saatekirje kertoi mielestämme kaiken oleellisen tutkimuksen sekä haastatteluiden tarkoituksesta. Pohdimme, että mikäli lähettäisimme haastattelukysymykset ennakoon, pystyisivät haastateltavat perehtymään mahdollisesti liiaksi aiheeseen ja etsimään tietoa niin, että se vaikuttaisi annettuihin vastauksiin ja sen myötä tutkimustuloksiin. Osa haastateltavista halusi kuitenkin haastattelukysymykset ennakoon ja myönsi ennen haastattelua tutkineensa esimerkiksi hieman yhteisöpedagogikoulutuksen sisältöä.

Tutkimusaiheemme käsitteli yhteisöpedagogien ja sosionomien kilpailuasetelmaa samoista lastensuojelu avo- ja sijaishuollon tehtävistä, yhteisöpedagogin roolia lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa sekä yhteisöpedagogien koulutuksen tunnettavuutta tutkimuksen haastattelupaikkakunnilla. Tutkimuksemme käsitteli yhteisöpedagogeille ajankohtaisia aiheita. Osa kasvokkain haastateltavista yhteisöpedagogeista silminnähden jännitti haastattelutilannetta. Pohdimme, kokivatko he paineita vastatesaan haastatteluun oman ammattiryhmänsä edustajina. Esimerkiksi yhteisöpedagogien haastatteluvastaukset olivat huomattavasti suppeampia kuin sosionomien, joilla ei ollut yhtä suoraa kytköstä tutkittavaan aiheeseen. Pohdimme, että johtavien sosiaalityöntekijöiden, lastensuojelun avo- ja sijaishuollon yksiköiden johtajien ja sosionomien kohdalla tämä on voinut vaikuttaa haastattelutuloksiin niin, että vastaukset ovat yhteisöpedagogeja kohtaan suotuisia.

Pohdimme, että haastattelutuloksiin on voinut vaikuttaa myös haastattelemiemme lastensuojelun kentälle työllistyneiden yhteisöpedagogien vähäinen määrä. Yhteisöpedagogien saaminen haastateltaviksi oli haastavaa, sillä haastattelupaikoiksi valitsemisemme yksiköissä heitä työskenteli varsin vähäinen määrä tai ei ollenkaan. Sosio-nomeja työskenteli lukuisasti jokaisessa yksikössä. Lastensuojelun kentälle työllistymättömiä yhteisöpedagogeja puolestaan ilmoittautui haastateltaviksi runsaasti. Sosio-nomeja yksi.

Kahden haastattelukysymyksen muotoilun olisi pitänyt olla tarkempi. Pohdimme, että johtaville sosiaalityöntekijöille ja lastensuojelun avo- ja sijaishuolto yksiköiden johtajille esittämämme kysymyksen: ”kuinka nykyisten koulutusten antama osaaminen vastaa alan vaateisiin?” voi ymmärtää kahdella eri tavalla. Kysymyksen alkuperäisenä tarkoituksena oli selvittää, kuinka kaikkien lastensuojelualalla työskentelevien koulutus vastaa alan vaateisiin, mutta kysymyksen voi ymmärtää myös koskevan pelkästään yhteisöpedagogin ja sosionomin koulutusta. Kaikille haastateltaville esittämämme kysymys: ”millainen merkitys moniammatillisella työyhteisöllä on sinulle?” on voinut antaa sosiaalisesti suotuisia vastauksia.

Johtavat sosiaalityöntekijät:

1. Mitkä asiat vaikuttavat työntekijöiden rekrytointiin?

Haastateltavat kertoivat rekrytoinnin käynnistyvän tarpeesta palkata työntekijä, johon vaikuttavat sen hetkiset asiakkaan sekä palvelun tarpeet. Työtehtävään liittyviä kelpoisuusedellytyksiä sekä vaatimuksia pidettiin keskeisimpinä vaikuttajina. Kelpoisuusedellytyksinä mainittiin esimerkiksi koulutus ja siihen liittyvän osaamisen edellytykset, kun taas vaatimukset pohjautuvat lainsäädäntöön sekä kaupunkikohtaisiin linjauksiin.

”Rekrytointi lähtee tietenkin siitä, että on joku työntekijä tarve. Se vaikuttaa. Tietenkin lainsäädäntö ja meidän omat linjaukset. Ja se esimerkiksi, mitä kaupunki on kilpailutuksessa edellyttänyt, niin lähtökohtana on, että omissa palveluissa toteutetaan sama koulutustaso tai samat koulutusvaatimukset. Vähintään. Saattaa olla kaupungin omissa vähän kovemmatkin.” JS1

”Tokihan meillä on varmaan vuosia sitten määritelty kelpoisuudet niihin tehtäviin. Ja sittenhän me tietenkin siihen tehtävään mietitään sitä koulutusta ja sitä osaamista mitä se tehtävä edellyttää. Tällä hetkellä, jos mä mietin lastensuojelua, niin meillä on sosionomi taustasia tai sit meidän omassa vastaanottoyksikössämme ne on joko sosiaali- ja terveydenhuollon tai ammattikorkeakoulututkinnon omaavia. Se on nyt se meidän vaade siellä.” JS3

”Asiakkaiden tarpeesta, palvelutarpeesta nään sen lähtevän, että minkälaista henkilöstöä tarvitaan. Ja myöskin se, että mihin kohtaa tässä palvelujärjestelmässä työntekijää ollaan tarviimassa.” JS6

”Laki myös määrittää niitä perusjuttuja siellä, että siellä on riittävä määrä lastensuojelun osaamista ja on riittävä määrä ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita henkilöitä. Lainsäädännössä on ne suhdeluvut.” JS2

2. Millainen koulutus työntekijöiltä vaaditaan?

Haastateltavat kertoivat, että työntekijöiden koulutusvaatimus riippuu työtehtävästä. Koulutusvaatimuksissa painotettiin ammattikorkeakoulututkintoa. Erityisesti korostettiin sosionomitutkinnon merkitystä, mutta myös sairaanhoitajatutkinto koettiin hyödylliseksi. Sosionomit ovat laillistettuja ammattihenkilöitä, jonka myötä heillä on pätevyys toimia lastensuojelun eri tehtävissä, kuten esimerkiksi palveluiden järjestämisessä.

”Se riippuu tehtävästi tietenkin. Sosiaalityöntekijän tehtäviin vaaditaan sosiaalityöntekijän pätevyys. Jos puhutaan AMK-tason tutkinnoista, käytännössä meillä ei koulutusoisia tutkintoja olekaan. Varhaisissa lapsiperheiden palveluissa on, mutta esimerkiksi lähihoitajille ei oo lastensuojelussa vakansseja ollenkaan. Eli kaikki on AMK-taustasia vähintään. Ja lähtökohtaisesti sosionomi on tietenkin se yleisen tutkinto.” JS1

”Sosiaali- tai terveydenhuollon ammatillisen pätevyyden omaavia meillä on valtaosa. Kuntapuolen tehtävissä sosiaalihuollon asiantuntemus on olennainen, koska siellä arvioidaan näitä palvelutarpeita. Tarpeiden mukaan viedään palveluprosesseja eteenpäin ja järjestetään asiakkaille palvelujärjestelmästä sosiaali- taikka terveystalouksia tai muita lasta ja perhettä tukevia palveluita. Sosionomithan on rekisteröityjä näitä tehtäviä hoitamaan nimenomaan tähän palveluiden järjestämisen kohtaan. Laajemmin tietysti nään, että monialaisuus on rikkaus ja aattelen, että meidän palvelujärjestelmän tulisi kehittyä tilanteiden mukaan. Esimerkiksi monikulttuuristuminen tuottaa varmaan tulevaisuudessa entistä enemmän yhteisöpedagogisen koulutuksen omaaville tehtävä saumoja.” JS6

”Nimenomaan se lähtee siitä, että mihin yksikkö on profiloitunut. Mutta sitten myös se, että siellä on riittävä määrä ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita ja monipuolisesti sitten sitä osaamista. Että kyllähän siellä tarvitaan sosionomeja, mutta hyvä että siellä on sairaanhoitajia ja sitten voi olla joku muukin tutkinto, joka soveltuu siihen tehtävään, esimerkiksi juuri tää yhteisöpedagogin tutkinto. Nää niinku täydentää toisiinsa, mutta sopivassa suhteessa.” JS2

3. Mitä taitoja, tietoja ja osaamista pidät välttämättömänä alalla työskennellessä?

Haastateltavat pitivät välttämättöminä taitoina alalla työskennellessä vuorovaikutustaitoja sekä kykyä kohdata asiakkaita. Lastensuojelualaan liittyvien lakien tunteminen sekä niiden soveltaminen käytännössä nähtiin myös tärkeänä. Lastensuojelussa työskennellessä vaaditaan kykyä ottaa vaikeitakin asioita puheeksi säilyttäen samalla kunnioittava ote asiakkaaseen. Työntekijöiltä odotetaan valmiutta jatkuvaan asioiden selvittämiseen sekä perheille sopivien palveluiden järjestämiseen.

”On erittäin tärkeää, että se osaaminen pohjautuu siihen hyvään vuorovaikutukseen ja sen kanssa tehdään töitä. Et se on niinku kaiken A ja O. Et jos sitä taitoo ei oo, eikä tietoo miten sitä vuorovaikutusta kehitetään, niin metsäs ollaan. Et se on niinku se numero ykkönen ja kaikki muu rakentuu sen ympärille. Et sitä tiedollista osaamista lastensuojelulain käytännöistä, rajoitustoimenpiteistä ja kaikesta muusta teoriapohjaisesti pystyy kyllä täydentämään. Mut sit se vuorovaikutusjuttu, se pitää saaha peruskoulutuksessa handlattua.” JS2

”Kyl mä ajattelen, että sosiaalihuollon ja kun puhutaan spesifisti lastensuojelusta, niin lastensuojelun perustason tietämys siitä lainsäädännöstä riippuen, mihin tehtävään sijoittuu. Jos sijoittuu esimerkiksi sijaishuoltoon, vastaanottoimintaan niin täytyy tietää rajoitustoimenpiteet ja täytyy tietää se lainsäädäntö, joka siihen sijaishuoltoon liittyy. Jos on taas vaikkapa perhetyössä niin se ei oo ehkä niin oleellista, mutta sellanen perus sosiaalihuoltolain ja lastensuojelun tietämys tulee olla. Sit täytyy tietenkin olla hyvät vuorovaikutustaidot. Se on ensiarvoisen tärkeää.” JS1

”No tietenkin asiakkaan kohtaaminen. Mä ajattelen, et se on aika konkreettista työskentelyä, oli se sit meillä avo- tai sijaishuollossa tai laitoksella, niin se on persoonalla tehtävää työtä paljon. Tietenkin pitää olla menetelmäosaamista siihen työskentelyyn.” JS3

4. Mitä tiedät yhteisöpedagogin ja sosionomin tutkinnoista ja niiden eroista?

Haastateltavien tiedot yhteisöpedagogitutkinnoista olivat lähes poikkeuksetta heikot. Yhteisöpedagogitutkinnon koettiin soveltuvan parhaiten nuorisotyöhön, jalkautuvaan työhön sekä kansalaistoimintaan. Sosionomitutkinto oli puolestaan kaikille jollain tasolla tuttu. Sosionomitutkinnon koettiin soveltuvan parhaiten lastensuojelualalle sosiaalihuollon osaamisen tiimoilta. Osa haastateltavista tiesi tutkinnon sisällöstä toisia enemmän. Lisäksi jälleen korostettiin sosionomien olevan laillistettuja ammattihenkilöitä.

“Olen sen varassa, että mitä opiskelijat ja harjoittelijat ovat minulle kertooneet ja minkälaista yleistä informaatiota valtakunnan tasolla lastensuojeluun on tullut. Koen, että aika niukalla tiedolla sen kanssa menen. Mutta se, että miten oon ite sitä hahmottanut omassa mielessä tai mitä minulle on kerrottu, niin yhteisöpedagogin tehtävä on enemmän se kansalaistointiminta ja nuorisotyö ja siihen liittyvä osaaminen. Sosionomissa on sitten se sosiaalihuollon palvelujärjestelmä ja sosiaalihuollon osaamisen tunteminen.” JS2

“Kyl mä nyt luulisin sosionomien koulutuksesta tietävän. Meillähän ei oo mihinkään määritelty, että voisi toimia yhteisöpedagogina tällä hetkellä. Mut ei mulla oo mitään tarkkaa tietoa siitä heidän opintojen sisällöstä. Toki se, missä me ollaan sen linja tehty, jos en ole väärin Valviran sivuja lukenut, niin yhteisöpedagogit eivät voi toimia omatyöntekijöinä, jossa puhutaan sosiaalihuoltolain mukaisesta omatekijyydestä. Meillä lastensuojelussa se vastuutyöntekijä on se omatyöntekijä. Me ollaan monessa tilanteessa arvioitu, että se sosionomi on lastensuojelussa se olennainen.” JS3

“Arvostan henkilökohtaisesti molempia koulutuksia, mutta on selvää, että lastensuojelun työkentällä sosionomeilla on ammatillinen status toisin kuin yhteisöpedagogeilla”. JS5

“Sosionomikoulutusta tunnen paremmin. Yhteisöpedagogin koulutusta kattelin tuolta netistä. Mutta ihan en sitten kurssikohtaiseen tarkkuuteen ehtinyt siellä. Ajattelisin, että onko ero nimenomaan sitten tän sosiaalipalvelujärjestelmän ja sosiaalilainsäädännön suhteen.” JS6

5. Kuinka suuri osa työnhakijoista on yhteisöpedagogeja ja kuinka suuri osa sosionomeja?

Haastateltavat totesivat, että suurin osa työhakemuksista oli tullut sosionomeilta. Haastatteluissa näkyi paikkakuntaakohtaiset erot yhteisöpedagogien kohdalla ja ne olivat huomattavia. Joillain paikkakunnilla yhteisöpedagogien työhakemuksia ei ollut tullut ollenkaan, kun taas joillain paikkakunnilla niitä oli tullut runsaastikin. Työhakemuksia oli tullut myös tehtäviin, joissa yhteisöpedagogi ei ollut kelpoinen toimimaan.

“Yhteisöpedagogeilta tulee varsin paljon työhakemuksia. Miten sen nyt sanoisin... Kun tätä selvitätte, niin näyttäytyy työnhakijoidenkin hiukan epäselvä käsitys siitä, mitä tehtäviä he voivat tehdä. Aattelisin niin, että koulutuksen järjestäjän yksi ihan keskeinen tehtävä on luoda se tosiasiallinen mielikuva siitä, että mitä voi tehdä ja mitä ei voi tehdä. Mitkä on ikään kuin näiden kelpoisuuslakien asettamat rajat.” JS5

“Suurinosa heistä on kyllä sosionomia tai sitä entistä sosiaalihuollon tutkintoa. Mutta harvemmin oon varmaan nähnyt yhteisöpedagogien hakemuksia.” JS4

”Tulee yhteisöpedagogeilta hakemuksia, mutta osa tietää jo, ettei tule valituksi tällä alueella, jos haetaan just sosionomin kelpoisuudessa työntekijöitä. Tai sit on niitä yhteisöpedagogeja, jotka on lähtenyt lukemaan sosionomiksi. Tulee siis joitakin tietenkin, mutta ei mitään isoa määrää.” JS3

6. Onko työhönottotilanteessa väliä, onko työnhakija yhteisöpedagogi vai sosionomi? Jos kyllä, niin miksi?

Haastateltavien mukaan tämä riippuu siitä, että mihin kohtaan palvelujärjestelmää henkilöä ollaan rekrytoimassa ja onko edellytyksenä sosiaalihuollon ammattitutkinto. Esimerkiksi sosiaaliohjaajan työtehtäviin vaaditaan jo lähtökohtaisesti sosionomitutkinto.

”Kokonaisuus ratkaisee. Ja sit toisaalta yksikön tarpeet. Et ideana on se, että tietty määrä meillä tulee olla sosionomeja. Sitten meillä on hyvä olla sairaanhoitajiakin talossa. Mut sitten meillä on hyvä olla henkilöstöä, joka täydentää tätä osaamista. Ja silloin kun tehdään nuorten kanssa töitä, niin kyllähän siinä yhteisöpedagogi on varsin mainio. Riippuu varmasti sen kokonaisuuden kannalta... Jos olis kaks tasavertaista kokemuksen ja muun osaamisen kanssa ja ainut erottava tekijä olisi yhteisöpedagogi tai sosionomi, niin en osais nyt vastata kumpi valittais.” JS2

”On joo kyllä. Me ei voida... Yhteisöpedagogi ei oo niinku sosiaalihuollon ammattitutkinto. Musta se on vähän sellainen väliin putoamis juttu. Ihmettelen vähän, jos ollaan kuitenkin samoilla opintopisteillä ja onko opinnot kuitenkin sisällöltään jokseenkin samanlaisia ainakin menetelmällisesti ja teoreettisesti, niin miksi sitten heitä kohdellaan eri arvoisesti. Näin se kuitenkin on.” JS4

7. Mitkä seikat lasket yhteisöpedagogin osaamisen eduksi?

Yhteisöpedagogin osaamisen eduksi haastateltavat luettelivat seuraavat seikat:

- Yhteisöllisten prosessien edistäminen ja sen merkitys lapsen elämässä
- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen
- Ryhmänohjaustaidot
- Osallistaminen ja osallisuuden tukeminen
- Sosiaalisten ilmiöiden ymmärtäminen
- Toiminnallisuus ja menetelmäosaaminen
- Vuorovaikutus- ja kohtaamistaidot

”Jotenkin mä ajattelen, että siinä teidän koulutuksessa on sellaista osallisuuden näkökulmaa. Se miten sen asiakkaan ääni tulee kuuluviin ja miten sä kehität palveluja niin, että asiakkaat ovat mukana. Musta tuntuu, että yhteisöpedagogeilla se on jo osa sitä koulutusta niin, että osallistetaan ja tehdään enemmän vielä sellaisella työotteella suhteessa sosionomeihin. Minkä ajattelen hyvänä. Niinhän sen pitäisi ollakin kaikessa mitä tehdään.” JS3

”Se lähtee vähän niinku sosiaalipedagogiikan kautta ja sit siinä on paljon tälläisiä suoraan lähityöhön liittyviä vahvoja taitoja, ryhmiin liittyviä vahvoja taitoja, kulttuurityöhön liittyviä vahvoja taitoja ja ehkä tämmöseen ehkäisevään enemmän kun korjaavan työhön. Opiskelu on yks osa sitä, että tulee niitä työelämävalmiuksia ja aika isosti niitä työelämävalmiuksia opiskelun aikana ohjaa ja kasvattaa erilaiset käytännön harjoittelujaksot. Jos ne käytännön harjoittelujaksot suuntautuu sellaisiin tehtäviin, jotka on jotakin muuta kuin mitä lastensuojelun vaativassa ytimessä tarvitaan, niin tietenkään silloin ei myöskään harjaannu ne taidot jota tässä odotetaan.” JS5

”En tiedä, että perustuuko se jotenkin enemmän semmoseen toiminnallisuuteen. Tavallaan siinä mielessä täällä meidän kentällä tietenkun lasten kanssa työskennellään ja lapsia kohdataan niin, ehkä siitä vois olla siinä mielessä tietenkun etua, jos ois mahdollista päästä toteuttamaan sitä työtä kahdenkeskeisissä tilanteissa lasten kanssa. Niistä toiminnallisista menetelmistä vois olla kyllä aika paljon apua.” JS4

”Se kokemus mikä mulla on yhteisöpedagogeista ollut, niin ne on ollu tosi hyviä työyhteisössä nuorten ja heidän toiminnan ja sen aktivoinnin kautta. Se näkyy sen tyyppisenä osaamisena. Ja ajattelen tätä koko lastensuojelun näkökulmasta.” JS2

8. Mitkä seikat lasket sosionomin osaamisen eduksi?

Sosionomin osaamisen eduiksi haastateltavat luettelivat seuraavat seikat:

- Tutkinnon laaja-alaisuus
- Sosiaalihuollon ja lastensuojelun käytänteiden tuntemus
- Teoriaosaaminen
- Lainsäädännön tuntemus

”Sosionomeilla tietysti se, että perus sosiaalihuollon ja lastensuojelun osaaminen on vahvaa. Helposti on omaksuttavissa kaikki rajoituslainsäädännöt ja muut lastensuojelun käytännöt sekä lastensuojelun sellanen vahva lastensuojeluksellinen ajattelumekanismi.” JS2

”Se on just toi koulutus ja mihin se koulutus tähtää. Se on kohtalaisen laaja-alainen ja jotenkin yhteiskuntatieteelliskehyyksellinen ja eduksi ja hyväksi. Yhteisöpedagogien osaaminen lähtee vähän eri tieteenaloista.” JS5

”Sosionomikoulutus tuottaa sosiaalisten ilmiöiden ymmärtämistä ja meidän sosiaalihuoltojärjestelmän, sosiaali- ja terveystoimen yhteistyön toteutuksen valmiudet.” JS6

9. Onko yhteisöpedagogin ja sosionomin tutkinnoissa jotakin puutteita? Jos on, niin mitä?

Haastateltavat näkivät työharjoittelut erityisen tärkeänä osana tutkintoja. Työharjoitteluiden määrää sekä yksittäisten harjoittelujen kestoa toivottiin lisättävän. Työharjoitteluiden avulla opiskelija saa jo opintojen aikana realistisen käsityksen työelämästä, sekä mikäli opiskelija hakee työharjoitteluun lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin, saa hän käsityksen myös itse alasta.

”Kyllähän tämä työelämä on jatkuvaa oppimista. Sitä on opittava ja uusia näkökulmia ehtymättömästi löydettävissä. En osaa sanoa oikeastaan puutteita, vaan ne on oikeastaan pikkusen erilaisiin kohtiin ja erilaisiin tehtäviin suunnattuja koulutuksia. Mun mielestä on ihan järkevääkin yhteiskunnassa, että niitä erojakin näissä koulutuksissa on. Pystyy opiskelijat paneutumaan omiin erityisiin osaamisen alueisiin. Työelämässä myöskin yhteistyössä niitä hyödyntämään.” JS6

”Se mikä näyttäytyy ja mitä on ollu keskustelussa on se, että miten niillä harjoitteluilla pystyttäis riittävästi turvaamaan se, että opiskelun aikana saa realistisen käsityksen työelämästä. Eikä koske ainoastaan sosiaali- ja terveysalaa, mutta työpaikat ja työtilanteet ovat toki vaihtelevia, mutta esimerkiksi lastensuojelussa erityisosaamisen tarve on kuitenkin selkeesti olemassa. Se että antaako esimerkiksi sosionomitutkinto, jolla valmistuneita meille kuitenkin eniten tulee oikeesti valmiudet, niin ei kyllä suoraan tietenkään anna. Miten sitten varmistetaan se, että meille ei tuu tiukkoihin paikkoihin ihmisiä, jotka ei ole tienny, että ne tulee niin tiukkoihin paikkoihin. Vielä se käytännön työelämän yhteistyö ois sellanen, mitä pitäis lisää rakentaa.” JS1

”Kyllähän vaatii, että sä oot haastavissa tilanteissa lastensuojelussa. Niin kyllähän siinä pitää olla kykyä ja taitoa siihen vuorovaikutukseen ja vuorovaikutuksen arviointiin. Miten sä sen luottamuksen saat synnytettyä ja miten sitä koulutuksessa oppii. Varmaanhan harjoittelut on hyvä paikka oppia. Enemmän pitäisi tehdä sitä yhteistyötä oppilaitosten kanssa ja tarjota harjoittelupaikkoja.” JS3

10. Kuinka iso merkitys moniammatillisuudella on työhönottotilanteessa? Painotetaan siinä ihmisten eri koulutustaustoja?

Haastateltavat pitivät moniammatillisuutta välttämättömänä lastensuojelualalla työskennellessä, koska sillä pyritään vastaamaan asiakkaiden erinäisiin ongelmiin mahdollisimman monipuolisella ja laaja-alaisella osaamisella. Asiakas tulee nähdä kokonaisuutena eri ammattiryhmien näkökulmista sekä lastensuojelualalla tarvitaan monialaista osaamista, eikä voida ajatella vain tietyn ammattikunnan ajavan lapsen etua. Etu on myös, jos työntekijällä on lisäksi joku toinen alalle soveltuva tutkinto tai jos hän käynyt lisäkoulutuksia. Moniammatillisuutta haastateltavat pyrkivät toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan, mutta joskus laki määrittää hyvin tarkasti tehtävään rekrytoitavan henkilön koulutuksen ja soveltavuuden.

“Kun puhutaan lastensuojelun kentästä, niin meillä on vakanssipohjissa määritelty ne koulutusvaatimukset kuitenkin yleensä melko kapeeksi. Perustutkinnon variaatiot lastensuojelussa on aika vähäiset tai sen vaikutuksen mahdollisuudet.” JS1

“Mitä isommista ongelmista on kysymys, niin sen suurempi on se tarve moniammatillisuuteen. Kun ihminen on kokonaisuus, kun pulmia on paljon ja asiat on solmussa, niin siinä tarvitaan sitä moniammatillista osaamista. Ihan kun koko lastensuojelussa. Jos ajatelleen koko lastensuojelun kokonaisuutta, niin kyllähän nyt on herätty siihen, ettei lastensuojelu voi omassa kammiossaan toimia. Me tarvitaan sitä tiettyä monialaista osaamista ja siihen esimerkiksi perheterapeutit on tullut vahvasti mukaan. Me ei voida lähteä ajattelee niin, että me sosiaalityöntekijät ja sosiaalihojajat vaan tiedetään mikä on lapsen parasta. Yleensä se tarvii sen ison moniammatillisen joukon mukaan. Niin sen takia myös työhönottotilanteessa se moniammatillisuus on tärkeä, mutta myös se työkokemus. Jos on vähän erinäkökulmilta kattonu asioita, niin myös se on sen työntekijän vahvuus.” JS2

“Ehkä sitä voitaisiin painottaa enemmänkin. Tää meidän palvelujärjestelmähän on aika pirstaloitunut ja nää eri ammatillisuudet on omissa yksiköissään mikä tuottaa varmaan semmosta tehottomuutta. Toivon mukaan tulevaisuudessa entistä moniammatillisemmin voitais työskennellä näiden lasten ja perheiden hyväksi.” JS6

11. Kuinka nykyisten koulutusten antama osaaminen vastaa alan vaateisiin?

Haastateltavien mielestä nykyiset koulutukset antavat perusvalmiudet alalle toimimiseen, mutta osaaminen rakentuu työelämässä yhdessä kokemuksen ja täydennyskoulutusten kanssa. Koulutuksien tehtävänä on antaa riittävän monipuolinen kuva alan

toiminnasta ja siten vastata perusvalmiuksiin. Lastensuojelutyö on jatkuvaa kehittymistä ja oppimista sekä harjoittelupaikkojen valinnalla on huomattava merkitys ammattitaidon kartuttamisessa, jonka vuoksi työelämän ja oppilaitosten välistä vuorovaikutusta tulisi lisätä.

”Peruskoulutukset, on se sitten sosionomi, yhteisöpedagogi, lähihoitaja tai sosiaalityöntekijä... Ne antaa sellaisen perusvalmiuden toimia alalla. Mutta kyllähän se osaaminen rakennetaan siellä työelämässä täydennyskoulutuksen kanssa. On äärimmäisen tärkeätä, että tulee se tapa ajatella ja tehdä töitä. Se syntyy sen peruskoulutuksen aikana.” JS2

”Kyllähän osa asioista jää joka tapauksessa aina työpaikalla perehdyttäväksi. Käytännönharjoitteluiden mukaan ihmiset opiskeluaikoina voi sitten perehtyä johonkin alueeseen, mutta ei kaiken kattavasti kaikkiin palvelusektorin osiin.” JS6

”Arvioisin kuitenkin, että tää on kuitenkin lopulta aika käytännönläheinen- ja ihmissuhde ala. Sitä on kuitenkin aika hankala koulutuksessa mistään kirjoista opiskella. Harjoittelu saisi kuitenkin olla pidempi ja ehkä siihen liittyen pitäisi tulla jonkinlaista jämäköitymistä oppilaitoksien puolelta. Mitä ite oon ollu ohjaajana näille opiskelijoille, niin enpä oo paljon niitä opettajia tavannut. Se ei oo ainakaan sellasta kasvokkaista se palautteen antaminen. Yleensä sitten paperille kirjoitellaan miten siinä harjoittelussa on onnistuttu. Tuntuu välillä, että se on aika etäistä sinne oppilaitokseen päin. Teorialla on oma merkityksensä, mutta kyllä se käytäntö lopulta opettaa.” JS4

Lastensuojelun avo- ja sijaishuollon yksiköiden johtajat:

1. Mitkä asiat vaikuttavat työntekijöiden rekrytointiin?

Haastateltavat kertoivat rekrytoinnin käynnistyvän tarpeesta palkata työntekijä. Lisäksi viranomaismääräykset sekä yksityisellä sektorilla kilpailutuksen henkilöstövaatimukset määrittelevät hyvin pitkälle rekrytointia. Työyhteisössä on oltava tietty lain edellyttämä määrä sosiaali- ja terveysalan AMK-tutkintoja. Yleisin näistä tutkinnoista lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtävissä on sosionomitutkinto. Tämän jälkeen rekrytointiin vaikuttaa henkilön koulutus ja henkilökohtaiset ominaisuudet. Aikaisempi työkokemus sekä soveltuvuus alalle nähtiin myös merkittävinä tekijöinä.

”Viranomaismääräykset tietysti ensikädessä. Tietty mitoitukseseen liittyvät asiat, kuten tutkinto ja muodollisen pätevyys vaatimukset. Ne on lähtötilanne nykypäivänä aina rekrytoinneissa, et täytetään ne kilpailutusten vaatimukset. Sit kun on hahmotettu se asia, niin sitten lähdetään tarkem-

min analysoimaan henkilökohtaisia ominaisuuksia ja mahdollisia lisäkoulutuksia sekä muuta kautta soveltuvuutta alalle ja kyseiseen tehtävään”. YJ1

”No tietysti se, että minkälainen on tarve. Ja kyllähän me yleensä siinä vaiheessa mietitään sitä, että esimerkiksi lainsäädännöstä tulee, että meillä täytyy olla tietty määrä sosionomeja ja tietty määrä AMK-tasoisia työntekijöitä”. YJ2

”Ensisijaisesti meillä vaikuttaa se, että on jonkinlainen alalle sopiva koulutus. Meillä enemmän katsotaan sitä, että on työkokemusta ja jotakin selasta mitä meiltä puuttuu tiimistä. Se voi olla koulutusta, se voi olla persoonassa tai sitten se voi olla työkokemuksessa. Nämä asiat nyt pääsääntöisesti. Toki vaaditaan, että se on soveltuva koulutus, mutta onko se nyt lähihoitaja vai sosionomi vai yhteisöpedagogi vai nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja vai toimintaterapeutti vai fysioterapeutti, niin siinä nyt ei ole niin suunta merkitystä.” YJ3

2. Minkälainen koulutus työntekijöiltä vaaditaan?

Haastateltavat kertoivat, että ensisijaisesti työntekijöiltä vaaditaan AMK-tutkinto ja näistä sosiaali- ja terveystieteiden tutkinto on yleisin. Pääsääntöisesti he ovat siis sosionomeja ja sairaanhoitajia. Laki määrittää kuinka paljon sosiaali- ja terveystieteiden koulutuksen saaneita yksikössä tulee olla. Yksityisellä puolella myös kilpailutuksen henkilöstövaatimukset vaikuttavat asiaan. Haastateltavien mukaan tilanne voi olla esimerkiksi se, että yksityisen puolen yksikössä puolet työntekijöistä täytyy olla AMK-tasoisia, joista vielä puolet sosionomeja. Lähihoitajan ja nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajan koulutukset todettiin olevan vielä joillakin paikkakunnilla alalle soveltuvia. Yhteisöpedagogi lasketaan muuhun hoito- ja kasvatustieteiden henkilöstöön. Haastatteluista ilmeni, että yhteisöpedagogitutkinnon soveltuvuus vaihtelee paikkakunnittain sekä yksiköittäin.

”Meillä se on joko ammattikorkeakoulupohjainen, pääsääntöisesti sosionomi tai sairaanhoitaja. Periaatteessa yhteisöpedagogi on mahdollinen, mutta jotkut kilpailutukset rajaa sen pois. Lähihoitaja tai joku muu kasvatustieteiden tutkinto on myös sopiva.” YJ10

”No pääsääntöisestihän se on sosiaali- ja terveystieteiden koulutus, joka pitää olla. Elikkä sosionomi, sairaanhoitaja, lähihoitaja tai joku muu vastaava. Mutta sitten on tietysti myös yhteisöpedagogi ja entiset nämä nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajat. Nämä ovat tietyissä tilanteissa. Kun se riippuu siitä, että mikä vakanssi avoinna. Meillä on niin sanottua muuta hoito- ja kasvatustieteiden henkilöstä, joilla voi olla muu kuin sosiaali- ja terveystieteiden koulutus.

Mutta sit meillä täytyy olla tietty määrä sosiaali- ja terveysalan koulutuksen saaneita. Sen sanelee meille jo muut tahot kuin me itse.” YJ8

”Meidän on pakko ottaa huomioon lain asettamat vaatimukset, jotka vaatii, että tietty osa henkilökunnasta pitää olla sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Ne on ne, jotka tulee aluehallintovirastosta ja lainsäädännöstä.” YJ9

3. Mitä taitoja, tietoja ja osaamista pidät välttämättömänä alalla työskennellessä?

Haastateltavat pitivät välttämättöminä taitoina alalla työskennellessä vuorovaikutustaitoja ja kykyä kohdata ihmisiä. Ihmissuhdetaidot ja niin sanottu ”sosiaalinen pelisilmä” korostuvat lasten ja heidän perheidensä kanssa työskennellessä. Lastensuojeluprosessin ja siihen liittyvien lakien tunteminen koettiin myös tärkeänä asiana alan työtehtävissä, mutta taidot tiedon etsimiseen ja soveltamiseen korostuivat. Työntekijöiden tulee osata lukea muuttuvia tilanteita ja reagoida niihin. Verkosto- ja tiimityöskentelytaitoja arvostettiin, mutta myös kykyä ohjata omaa toimintaa pidettiin keskeisenä taitona. Haastateltavien mielestä tärkeää oli, että työntekijä ymmärtää kasvun ja kehityksen periaatteet ja tiettyjen ikäkausien merkityksen sekä soveltaa tietoa käytännössä erilaisia teoreettisia kasvatusten menetelmiä hyödyntäen. Työntekijän omia persoonallisuksia pidettiin ratkaisevana tekijänä työn sujuvuuden kannalta.

”Pitää osata olla vahva aikuinen, mutta kuitenkin lämmin ja vastaanottavainen ja osata kuunnella. Mut toisaalta olla innovatiivinen, positiivinen sekä kehittyä siinä omassa oppimisessaan siten että on nuoren asioissa avoin kaikenlaiselle. Tilanteet muuttuu päivittäin ja pitää osata omaa ammatillisuutta soveltaa nopeesti niissä muuttuvissa tilanteissa. Sä oot itse periaatteessa vastuussa niistä omista päätöksistä mitä teet. Tarvitaan taitoa soveltaa lastensuojelulakia, mutta ottaa kuitenkin huomioon se yksilö siellä toimijana takana.” YJ9

”Mä pidän hirvittävän tärkeänä sellasta vuorovaikutusosaamista, joka jää tän päivän sosiaali- ja terveysalan koulutuksissa tosi vähälle huomiolle. Oma kokemus on, että esimerkiksi tässä yhteisöpedagogin koulutuksessa on huomattavasti enemmän ja panostetaan vuorovaikutustaitojen kouluttamiseen ja ihmisten kohtaamisen kouluttamiseen. Et kyl mä lähden siitä, että vuorovaikutustaidot on oltava äärimmäisen hyvällä tasolla.” YJ1

”Hyvät vuorovaikutustaidot ja kyky kohdata erilaisia lapsia. Se on ihan ykkösjuttu. He ovat vakavasti vaurioituneita suurin osa. Se korostuu, että sä näet ihmisestä niitä hyviä asioita. Sulla pitää olla aidosti hyvät vuorovaikutustaidot, koska joudut hyvinkin vaativiin tilanteisiin. Verkostoissa työskennellessä voi olla montaa mieltä siitä, että miten näitä lapsia tulee

hoitaa. Verkostoissa toimiminen on haasteellista. Siinä joutuu sietämään pettymyksiä, ei oo esimerkiksi lääkäreitä tai sosiaalityöntekijät vaihtuu. Verkostotyöskentely on oma taitonsa ja siellä sulle asetetaan vaikka mitä haasteita.” YJ4

4. Mitä tiedät yhteisöpedagogin ja sosionomin tutkinnoista ja niiden eroista?

Yhteisöpedagogitutkinnosta tiedettiin vain keskeisimpiä suuntaviivauksia, mutta yleisesti ottaen tiedot tutkinnosta olivat johtavien sosiaalityöntekijöiden kaltaisesti kuitenkin lähes poikkeuksetta heikot. Yhteisöpedagogitutkinnon koettiin soveltuvan parhaiten kasvatuspuolen sekä järjestö- ja nuorisopuolen työtehtäviin. Yhteisöpedagogien vahvuutena pidettiin käytännönosaamista sekä ryhmänohjaustaitoja. Sosionomi tutkinto oli kaikille tuttu, sekä suuri osa haastateltavista oli myös itse sosionomeja koulutukseltaan. Sosionomitutkinnon koettiin soveltuvan parhaiten sosiaalihuollon työtehtävien pariin vahvan teoriaosaamisensa pohjalta.

”No sosionomin koulutuksesta tiään ite, kun mä oon sosionomi koulutukseltani. Mutta yhteisöpedagogin koulutuksesta tietenkään ei oo niin tarkkaa tietoa. Että kuinka paljon ne sit toisistaan eroo. Molemmissa on se aika laaja kirjo, että mihin voi sit tavallaan valmistumisen jälkeen suuntautuu. Varmasti on paljon samoja ja samaa, mutta en kyllä ihan tarkkaan tiedä niistä eroistakaan opiskelun kannalta.” YJ6

”No, sen tiedän että se on... Tai ainakin mun ymmärtääkseni yhteisöpedagogikoulutus on... Et jos miettii mikä se ero niissä on, niin käsittääkseni se on suuntautunut tämmösen... järjetötoiminnan puolelle. Ja sitten taas sosionomin koulutus eroaa siinä, että sosionomin koulutuksessa on ainakin semmonen sosiaalipedagoginen teoreettinen perusta. Se taitaa olla vahvemmin perustettuna kuin yhteisöpedagogin, jos mä oon nyt ihan oikeessa. Ja se juuri siinä erona, että miksi sosionomi voi toimia... tai on siis sosiaalihuollon ammattihenkilöksi kelpoinen.” YJ7

”Oon itse yhteisöpedagogi ja nyt oon siis opiskellut sosionomiopintoja jonkun verran. Niitä koulutuksia on ehkä ajettu viime vuosina jotenkin etäämmälle toisistaan. Mun ymmärrys on tänä päivänä se, että yhteisöpedagogin tutkinto vähän niinku kamppailee olemassaolostaan kaiken tän ympärillä vellovan epätietoisuuden vuoksi. Sosionomin tutkinto on taas lobattu niin hyvin, että on aivan sama mitä sä oppilaitoksella teet, niin siellä on jonossa jengiä ja kaikista tulee sosionomeja. Musta on todella surullista, minkälaisen inflaation yhteisöpedagogin tutkinto on kokenut tässä viime vuosina. Koska käytäntö sitten osottaa kuitenkin, että tosiaan niitä valmiuksia ihmisten kohtaamiseen ja ihmisten ohjaamiseen on ihan yhtä lailla, ellei jopa voimakkaammin sitten niillä yhteisöpedagogeilla.” YJ1

5. Kuinka suuri osa työnhakijoista on yhteisöpedagogeja ja kuinka suuri osa sosionomeja?

Haastateltavat kertoivat, että suurin osa työhakemuksista oli tullut sosionomeilta. Joissain yksiköissä koulutusvaatimuksena oli sosionomitutkinto, joita myös rekrytoinneissa kohdennetusti oli haettu. Selvästi vähemmistönä oli ne paikkakunnat, joissa yhteisöpedagogien työhakemuksia oli tullut sosionomeja enemmän.

”No sosionomeja on huomattavasti useammat hakijat. Ja meillähän painotetaan nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuollon koulutusta. Meille oo hakenut yhteisöpedagogia aikoihin. Ei oo näkynyt, eikä kuullut. Kyl ne on ollu sosiaali- ja terveystalouden koulutuksen omaavia, jotka on meidän avoimiin paikkoihin hakenut. Sitten meillä on myös se, että meillä on semmoisia tehtäviä, joihin me kelpuutamme ainoastaan sosionomin.” YJ8

”Yhtään yhteisöpedagogia ei oo sattunut mulle rekryssä. Sairaanhoidajia hakee, mutta meillä on sitten rekryssä yleensä rajattu se, että haetaan lähiohittajaa vai haetaan AMK-tutkinnon omaavaa henkilöä.” YJ10

”Semmonen karkee arvio niistä rekryistä, missä oon ollu ite mukana... niin enemmän on yhteisöpedagogeja kuin sosionomeja. Mutta tää otanta pohjautuu ehkä niihin, sanotaan viiteen rekryyn missä mä oon ollu mukana työurani aikana.” YJ5

”Se on tämmönen alueellinen ero, että vaikeaa on sanoa. Et onhan hakuja, joissa ei tuu yhtään yhteisöpedagogeja tai ei tuu yhtään sosionomeja. Ja vaikka paikka ois laitettu sosionomin paikkana auki, niin silloin siihen voi olla hakemassa paljon kaikella muulla koulutuksella, mut ei yhtään sosionomia.” YJ2

6. Onko työhönottotilanteessa väliä, onko työnhakija yhteisöpedagogi vai sosionomi? Jos kyllä, niin miksi?

Haastateltavat kertoivat, että lastensuojelualalla tulee olla yleensä tietty määrä sosiaali- ja terveystalouden tutkinnon omaavia työntekijöitä, joista vielä tietyllä määrällä tulee olla sosionomin tai sairaanhoidajan tutkinto. Tämän määrittää viranomaisvaatimukset, lainsäädäntö ja kilpailutuksen henkilöstövaatimukset. Yhteisöpedagogia ja sosionomia voidaan arvioida rekrytoinnissa samalla viivalla vasta kun nämä suhdeluvut ovat kunnossa. Sosionomeilla on kuitenkin sosiaalihuollon ammattihenkilöinä etu toimia tietyissä tehtävissä, jotka eivät ole muille ammattiryhmille mahdollisia.

”Taas kerran ne viranomaisvaatimukset ja kilpailutusten henkilöstövaatimukset. Tietty määrä henkilöstöstä pitää olla sitä sosiaali- ja terveysalan tutkinnon omaavaa väkeä ja siitä tietty prosenttiosuus sitten niitä sosionomeja tai sairaanhoitajia. Se on varmasti se määräävin tekijä. Et jos tavallaan ei ole sitä määräävyyttä siinä, niin silloin tottakai se merkitys pienenee ja silloin voidaan samalla viivalla sosionomia ja yhteisöpedagogia. Mutta kyllä tää asetelma pakottaa siihen, että meidän on pakko ottaa se ehkä heikommin soveltuva sosionomi tähän, kuin se yhteisöpedagogi. Jos meinataan palvelua tuottaa.” YJ1

”On sillä kyl tällä hetkellä väliä. Pääsääntöisesti tähän on kyllä rekrytty sosionomeja ja se on juuri siksi, että voi toimia omatyöntekijänä. Meillä tässä käytännössä kaikki työskentelee omaohjaaja-työsuhteessa. Se on ainakin tällä hetkellä edellyttänyt sitä, että on sosiaalihuollon ammattihenkilö. Lain mukainen kelpoisuus.” YJ7

”Sillä on. Jos mulla on hakijana yhteisöpedagogi ja sosionomi ja ne on kaikilla mittareilla samanarvoisia, niin mun on turvallisempi valita se sosionomi kuin yhteisöpedagogi. Johtuen siitä, että me ollaan palvelun tuottajia yksityisellä sektorilla kunnille. Kunnat ostaa meidän palveluja, kunnat kilpailuttaa palvelujen tuottajat ja kunnat määrittää tiettyjä asioita niissä kilpailutuksissa. Jos kunta tarkastus- ja valvontakäynneissään tai kilpailutuksissaan toteaa, että yhteisöpedagogi ei oo pätevä tekemään tätä työtä, niin ei mun oo mitään järkeä ottaa yhteisöpedagogia. Tai silloin mä otan aika ison riskin. Tällänen tilanne oli vielä jokin aika sitten. Mun mielestä se tilanne on muuttunut vähän. Se yhteisöpedagogi ei oo enää niin tapetilla kuin se oli jossain vaiheessa. Mut silti se vielä on, se aiheuttaa ristiriitaisuutta. Mikä kunta hyväksyy sen ja mikä kunta ei.” YJ5

”No se on just tää, että pitää olla tietty määrä sosionomeja esimerkiksi. Sit mä kyl teen niin... jos teen sen rekryn ja jos me tarvitaan sosionomia, niin laitan siihen hakuun, että siinä on oltava kelpoisuutena vaan se sosionomi. Mut jos siinä on mahdollista palkata muita, niin siinä lukee sosionomi, sairaanhoitaja tai yhteisöpedagogi tai joku muu AMK-tasonen tutkinto. Mut tää systeemi toisaalta rajaa. Se on toisaalta huono, kun sithän voi olla, että meillä on vaan yks hakija. Sitten joutuu perustelemaan miks ei, et jos on huono hakija ja joskushan on. Se sitoo käsiä myös aika paljon.” YJ2

7. Mitkä seikat lasket yhteisöpedagogin osaamisen eduksi?

Yhteisöpedagogin osaamisen eduksi haastateltavat luettelivat seuraavat seikat:

- Ryhmänohjaustaidot
- Vuorovaikutus- ja kohtaamistaidot
- Käytännönläheisyys
- Menetelmäosaaminen

- Osallistaminen ja osallisuuden tukeminen
- Sosiaalipedagoginen osaaminen
- Yhteisöllisten prosessien edistäminen ja sen merkitys lapsen elämässä

“Yhteisöpedagogit on minusta ihania. Yleensä ensinnäkin ne, jotka on ollut minulla töissä ovat olleet ihania. Sellaisia ulospäin suuntautuneita ihmisiä. Ne jotenkin tsemppaa nuoria. Minusta semmonen positiivinen työote on monella ja sit just se yhteisöllisyys. Ymmärretään se yhteisön merkitys sen yksittäisen nuoren elämässä. Se on musta sen takia tosi hyvä. Minusta ois kiva, että kun meillä ei täällä tällä hetkellä oo yhtään yhteisöpedagogia, niin ois kiva, jos joskus ois.” YJ2

“Ehkä se yhteisöllinen tekeminen tavallaan. Sen käytännön osaamisen laajuus. Joskus sosionomeilla on vähän rajatusta sitä koulutuksen puolesta tulevaa käytännönsaamista ja yhteisöllistä tekemistä.” YJ10

“Varmaankin se ryhmänohjaus. Ja muutenkin semmonen tekeminen. Yhteisöpedagogit on selvästi ehkä sellasia käytännönläheisempiä ja löytyy sinne arkeen niitä käytännön työkaluja. Sosionomeilla ehkä enemmän teoreettista tietoa asioista. Johtuuko se koulutuksesta vai siitä, että minäkalaiset ihmiset hakeutuu niihin koulutuksiin, niin sitä ei taas osaa sanoa. Onko se puhtaasti ihmisestä riippuvainen asia, mut se käsitys mikä mulla on, niin onhan ne ryhmänohjaustaidot ja käytännön tekeminen pääsääntöisesti kohtuullisen hyvällä tasolla yhteisöpedagogeilla.” YJ3

“Siinä yhteisöpedagogikoulutukseen on vahvasti sitä sosiaalipedagogiikan orientaatio ja viitekehystä tuotu. Kyl mä ajattelen, että niiden orientaatioiden tuntemus on ehdottomasti positiivinen seikka. Se antaa musta kyllä orientaation sosiaalityölle, että miksi näitä asioita tehdään.” YJ1

8. Mitkä seikat lasket sosionomin osaamisen eduksi?

Sosionomin osaamisen eduiksi haastateltavat luettelivat seuraavat seikat:

- Sosiaalihuollon ja lastensuojelun käytänteiden tuntemus
- Lakiosaaminen
- Teoriaosaaminen

“Sosionomilla on taas ihan selvä etu siitä, et heillä on sosiaalialan tuntemus. Se lastensuojelupuoli, mitä meillä toki painotetaan. Kaikki lakien tuntemus, lääketaidot, palvelujärjestelmän tuntemus. Sellaset jutut on paremmin hallussa. Nämä on niitä asioita mitä pitää sitten yhteisöpedagogeille enemmän perehdyttää”. YJ9

”Heidän koulutuksessaan on käyty esimerkiksi nää palvelurakenteet ihan puhtaasti sieltä sosiaalihuollon näkökulmasta lävitse. Yleensä, mutta ei voi sanoa että aina parempi palvelujärjestelmän tuntemus”. YJ1

”Tietyllä tasolla ehkä se teorian syvemmälle vieminen just lastensuojelun puolella. Tulee jo ihan koulutuksen pohjalta lastensuojelulakiin tutustumista ja yhteistyöverkostot hiukan laajemmin.” YJ10

9. Onko yhteisöpedagogin ja sosionomin tutkinnoissa jotain puutteita? Jos on, niin mitä?

Yhteisöpedagogitutkinnon puutteena nähtiin lastensuojeluun liittyvän teorian riittämättömyys. Perehtymällä aiheeseen työharjoitteluiden, valinnaisten opintojen tai itsenäisen tiedon haun avulla yhteisöpedagogi pystyy kartuttamaan osaamistaan lastensuojelun kentällä. Sosionomitutkinnon puutteina taas nähtiin käytännönsaaminen sekä vuorovaikutustaidot. Teoreettinen osaaminen on vahvaa, mutta sen soveltaminen käytäntöön tarvitsee vielä harjaantumista. Kumpaankin tutkintoon toivottiin lisättävän lakiosaamista sekä lääkehoitoa.

”Teoriapuolelta sosionomit ihan hyviä, käytännön puolelta yhteisöpedagogit ihan hyviä, mutta kyllähän ne pitäisi saada aina kohtaamaan. Toki ne on siis karkeet ja karrikoidut ääripäät, mutta jos pitäisi sanoa minkälaisia yhteisöpedagogit on ja sosionomit on, niin toisella on kuitenkin teoriaosaaminen ja toisella on käytännön osaaminen. Sitten taas ei voi olla toista ilman toista. Vaikka miten ois käytännön osaamista, niin on kuitenkin tietyt asiat mitä tarvii tietää ja ymmärtää myös sieltä teoriapuolelta liittyen lastensuojeluun. Toisaalta teoriaosaamisesta ei mitään hyötyä, jos sitä ei osaa soveltaa sitten taas siihen käytäntöön. Ne on varmaan ne mitä aattelis, että kumpaisessakin koulutuksessa on haasteena liittyen lastensuojeluun. Perinteisesti yhteisöpedagogeja ei kuitenkaan oo aateltu lastensuojelun työntekijöinä. En mä tiää minkä verran ylipäätään koulut ajattelee sitä, että heiltä valmistuu työntekijöitä lastensuojeluun, miten paljon siihen panostetaan tai että sieltä vois tulla semmosia tekijöitä sinne. Pääsääntöinen fiilis siitä asiasta on se, että koulusta käydään hakemassa paperit ja sit opiskellaan töissä se työ, että miten sitä tehdään.” YJ3

”Kyllä mä aattelen, että tän hetkessä maailman menossa yhteisöpedagogitutkintoon pitäisi mun mielestä saada joku sosiaalihuollollinen osio. Ja se voi olla joku valinnainen, mutta sen pitää olla riittävän jäykkä ja riittävän uskottava. Sen pitäisi olla sisällöllisesti kattava, jotta sillä saataisiin luotua ikään kuin muodollinen pätevyys toimia jatkossakin sosiaalihuollon tehtävissä. Sosionomikoulutuksessa siihen ihmisten kohtaamiseen ei panosteta riittävästi ja niihin vuorovaikutustaitoihin. Mä aattelen, että vois panostaa huomattavasti enemmän. Että ihmiset ois valmiimpia kohtaamaan niitä asioita ja ilmiöitä, joita tässä arjen kentällä kohtaa.” YJ1

”Kun sillon tällöin ollaan käyty puhumassa oppilaitoksissa lastensuojelutyöstä toisen tai kolmannen vuoden opiskelijoille, niin ei siellä sellasta kokonaisvaltaista näkemystä oo monellakaan esimerkiksi siitä, että miten vaikka lastensuojelun asiakkaaksi tullaan. Toki niillä, jotka ovat aiheeseen vihkiytyneet tai harjoittelun tai muun kautta opiskelleet, niin heillä sitä sitten ehkä on. Varmaan lähtökohtaisesti koulutuksessa sitä ei sillä lailla opeteta, eikä opiskella, ellei sille oo halukkuutta. Käsitykseni mukaan sosionomikoulutuksessa sitä nyt jonkin verran käydään läpi riippumatta siitä minne siellä sit suuntaudutaan. Sosionomipuolella varmaan se puute on siellä käytännön tekemisessä. Siinä saattaa olla, että on oltu harjoittelussa Kelassa, työkkärissä ja vaikka päiväkodissa. Sit voidaan ruveta tekemään lastensuojelutyötä. Kun taas yhteisöpedagogit lähtökohtaisesti on tavalla tai toisella kohderyhmän kanssa tekemisissä harjoitteluidensa osalta suhteessa lastensuojeluun. Eli nuorten ja nuorten aikuisten kanssa tavalla tai toisella, olipa harkassa missä vaan. Sosionomit voi sen halutesaan välttää ja keksiäkin sitten myöhemmin, että haluankin tehdä lastensuojelutyötä, vaikka ei oo päiväkään kokemusta siitä asiakastyöstä.” YJ3

”Yhteisöpedagogihan on nyt pantu marginaaliin ikään kuin siinä, että voiko he työskennellä lastensuojelussa. Monet laitoksethan ei ota yhteisöpedagogeja ollenkaan ja ne painottuu ainoastaan sosiaali- ja terveysalan koulutuksiin. Sosiaalipuolen tehtäviin se tiedollinen osuus ei oo kauheen vahva, vaan se painottuu sinne nuorisotyön puolelle. Se on asia jonka joutuu ikään kuin opettelemaan työn ohessa. Kun ei saa tiettyjä perusvalmiuksia siellä koulutuksessa. Sosionomeilla se painotus on enemmän sosiaalipuolen asioissa. Siellä saattaa puute olla taas siinä vapaa-ajan toiminnan ohjaamisessa tai tämmösissä sekkailujutuissa tai muussa. Jos sä oot käynyt pelkän sosionomin koulutuksen eikä sulla oo ollu ikinä pohjaa mihinkään muuhun, niin voi olla, ettei sulla oo hirveesti hallussa sellasia asioita, millä voisit nyt lähteä nyt harrastamaan lasten kanssa jotakin.” YJ8

”Ainakin nyt tuntuu, että toi lääkehoidon osaaminen on semmonen mikä korostuu. Sitä olisi syytä lisätä. Ja yleisesti ottaen sellasta lakiin liittyvää koulutusta saisi olla enemmän. En pelkästään lastensuojelulaista puhu, vaan yleisesti sosiaalihuollon kentältä. Että mitkä asiat vaikuttaa asiakkaan oikeuksiin ja mitkä on sellasia hyvän hallinnon periaatteita. Neuvontaa ja ohjausta ja muuta. Semmoseen vois ehkä enemmän satsata molemmissa koulutuksissa.” YJ7

10. Kuinka iso merkitys moniammatillisuudella on työhönottotilanteessa? Painotetaanko siinä ihmisten eri koulutustaustoja?

Moniammatillisuutta arvostettiin ja sitä pyrittiin toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan. Haastateltavien mukaan monipuolinen ja monialainen tiimi takaa enemmän näkemyksiä, kokemuksia ja osaamista. Mahdollisimman monen eri alan osaajan hyödyn-

täminen on tärkeää, koska lastensuojelutyö on vaativaa ja se tarvitsee moniäänistä keskustelua. Kuitenkin lain sekä yksityisellä sektorilla kilpailutuksen henkilöstövaatimusten tuomat säädökset määrittelevät rekrytointia ja sen kautta moniammatillisuuden toteutumista. Jälleen korostui, että lastensuojelualalla tulee olla yleensä tietty määrä sosiaali- ja terveystieteiden omaavia työntekijöitä ja tämän suhdeluvun on pyytävä tasaisena, etteivät viranomaiset puutu asiaan. Tämän vaatimuksen täyttyessä työnhakijan henkilökohtaiset ominaisuudet ratkaisevat.

”No tietyllä tavalla kyllä, koska moniammatillisenahan tämä pyritään pitää ja täällähän on eri koulutuksella olevia henkilöitä tässä talossa. Kaikkienkokoisia koulutuksia löytyy, mutta kuitenkin se määräävä tekijä on taas se, mikä lähtee sieltä valvovien viranomaisten ja täältä ylemmältä vaatimustasolta. Et pitää olla tietyn koulutuksen omaavia henkilöitä, niin siitähän me ei voida hirveesti lipsua. Siitä meidän on pidettävä huoli, että se suhdeluksella pysyy oikeena. Ja kyllähän varmaan siinä rekrytoinnissa, jos nämä asiat ei paina niin paljon, varmasti vaikuttaa se itse tyyppeihin.” YJ8

”Kaikki tuo tietyllä tapaa niitä omia vahvuuksiaan ja juttujaan, mut mun mielestä ne ei välttämättä tuo nimenomaan sieltä pohjakoulutuksesta niitä juttuja, vaan ne tuo omasta persoonastaan niitä juttuja ja omista mielenkiinnonkohteistaan ja omista erikoistumiskoulutuksistaan niitä asioita vähän enemmän. Ehkä se peruskoulutus ei nyt siellä niin vahvasti paina. Vaikea sanoa. Mutta uskon ja kannatan ja liputan moniammatillisuutta. Ehkä toivoisinkin, että sitä enemmän painotettaisiin.” YJ5

”On ne tietyt puutteet minkä mukaan joudutaan menemään. Ainahan se koulutukseen ei takaa sitä, että ihminen on paras mahdollinen valinta tiettyissä tilanteissa, mutta toki se ammatillinen osaaminen... niin kyllähän sillä iso painoarvo on. Jos oot vaikka 20-vuotta tehnyt lastensuojelutyötä jollakin nykyisin niin ei hyväksyttävällä koulutuksella, niin se on sitten harmi jos se ei riitä siinä tilanteessa kun vaaditaan AMK-pätevyys. Meillä kuitenkin on lupavaatimuksissakin se, että täytyy olla vähintään 50% AMK-tutkinnon omaavia työntekijöitä. Se työkokemus ei sitä kompensoi sitä pois.” YJ10

11. Kuinka nykyisten koulutusten antama osaaminen vastaa alan vaateisiin?

Haastateltavien mielestä koulutukset antavat perusvalmiudet alalle työskentelyyn, mutta käytännön työ opettaa eniten. Työtä ei voi oppi kirjasta, eikä koulun penkiltä, jolloin osalle työelämävaatimukset voivatkin tulla yllätyksenä. Lastensuojelutyön vaihtelevat tilanteet vaativat erilaisten menetelmien ja työtapojen hallintaa. Tämän vuoksi opiskelijoiden työharjoitteluiden toivottiin olevan pidempiä sekä yhteistyötä koulun ja työelämän välillä lisättävän.

”Mun mielestä puuttuu sellanen koulutus, jossa ihan vakavasti ja oikeesti ajan kanssa perehdyttäis siihen lastensuojelutyöhön. 5 opintopistettä sosionomin koulutuksessa lastensuojelukurssi, 5 opintopistettä... Se on ihan hullun vähän kun puhutaan näinkin spesifistä toiminnasta. Tavallaan mä ajattelen, et on ihan hullua, et yhteisöpedagogit sivuutetaan ja sosionomit on niitä osajia ja perehtyneitä ja se ero on 5 opintopistettä. Jos puhutaan puhtaasti pelkästä lastensuojelusta.” YJ1

”Jos me puhutaan ihan lastensuojelulaitos työskentelystä, niin eihän se koulutus ihan hirveesti siihen anna. Antaahan se tietysti perustiedot ja riippuuhan se ihan koulutuksesta. Mutta kyllähän tää on semmonen paikka olla töissä, että se on tää työ sit joka lopulta opettaa. Se on tultava tämmöseen paikkaan duuniin ja alettava opiskelee, että mitä tää homma on. Tekemisen kautta oppiminen. Vaikeehan tämmöstä lastensuojelulaitos työskentelyä on ylipäättään opettaakkaan. Kyllä tää on paikkana semmonen, ettei tätä pysty opettaa kuin sen työn kautta. Opiskelijoiden harjoittelut on esimerkiksi liian lyhyitä, kun tässä on paljon asioita, jotka pitää hallita kokoajan.” YJ8

”Se ei oikein vastaa aina. Me aika paljon täällä puhutaan, että monelle tulee se työelämä yllätyksenä ja lastenkodissa työskentelyhän on kauheen moninaista. Täällä ihmisen pitää olla aika moniosaaja. Mikä välillä kalskahtaa korvaan, jos sä tuut lastenkotiin töihin, niin meillä on ohjaaja nimike, mutta siinä on paljon hoidollista työtä. Kun lapsi on kokonaisuus. Ihmistä ei voi hoitaa yhdellä alueella. Sitä valitettavasti kuulee joskus, että ”en mä mikään hoitaja ole, mä vaan ohjailen näitä”. Eihän ihmisiä vaan ohjailta. Se on se hoidon kokonaisuus. Koulussa korostetaan, että teistä tulee asiantuntijoita kun astuu koulunpenkiltä ulos. Mun mielestä ei. Ei tarvikkaan olla. Ettei saa väärää mielikuvaa ja asettaa hirveet paineetkin.” YJ4

Lastensuojelun avo- ja sijaishuollon yksiköissä työskentelevät yhteisöpedagogit:

1. Löytyykö yhteisöpedagogeille kohdennettuja työpaikkailmoituksia? Mitä kautta löysit nykyisen työpaikkasi?

Haastateltavat totesivat, ettei työpaikkailmoituksissa yleensä haeta työntekijöitä yhteisöpedagogi-nimikkeellä. Vahvistimme tämän tiedon maaliskuussa 2020 Mol.fi sivuston kautta, jossa haimme Suomen laajuisesti yhteisöpedagogeille kohdennettuja työpaikkailmoituksia. Tuloksia tuli 21 kappaletta. Haastattelemamme yhteisöpedagogit olivat työllistyneet suhteiden tai erilaisten rekrytointien kautta.

”Tuo on siinä mielessä vähän haastavaa, sillä en oo kattonu yhteisöpedagogi-nimikkeellä työpaikkailmoituksia, koska pääsin viimeisestä harjoittelusta jatkamaan sit suoraan kyseisessä työpaikassa. En oo siis ihan hirveästi joutunu kättelemään, mutta oon kuullut paljon kavereiden suunnalta tai opiskelukavereiden suunnalta, et on ollu aika haastavaa et nimenomaan haettais yhteisöpedagogin-nimikkeellä mihinkään. Ei oo ollut ihan hirveesti”. Y11

”Nyt en oo aktiivisesti muutamaan vuoteen kattonu työpaikkailmoituksia yhteisöpedagogin näkökulmasta. En osaa sanoa tän hetkistä tilannetta. Sillon kun mä itse olin vielä vapailla markkinoilla, tosi harvassa luki suoraan yhteisöpedagogi. Muuten se oli sosiaaliohjaaja, sosionomi tai vastaava ammattikorkeakoulututkinto”. Y10

2. Kuinka tutkintoosi on suhtauduttu hakiessasi töitä? Oletko kokenut haasteita työllistymisessä? Jos olet, millaisia?

Haastateltavat kertoivat, että tutkintoon on suhtauduttu pääasiallisesti positiivisesti eikä työllistymisessä ole ollut haasteita. Siitä huolimatta yhteisöpedagogitutkinnon pätevyyttä lastensuojelualalle on kyseenalaistettu ja tutkinnon sisältöä on jouduttu avaamaan pätevyden perustelemiseksi.

”Periaatteessa oon nyt tässä avopuolella huomannut, että kyllä sitä vähän kyseenalaistetaan ja saattaa tulla semmonen ”ai yhteisöpedagogi, ootko sä pätevä tähän hommaan sillä nimikkeellä”. Mutta ei nyt ihan hirveesti omalla kohdalla kuitenkaan.” Y11

”En oo kokenut haasteita. En mä nyt koe, että koulutus on ongelma, mutta sitä on pitänyt perustella ja selitellä. Mä en tiedä tuleeko kaikille, jotka käy työhaastattelussa, mutta kysytään, että ”ootko sä miettinyt jotain jatkokoulutusta tai jotain muuta”. On aina melkein kysytty”. Y10

”Täällä ainakin ihan avoimesti. Ei siis oo silleen mietitty, että vaikuttaako se. Ehkä enemmän ite oon niinku miettinyt, että miten se vaikuttaa. Mutta ei oo kyl mun kohdalla vaikuttanut mitenkään. Tää oli mun ensimmäinen ja ainoo mihin hain sen valmistumisen jälkeen.” Y9

3. Oletko joutunut työnhakutilanteessa selittämään mitä yhteisöpedagogin tutkinto pitää sisällään?

Tämän kysymyksen kohdalla vastaukset jakautuivat tasaisesti. Puolet vastaajista eivät olleet joutuneet selittämään yhteisöpedagogitutkinnon sisältöä, sillä tutkinto oli en-

tuudestaan tuttu, kun taas puolet vastaajista olivat joutuneet selittämään yhteisöpedagogitutkinnon sisältöä sekä perustelemaan miksi koulutus olisi sopiva alalle. Haastateltavat pohtivat kuitenkin yleisellä tasolla yhteisöpedagogi-termin olevan monelle tuntematon.

”En oo joutunut. Mutta monille kollegoille oon joutunu selittää, että mikä on yhteisöpedagogi. Monille se on hämärän peitossa.” Y12

”Joo kyllä. On pitänyt avata vähän sitä termiä, että mitä se tarkoittaa. Mun on pitänyt perustella, tottakai niinku kaikki pitää perustella, että miks ois hyvä siinä, mutta miks se mun koulutus ois myös sopiva. Siitä ollaan oltu tosi kiinnostuneita siinä mielessä. Halutaan tietää, että mitä se on ja mitä annettavaa sillä on yksikköön”. Y10

4. Koetko, että tutkintosi on ollut esteenä/hyödyksi työpaikan saamiselle? Jos, niin miten?

Tämän kysymyksen kohdalla vastaukset jakautuivat jälleen tasaisesti. Puolet vastaajista kokivat yhteisöpedagogitutkinnon olleen esteenä työpaikan saamiselle, kun taas puolet vastaajista kokivat yhteisöpedagogitutkinnon olleen hyödyksi työpaikan saamiselle. Asiaan on voinut vaikuttaa myös aikaisemmin hankittu koulutus.

”En nyt tiää, onko se silleen kumpaakaan oikein. Mutta välillä justinsa sitä... että kyl mulle on suoraan sanottu, että yhteisöpedagogi ei oo pisteytyksessä. Siitä ei saa yhtään pisteitä tähän kilpailutukseen, kun tehdään hakemusta. Mun koulutus ei oo sen arvonen. Sosionomista saa enemmän pisteitä. Mutta ei suoraan oo ollu sitä, etteikö kelpais, mut just sen takii on kysytty aina, että onks mulla ajatuksena jatkokouluttautua johonkin muuhun alaan, ammattinimikkeeseen”. Y10

”Onhan se ollut esteeksi, mutta mulla on pohjana myös lähihoitajakoulutus. Sieltä oon niinku ensin tullut.” Y11

5. Kuinka tutkintosi vastaa mielestäsi alan vaateisiin? Onko siinä jotain kehitettävää?

Haastateltavien mukaan yhteisöpedagogitutkinnosta saa hyvät valmiudet ryhmänohjaukseen sekä erilaisiin vuorovaikutus- ja kohtaamistilanteisiin. Yhteisöpedagogin toimivat luontevasti lasten parissa vaihtuvissa tilanteissa sekä tuovat myös positiivista lisää työhön menetelmäosaamisellaan. Tutkintoa toivottiin kehitettävän niin, että se

antaisi paremman teoriapohjan sosiaalihuollosta eikä työharjoittelut olisi opiskelijan ainoa tapa kartuttaa tietoa aiheesta.

”Olis. Pitäis enemmän ammentaa sieltä sosiaalipuolelta koulutusta tuohon yhteisöpedagogin tutkintoon. Ei oo niin paljon sitä sosiaalialan osaamista mitä sosionomeilla on. Mutta sitten taas näiden nuorten kanssa työskentely antaa hirveen hyvät valmiudet. Oikeestaan toi lastenkoti työskentelyhän on paljon semmosta ryhmän hallintaa ja sen ryhmädynamiikan ymmärtämistä ja vuorovaikutusta. Niin siihen saa tosi hyvät työkalut sieltä yhteisöpedagogin koulutuksesta”. Y12

”Siis mun tapauksessa mun osaaminen kerty lähinnä harjoitteluiden ja siitä mun omasta mielenkiinnon kohteesta lastensuojeluun. Jos mä en ois ollut kiinnostunut lastensuojelusta, niin en mä ois saanut mitään tietoo meidän koulun kautta. Meillä ei sisältynyt opetukseen mitään. Aikaisempina vuosina oli ollut lastensuojelulaki ja siitä oli ollut tentti. Meillä se oli vaihtunut nuorisolakiin, mutta nuorisolakia ei käytetä lastensuojelussa, vaan se on sellaista hyvää yleistietoa, mutta se ei sido lastensuojelu maailmassa niinkään. Sen takia se on kaikki niinku ittestä kiinni, haluaako hakea sitä tietoa vai ei ja mihin haluaa mennä. Sanon, että kaikki yhteisöpedagogit ei oo samalla viivalla. Mä en palkkais ketä tahansa yhteisöpedagogia, vaan se pitää justiisa kysyä siltä, että ootsä kuinka paljon ollu tekemisissä lastensuojelun kanssa. Kun se tutkinto ei oo samalla viivalla kaikkien kanssa mun mielestä. Siinä mielessä toivoisin todella, että tulis sitä lastensuojelun näkökulmaa, jos halutaan, että yhteisöpedagogi on kelvollinen työskentelemään lastensuojelussa. Musta yhteisöpedagogit on hyviä työskentelemään ja se pitäis sisällyttää siihen koulutukseen se lastensuojelu. Että työnantajat vois olla varmoja, että kun ne laittaa hakemukseen sen yhteisöpedagogin, niin ne sais tasalaatuisen työntekijän. Eikä semmosen, jolla ei oo mitään kokemusta lastensuojelusta, mutta joka nyt jostain syystä haluaa lastensuojeluun. Toki sama juttu sosionomeilla, mutta niillä kuiteski siihen koulutukseen sisältyy eri tavalla lastensuojelu ja niillä on jo joku tietopohja sieltä, mitä se laki tarkoittaa.” Y10

6. Koetko, että työpaikallasi ymmärretään tutkintosi sisältö?

Tämän kysymyksen kohdalla jokaisella vastaajalla oli erilainen kokemus. Pääsääntöisesti tutkinto ei ollut kuitenkaan aiheuttanut työpaikoilla keskustelua, sillä tutkinnon merkitys ei ole korostunut työtehtävissä.

”No en osaa sanoa. Ei oo tullu kauheesti puheeksi, mutta uskoisin että termi yhteisöpedagogi on aika sellainen kryptinen ja mysteeri niille, jotka ei oo yhteisöpedagogiksi valmistunut. Se ei kuitenkaan kerro loppujen lopuksi.” Y9

”Ymmärretään ja meilläkin kun on töissä muutamia yhteisöpedagogeja. Onhan meillä välillä aina sellasta pikku kuittailua, mutta se nyt on semmosta perus. Mut sit taas meillä on just se vahvuus, et me tavallaan tuodaan sen koulutuksen parhaat puolet esiin ja sit myöskin jaetaan sitä tietoa mitä on. Eikä olevinaan, et ”meidän juttu on tää ja sit eri koulutuspuolella tuo”. Hyvin tasaisesti jakautuu ne.” Y11

”Joillekin joudun selittämään, mutta mun oma esimies on yhteisöpedagogi. Että erittäin hyvin ollaan edustettuna meidän alalla.” Y12

7. Mikä on yhteisöpedagogin tuoma anti työhön? Mikä on mielestäsi yhteisöpedagogin erityisosaamista?

Yhteisöpedagogin osaamisen eduiksi haastateltavat luettelivat seuraavat seikat:

- Vuorovaikutus- ja kohtaamistaidot
- Aito läsnäolo
- Ryhmänohjaustaidot
- Menetelmäosaaminen
- Ihmissuhdetaidot
- Ymmärrys lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä elämän haasteista
- Yhteisöllisten prosessien edistäminen ja sen merkitys lapsen elämässä

”Se et miten kohtaa ihmisiä, niin se mun mielestä tulee niin voimakkaasti sieltä. Tottakai sekin on varmaan henkilökohtaista jokaisella ja muutenkin minkä polun on ite käynyt. Mutta se on jotenkin se kohtaaminen ja aito läsnäolo ja ihmisten kanssa oleminen semmonen mikä tulee aika voimakkaasti. Ja sitten kun siellä koulussa on kuitenkin joutunut opettelemaan just sitä, et miten sie vedät ryhmille jotain asioita. Niitä on voinu tosi paljon hyödyntää”. Y11

”No anti on just se ihmissuhdetyöntaito ja vuorovaikutustaito ja just se ryhmän hallinta. Ja se perehtyminen siihen nuoruuden aikaan. Sitä tossa tarvitaan paljon. Ymmärrys nuoren kehitysvaiheista ja elämän haasteista.” Y12

”Se on varmaan just se ryhmät, tai semmonen yhteisöllisyys. Pystytään isompiakin joukkoja ja vähän eri ikäsi, oikeestaan kaikkia ihmisryhmiä ohjaamaan”. Y10

8. Koetko, että yhteisöpedagogin tutkinnosta on jotain hyötyä verrattuna sosionomin tutkintoon?

Yhteisöpedagogitutkinnon hyötynä nähtiin ihmislähtöisyys, ryhmiin sekä niiden ohjaamiseen liittyvät taidot sekä menetelmäosaaminen. Luovuutta käyttäen yhteisöpedagogit mahdollistavat lapsille erilaisia kokemuksia ja oppimisen paikkoja.

”Ryhmän hallitseminen. Se ryhmätyöskentely. Ohjaaminen. Ylipäättään semmonen ohjaajana oleminen. Sellasta ei välttämättä oo sosionomilla. Menetelmäosaaminen esimerkiksi, urheilun käyttäminen kasvatuksellisenä menetelmänä. Ja lastensuojelulaitoksessa tarvitaan hirveesti aktiviteetteja, et aikuisen kanssa päästään tekee jotain. Kun näillä on just rajoitteita, et lapsi ei vaik uskalla lähteä tonne liikuntasaliin tai tekee jotain jotain aktiviteettiä, niin siihen tarvii ihan semmosta yksilöityä tekemistä. Siinä yhteisöpedagogit on parhaita.” Y12

”No just se sekkailukasvatus ja elämyspedagogiikka. Kaikki nää on ainakin itellä, mistä oon itse tosi paljon tykännyt. Ja nuorten kanssa se toimii”.
Y11

9. Koetko, että tutkinnollasi on ollut vaikutuksia työnkuvaasi? Jos on, niin millaisia?

Haastateltavat kertoivat, ettei yhteisöpedagogitutkinnolla ole ollut vaikutuksia työnkuvaan. Tutkintoa suurempana merkityksenä koettiin olevan työntekijän oma persoona sekä tyyli tehdä töitä.

”En koe. Mun mielestä mä teen ihan samaa hommaa. Ihan sama mistä on valmistunut. Ei oo mitään eri arvoisuuksia tai eri hommia.” Y10

10. Koetko, että yhteisöpedagogin tutkintoa ja sosionomin tutkintoa arvostetaan yhtä paljon? Onko tutkintojen välillä mielestäsi vastakkainasettelua?

Haastateltavien mukaan sosionomitutkintoa arvostetaan yleisesti enemmän, joka aiheuttaa tutkintojen välille vastakkainasettelua. Kuitenkin työyhteisössä yhteisöpedagogeja koettiin arvostettavan, mutta koska yhteisöpedagogeilla ei ole sosiaali- ja terveysalan tutkintoa aiheuttaa se osaltaan eriarvoisuutta.

”Mun mielestä sosionomin koulutusta arvostetaan enemmän, eli on vastakkainasettelua. Just kun kaikille ei oo selkeetä, että mitä on yhteisöpedagogit.” Y12

”On vastakkainasettelua kyllä. Siis kyllähän sen huomaa. Paljon kuulee just sitä semmosta, että pitäis olla sosionomeja tai että se yhteisöpedagogi ei oo nyt riittävän pätevä. ”Yhteisöpedagogina et voi työskennellä, kun et tiedä jotain puolta”. Mutta mikä se puoli sitten olevinaan on, että mistä ei ole riittävästi kokemusta tai tietoa. Kyllähän sitä voi aina kouluttautua lisää. Et itse ainakin koen, et kyl tuon yhteisöpedagogin koulutuksen kautta oon saanu vahvuuden ja sen kaiken tarvittavan. Ja sitten työssähän sen oppii. Tekemällä oppii sen, mitä siellä todella tarvii.” Y11

”Täällä työyhteisössä arvostetaan, en mä oo kokenut sellasta, että ois syrjintää tai jotenkin vähättelyä. Mutta sitten taas tulee tuolta ylemmältä johtoportaalta, että sosionomia arvostetaan enemmän just sen takii, koska se saa kilpailutuksessa parempii pisteitä ja se tuo parempii asiakkaita. Ja niitten pitää selitellä se yhteisöpedaogi. Tulee vähän semmonen... että on vähän taakka ehkä ja aiheuttaa lisätyötä pomoille. Vaikka ne kyl sanoo, että oon hyvä tyyppi ja näin.” Y10

”No siltä se vaikuttaa (vastakkainasettelu). Mun mielestä tää työ on kuitenkin persoonalähtöistä ja mun mielestä se on hölmöä, et lähtökohtaisesti rajataan pois mahdollisia työntekijöitä sen tutkinnon perusteella. Molemmissa on varmasti hyvii ja huonoja ja se vastakkainasettelu nyt vaikuttaa, et sellanen on”. Y9

11. Millainen merkitys moniammatillisella työyhteisöllä on sinulle?

Moniammatillisen työyhteisön merkitys koettiin tärkeäksi, sillä moniammatillinen työyhteisö antaa oman tutkinnon ulkopuolelta paljon uutta tietoa ja näkökulmia. Tämä mahdollistaa jatkuvan oppimisen työssä. Työskentelemällä eri ammattiryhmien kanssa hyödyntää se myös omaa ammatillista kehittymistä.

”Se, että mulla on ollut moniammatillinen työyhteisö, jossa oon työskennellyt, niin se on antanut oman koulutuksen lisäksi tosi paljon kaikennäköistä tietoa. Se on vaikuttanut silleen, että mä oon pystynyt oppimaan tässä työssä. Tässä lastensuojelutyössä, kun sä ajat lasten asioita, niin sä välttämättäkin kohtaat eri ammatin edustajia ja sä hyödyt siitä koko ajan ammatillisesti ite. Se ei vaan jää siihen sun yhteisöpedagogi kuplaan, vaan pääset hyvin ottamaan asioista selvää.” Y12

”On tärkeetä just se, että näkökulmia tulee eri paikoista ja eri koulutustaustoilta. Jos kaikki ois sitä samaa... onhan sit eri kouluissa vähän eri painotukset, vaikka on sama ala, mutta se on silti tärkeetä, että on paljon erilaisia.” Y10

“No onhan siinä periaatteessa se, et jokaisella on ne omat vahvuudet mitä on sen koulutuksen myötä saanut ja sitä myöten jokaisen ei tarvitse osata kaikkea. Pystytään sit jakamaan ne työtehtävät myös sen perusteella. Tietty sit lapsille ja nuorille on hyötyä siitä ettei kaikki oo samasta puusta veistetty, mutta tässä tulee taas sit se persoona enemmänkin kuin se koulutus.” Y9

Lastensuojelun avo- ja sijaishuollon yksiköissä työskentelevät sosionomit:

1. Löytyykö sosionomeille kohdennettuja työpaikkailmoituksia? Mitä kautta löysit nykyisen työpaikkasi?

Haastateltavat kertoivat, että sosionomeille löytyy hyvin työpaikkailmoituksia. Vahvistimme tämän tiedon maaliskuussa 2020 Mol.fi sivuston kautta, jossa haimme Suomen laajuisesti sosionomeille kohdennettuja työpaikkailmoituksia. Tuloksia tuli 267 kappaletta. Haastattelemamme sosionomit olivat työllistyneet Työ- ja elinkeinotoimiston internetsivujen tai suhteiden kautta.

“Löytyy kyllä. Ihan löytyy välillä semmosia, että “haetaan sosionomia” nimikkeellä. Mut sitten on myös usein niitä, että haetaan sopivaa AMK-tutkinto pohjasta. Tai sitten taas ylipäättään sosiaali- ja terveysalan koulutuksen omaavia, et vähän aina vaihtelee, miten tarkkaan on rajattu.” S1

“Kyllä löytyy. Mun mielestä sosionomeille on aika laaja kenttä eri työpaikoissa. Pystyy toimimaan hyvin monenlaisissa työtehtävissä ja hyvin monenlaisten asiakasryhmien kanssa.” S6

“Löytyy. Nykyisen työpaikkani löysin ihan Mollin sivuilta, siellä oli haku auki. Ja hain ja sain töitä. Niin yksinkertaisesti.” S2

2. Kuinka tutkintoosi on suhtauduttu hakiessasi töitä? Oletko kokenut haasteita työllistymisessä? Jos olet, millaisia?

Haastateltavien mukaan tutkintoa on arvostettu sekä siihen on suhtauduttu pelkästään positiivisesti. Työllistymisessä ei ole ollut haasteita. Sosionomitutkinnon ylivoimaisin etu on laillistettu ammattinimike ja sitä kautta ammattirekisteriin kuuluminen.

“Positiivisesti on suhtauduttu. En oo oikeestaan kokenut haasteita ja oon hyvin työllistynyt. 2002 oon valmistunut sosionomiksi ja oon ollu koko ajan työssä. Kuukauden verran työttömänä koko tänä aikana, että oon hyvin työllistynyt.” S5

”En oikeestaan (kokenut haasteita työllistymisessä). Toki mä oon niin tuore sosionomi ja muutenkin ala muualla kuin lastensuojelussa on aika epätuttua mulle. En osaa sen laajemmin kommentoida. Mutta lastensuojelussa on kyllä riittänyt tarjouksia. Oon käynyt myös muissakin haastatteluisissa, että kyllä tarve on kova varsinkin täällä lastensuojelun puolella.” S4

”No lastensuojelupuolella oon huomannut, että sosionomi on aika arvostettu. On semmonen käsitys, että vaaditaan, että sosionomeja on tietty määrä esimerkiksi tämmösessä laitoksessa töissä. Joten sit on käytännössä niin, että sen koulutuksen perusteella sitten ohittaa esimerkiksi jotkut alemman koulutuksen omaavat henkilöt, jos on vaikka vakinaistamisesta kyse. Ja haasteita... Kyllä mä oon tainnut päästä lastensuojelupuolelle mihin oon vaan hakenut”. S1

”Sitä on pietty kyllä aika tärkeänä. Ensimmäinen kysymys kun tänne tulin, niin oli, että ”oothan hakenut laillistamista”. Silloin oli etenkin tosi tapetilla se, että pitää olla se haettuna. Minusta oli myös aika paljon sitä, että ”mikä on suhdeluku” ja ”paljonko on laillistettuja työntekijöitä”. Itellä ei oo ollut haasteita työllistymisessä, että siinä mielessä oon varmaan aika onnekaassa asemassa ollu”. S3

3. Oletko joutunut työnhakutilanteessa selittämään mitä sosionomin tutkinto pitää sisällään?

Haastateltavat eivät olleet koskaan joutuneet työnhakutilanteessa selittämään sosionomitutkinnon sisältöä.

”En oo koskaan joutunut selittämään, että mitä se käytännössä pitää sisällään. Korkeintaan ollaan keskustelu siinä haastattelutilanteessa mahdollisen työnantajan kanssa siitä, että mitä semmosia painopisteitä on kuulunut koulutukseen, esimerkiksi valinnaisten ja lopputyön suhteen. Et onko jotakin semmosta, mitä vois sitten hyödyntää siitä työssä mitä haetaan.” S2

”En hirveen laajasti kyllä. Tuntuu että nykyään kyllä sosionomikoulutus on aika tuttu työnantajille. Ja ehkä enemmän oon sit joutunut perustelemaan sitä, että miten sosionomia tässä työyhteisössä jotenkin toimin ja mitä toisin sieltä mun omasta koulutuksesta. Mutta ei oo hirveesti sellasta, että joutus jotenkin selittämään, että mitä minä nyt teen tässä työpajassa. Se on kyllä aika selvillä ollu.” S4

”Lastensuojelupuolella en ole joutunut kyllä selittelemään.” S1

4. Koetko, että tutkintosi on ollut esteenä/hyödyksi työpaikan saamiselle? Jos, niin miten?

Haastateltavat kokivat, ettei sosionomitutkinto ole ollut koskaan esteenä työpaikan saamiselle. Tutkinto oli pikemminkin hyödyksi arvostetun asemansa vuoksi. Sosionomeilla on hyvät lähtökohdat saada työtä, koska tutkinto vastaa siihen mitä haetaan sekä se soveltuu monenlaisiin työtehtäviin sosiaali- ja terveysalalla.

“No koen, että hyödyksi, koska tää on sellanen arvostettu koulutus lastensuojelun työkentällä. Ja on hyvä lähtökohtasesti saada sitä työtä, koska se koulutus vastaa siihen mitä haetaan. Koen sen silleesti.” S1

“Hyödyksi ehdottomasti. Siksi, että tää on trendaava koulutus ja semmonen mikä soveltuu hyvin moneen eri paikkaan ja sosiaali- ja terveysalalla hyvin monenlaiseen paikkaan. Se on jotenkin semmonen yleispätevä koulutus, niin siksi.” S4

“Ehdottomasti koen, että on hyödyksi ollut. Ei oo esteenä ollu mihinkään, mihin ite oon ollu halukas hakemaan. Monesti haetaan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita, niin silleen koen, että on hyödyksi ollu. Monialainen kenttä, mihin paikkoihin voi hakea. Tietysti jos on kiinnostusta enemmän päiväkoteihin hakea, niin niissä tilanteissa ei sosionomit niinkään työllisty. Tai hoidollisiin työtehtäviin.” S5

5. Kuinka tutkintosi vastaa mielestäsi alan vaateisiin? Onko siinä jotain kehitettävää?

Haastateltavien mielestä sosionomitutkinnosta saa hyvät peruslähtökohdat sekä teoreettiset tiedot alalla työskentelyyn. Tutkintoa toivottiin kuitenkin kehitettävän niin, että siihen lisättäisiin enemmän menetelmällistä käytännönosaamista, sillä nyt työharjoitteluiden tuoma anti oli suuremmassa roolissa verrattuna koulussa opittuihin asioihin. Tämän vuoksi työelämän koettiin opettaneen lopulta eniten.

“Minä aika kriittisesti suhtaudun sosionomin koulutukseen ja minusta se jää todella pintapuoliseksi niin kun kaikilta osin mitä siellä tehdään ja opiskellaan. Parhaimman oppikokemuksen opiskelun aikana oon saanu käytännönharjoitteluista, mutta loppujen lopuks erittäin ohkaseks jäi nimenomaan opintojen tuoma anti niinku oikeeta elämää ja työelämää ajatellen. Et kyllä on kaikki sitten omasta mielestä lähteny ihan nolasta kun ollaan töissä aloitettu. Koulussa tarjottiin semmosta teoriaopetusta, mutta ne on loppujen lopuks aika semmosia aatteellisia ja korkealentosia juttuja. Toki silleensä ne antaa pohjaa ja ymmärrystä sellasista ilmiöistä asiakas-kuntaan ja yhteiskuntaan liittyen. Ja politiikkaan ja kaikkeen. Et miten asiat toimii ja maailma pyörii. Mutta sitten kyllä käytännössä pitää kaikki

opetella jotenkin uusiks ja ymmärtää, mitä ne ilmiöt siinä kyseisessä asiakaskunnan keskuudessa tarkoittaa. Esimerkiks vaikka mitä osallisuus tarkoittaa. Lastensuojelussa se on iso ja tärkeä sana.” S2

”Hyvät varmaan semmoset peruslähtökohdat. Esimerkiksi lastensuojelusta työalueena. Ja saa sellaset perustiedot lastensuojelulaista ja miten se sijottuu yhteiskunnassa ja mikä merkitys sillä on. Mut sit kehitettävää... enemmän tarviis semmosta menetelmällistä käytännönoosaamista. Semmoset hyvät lähtökohdat ja pohja tähän työhön, mut sit sitä syventävää tietoa vois siinä koulutuksessa olla enemmänkin. Enemmän käytännölläheisempää.” S1

”Varmasti on aina kehitettävää. Ite jotenkin mietin sitä, että varsinkin oman oppilaitokseni kautta ehkä se koulutus pohja ei ollut sitä mitä odotin. Ehkä vähän laajempaa tietoperustaa odotin, mutta ehkä eniten opin siitä harjottelusta ja sen tekemisen kautta. Jäi mun mielestä ehkä vähän puutteelliseksi. Kuitenkin koen, että se on siis sinänsä ihan riittävä, mutta odotukset oli vaan vähän erilaiset.” S4

6. Koetko, että työpaikallasi ymmärretään tutkintosi sisältö?

Haastateltavat kokivat, että sosionomitutkinnon sisältö ymmärretään, eikä sitä ollut jouduttu selittämään. Lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtävissä työskentelee paljon sosionomeja ja sinne hakeudutaan jo opiskeluvaiheessa työharjoitteluun.

”Kyllä. Aika paljon meillä sosionomeja on, niin kyllä aika lailla ymmärretään se.” S3

”No kyllä varmaan lähtökohtaisesti ymmärretään. Mietin sitä, että ne joilla ei oo sosionomitutkintoa ja on vaikka joku alempi esimerkiksi lähihoitajatutkinto, niin en sitten tiedä ymmärtääkö he sitä mitä osaamista siinä sosionomitutkinnossa tulee. Mutta en mä sinänsä oo joutunut sitä selittelemään mitenkään täällä kuitenkaan.” S1

7. Mikä on sosionomin tuoma anti työhön? Mikä on mielestäsi sosionomin erityisosaamista?

Sosionomin osaamisen eduiksi haastateltavat luettelivat seuraavat seikat:

- Lakiosaaminen
- Ymmärräs yhteiskunnan toiminnasta ja mistä lähtökohdista työtä tehdään
- Opiskelun kautta saatu laaja kokemus eri työympäristöistä

”No ehkä se sosiaalialan koulutukseen osallistuminen luo mahdollisuuksia kerätä esimerkiks harjoitteluiden kautta kokemusta aika isolta kentältä.

Mikä voi sitten loppujen lopuks todella paljon hyödyttää siinä töihin pääsemisessä ja ammatissa toimimisessa. Jos itsestä otan vaikka esimerkin, niin itse sain tosi hienoo hyvää kokemusta erilaisista laituskuntoutusyksiköistä ja siellä tehtävästä työstä. Ja justiinsa tein harjoitteluja sekä avo- että sijaishuoltopuolella lastensuojelussa. Sain tehdä perhetyötä. Eli oli aika kuitenkin aika laaja skaala, joka sitten kuitenkin autto lopulta siihen työhön pääsemisessä. Vaikka nyt aika silleen kurjasti saatoin puhua aikaisemmin tästä omasta koulutuksesta, mutta annettakoon krediittiä kuitenkin siinä mielessä, että oli hyviä valinnaisia siellä.” S2

”Ehkä semmonen lain, lastensuojelulain tietynlainen ymmärtäminen. Semmonen lasten ja nuorten oikeuksien ja sen lain tuoma ymmärrys ja varmaan niihin rajoituspäätöksiin liittyvät asiat. Sitten varmaan semmoiset hyvät kirjaamistavat. Mitä kirjataan palavereissa ja miten tehdään hoito- ja kasvatussuunnitelmaa. Tämmöset näyttäytyy vahvempana, että on taitoja siihen”. S5

”Jotenkin semmonen monipuolinen näkemys asiakkaaseen ja tähän yhteiskuntaan. Kuitenkin siihen koulutukseen kuuluu paljon semmosta, että se on aika laaja-alainen ja käsitellään paljon erilaisia aiheita. Ei keskitytä johonkin yhteen osa-alueeseen. Ehkä sieltä jotakin semmosta ammentaa.” S5

8. Koetko, että sosionomin tutkinnosta on jotain hyötyä verrattuna yhteisöpedagogin tutkintoon?

Haastateltavat kertoivat, etteivät tunne yhteisöpedagogitutkintoa niin hyvin, että voisivat vastata kysymykseen. Työpaikalla tutkintojen erot eivät tule merkittävästi esille käytännön työssä.

”Käytännön työssä en oo sitä kyllä kokenut. Tietysti ehkä enemmän sit siellä sosionomin opinnoissa käydään laajemmin sosiaalientän opintoja. Nyt pitää kyllä rehellisesti sanoa, et en mie käytännön työssä oo huomannut mitään eroa, onko mä töissä sosionomin tai yhteisöpedagogin kanssa.” S3

”En tiedä tarpeeksi yhteisöpedagogin koulutuksesta voidakseni sanoa tähän juuta tai jaata. Ehkä se sitten loppujen lopuks tulee tämä kysymys siinä työllistymisvaiheessa, kun meillä on se Valviran suojattu nimike, jonka perusteella olemme sitten kelvollisia työskentelemään yksiköissä. Että olemme sosiaalialan ihmisiä. Yhteisöpedagogit on sitten varmaan vähän sellasia väliinputoajia siinä kohassa.” S2

”Täytyy sanoa, etten osaa tuohon täysin vastata, koska hyvin vähän... siis jopa nolon vähän oon tutustunut yhteisöpedagogin koulutukseen. Oon vaan kuullu jotain semmosta huhupuhetta sillon joskus opiskeluaikana, että yhteisöpedagogit ei ehkä oo ihan samalla linjalla meidän kanssa. Mä en siis allekirjoita sitä, koska en oo perehtynyt, enkä sen tarkemmin tiedä,

mutta semmosta huhupuhetta on liikkunut. Että ei voisi niinku samalla lailla tehdä samoja töitä. Mutta nyt kun meillä on tässä yhteisöpedagogeja ollu töissä, niin aivan yhtävertasesti tehdään samoja juttuja. Samaa palveluohjausta ja sitä asiakkaan kanssa työskentelyä. Riippuu varmaan paljon siitä henkilöstä ja siitä missä on ollu harkoissa ja miten on suuntautunut siinä opintojen aikana.” S4

9. Koetko, että tutkinnollasi on ollut vaikutuksia työnkuvaasi? Jos on, niin millaisia?

Haastateltavat kertoivat, että sosionomitutkinnolla on ollut vaikutuksia työnkuvaan. Eriytettyjä työtehtäviä ei muihin työntekijöihin verraten ole, mutta tutkinnon avulla on päässyt hoitamaan muun muassa tiettyjä vastuualueita.

”Tietysti tiettyihin tehtäviin meillä haetaan sosionomia. Meillä on tiettyjä vastuualueita, mitä voi ottaa. Siellä ei esimerkiksi mielellään oteta yhteisöpedagogia tai lähihoitajaa, koska sosionomi on se laillistettu työntekijä. Toki sitten esimerkiksi sairaanhoidollinen ja lääkejutut, enhän miekään voi niitä sosionomina tehdä, vaikka mä oon käynyt lääkekoulutuksen. Näihin pitää olla sit sairaanhoitaja. Jos puhutaan tiimivastaavasta, joka ei ole vastaava ohjaaja, niin kyllä sinne ensisijaisesti sitten sosionomia haettaisiin.” S3

”Ehkä ite kiinnittää enemmän huomiota niihin kirjauksiin. Hoito- ja kasvatussuunnitelmiin, kirjauksiin, rajoituspäätöksiin ja lastensuojelulakiin. Sillä viisiin on, kun taas sitten hoitajilla on enempi tottakai se terveydenhoidollinen puoli. Itellä on ehkä enemmän sitten se laki ja kirjaamiset.” S5

10. Koetko, että sosionomin tutkintoa ja yhteisöpedagogin tutkintoa arvostetaan yhtä paljon? Onko tutkintojen välillä mielestäsi vastakkainasettelua?

Haastateltavien mielestä sosionomitutkintoa arvostetaan huomattavasti enemmän. Haastateltavat ovat huomanneet, että tutkintojen välillä on vastakkainasettelua, jossa yhteisöpedagogi on yleensä altavastaajan roolissa. Yhteisöpedagogin arvostus voi olla riippuvainen myös työpaikasta.

”Siis joo oon huomannu ympärillä sitä ajattelua, että varmasti on sitä vastakkainasettelua ja sitä eriäväisyyttä mitä ihmettelen hirveästi. Omat kokemukset yhteisöpedagogeista on ihan yhtä ammattimaisia kuin meidänkin. Toki mä en sitä koulutussisältöä edelleenkaan sen tarkemmin tiedä. En tiedä mistä tää sit pohjautuu. Olen kyllä huomannut ja allekirjoitan sen, että paljon liikkuu semmosta puhetta niin työmarkkinoilla kun muuallakin.” S4

”No tässä on semmonen kysymys, josta ajattelen, että ”hyvä minun on huudella, koska olen sosionomi”. Oon kuullut, että yhteisöpedagogeilla on ollu vaikeuksia työllistyä. Että he kyllä kilpailee sosionomien kanssa ja jäävät siinä alakynteen.” S2

”No koen, että yhteisöpedagogi ei oo kyllä niin arvostettu lastensuojelupuolella kuin sosionomi. Ainakin nyt täällä meillä mä oon saanu sen kuvan, että vaaditaan, että on nimenomaan sosionomeja ja ettei se yhteisöpedagogi oo siihen verrannollinen koulutus. Niin sanookohan se lakikin, että pitää olla niinku sosiaali... nyt en oo ihan varma miten on. Se varmaan jää rekrytoinneissa silleen, et jos pystyy ottamaan, niin sit otetaan se yhteisöpedagogi, jos muu paletti on kasassa. Et sitten vasta tulee se yhteisöpedagogi, mikä on tavallaan silleen aika harmi juttu.” S1

11. Millainen merkitys moniammatillisella työyhteisöllä on sinulle?

Moniammatillisen työyhteisön merkitys koettiin tärkeäksi. Moniammatillisella työyhteisöllä koettiin pystyttävän vastaamaan laaja-alaisesti lasten ja perheiden haasteisiin. Monipuolinen osaaminen tuo paljon erilaisia näkemyksiä, joka mahdollistaa hyvän hoidon lapselle. Jokainen lähestyy erilaisia työtilanteita oman koulutuksensa ja kokemuksensa näkökulmasta.

”Sillä on tosi suuri merkitys. Mä joskus kuulin joltain viisaalta, että silloin kun tehdään yhteistyötä, niin olisi hyvä, että yhteistyöntekijöistä tulisi työyhteisö. Se on mun mielestä sellanen naulan kantaan. Jos me kaikki toimijat pystyttäs toimimaan sillä lailla, että me ajateltais sitä työyhteisönä. Olipa se kenttä kuinka laaja tai missä paikkakunnalla tahansa. Silloin se auttais sitä ihmistä kaikista parhaiten, joka on siinä keskiössä.” S6

”Tosi iso merkitys. Ei tässä pelkät sosionomit, jos me täällä yritettäis pähkällä näitä asioita, niin ei tulis mitään. Kyllä me tarvitaan sairaanhoitajia ja yhteisöpedagogeja ja vielä opistotason työntekijöitä. Jokainen ammattiryhmä tuo omaa osaamista siihen työhön. Me voidaan silloin vaan auttaa asiakasta parhaiten, kun meillä on monipuolinen ja jotenkin laaja ammattinäkemys tästä kentästä. Silloin pystytään tukemaan asiakkaita ja heidän perheitään parhaiten.” S4

”Onhan sillä suuri merkitys ja semmosessa oon tottunut työskentelemään. Saa sitten eri näkemyksiä ja se tietysti sitten mahdollistaa sitä hyvää hoitoa lapselle ja nuorelle. Ja hyvää yhteistyötä, kun on eri näkökulmaa mistä sitä katotaan. Jokainen sitten kattoo vähän oman koulutuksen kautta ja kokemuksen kautta on vähän eri näkökulmaa.” S5

Lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin pyrkineet yhteisöpedagogit, jotka eivät ole oman kokemuksensa mukaan työllistyneet tutkintonsa takia:

1. Löytyykö yhteisöpedagogeille kohdennettuja työpaikkailmoituksia?

Haastateltavat kertoivat, että työpaikkailmoituksissa etsitään harvoin juuri yhteisöpedagogia. Yleensä työpaikkailmoituksissa on erikseen mainittu kelpoisuusvaatimuksena sosionomitutkinto. Joissain työpaikkailmoituksissa on mainittu erikseen ”muu soveltuva koulutus”, jota yhteisöpedagogi voi hakea.

”Pirkanmaan alueella en ole nähnyt kuluneen viiden vuoden aikana yhtäkään pelkästään yhteisöpedagogille kohdennettua työpaikkailmoitusta. Kahden vuoden aikana rekrynimikkeeksi on yleistynyt ”laillistettu sosionomi”. Työpaikkailmoitukset, joissa sosionomin lisäksi haettaisiin soveltuvalla tutkinnolla, on nykyään hyvin harvinaista. En ole nähnyt sellaista puoleen vuoteen”. Y4

”Useimmissa työpaikoissa on erikseen merkitty vain sosionomit ja aiemman koulutuksen omaavat. Nykyisin kuitenkin monessa yksityisen puolen paikoissa on erikseen mainittu ”muu soveltuva koulutus”, kuten yhteisöpedagogi AMK. Väitän kuitenkin, että suurimmassa osassa paikoista yhteisöpedagogin tutkintoa ei olla erikseen mainittu.” Y2

”Harvemmin. Enemmän sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteen alan työpaikkailmoituksia. Niihin pitää vain myydä itsensä.” Y6

2. Kuinka tutkintoosi on suhtauduttu hakiessasi töitä?

Haastateltavien mukaan tutkintoon on suhtauduttu vaihtelevasti. Osalle hakijoista on ilmaistu jopa suoraan, että he rekrytoivat mieluummin sosionomin kuin yhteisöpedagogin. Vaikka suhtautuminen on ollut paikoittain avointa, on tutkinto siitä huolimatta nähty haastavaksi lain ja kilpailutuksien takia. Suurin osa haastateltavista kertoi, että työpaikoilla tutkintoa ei tunneta tarpeeksi ja sen sisältöä on jouduttu selittämään.

”Kaupungin paikkoihin Pohjois-Karjalan alueella hakiessa, ei yhteisöpedagogina pääse käsiksi lastensuojelun työtehtäviin. Minulle tuli hyvän haastattelun jälkeen viesti, jossa luki seuraavasti: ”tässä haussa sinun edellesi pääsi yksi vastavalmistunut sosionomi ja yksi sosionomiopiskelija”. Tämä, vaikka minulla yhteisöpedagogitutkinto ja kymmenen vuotta alan työkokemusta”. Y5

”Monessa työpaikassa on erikseen mainittu, että kunpa olisi sosionomin paperit eikä yhteisöpedagogin. Joissain tapauksissa olen myös saanut

vastauksen työhakemukseen, että valitettavasti en ole ollut se, mitä he ovat etsineet, koska en ole sosionomi”. Y2

”Yleisesti ottaen hyvin. Fakta kuitenkin on, että samalla viivalla ollessaan yhteisöpedagogi jää sosionomin taakse työllistymisessä.” Y7

”Siitä on kyselty lisätietoja ja omia suuntautumisopintoja. Suhtautuminen on ollut avointa, ei ole tyrmätty. Lastensuojelulaitos on ollut suojea koulutusta kohtaan, mutta lastensuojeluun liittyvissä kilpailutuksissa tutkintoa ei niinkään arvosteta. Oma olettamukseni on, että kunnissa sosiaalityöntekijöillä on liian vähän tietoa.” Y1

3. Oletko joutunut työnhakutilanteessa selittämään mitä yhteisöpedagogin tutkinto pitää sisällään?

Tämän kysymyksen kohdalla vastaukset jakautuivat tasaisesti. Puolet vastaajista kertoivat joutuneensa selittämään yhteisöpedagogitutkinnon sisältöä ja sen antamaa pätevyyttä useasti. Myös työnhakutilanteessa nähtiin tarpeelliseksi eri viranomaislausuntojen liittäminen työhakemuksien tueksi. Esimerkiksi Valviran lausunto yhteisöpedagogien kelpoisuudesta sosiaalialan tehtäviin. Puolet vastaajista koki, että ovat joskus joutuneet selittämään yhteisöpedagogitutkinnon sisältöä ja sen antamaa pätevyyttä. Kyselijöinä usein olivat olleet työkaverit ja muiden alojen opiskelijat, jotka ovat ihmetelleet yhteisöpedagogin eroa sosionomiin.

”Useaan kertaan, etenkin kun sain todistuksen käteeni. Olen melko varma, etteivät sukulaiseni ja vanhempani vieläkään tiedä, mitä yhteisöpedagogin koulutus sisältää. Töitä hakiessani olen myös joutunut kertomaan, että kyllä, olen todella opiskellut myös näitä asioita yhteisöpedagogiksi opiskellessani”. Y2

”Kyllä, usein. Olen joutunut myös itse selvittämään paljon asioita, jotta voin puhua vakuuttavasti. On pitänyt tallentaa Valviran lausuntoja ja hallituksen esityksiä työhakemuksen liitteeksi”. Y4

”Usein kysytään, että kuinka yhteisöpedagogien koulutus eroaa sosionomista tai kulttuurituottajasta. Myös joissain työhaastatteluissa nuorisotyön kentälle olen joutunut selittämään esimiehelle mikä on yhteisöpedagogi.” Y7

4. Koetko, että tutkintosi on ollut esteenä/hyödyksi työpaikan saamiselle? Jos, niin miten?

Haastateltavat kokivat yhteisöpedagogitutkinnon olleen esteenä työpaikan saamiselle, sillä heidän mielestään sosionomitutkintoa arvostetaan huomattavasti enemmän. Sosiaalihuoltolain kelpoisuuslainsäädäntö on hankaloittanut yhteisöpedagogien työllistymistä, eikä yhteisöpedagogitutkintoa ja sosionomitutkintoa voida enää arvioida samalla viivalla. Myös yhteisöpedagogitutkinnon tuntemattomuus vaikutti tuoneen haasteita työllistymiseen.

”Sosiaalihuoltolain kelpoisuuslainsäädännön voimaan astumisen jälkeen olen kokenut koulutukseni esteeksi. Ennen sitä en niinkään, koin olevani samalla viivalla sosionomien kanssa.” Y4

”Yhteisöpedagogin koulutusta ei nähdä lastensuojelualalla kaikkialla niin pätevänä, kuin sosionomin koulutusta. Olen myös havainnut, että joudun toisinaan enemmän selittämään, miksi minun kuuluisi saada paikka, kuin jos minulla olisi sosionomin paperit. Yhteisöpedagogin papereissa on kurssien nimet melko ympäröörästä, jolloin joutuu itse avaamaan, mitä kaikkea kurssi on sisältänyt. Myös se, että koulutuksen nimike on ”Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma” antaa omanalaisensa viivahteen työnhaussa lastensuojelualalla. Myös toiset kaupungeista ovat päättäneet, etteivät he työllistä yhteisöpedagogeja lastensuojelun alueelle”. Y2

”Uskon, että sosionomi työllistyy paremmin lastensuojelun kentälle, kuin yhteisöpedagogi. Mutta pidän yhteisöpedagogin koulutusrakennetta parempana vastaaviin tehtäviin, ainakin ohjauksellisesta näkökulmasta.” Y7

”Kuten aiemmin mainitsin, välillä ei ole mahdollista hakea parasta työntekijää, vaan vähiten huonoa, jolla on sopiva paperi. Tämä on valitettavaa ja toivonkin kovasti yhteisöpedagogikoulutuksen järjestäjien tekevän rajusti lobbaustyötä, jotta tilanne saadaan muuttumaan. Harmittavaa on, että osa oppilaitoksista on tuntunut heittäneen kirveen kaivoon”. Y8

5. Kuinka tutkintosi vastaa mielestäsi alan vaateisiin? Onko siinä jotain kehitettävää?

Haastateltavat halusivat yhteisöpedagogitutkintoon lisättävän enemmän suuntautumisvaihtoehtoja, joiden avulla olisi mahdollisuus erikoistua lastensuojelun työkentälle huomattavasti nykyistä paremmin. Nykyisellään tutkinnosta puuttuu esimerkiksi las-

tensuojeluun liittyvä lakiosaaminen ja prosessien hallinta. Jälleen korostui yhteisöpedagogitutkinnon tuntemattomuus, johon toivottiin muutosta tutkinnon huolellisella lobbauksella.

”Tärkeintä olisi saada selkeä raja siinä, että mitä yhteisöpedagogien koulutuksesta puuttuu verrattuna sosionomien koulutukseen, jotta sosiaalipalveluihin ja lastensuojeluun suuntaavien yhteisöpedagogien olisi mahdollista halutessaan opiskella erityisopinnot, joiden avulla voisi saada lailistetun yhteisöpedagogin paperit”. Y4

”Kehitettävää löytyy paljon muun muassa yhteisöpedagogien ammattitaitojen ilmi tuontia. Yhteisöpedagogit ovat ihmisten lähellä työskentelijöitä, joten tätäkin tulisi tuoda ja saada enemmän työnantajien tietoisuuteen. Lisäksi yhteisöpedagogin tutkinto nähdään suppeampana kuin sosionomin. Sosionomikoulutukseen kuuluu erillisinä opintojaksoina mielenterveys- ja päihdeasiat, jotka ovat ajankohtaisia lastensuojelussa. Tästä syystä koen, että näihin tulisi myös kiinnittää huomiota yhteisöpedagogien koulutuksessa.” Y2

”Oleellista mielestäni olisi tutkintojen sisällä päättää mitkä tutkinnon osat antavat pätevyyden mihinkin työhön ja luonnollisesti rakentaa joustava täydennyskoulutusohjelma, jonka sisällä olisi mahdollista käydä päivittä-mässä osaamista niin, että tuon pätevyyden saavuttaa. Mielestäni tämä mahdollistaisi nykyistä useammin parhaan työntekijän palkkaamisen kuhunkin tehtävään.” Y8

6. Mikä on yhteisöpedagogin tuoma anti työhön? Mikä on mielestäsi yhteisöpedagogin erityisosaamista?

Yhteisöpedagogin osaamisen eduiksi haastateltavat luettelivat seuraavat seikat:

- Ihmissuhdetaidot
- Aito läsnäolo
- Menetelmäosaaminen
- Käytännönläheisyys
- Ohjaustaidot
- Yhteisöllisten prosessien edistäminen ja sen merkitys lapsen elämässä
- Yksilön ja ympäristön välisen dynamiikan hahmottaminen
- Osallistaminen ja osallisuuden tukeminen
- Pedagoginen osaaminen
- Ihmisen kasvun ja kehityksen ymmärtäminen

- Ryhmänohjaustaidot
- Valmentava ja voimauttava työote
- Vuorovaikutus- ja kohtaamistaidot

”Uskon ja olen sen myös itse työelämässä nähnyt, että yhteisöpedagogeilla on kohtaamistyön osaamista, jota tarvitaan lastensuojelutyössä ja jokainen asiakastilanne on kohtaamistilanne. Yhteisöpedagogien harjoittelut tuovat osaamista ja hallintaa kohtaamistyöhön ja asiakkaan kanssa vuorovaikuttamiseen. Sosionomeilla löytyy enemmän teoreettista osaamista, mutta mielestäni yhteisöpedagogien harjoittelujaksot tukevat asiakastyötä, kohtaamista ja ohjauksellista osaamista”. Y7

”Oman kokemukseni mukaan yhteisöpedagogikoulutukseen on perinteisesti suuntautunut ihmisiä, joilla on luontainen halu ja kyky kohdata ihmisiä. Tämä perustekijä on lastensuojelutyössä yksi työn peruskiviä. Mikäli sosiaaliset taidot ovat lähtötilanteessa heikot, ei niistä kiitettäviä saa mielestäni tehtyä kirveelläkään.” Y8

”Näen että yhteisöpedagogit ovat ihmisten lähellä työskentelijöitä. Lastensuojelussa olen havainnut, että yhteisöpedagogit tekevät enemmän mielestäni nuorten kanssa yhdessä työskentelyä ja viettävät aikaa. Yhteisöpedagogiopintojen aikana käydään ja harjoitellaan myös useita toimintatapoja, joita ei esimerkiksi sosionomikoulutuksessa käydä.” Y2

”Yhteisöpedagogi keskittyy yksilön ja ympäristön väliseen dynamiikkaan monesta eri näkökulmasta ja pyrkii vahvistamaan asiakkaan toimijuutta. Sosionomin ote on kuntouttava ja monesti työotteessa on se ero, että sosionomi lähtee tekemään toimenpiteitä asiakkaan puolesta.” Y4

7. Koetko, että yhteisöpedagogin tutkinnosta on jotain hyötyä verrattuna sosionomin tutkintoon?

Yhteisöpedagogitutkinnon hyötynä nähtiin käytännönsaaminen ja sen myötä vuorovaikutus- ja kohtaamistaidot. Yhteisöpedagogit tuovat erilaista näkökulmaa ja lähestymistapoja moniammatilliseen työyhteisöön.

”Koen kuitenkin, että yhteisöpedagogikoulutuksessa ollaan enemmän tekemässä yhdessä asiakkaiden kanssa työtä, eikä niinkään päätettynä itse, mitä ja miten työtä tehdään”. Y2

”Yhteisöpedagogi tuo hieman eri näkökulmaa moniammatilliseen työyhteisöön”. Y1

”Yhteisöpedagogin koulutus vastaa mielestäni paremmin sosiaalihuoltolain mukaisiin varhaisiin ja erityisen tuen palveluihin.” Y4

”Ehkä se osaltaan moniammatillisessa työryhmässä jotenkin näkyy, että lähestymistavat ongelmiin voivat olla ihan erilaiset.” Y6

8. Koetko, että yhteisöpedagogin tutkintoa ja sosionomin tutkintoa arvostetaan yhtä paljon? Onko koulutuksien välillä mielestäsi vastakkain asettelua?

Haastateltavien mielestä yhteisöpedagogitutkintoa ei arvosteta läheskään yhtä paljon kuin sosionomitutkintoa. Sosionomit saavat haastateltavien mukaan helpommin töitä, joka aiheuttaa tutkintojen välille vastakkainasettelua. Lain ja kilpailutuksien koettiin olevan merkittävänä syynä yhteisöpedagogitutkinnon vähäisemmälle arvostukselle.

”Lainsäätäjän ja sen myötä kuntien, jotka palveluita ostavat ja tarjoavat arvostus on selvästi sosionomitutkinnon puolella. Jossain kohtaa lobbaus-työ on sosionomikoulutukselle onnistunut ja yhteisöpedagogikoulutuksella mennyt pahasti vihkoon. Jos siis tarkoituksena on, että yhteisöpedagogit olisivat kilpailukykyisiä lastensuojelun kentällä.” Y8

”Lyhyesti sanottuna en koe arvotusta samalla tavalla. Olen kuullut monessa haastattelussa, että sijaisuus lastensuojelussa voi avautua yhteisöpedagogin tutkinnolla, mutta vakituista paikkaa ei näillä papereilla voi saada. Sosionomit nähdään myös sen takia ammattitaitoisempina, koska Valvira rekisteröi sosionomit mutta ei yhteisöpedagogeja. Yhteisöpedagogit eivät myöskään mene sote-alojen piiriin, vaan ”muu” kohtaan”. Y2

”En koe, että koulutusta arvostetaan yhtä paljon, etenkin sosionomivaltaisessa työyhteisössä. Esimerkiksi entinen esimies, joka koulutustaustaltaan sosionomi, sanoi suoraan, että olen käynyt sen leikkikoulun, niin voin leikkiä asiakkaiden kanssa. Vastakkainasettelu näkyi pahimmillaan päivittäin”. Y6

”Koen, että tällä hetkellä sosionomin koulutusta arvostetaan enemmän kuin yhteisöpedagogin. Sosionomi tuntuu tällä hetkellä olevan ”trendi koulutus” ja sosionomeja kaivataan yli ala- ja sektorirajojen töihin. Tietyt alat, kuten edellä mainitsemani nuorisoala, arvostavat yhteisöpedagogin koulutusta ja tuntevat koulutuksen tuomat edut osaamiseen. Myös lastensuojeluun kaivataan yhteisöpedagogeja, mutta kuntien ja kuntayhtymien kilpailutukset ovat aiheuttaneet yhteisöpedagogien ”arvon” alentumisen lastensuojelun työkentällä.” Y7

”Ei todellakaan arvosteta. En tiedä onko varsinaisesti vastakkainasettelua. Kyse on enemmänkin siitä, että sosionomikoulutuksella on pidemmät perinteet ja se on juurrutettu yhteiskunnallisiin palveluihin hyvin. Brändäystyö on tehty ja tutkinnolla löytyy lobbaajia joka paikassa. Toisin kuin yhteisöpedagogitutkinto, joka on edelleen verrattaen nuori tutkinto ja sen tunnettavuuden eteen ei ole tehty riittävästi työtä”. Y4

9. Millainen merkitys moniammatillisella työyhteisöllä on sinulle?

Moniammatillisen työyhteisön merkitys koettiin tärkeäksi, koska se luo tiiviin verkoston, jolloin asiakkaan hyvinvointia voidaan lisätä monen eri alan asiantuntijuuden avulla. Moniammatillisessa työyhteisössä voidaan jakaa tietoja, menetelmiä ja työotteita sekä syventää omaa ammatillista osaamistaan oppimalla muilta.

”Itse ajattelen moniammatillisen työyhteisön olevan se nimenomainen tekijä, jolla lastensuojelussa voidaan hakea vaikuttavuutta omaan työskentelyyn. Moniammatillisuus luo tiiviin verkon, jolloin on suurempi todennäköisyys löytää asiakasta hyödyntäviä keinoja lisätä asiakkaan hyvinvointia”. Y4

”Asiakastyötä tehdessä on tärkeää, että asiakkaan ympärillä oleva tiimi pystyy vastamaan hänen tarpeisiinsa riittävän ammattitaitoisesti ja kattavasti”. Y7

”Itse koen sen antoisana. Osaamista on tuolloin monenlaista ja näkemyksissä eroja. Tuolloin voidaan keskustella ja päästä hyviin lopputuloksiin”. Y1

13.1.2 Yhteenveto ja pohdintaa

Johtavat sosiaalityöntekijät ja lastensuojelun avo- ja sijaishuollon yksiköiden johtajat:

Johtavien sosiaalityöntekijöiden haastatteluilla selvitimme yhteisöpedagogien ja sosionomien koulutuksien tunnettavuutta sekä lainsäädännön ja kaupunkien omien linjausten vaikutuksia heidän työllistymiseensä. Rekrytoinnista vastuussa olevien yksiköiden johtajien haastatteluilla selvitimme samoja yhteisöpedagogien ja sosionomien työllistymiseen ja koulutuksiin liittyviä kysymyksiä. Lisäksi selvitimme heidän asenteidensa, sekä yksikkökohtaisten erojen vaikutuksia aiheeseen liittyen. Haastattelukysymyksien yksi tarkoitus olikin saada tietoa, kuinka paljon yksiköiden johtajilla on vapautta vaikuttaa työntekijöiden rekrytointiin. Johtavien sosiaalityöntekijöiden ja yksiköiden johtajien vastaukset pohjautuivat heidän omaan asemaansa organisaatiossa.

Haastateltavien tiedot yhteisöpedagogitutkinnosta olivat lähes poikkeuksetta heikot. Tutkinnosta tiedettiin vain keskeisimpiä suuntaviivauksia ja sen koettiin soveltuvan parhaiten nuorisotyöhön, jalkautuvaan työhön sekä kansalaistoimintaan. Sosionomi-

tutkinto oli puolestaan kaikille tuttu ja sen koettiin soveltuvan parhaiten juuri lastensuojelualalle. Yhteisöpedagogitutkinnon heikko tunnettavuus kielii Humanistinen ammattikorkeakoulun epäonnistuneesta lobbaustyöstä, johon pitäisi panostaa huomattavasti enemmän jo senkin takia, että yhteisöpedagogeja valmistuu vuosittain vähemmän kuin sosionomeja.

Haastatteluissa tuli ilmi, että työntekijöiden rekrytointia määrittävät kelpoisuusedellytykset (koulutus ja siihen liittyvä osaaminen) sekä vaatimukset, jotka pohjautuvat lainsäädäntöön ja kaupunkikohtaisiin linjauksiin. Johtavat sosiaalityöntekijät ja yksiköiden johtajat painottivat ammattikorkeakoulututkintoa ja näistä sosiaali- ja terveysalan tutkinto on yleisin. Mielestämme tulos oli yllättävä, sillä sosiaalihuoltolain 49a §:n mukaan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluviin tehtäviin kunnalla tulee olla käytettävissä riittävästi sosiaalihuollon ammattihenkilöitä, mutta sosiaalihuoltolaki ei rajaa sosiaalihuollon tehtäviä pelkästään sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa mainittujen ammattihenkilöiden tekemäksi työksi. Tulosten perusteella sosiaali- ja terveysalan tutkintoa painotetaan kuitenkin laista huolimatta eniten. Lainsäädäntö rajoittaa esimerkiksi vain tiettyjen tehtävien kohdalla toimimiselle koulutuksellisia ehtoja, kuten omatyöntekijänä toimimiselle. Eli toisin sanoen työnantajilla on laajat oikeudet määrittellä millaisen pätevyyden tai koulutuksen omaavan henkilön he rekrytoivat. Esi- miesten omat tulkinnat laista voivat vaikuttaa rekrytointiin. Onkin aiheellista kysyä, tulkitaanko lakia tietoisesti vai tahtomattomasti väärin ja aiheuttaako tämä eriarvoisuutta esimerkiksi yhteisöpedagogien kohdalla? Pitäisikö lakia tarkentaa niin, ettei vapamuotoisille tulkinnoille jäisi varaa?

Lastensuojelualalla työskennellessä tärkeimpiä taitoina, tietoina ja osaamisena pidettiin vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaitoja sekä lastensuojelualaan liittyvien prosessien hallintaa. Yhteisöpedagogien osaamisen vahvuudeksi koettiin vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidot, kun taas sosionomin osaamisen vahvuudeksi koettiin lastensuojelualaan liittyvien prosessien hallinta. Molempiin tutkintoihin toivottiin lisättävän toistensa vahvuusalueita. Mielestämme yhteisöpedagogit ja sosionomit muodostavat lastensuojelun kannalta edullisen kombinaation hyödyntäen toistensa vahvuuksia erinäisissä työtehtävissä. Sosionomi taitaa paremmin teorian ja yhteisöpedagogi käytännönosaamisen. Tämä edistää myös moniammatillisen työyhteisön toimintaa. On selvää, ettei yhden tutkinnon omaava henkilö voi vastata kaikkiin lastensuojelualan tarpeisiin ja

haastateltavat toivatkin esille, että koulutus voi antaa perusvalmiudet alalla työskenteleeseen, mutta käytännön työelämä antaa viime kädessä parhaat valmiudet. Haastateltavat osasivat listata yhteisöpedagogeille ominaista osaamista, jota lastensuojelussa tarvitaan. Siksi on vähintäänkin mielenkiintoista, ettei tälle osaamiselle aina anneta painoarvoa. Onkin syytä pohtia, vaikuttaako tähänkin laki ja sen erilaiset tulkinnat?

Haastatteluissa tuli esille myös Valviran antama lausunto yhteisöpedagogien kelpoisuudesta sosiaalialan tehtäviin. Se ei ollut kuitenkaan merkityksellisessä roolissa rekrytoimissa uusia työntekijöitä, vaikka lausunnossa työnantajan toimivaltaa koskevat kohdat onkin esitetty selkeästi. Lausunnosta huolimatta haastateltavat kokivat lain sosiaalihuollon ammattihenkilöistä tärkeimmäksi vaikuttamiseksi rekrytointiin, joka painaa mielestämme yhteisöpedagogit väistämättä eriarvoiseen asemaan aiheuttaen yhteisöpedagogien ja sosionomien välille huomattavaa vastakkainasettelua. Antaako Humanistinen ammattikorkeakoulu liikaa painoarvoa kyseiselle Valviran lausunnolle, sillä tekemiemme haastatteluiden perusteella lausuntoa ei koettu kuitenkaan erityisen merkitykselliseksi?

Lastensuojelun avo- ja sijaishuollon yksiköissä työskentelevät yhteisöpedagogit ja sosionomit:

Yksiköissä työskentelevien yhteisöpedagogien ja sosionomien haastatteluilla selvitimme heidän henkilökohtaisia kokemuksiansa liittyen koulutukseen ja lastensuojelulle työllistymiseen. Haastatteluiden avulla kartoitimme yhteisöpedagogien ja sosionomien koulutuksien tunnettavuutta, työllistymismahdollisuuksia ja kilpailevatko kyseiset koulutukset keskenään lastensuojelun työtehtävistä. Työllistyneiden yhteisöpedagogien ja sosionomien vastaukset pohjautuivat heidän omiin henkilökohtaisiin kokemuksiinsa.

Haastatteluissa ilmeni, että yhteisöpedagogeille kohdennetut työpaikkailmoitukset ovat harvassa. Vahvistimme tämän tiedon maaliskuussa 2020 Mol.fi sivuston kautta, jossa haimme Suomen laajuisesti yhteisöpedagogeille kohdennettuja työpaikkailmoituksia. Tuloksia tuli 21 kappaletta. Yhteisöpedagogien kohdalla tulos yllätti, sillä emme rajanneet hakua koskemaan pelkästään lastensuojelua. Yhteisöpedagogeille kohdennettuja työpaikkoja ei ollut näin ollen tarjolla myöskään heille ominaisella nuoriso- ja järjestötyön kentällä. Kieliikö tämä yhteisöpedagogien heikosta työllistymistilanteesta,

vai oliko tulos pelkkää sattumaa? Yhteisöpedagogit joutuvatkin selaamaan myös sellaisia työpaikkailmoituksia, jossa heitä ei ole kohdennetusti haettu. On mielestämme ikävää, että tällöin yhteisöpedagogit joutuvat itse punnitsemaan soveltuvuuttaan tiettyihin työpaikkoihin ja rekrytointitilanteissa selittämään soveltuvuuttaan kyseisiin työtehtäviin. Tämäkin kielii tutkinnon heikosta tunnettavuudesta sekä osaamisen arvostamisen puutteesta. Mikäli koulutuksen tunnettavuus on heikko, eivät työntajat tiedä koulutuksen olemassaolosta, kun avoimeen paikkaan aletaan hakea osajia. Sosionomeille kohdennettuja työpaikkailmoituksia löytyy puolestaan hyvin. Vahvistimme myös tämän Mol.fi sivuston kautta ja tuloksia tuli 267 kappaletta. Tämä kertoo siitä, että sosionomitutkinto on selvästi tunnettu ja arvostettu sekä sille löytyy kysyntää.

Haastateltavat yhteisöpedagogit kokivat, ettei yhteisöpedagogitutkinto ole ollut merkityksellisesti hyödyksi työpaikan saamisessa. Pikemminkin se on koettu esteeksi, sillä yhteisöpedagogit eivät ole laillistettuja ammattihenkilöitä, eikä heitä huomioida näin ollen myöskään kuntien asettamissa henkilöstön kilpailuvaatimuksissa. Yhteisöpedagogit olivat saaneet nykyisen työpaikkansa suhteiden tai erinäisten rekrytointien kautta, mutta aiemmalla koulutuksella koettiin olleen myös painoarvoa rekrytoinnissa. Mikäli aikaisempi koulutus oli sosiaali- ja terveysalalta, oli työllistyminen helpompaa. Haastateltavat sosionomit puolestaan kokivat, ettei sosionomitutkinto ole koskaan ollut esteenä työpaikan saamiselle, vaan se on ollut pikemminkin hyödyksi arvostetun asemansa vuoksi. Sosionomien etuna haastateltavat korostivat laillistettua ammattinimikettä ja ammattirekisteriin kuulumista. Sosionomeilla on hyvät lähtökohdat työn saannille, koska tutkinto vastaa fundamentaalisesti siihen mitä haetaan.

Haastateltavat yhteisöpedagogit kokivat, että heidän tutkintonsa vastaa riittävästi lastensuojelualan vaateisiin. Yhteisöpedagogien anniksi lastensuojelun työkentällä listattiin hyvät vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidot, ymmärrys lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä elämän haasteista, yhteisöllisten prosessien edistäminen sekä menetelmäosaaminen, joka koettiin haastateltavien kohdalla arvokkaaksi työskennellessä lasten kanssa alati muuttuvissa tilanteissa. Vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidot sekä menetelmäosaaminen koettiin olevaan myös yhteisöpedagogitutkinnon etuna verrattuna sosionomitutkintoon. Lastensuojelualan vaateita ajatellen haastateltavat toivoivat yhteisöpedagogitutkintoon lisättävän kuitenkin puhdasta lastensuojelutematikkaa niin,

että opiskelijat saisivat teoriapohjaa käytännönsaamisen rinnalle. Haastateltavat sosionomit kokivat myös tutkintonsa vastaavan riittävästi lastensuojelualan vaateisiin. Sosionomien anniksi lastensuojelun työkentällä listattiin lastensuojeluun liittyvien prosessin hallinta, lakiosaaminen sekä ymmärrys yhteiskunnan toiminnasta. Haastateltavat eivät osanneet mainita sosionomitutkinnosta seikkoja, jotka olisivat etuna verrattuna yhteisöpedagogitutkintoon. Syynä tälle oli tiedonpuute yhteisöpedagogitutkinnon sisällöistä. Lastensuojelualan vaateita ajatellen haastateltavat toivoivat sosionomitutkintoon lisättävän kuitenkin yhteisöpedagogien oman tutkintonsa eduksi laske-
mia vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaitoja sekä käytännön menetelmäosaamista.

Kuten jo aiemmin mainitsimme, mielestämme yhteisöpedagogit ja sosionomit muodostavat lastensuojelun kannalta edullisen kombinaation hyödyntäen toistensa vahvuuksia erinäisissä työtehtävissä, sillä kummankin tutkinnon edustajalta löytyy jotain, mitä toiselta ei. Mutta kummankin tutkinnon tuoma osaaminen on kuitenkin lastensuojelutyössä ensiarvoisen tärkeää. Sekä haastateltavat yhteisöpedagogit että sosionomit toivat esille, etteivät tutkintojen erot ole tulleet merkittävästi esille käytännön työssä vaan töitä tehdään yhdenvertaisesti. Ainoastaan työnkuvalla koettiin olevan jonkin verran vaikutuksia sosionomien kohdalla, sillä heillä laillistettuina ammattihenkilöinä on oikeus hoitaa tiettyjä vastuualueita, joihin yhteisöpedagogeilla ei lain mukaan ole asiaa. Yksi tällainen vastuualue on esimerkiksi lasten omaohjaajana toimiminen. Laissa on haluttu määritellä laillistetuiksi ammattihenkilöiksi vain ne ammatitiryhmät, joiden kannalta se on asiakasturvallisuuden näkökulmasta välttämätöntä. Yhteisöpedagogin työn osalta tätä ei ole katsottu välttämättömäksi. Miksi asia on näin, vaikka lastensuojelualalla tarvittavaa osaamista kuitenkin haastattelu tuloksiemme perusteella todennetusti tarvitaan? Ja kuinka on mahdollista, että joissakin lastensuojeluyksiköissä yhteisöpedagogeja toimii lasten omaohjaajina, mikäli tämä on lain mukaan kielletty työtehtävä yhteisöpedagogeilta? Eikö tämä kerro siitä, että joissakin lastensuojeluyksiköissä yhteisöpedagogien koetaan olevan asiakasturvallisuuden näkökulmasta välttämättömiä? Tässä on selkeästi ristiriita ja samalla päätöselimille pohtimisen paikka.

Haastateltavat yhteisöpedagogit ja sosionomit olivat samaa mieltä siitä, ettei yhteisöpedagogitutkintoa ja sosionomitutkintoa arvosteta yhtä paljon ja että tutkintojen vä-

lillä on selvää vastakkainasettelua. Näin ollen opinnäytetyömme nimessä esiintyvä kysymys “kilpailevatko yhteisöpedagogit ja sosionomit samoista työtehtävistä lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa?” saa vastauksen: kilpailuasetelma kohdistuu ainoastaan yhteisöpedagogeihin, sillä he ovat altavastaajan roolissa verrattuna sosionomeihin. Yhteisöpedagogi voidaan palkata ainoastaan siinä tapauksessa, jos sosiaalihuollon ammattihenkilöitä on lastensuojeluyksikössä riittävästi. Tämä asettaa mielestämme jo lähtökohtaisesti yhteisöpedagogit heikompaan asemaan, jolloin heillä ei ole tasa-arvoista mahdollisuutta työllistyä lastensuojelun kentälle, vaikka heidän työyhteisössä heitä arvostettaisiinkin.

Lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin pyrkineet yhteisöpedagogit, jotka eivät ole oman kokemuksensa mukaan työllistyneet tutkintonsa takia:

Kasvotusten toteutettujen haastattelujen lisäksi toteutimme haastatteluja niiden yhteisöpedagogien ja sosionomien kohdalla, jotka eivät olleet omien kokemuksensa mukaan työllistyneet tutkintonsa vuoksi lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin. Haastattelukysymykset sekä kysymysten asettelu ja tema olivat samat kuin muissakin yhteisöpedagogeille ja sosionomeille tehdyissä haastatteluissa. Vertailun vuoksi halusimme haastatella muitakin, kuin työllistyneitä yhteisöpedagogeja ja sosionomeja, jonka avulla laajensimme näkökulmaa tutkimuksen aiheeseen. Ei-työllistyneiden yhteisöpedagogien vastaukset pohjautuivat heidän omiin henkilökohtaisiin kokemuksiinsa.

Haastatteluissa ei-työllistyneet yhteisöpedagogit kertoivat, että työpaikkailmoituksissa etsitään harvoin kohdennetusti juuri yhteisöpedagogia. Heidän mukaansa rekrytoineissa yleisenä kelpoisuusvaatimuksena mainitaan sosionomitutkinto. Joskus työpaikkailmoituksiin on kirjattu myös kohta “muu soveltuva koulutus”, jolloin yhteisöpedagogit voivat kyseistä työtä hakea. Tämä vastaus oli samassa linjassa työllistyneiden yhteisöpedagogien vastausten kanssa. Aikaisemmin mainitsemamme Mol.fi-sivustolla tekemämme haku tukee haastateltavien kokemuksia yhteisöpedagogeille kohdennettujen työpaikkailmoitusten vähäisestä määrästä.

Haastateltavat kokivat, että yhteisöpedagogintutkinto on ollut esteenä heidän hakiesaan töitä lastensuojelusta. Osalle haastateltavista oli sanottu jopa suoraan, että he

palkkaavat mieluiten sosionomeja kuin yhteisöpedagogeja, joka kertoo siitä, että sosionomitutkintoa arvostetaan selkeästi enemmän. Yhteisöpedagogitutkinnon tuntemattomuus nousi myös näissä haastatteluissa esille työllistymistä hankaloittavana asiana. Sosiaalihuoltolain kelpoisuuslainsäädännön voimaan tulemisen jälkeen, osalla haastateltavista työllistyminen oli selvästi heikentynyt. Jälleen kerran näissäkin haastatteluissa nousi esiin työllistymisen hankaluus suhteessa lakiin sosiaalihuollon ammattihenkilöistä.

Kysyttäessä tutkinnon vastaamista alan vaateisiin, haastateltavat toivoivat siihen lisätävän suuntautumisvaihtoehtoja, jolloin työllistyminen lastensuojelun työkentälle helpottuisi. Heidän mielestään tutkinnosta puuttuu nykyisellään lastensuojeluprosessiin ja lakiin liittyvää osaamista. Eräässä vastauksessa väläytettiin myös mahdollisuutta laillistettuun yhteisöpedagogin tutkintoon, jonka voisi saavuttaa suorittamalla sosiaalipalveluihin ja lastensuojeluun liittyviä erityisopintoja. Mielestämme tämä oli mielenkiintoinen näkökulma ja toi osaltaan jälleen esille sen kysymyksen, että: mitä yhteisöpedagogitutkinnon sisällölle tulisi tehdä, jotta se pääsisi laillistettujen ammattihenkilöiden rekisteriin? Onko tämä mahdollista ja jos ei, niin miksi? Ei-työllistyneet yhteisöpedagogit toivat esiin selvästi enemmän kehitysehdotuksia kuin työllistyneet yhteisöpedagogit. Tämä johtunee mielestämme luonnollisesti heidän kokemistaan hankaluuksista työllistymisessä, jolloin jotain on jäänyt ikään kuin ”hampaan koloon”.

Haastateltavat yhteisöpedagogit kokivat, ettei heidän tutkintoaan arvosteta yhtä paljon kuin sosionomitutkintoa. Heidän mukaansa sosionomit saavat huomattavasti heitä helpommin töitä, joka tuo tutkintojen välille vastakkainasettelua. Yhteisöpedagogitutkinnon vähäisemmän arvostuksen syyksi mainittiin laki ja kilpailutukset. Haastateltavat kertoivat kuitenkin yhteisöpedagogitutkinnon eduksi vuorovaikutustaidot sekä käytännönsaaminen ja heidän koettiin tuovan erilaisia lähestymistapoja ja näkökulmaa työyhteisöön.

Etsiessämme ei-työllistyneitä yhteisöpedagogeja ja sosionomeja haastattelumme yllätyimme yhteydenottojen määrästä. Meillä oli etukäteen ajatus siitä, että saisimme riittävän määrään haastateltavia, mutta lopullinen määrä tuli kuitenkin yllätyksenä. Sosionomilta tullut yksi yhteydenotto oli odottamaton, sillä oletimme niitä tulevan

edes muutamia. Yhteisöpedagogeilta eri puolelta Suomea suorastaan tulvi kannustavia viestejä sekä kommentteja siitä, kuinka tällaista opinnäytetyötä on odotettu ja kuinka he toivoivat opinnäytetyömme edistävän heidän asemaansa lastensuojelun työkentällä. Tämä vahvisti tutkimuksen ajankohtaisuudesta ja että sille oli tarvetta. Kannustavien kommenttien lisäksi saimme runsaasti ilmoittautumisia haastatteluun, joista lopulta valitsimme 12 henkilöä haastatteluja varten. Saamiemme yhteydenottojen määrä ei-työllistyneiltä yhteisöpedagogeilta kertoo mielestämme työllistymisen haasteista ja osaltaan heidän halustaan tuoda kokemiaan epäkohtia julki.

14 SELVITYKSIÄ

Olimme tutkimuksemme tiimoilta sähköpostitse sekä puhelimitse yhteydessä muutama eri tahoon, jotka koimme tutkimuksemme kannalta merkittävänä osatekijöinä. Yhteydenotoilla halusimme selvittää eri tahojen näkökulmia tutkimusongelmaamme koskien. Seuraavassa esittelemme yhteydenottojemme sisällöt vastauksineen. Lisäksi etsimme ajankohtaista uutisointia aiheesta tutkimusongelmamme tueksi.

14.1 Humanistinen ammattikorkeakoulu

Olimme 10.03.2020 yhteydessä Humanistiseen ammattikorkeakouluun sekä pyysimme tarkennusta seuraaviin asioihin haastattelujen pohjalta tekemiimme havaintoihin:

1. Miksi lastensuojeluun liittyvä kurssi on poistunut Humakin opetussuunnitelmasta? Haastattelujen perusteella lastensuojelulakiin ja lastensuojelun palvelujärjestelmään liittyvä osaaminen on yhteisöpedagogeilla huomattavasti heikompi kuin sosionomeilla.
2. Onko lastensuojelua käsittelevän kurssin tarve huomattu myös Humakin taholta ja onko sen takaisin tuomista harkittu? Kysyntä tälle on selkeää esimiestasolla ja yhteisöpedagogien itsensä taholta. Haastatteluissa on tullut ilmi, että jopa viisi opintopistettä lastensuojeluun liittyvää teoriaa uskottaisiin auttavan tekemään yhteisöpedagogin tutkinnosta uskottavamman lastensuojelun kentällä, vaikka yhteisöpedagogin muita osaamisalueita onkin arvostettu.

3. Saamamme tiedon mukaan Humak ei tavoittele yhteisöpedagogitutkinnoille sosiaalihuollon ammattipätevyyttä. Miksi näin? Tämä on suurin este yhteisöpedagogien työllistymiselle lastensuojelun eri työtehtäviin. Tällä hetkellä tilanne on se, että yhteisöpedagogi työllistyy lastensuojeluun ainoastaan, jos yksikössä on lain vaativa määrä sosionomeja ja muuta sosiaali- ja terveydenalan henkilöstöä. Kilpailutuksissa yhteisöpedagogintutkintoa ei oteta huomioon, eikä siitä saa pisteitä. Moniammatillisuutta halutaan toteuttaa ja se nähdään erittäin tärkeänä asiana, mutta pelkällä Valviran lausunnolla "yhteisöpedagogin mahdollisuuksista työskennellä sosiaalialan tehtävissä" sitä ei kuitenkaan voida, eikä uskalleta lähteä toteuttamaan. Tätä on harmiteltu ympäri Suomea. Yhteisöpedagogit halutaan sosiaalihuollon ammattihenkilörekisteriin, sekä heidän tuomaa panosta työpaikalle arvostetaan. Selvästi Humakin linja ja kentän kokemukset asiasta eivät kohta keskenään. Huomasimme jo haastatteluja sopiessamme, että aihe on hyvin ajankohtainen. Monet esimiehet, sekä yhteisöpedagogit kertoivat meidän olevan juuri ongelman ytimessä, sekä toivoivat meiltä vahvaa viestiä Humakin suuntaan.
4. Olemme olleet yhteydessä asian tiimoilta Sosiaali- ja terveysministeriöön. Olemme saaneet sieltä vastauksen, johon haimme vielä tarkennusta. Mitä Humak on tehnyt yhteisöpedagogien tunnettavuuden ja arvostuksen lisäämiseksi erityisesti lastensuojelun työkentällä? Onko Humak ollut yhteydessä Sosiaali- ja terveysministeriöön ja jos on, niin milloin viimeksi? Mitä on saatu vastaukseksi?
5. Yhteisöpedagogien työllistymismahdollisuuksia tarkastellessa tulee ottaa huomioon myös maantieteelliset erot. Järjestö- ja kansalaistoiminta on maakunnissa hyvin pienimuotoista, jolloin lastensuojelun työllistävä merkitys korostuu. Onko tämä huomioitu?
6. Kuinka tämä asia nähdään Humakissa? Onko se Humakille tärkeä? Otetaanko tutkimuksemme tulokset huomioon?

Saimme Humanistiselta ammattikorkeakoululta vastauksen 12.03.2020. Humak kertoo taustahistoriastaan, jonka mukaan Humakin samoin kuin myös muiden yhteisöpedagogikouluttajien (Centria ja XAMK) tausta ammattikorkeakoulutasoiselle koulutukselle on nuorisotyön opistoasteisessa koulutuksessa. Opistoasteinen nuorisotyön

koulutus pätevästi ensisijaisesti kunnallisen nuorisotyön tehtäviin. Suomessa on perinteisesti erotettu toisistaan niin sanottu avoin nuorisotyö ja nuorisokasvatus, joiden tehtäviin on pätevädytty nuorisotyön koulutuksen kautta ja lastensuojelun tehtävät, joihin on pätevädytty sosiaalialan koulutuksen kautta. Nuorisotyön koulutus on tämän takia koulutusluokituksissa sijoitettu humanistiselle ja kasvatusalalle eikä sosiaalialalle.

Humak muistelee, kun vuosituhannen vaihteessa opistotasoinen koulutus päättyi ja koulutukset siirtyivät ammattikorkeakouluihin, aloitettiin kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutus nuorisotyön koulutusperinteen pohjalta nostamalla koulutuksen taso korkeakoulutasoiseksi. Yhteisöpedagogi (AMK)-tutkintonimike vahvistettiin vuonna 2003. Amk-koulutuksen aloittamisen myötä myös koulutuksen sisällöllisenä painopisteenä vahvistuivat järjestötyön koulutus sekä tuottajuuteen painottuva osaaminen. Nämä painopisteiden muutokset tehtiin vastauksena samaan aikaan meneillään olleeseen kehitykseen, jossa aiempia kunnallisia palveluja siirrettiin joko yksityisen tai kolmannen sektorin hoidettaviksi. Tämä kehitys eteni nuorisotyössä, mutta vielä voimakkaammin lastensuojelussa samalla kun lastensuojelun palveluntarve kasvoi ja kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten määrä lisääntyi.

Humak toteaa, että lastensuojelun ja sosiaalialan tehtäviin työllistyvien yhteisöpedagogien määrä yllätti kouluttajat, sillä koulutuksen sisällössä ei ollut varauduttu esimerkiksi lastensuojelun ja laitostyön osaamistarpeisiin. Yhteisöpedagogikoulutuksen sisällöllinen painopiste oli edelleen selkeästi avoimessa nuorisotyössä ja järjestötyössä, eikä koulutusta haluttu profiloida sosiaalialan suuntaan. Käytännössä tilanne ei kuitenkaan aiheuttanut yhteisöpedagogeille ongelmia työskennellä esimerkiksi lastensuojelulaitoksissa ennen vuoden 2016 lakiuudistusta.

Humak kertoo, että yhteisöpedagogikoulutuksen opetussuunnitelmaan lisättiin joitakin lastensuojeluun liittyviä teemoja vuoden 2008 päivityksessä, koska työmarkkinat vetivät yhteisöpedagogeja siihen suuntaan. Lisäykset kohdistuivat lähinnä suuntautumisopintoihin, jotka olivat opiskelijoille valinnaisia. Vuoden 2018 opetussuunnitelman uudistuksessa suoraan lastensuojeluun liittyviä opintoja karsittiin valinnaisuutta vähentämällä ja teksti kirjoitettiin entistä enemmän kompetenssiperustaiseksi. Myös muuttunut työmarkkinatilanne ja yhteisöpedagogien vaikeudet työllistyä sosiaalialan

tehtäviin vaikuttivat tehtyihin ratkaisuihin. Hakijoille ja opiskelijoille ei haluttu antaa väärää käsitystä siitä, että yhteisöpedagogikoulutus antaisi kelpoisuuden sosiaalialan nimikesuojattuihin tehtäviin. Toinen syy opetussuunnitelman sisällön tiivistämiseen on ollut amk-rahoituksen leikkaukset ja resurssien niukkuus.

Humak kertoo, että yhteisöpedagogikoulutus on tarkoitettu ensisijaisesti nuoriso- ja järjestötyöhön pätevöittäväksi koulutukseksi. Työllistyminen lastensuojelun tehtäviin on tapahtunut työmarkkinatilanteen takia, vaikka se ei ole missään vaiheessa ollut koulutuksen varsinaisena tavoitteena. Lastensuojeluun liittyvä terminologia on poistettu opetussuunnitelmasta, koska hakijoille ja opiskelijoille ei haluta antaa harhaan johtavaa tietoa mahdollisuuksista työllistyä sosiaalialan tehtäviin. Työllistymismahdollisuudet avoimen nuorisotyön tehtäviin ovat tällä hetkellä hyvät ja alalla on käytännössä työvoimapula. Esimerkiksi Etelä-Suomen suurten kaupunkien nuorisotyössä ei kaikkia paikkoja pystytä täyttämään, koska hakijoina ei ole amk-tutkinnon suorittaneita henkilöitä. Humak haluaa ohjata yhteisöpedagogeja niihin tehtäviin, joihin koulutus on tarkoitettu eikä koulutusta ole mahdollista sisällöllisesti laajentaa lastensuojelun suuntaan.

Humakin mukaan strategisena valintana on ollut laajentaa yhteisöpedagogikoulutusta muihin suuntiin ja erityisesti yksityiselle sektorille. Tällä pyritään varmistamaan koulutuksen säilyminen itsenäisenä ja riittävästi sosionomi (AMK)–koulutuksesta erottuvana. Tämän takia Humakin yhteisöpedagogikoulutuksessa on tällä hetkellä kolme tutkinto-ohjelmaa, joilla kullakin on oma opetussuunnitelmansa ja kohderyhmänsä. ”Perinteisen” yhteisöpedagogikoulutuksen rinnalla on nykyään myös seikkailukasvatuksen ja työyhteisöjen kehittäjäkoulutukset.

Humak toteaa, ettei lastensuojelun ottamista takaisin Humakin yhteisöpedagogikoulutukseen ole harkittu eikä se ole odotettavissa, koska se ei antaisi muodollista pätevyyttä sosiaalialan tehtäviin. Yhteisöpedagogeilla on mahdollisuus täydentää tutkintoaan muiden ammattikorkeakoulujen tarjonnalla esimerkiksi avoimen amk:n kautta. Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaa ammattikorkeakouluja tällä hetkellä lisäämään voimakkaasti jatkuvan oppimisen opintotarjontaa, jotta mahdollisuudet tutkintoja täydentävän osaamisen hankkimiseen paranisivat.

Sosiaalihuollon ammattipätevyyttä koskevaan asiaan Humak vastaa, ettei asia ole heidän käsissään, koska Sosiaali- ja terveysministeriö on lainsäädäntöä valmisteleva viranomainen ja viime kädessä kelpoisuusvaatimuksista päättää työnantaja. Yhteisöpedagogikoulutus kuuluu koulutusluokituksissa humanistiselle alalle ja sosiaalihuollon ammattipätevyyden saa sosiaalialan tutkinnoilla. Tähän ammattikorkeakouluasetukseen kirjattuun asiaan Humakilla ei myöskään ole vaikutusmahdollisuuksia. Ammattikorkeakoulujen koulutusvastuu on kirjattu Humakin toimilupaan eikä Humak ole hakemassa tähän muutosta. Käytännössä se edellyttäisi sosionomi (AMK) koulutuksen vastuu lisäämistä, mutta sitä ei Humakin tämän kevään tulossopimusneuvotteluissa opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) kanssa nosteta esille.

Humakin mielestä keskeinen ongelma yhteisöpedagogien kannalta on työntajien kohtuuttoman tiukka tulkinta sosiaalialan ammattisuojusta. Yhteisöpedagogit voivat sijoittua sellaisiin sosiaalialan tehtäviin, joissa lainsäädäntö ei edellytä ammatinharjoittamisoikeutta tai oikeutta käyttää sosiaalihuollon nimikesuojattua ammattinimikettä. Työnantaja päättää näiden tehtävien osalta työntekijöiden toimenkuvista ja tehtävän vaatimasta kelpoisuudesta. Kelpoisuuden lähtökohtana on tehtävän vaatima osaaminen eikä henkilön suorittaman koulutuksen tutkintonimike. Muihin kuin nimikesuojattuihin sosiaalihuollon tehtäviin voidaan valita yhteisöpedagogi (AMK) tai (YAMK) tutkinnon suorittanut henkilö, jos työnantaja katsoo hänen osaamisensa riittäväksi.

Humakin mukaan asiaa selvitettiin vuonna 2017 ja kaikki yhteisöpedagogikouluttajat pysyivät asiasta Valviran lausunnon, joka on näissä tapauksissa valvova viranomainen ja ammattipätevyysrekisterin ylläpitäjä. Humakin koulutustehtävä on valtakunnallinen, mutta se koskee järjestö- ja nuorisotyötä. Humakin koulutusvastuu ei toimiluvan ja tulossopimuksen perusteella ulotu niihin lastensuojelun tehtäviin, joita koskee sosiaalihuollon nimikesuoja.

Humak kertoo, että opinnäytetyömme ja sen tuomat tulokset ovat ilman muuta tärkeitä Humakille ja erityisesti yhteisöpedagogikoulutukselle. Humak ottaa tutkimuksemme tulokset huomioon ja vahvistaa, että erityisen olennaista on herättää keskuste-

lua sosiaalialan työnantajien keskuudessa, koska heidän tulkinnoistaan lopulta riippuu yhteisöpedagogien työmahdollisuudet lastensuojelun tehtävissä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020e.)

14.1.1 Kommentointia

Humakilta saamamme vastaus oli kattava ja perusteellinen, mutta se herätti meissä kuitenkin kysymyksiä sekä ihmetystä. Humakin mukaan yhteisöpedagogikoulutus on tarkoitettu ensisijaisesti nuoriso- ja järjestötyöhön pätevöittäväksi koulutukseksi, mutta lastensuojelun ja sosiaalialan tehtäviin työllistyvien yhteisöpedagogien määrä yllätti kouluttajat. Työllistyminen lastensuojelun tehtäviin on siis tapahtunut työmarkkinatilanteen takia, vaikka se ei ole ollut koulutuksen varsinaisena tavoitteena. Mielestämme tämä kielii moniammatillisesta työelämän tarpeesta. Yhteisöpedagogikoulutuksen sisällössä ei ollut varauduttu alkuun esimerkiksi lastensuojelun ja laitostyön osaamistarpeisiin, mutta yhteisöpedagogikoulutuksen opetussuunnitelmaan lisättiin joitakin lastensuojeluun liittyviä teemoja vuoden 2008 päivityksessä, koska työmarkkinat vetivät yhteisöpedagogeja selkeästi siihen suuntaan.

Kuitenkin useiden vuosien jälkeen vuonna 2018 opetussuunnitelman uudistuksessa Humak päätyi karsimaan suoraan lastensuojeluun liittyviä opintoja. Karsimisen syyksi Humak kertoo muuttuneen työmarkkinatilanteen ja yhteisöpedagogien vaikeudet työllistyä sosiaalialan tehtäviin vuonna 2016 voimaan tulleen laki uudistuksen jälkeen. Kuitenkin Väisäsen & Määtän syksyllä 2014 vain neljä vuotta ennen opetussuunnitelman uudistamista tekemän yhteisöpedagogien työelämään sijoittumiskyselyn mukaan listan kärkikaksikon paikkaa pitivät nuorisotyö sekä lastensuojelutyö vain 6% erolla. Kuinka Humak on todennut työmarkkinatilanteen radikaalin muutoksen neljän vuoden aikana? Mielestämme on myös vähintäänkin erikoista, että Humak vastaa yhteisöpedagogien lakiuudistuksen myötä vaikeutuneeseen työllistymistilanteeseen poistamalla työllistymisen kannalta tärkeitä opintokokonaisuuksia. Eikö koulutuksen tarjoajan tehtävä ole juurikin osaamisen vahvistaminen eikä sen heikentäminen?

Humakin mukaan laki uudistuksen jälkeen opiskelijoille ei ole haluttu antaa väärää käsitystä siitä, että yhteisöpedagogikoulutus antaisi kelpoisuuden sosiaalialan tehtäviin. Mielestämme tämä on oikein, mutta sitä ei olisi tullut toteuttaa karsimalla lastensuojeluun liittyviä opintokokonaisuuksia. Karsiminen aiheutti mielestämme vain sen,

ettei yhteisöpedagogeilla ole tulevaisuudessakaan mahdollisuuksia laillistettuun ammattinimikkeeseen sosionomien tavoin. Kuinka Humak pitää huolen siitä, ettei hakijoille ja opiskelijoille tule väärää kuvaa yhteisöpedagogin kelpoisuudesta sosiaalialan tehtäviin? Kelpoisuuteen liittyvät asiat eivät ole tulleet kertaakaan koulutuksemme aikana esille, emmekä olisi ilman omaa tiedonhankintaa niitä saaneetkaan selville. Ha kiessamme kouluun yhteisöpedagogeiksi opiskelemaan, meillä molemmilla oli ennakkokäsitys siitä, että yhteisöpedagogitutkinnolla työllistyy nuorisotyön lisäksi yhtä lailla lastensuojeluun. Esimerkiksi lastensuojelun liittyviin työharjoitteluihin on kannustettu, eikä siinäkään yhteydessä ole tuotu esille sitä tosiasiaa, että työllistyminen lastensuojelun työkentälle voi tulevaisuudessa olla haastavaa. Joten ainakaan meidän tapauksessamme tämä Humakin toivoma linja ei ole toteutunut.

Humakin strategisena valintana on ollut laajentaa yhteisöpedagogikoulutusta muihin suuntiin ja erityisesti yksityiselle sektorille. Tällä pyritään varmistamaan koulutuksen säilyminen itsenäisenä ja riittävästi sosionomi (AMK)–koulutuksesta erottuvana. Kuitenkin sosionomi on pätevä ja hänellä on hyvät mahdollisuudet nuorisotyön eri työtehtäviin. Sosionomit voivat siis työskennellä vapaasti yhteisöpedagogien ominaisella työkentällä ilman ehtoja tai rajoituksia. Tämä korostaa kilpailuasetelmaa entisestään. Tulisiko nuorisotyön toimialuetta rajata ja suojata samalla tavalla kuin sosiaali- ja terveysalaa?

14.2 Valvira

Olimme 08.01.2020 yhteydessä Valviraan. Kerroimme opinnäytetyömme aiheesta ja sen taustalla olevasta tutkimusongelmasta. Tiedustelimme, onko Valviran lausunto yhteisöpedagogien kelpoisuudesta sosiaalialan tehtäviin edelleen ajankohtainen tai onko asian tiimoilta ilmennyt uutta tietoa. Saimme Valviralta vastauksen 22.01.2020, jossa kerrottiin, ettei yhteisöpedagogeja koskevaan asiaan ole tullut mitään muutoksia ja Valviran lausunto on edelleen ajankohtainen (Valvira 2020c).

Valviralta saamamme vastaus oli mielestämme hyvin suppea ja vastasi yksioikoisesti ainoastaan lausunnon ajankohtaisuutta koskevaan kysymykseen. Odotimme Valviralta kattavampaa vastausta sekä mahdollista uutta tietoa asian tiimoilta. Haastatteluidemme ulkopuolisissa keskusteluissa tuli kuitenkin esille, että lastensuojelualalta

olisi kohdistettu paljon painetta Valviran suuntaan tutkimusongelmamme suhteen. Jos asia on todellakin näin, niin milloin Valvira aikoo reagoida asiaan?

14.3 Sosiaali- ja terveysministeriö

Olimme 27.01.2020 yhteydessä Sosiaali- ja terveysministeriöön. Kerroimme sähköpostissa, että kuulluissa keskusteluissa ympäri Suomea on herännyt huoli yhteisöpedagogien vaikeuksista työllistyä lastensuojelun työkentälle. Painotimme, että olemme törmänneet tähän ongelmaan myös itse henkilökohtaisesti jo opiskeluvaiheessa ennen tutkinnosta valmistumista. Ennen yhteydenottoa olimme keränneet osan tutkimusaineistostamme ja jo tekemiemme haastatteluiden pohjalta oli eri kuntien esimiestasolla havaittavissa suoranaista tietämättömyyttä sosiaalihuollon ammattihenkilölain tulkitsemisesta. Joissain tapauksissa oli havaittavissa myös eriarvoistamista yhteisöpedagogitutkintoa kohtaan siitä huolimatta, vaikka Valvira on antanut lausunnon Humanistiselle ammattikorkeakoululle 15.03.2017. Lausunnossa yhteisöpedagogin kelpoisuudesta sosiaalialan tehtäviin sanotaan seuraavaa: "yhteisöpedagogin koulutuksella voi edelleen työskennellä myös lastensuojelun avo- ja sijaishuoltotehtävissä ja lastensuojelussa jo toimivat yhteisöpedagogit voivat jatkaa tehtävissään, mikäli tehtävä ei edellytä sosiaalihuollon ammatinharjoittamisoikeutta tai nimikesuojatun ammattinimikkeen käyttöoikeutta".

Kerroimme, että jo tehtyjen haastatteluiden perusteella moni yhteisöpedagogi on kokenut, ettei heidän koulutustaan arvosteta yhtä paljon kuin sosionomin koulutusta ja että moni yhteisöpedagogi onkin pian valmistumisensa jälkeen joutunut muuntokoulutuksella opiskelemaan sosionomiksi, jotta työllistyminen lastensuojeluun olisi helpompaa. Painotimme kyseessä olevan ilmiselvä ongelma, joka aiheuttaa sekaannusta rekrytoinnissa vastaavissa esimiehissä sekä lisää yhteisöpedagogien epävarmuutta työllistymisen suhteen. Tiedustelimme Sosiaali- ja terveysministeriön nykyistä kantaa asiaan ja että aiotaanko ongelmalle tehdä jotain. Lastensuojeluala kaipaa kipeästi osaajia ja työntekijöitä, sekä jo tekemiemme haastattelujen pohjalta oli tulkittavissa, että yhteisöpedagogit ympäri Suomea haluavat työllistyä lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin. Esitimme sähköpostin loppuun retorisen kysymyksen: "Olemmeko opiskelleet yhteisöpedagogeiksi koko ajan turhaan?".

Saimme Sosiaali- ja terveysministeriöltä vastauksen 05.03.2020, jossa kerrottiin, että lastensuojelutyö on lähtökohtaisesti vaativaa ihmissuhde- ja muutostyötä, jossa joudutaan usein puuttumaan lapsen ja perheen tilanteeseen merkittävällä tavalla. Lastensuojelussa on kuitenkin monia erilaisia tehtäviä ja niissä toimivilta ammattihenkilöiltä edellytettävät kelpoisuusvaatimukset vaihtelevat. Lastensuojelulaissa (417/2007) on säädetty tehtävistä, joiden hoitaminen edellyttää työntekijältä tiettyjä kelpoisuusvaatimuksia. Esimerkiksi lastensuojelutoimenpiteistä päättävältä viranhaltijalta (13 §) ja lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä (13 b §) edellytetään tiettyä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) mukaista kelpoisuutta.

Sosiaali- ja terveysministeriö kertoo, että lastensuojelulain 60 §:ssä säädetään lastensuojelulaitoksen henkilöstöstä, kuten laitoksen hoito- ja kasvatustehtävistä vastaavan johtajan kelpoisuusvaatimuksesta. Lastensuojelulain mukaan lastensuojelulaitoksessa on oltava lasten ja nuorten tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen nähden riittävä määrä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta henkilöstöä. Hoito- ja kasvatustehtävissä olevan henkilöstön määrässä ja henkilöstörakenteessa on otettava huomioon toimintayksikön asiakaskunnan erityistarpeet ja toiminnan luonne.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että 01.03.2016 voimaan tulleen sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) tarkoituksena on edistää asiakasturvallisuutta sekä asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja kohteluun. Laissa on haluttu määritellä laillistetuiksi ammattihenkilöiksi vain ne ammattiryhmät, joiden kannalta se on asiakasturvallisuuden näkökulmasta välttämätöntä. Yhteisöpedagogin työn osalta tätä ei ole katsottu välttämättömäksi. Ammattihenkilöillä ei kuitenkaan ole ollut tarkoitus rajoittaa sosiaalihuollossa työskentelevää henkilöstöä vain laillistettuihin ammattihenkilöihin. Lastensuojelupalvelujen järjestämisestä vastaavat kunnat, jotka voivat tuottaa palvelut itse tai ostaa ne yksityisiltä tai kolmannen sektorin toimijoilta. Kunnilla ja kunnille lastensuojelupalveluja tuottavilla toimijoilla on päätösvaltaa sen suhteen, millaisen ammatillisen koulutuksen omaavia he palkkaavat muihin kuin laillistettuja ammattihenkilöitä edellyttävien tehtävien hoitamiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020.)

14.3.1 Kommentointia

Sosiaali- ja terveysministeriöltä saamamme vastaus ei suoranaisesti vastannut esittämiimme kysymyksiin. Vastauksessa listattiin ainoastaan erinäisiä asiaan vaikuttavia lakeja sisältöineen, kuten sosiaalihuollon ammattihenkilölaki ja lastensuojelulaki. Nämä asiat ovat yleisessä tiedossa kaikilla vähänkään asiaan perehtyneillä, eikä vastaus näin ollen tuonut mitään uutta tietoa tutkimusongelmamme kannalta. Sosiaali- ja terveysministeriöltä saatua vastausta odotellessamme olimme ehtineet kerätä kaiken tutkimusaineistomme, jonka vuoksi haimme heidän vastaukseensa tarkennusta. Kerroimme tutkimuksemme kulusta ja tekemistämme haastatteluista. Avasimme saamiimme keskeisempiä tutkimustuloksia sekä selvensimme haastattelujen tarkoituksena olleen selvittää, kilpailevatko yhteisöpedagogit samoista työtehtävistä sosionomien kanssa ja että tulos oli selkeä. Kilpailuasetelma yhteisöpedagogien osalta on huomattava.

Pyysimme haastattelutuloksien myötä saamamme laajemman tiedon myötä Sosiaali- ja terveysministeriöltä tarkennusta seuraaviin kysymyksiin:

1. Onko tämä asia ollut Sosiaali- ja terveysministeriössä millään tavalla esillä ja onko siellä huomioitu tämä työelämän selvä ongelmakohta?
2. Onko yhteisöpedagogit mahdollista liittää osaksi sosiaalihuollon ammattihenkilörekisteriä, tai mitä tarvitaan siihen pääsemiseksi?
3. Onko yhteisöpedagogin koulutuksessa jokin selkeä puute, jota pitäisi kehittää?

Totesimme sähköpostin loppuun, että kyseessä on edelleen selvä yhteiskunnallinen ongelma, johon toivomme Sosiaali- ja terveysministeriön kannanottoa ennen opinnäytetyön lopullisen version palautusta. COVID-19 tilanteen vuoksi vastaus ei kuitenkaan ehtinyt opinnäytetyöhön.

14.4 Ammattiliitot

Myös erinäiset ammattiliitot ovat ottaneet kantaa yhteisöpedagogien kelpoisuudesta erilaisiin lastensuojelun ja sosiaalihuollon tehtäviin. Esimerkiksi julkisten ja hyvinvointialojen liitto (JHL) on ottanut kantaa sosiaalialan ammattihenkilörekisteriin. Liiton mielestä laillistettuihin ammattinimikkeisiin tulisi lisätä myös yhteisöpedagogin tutkinto. (JHL 2020.)

Olimme 11.03.2020 yhteydessä Nuoli ry:hyn, Talentia ry:hyn sekä JHL ry:hyn. Lähetimme heille asiiasällöltään samanlaiset sähköpostit kuin Sosiaali- ja terveysministeriölle, mutta kohdensimme heille erilaiset kysymykset:

1. Mikä on liittonne nykyinen kanta asiaan?
2. Kuuluuko yhteisöpedagogi mielestänne sosiaalihuollon ammattihenkilörekisteriin ja jos, niin mitä sen saavuttamiseksi tulisi tehdä?
3. Onko liitossanne vireillä toimenpiteitä koskien tätä asiaa?

Saimme Talentia ry:ltä vastauksen 07.04.2020. Talentian vastaus oli pitkälti samankaltainen Sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, eikä näin ollen tuonut uutta tietoa opinnäytetyöhömmme. Talentia toi kuitenkin esille, että kilpailutuksen sääntöjä olisi hyvä tarkistaa moniammatillisuuden turvaamiseksi. Talentian mielestä ongelma ei pohjaudu sosiaalihuollon ammattihenkilölakiin, vaan osaamattomuuteen kilpailutuksissa sekä valvovien viranomaisten alueelliset eroavat linjaukset.

Olimme yhteydessä JHL ry:hyn 11.03.2020 ja 07.04.2020 ja kummallakin kerralla eri henkilöön. Tästä huolimatta emme saaneet heiltä minkäänlaista vastausta. Odotimme heiltä edes jonkinlaista vastausta, sillä kyseinen liitto on ottanut aikaisemmin kantaa yhteisöpedagogien puoltaen sosiaalialan ammattihenkilörekisteri asiaan.

Saimme Nuoli ry:ltä vastauksen 19.03.2020. Nuoli ry:n mielestä oli hienoa, kun selvitimme asiaa ja keräämämme aineiston tulokset antavat kuulemma heillekin ammattiliittona paljon pohdittavaa. Nuoli ry myötäilee, että säädökset tosiaan asettavat sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöstöön kuuluvat ensisijaiseen asemaan edellä mainituissa työtehtävissä. Ja se, että sosiaalihuollon yksikössä tulee olla laillistettuja ammattihenkilöitä tietty määrä, ennen kuin jonkin toisen tutkinnon suorittaneita työntekijöitä voidaan palkata, asettaa yhteisöpedagogit työnhakijoina vielä heikompaan asemaan, kuin mitä he ovat Nuoleissa tähän saakka ennakoineet. Nuoli ry toteaa, että asia on varmasti hyvä ottaa käsittelyyn hallituksessa ja keskustella linjauksesta ja mahdollisista toimenpiteistä.

Nuoli ry ei ole ottanut toistaiseksi suoraan kantaa siihen, kuuluisiko yhteisöpedagogin olla sosiaalihuollon ammattirekisterissä. Nuoli ry muistelee, kuinka nuorisohuolto ja ennaltaehkäisevä nuorisotyö aikanaan jaettiin erillisiksi toimialoiksi. Jaossa on pitkälti pysytty, eivätkä säädökset ole kuitenkaan estäneet nuoriso-ohjaajia työskentelemästä

lastenkodeissa, nuorisokodeissa ja koulukodeissa eri vuosikymmenten aikana. Nuoli ry:n mielestä on hyvä kysymys, tulisiko tästä perinteisestä työnjaosta nuorten parissa tehtävässä työssä nyt luopua ja hakea yhteisöpedagogitutkintoa sosiaalihuollon ammattirekisteriin. Nuolen hallituksen käymissä keskusteluissa on ollut aiemmin esillä huoli yhteisöpedagogitutkinnon ja nuorisotyön toimialan tulevaisuudesta: mikäli yhteisöpedagogitutkinto viedään sosiaalihuollon ammattirekisteriin, liudentuuko samalla myös nuorisotyön toimiala osaksi sosiaali- ja terveysalaa ja että tarvitaanko tätä tutkintomuotoa ylipäänsä enää? Esimerkiksi sosionomi ja lähihoitaja -tutkinnoistahan voidaan suuntautua ja sijoittua jo tälläkin hetkellä myös nuorisotyön työtehtäviin; esimerkiksi Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomitutkinnossa kirkon nuorisotyö on yksi suuntautumisvaihtoehtoista.

Nuoli ry palaa ammattikorkeakoulutasoisen yhteisöpedagogitutkinnon juurille ja muistelee, että juuret ovat nuoriso-ohjaajan opistoasteisessa tutkinnossa. Tutkinnon toimialuetta on kuitenkin laajennettu sekä valtionhallinnon että oppilaitosten toimesta. Kun koulutus vuosituhannen vaihteessa aloitettiin, heti alkuun koulutusohjelman nimeen ja sisällöiksi otettiin ministeriön toiveesta mukaan kansalaistoiminnan elementti ja hieman myöhemmin tutkintonimikkeeksi vahvistettiin yhteisöpedagogi (AMK). Tutkintonimikkeen vahvistamisessa oli viivettä juuri siitä johtuen, että nimikkeen tuli kuvata riittävän hyvin nuorisotyön lisäksi myös kansalais- ja järjestötoimintaa.

Nuoli ry kertoo, että molempien koulutusasteiden tutkinnoissa rinnakkaisena työllistymismahdollisuutena ovat olleet myös jossakin määrin lapsi- ja nuorisohuollon työtehtävät, mutta heidän käsityksensä mukaan ei kuitenkaan koskaan merkittävässä määrin. Oppilaitokset ovat kuitenkin vahvasti halunneet nähdä ja tuoda opiskelijoille esille myös tämän sijoittumismahdollisuuden, missä taustalla ovat toki myös oppilaitosten aloituspaikkatavoitteisiin asettamat toiveet ja niihin sidotut koulutusmäärära-haintressit. Uusimpana aluevaltauksena tutkinnossa on Humakin työyhteisökehittämisen opintoprofiili. Seikkailu- ja elämyspedagogiikka on suuntautumisena sinällään ollut jo aikaisemmin.

Nuoli ry toteaa, että tästä kaikesta huolimatta selvityksemme perusteella vaikuttaa siltä, että yhteisöpedagogien sijoittumismahdollisuudet näihin työtehtäviin ovat nyt

heikentymässä entuudestaan, Valviran lausunnosta huolimatta. Tämän takia asiaa on hyvä Nuolen hallituksessa käsitellä. Nuoli ry kommentoi yhteydenottoamme, että siinä suhteessa olemme oikeilla jäljillä asian suhteen, koska toimialojen rajaaminen tietyn tutkinnon/ammattikunnan edustajille on pohjimmiltaan myös ammattiliittojen työtä. Nuoli ry listaa, että esimerkiksi Talentia ja Tehy ovat ajaneet ja tukeneet sellaisia lain-säädännöllisiä muutoksia, jotka ovat rajanneet sosiaali- ja terveysalan tehtäväkenttää sosiaali- ja terveysalan tutkinnon suorittaneille ja että yhteisöpedagogitutkinnon ajaminen laillistetuksi ammattinimikkeeksi olisi hieman vastaavanlainen toimenpide, jolloin tutkinto tulisi tämän "suojatun" toimialan piiriin.

Nuoli ry:n mielestä sosionomi- ja lähihoitaja -tutkinnon suorittaneilla on suuntautumisvalinnoissaan sen sijaan verrattain esteettömät hakumahdollisuudet nuorisotyön eri työtehtäviin. Yhtenä kehityssuuntana voisi ajatella myös sitä, että sosiaali- ja terveysalasta tuttua toimialueen rajaamista ja suojaamista ajettaisiin myös nuorisotyön työtehtäviin, jolloin työtehtävistä ei tarvitsisi kilpailla muiden tutkintoryhmien edustajien kanssa. Kelpoisuusmäärittelyä ja tehtävien uudelleen jakoa tehdään kaiken aikaa. Esimerkiksi opetusalan ammattijärjestö (OAJ) ajoi tiukennuksia joku vuosi takaperin lastentarhanopettajan työtehtäviin siten, että työtehtävät olisivat ainoastaan lastentarhanopettajan tutkinnon käyneille, joka aiheutti muun muassa muiden liittojen organisoimia mielenilmaisuja, sillä lastentarhanopettajana on voinut toimia tähän saakka myös sosionomitutkinnon suorittaneet ammattilaiset. Muutos menikin lävitse ja jatkossa sosionomit toimivat varhaiskasvatuksen sosionomi-nimikkeellä.

Nuoli ry muistelee, että oman toimialueensa suojaamisessa ovat onnistuneet historian saatossa myös muun muassa lakimiesten, lääkäreiden, insinöörien ja opettajien ammattikunnat, mitä kutsutaan myös professionalisaatio kehitykseksi. Yhteiskunnan tai tarkkaan ottaen valtionhallinnon puolelta on kuitenkin viime aikoina pikemminkin toivottu kelpoisuusehtojen loiventamista kuin tiukentamista, juuri monipuolisempien työllistymismahdollisuuksien näkökulmasta. Tästä huolimatta muun muassa sosiaali- ja terveysalan kelpoisuuksien on tulkittu tiukentuneen. Rinnakkain menee siis toisinaan ristiriitaisia kehityssuuntia, ja vaakakipossa punnitaan laaja-alaista tutkintoa ja sijoittumismahdollisuuksia työelämään ja toisaalta erityisosaamista ja hyvää substanssia tietyn tehtäväjoukon suorittamiseen.

Nuoli ry:n mielestä tutkimusongelmaamme voidaan lähestyä siis monesta eri tulokulmasta, eikä Nuolella ole vielä suoraa kantaa tai linjausta esittämiimme kysymyksiin. Mutta liittona heidän on otettava huomioon myös se, että heidän jäsenkunnassaan on myös sosionomeja, jotka työskentelevät nuorisotyön parissa ja järjestönä he ajavat viime kädessä jäsenkunnan etuja sen toiveiden mukaisesti.

Nuoli ry:n järjestön hallitus järjesti verkkokokouksen 25.02.2020, johon meitä pyydettiin osallistumaan. Nuoli ry toivoi, että esittelisimme opinnäytetyötämme sekä sen tuloksia. Ajatuksena oli yhteydenottoomme ja tutkimuksemme tuloksiin liittyen keskustella yhteisöpedagogien työmarkkinatilanteesta lastensuojelun ja nuorisohuollon työtehtävissä. Vastasimme Nuoli ry:n kutsuun myöntävästi ja osallistuimme järjestön hallituksen kokoukseen 25.02.2020. Nuoli ry oli kiinnostunut opinnäytetyömme tuloksista. He aikovat lukea lopullisen työmme, jonka pohjalta mahdollisesti ammattiliittona ottavat kantaa asiaan. Nuoli ry ottaa yhteyttä meihin opinnäytetyömme luetuun.

14.5 Pelastakaa lapset ry

17.02.2020 Pelastakaa lapset ry on julkaissut kannanoton, jonka aiheena on: ”Lastensuojelun sijaishuollon laitoshoidon tarvitaan riittävästi osaavaa henkilökuntaa”. Kannanoton ovat allekirjoittaneet yli 20 eri toimijaa, joiden joukossa ovat muun muassa Familiar Oy, Auta lasta ry, SOS lapsikylä, Barnavårdsföreningen ja Nuorten ystävät ry.

Kannanotossa sijaishuollon ammattilaiset vaativat, että sijaishuollon henkilöstön koulutukseen ja saatavuuteen tehdään pikaisia parantavia toimenpiteitä, jotta lapsilla on mahdollisuus tarpeelliseen suojeluun, huolenpitoon ja kasvatukseen. Sijaishuollossa olevien lasten määrä on ollut viime vuosina kasvussa. Lainsäädäntö keskittyy ennaltaehkäiseviin ja kevyimpiin palveluihin, eikä nämä palvelut edelleenkään toimi. Tämän vuoksi sijaishuollossa on yhä haastavahoitoisempia lapsia, joka johtaa siihen, että asiakkaiden tarpeet ovat entistä monimutkaisempia.

Pelastakaa Lapset ry:n mukaan sijaishuollon laitoshoidon työntekijältä edellytetään vaativaa vuorovaikutusosaamista ja kuntoutustyöskentelyä, itsesäätelykykyä, paineensietokykyä ja oikeaa suhtautumista asiakkaiden moninaisiin tarpeisiin. Toimintaa sää-

dellään ja valvotaan tiukasti lainsäädännön ja valvovien viranomaisten taholta. Samalla esiin nousee toistuvasti lastensuojeluyksiköissä tapahtuneita ylilyöntejä ja väärinkäytöksiä. Työn vaativuus ja arvostus esiintyy julkisuudessa yksipuoleisemmin, vaikka alalle hakeutuvien sosionomien koulutus painottuu vahvasti kehittämistyöhön, asiantuntijuuteen ja johtajuuteen.

01.03.2016 voimaan astui laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (8017/2015), jonka jälkeen alalla vuosia työskennelleet pätevät ja hyvät työntekijät olivatkin yhtäkkiä epäpäteviä. Esimerkiksi tilanne yhteisöpedagogien kohdalla on koko ajan epäselvä: jotkut kilpailutukset antavat tutkinnolle muodollisen pätevyyden ja toiset eivät. Kannanotossa todetaan tilanteen olleen jo pidemmän aikaa se, ettei päteviä AMK-tasoisia työntekijöitä saada rekrytoitua. Monissa yksiköissä tuntityöntekijöiden avulla joudutaan paikkaamaan henkilöstövajetta. Haasteet rekrytoinneissa ovat näyttäneet jo valtakunnallisesti viimeisen vuoden aikana. Avoimiin tehtäviin ei saada henkilöstöä, joka täyttäisi lastensuojelulain vaatimukset. Samaan aikaan kilpailutuksissa säädetään erikoistumiskoulutusta ja työkokemusta puoltavia ehtoja. Esimerkiksi sosionomeja valmistuu noin 2300 vuosittain, mutta heitä näkyy vähän lastensuojelun sijaishuollon laitoshoidossa. Usein vastavalmistuneet uupuvat nopeasti ja vaihtavat kevyempiin töihin. Nykymuodossaan sosionomikoulutus ei anna riittäviä valmiuksia sijaishuollon vaatimaan työhön.

Kannanotossa todetaan tilanteen olevan vakava lapsen oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Vuonna 1991 Suomi ratifioi Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimuksen, jonka mukaan lapsella on oikeus valtiolliseen erityiseen suojeluun ja tukeen. Artiklan 20 mukaan huomiota on kiinnitettävä myös lapsen kasvatuksen jatkuvuuteen. Artiklan 3 mukaan sopimusvaltiot ovat sitoutuneet siihen, että lasten suojelusta ja huolenpidosta vastaavat palvelut ja laitokset noudattavat viranomaisten antamia määräyksiä. Nämä määräykset koskevat terveyttä, turvallisuutta, henkilökunnan lukumäärää ja soveltuvuutta sekä henkilökunnan asianmukaista valvontaa. Hankalassa henkilöstötilanteessa on mahdotonta toteuttaa lapsen oikeutta suojeluun, erityiseen huolenpitoon ja kasvatuksen jatkuvuuteen.

Kannanoton allekirjoittaneet toimijat vaativat, että opetusministeriö, päättäjät, sosiaali- ja terveysministeriö, valvontaviranomaiset ja palveluntilaajat tarttuvat tähän epäkohtaan, jotta yhteiskunta voi taata lastensuojelun sijaishuollon laitoshoidon sijoitetujen lasten oikeuksien mukaisen huolenpidon. Pelastakaa Lapset ry:n mukaan tarvitaan selkeitä linjauksia ja toimia vastuuministeriöiltä lastensuojelun sijaishuollon laitoshoidon henkilökunnan koulutuksen, osaamisen ja työelämään sijoittumisen kehittämiseksi ja selventämiseksi.

15 JOHTOPÄÄTÖKSET

Yhteisöpedagogitutkinnolla suunnataan humanistiselle ja kasvatusalalle, joka erottaa tutkinnon sosionomitutkinnosta, jolla suunnataan taas puolestaan sosiaali- ja terveysalalle. Yhteisöpedagogit ja sosionomit työskentelevät miltei tasavertaisina samoissa lastensuojelun avo- ja sijaishuollon työtehtävissä. Eroa tutkintojen välillä ei käytännön työssä huomata, sillä työtehtävät kentällä ovat samoja lukuun ottamatta sosionomeille sosiaalihuollon ammattihenkilölain nojalla ”korvamerkittyjä” vastuualueita. Eron näiden kahden ammattilaisen väliin vetää se, ettei yhteisöpedagogi ole sosionomin tavoin sosiaalihuollon laillistettu ammattihenkilö.

Tutkimuksemme tavoitteina oli selvittää kilpailevatko yhteisöpedagogit ja sosionomit samoista työtehtävistä lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa, mitä osaamista yhteisöpedagogi tarjoaa avo- ja sijaishuollon tehtäviin ja kuinka tunnettu yhteisöpedagogikoulutus on tutkimuksen haastattelupaikkakunnilla. Tulosten mukaan yhteisöpedagogit kilpailevat sosionomien kanssa niistä lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtävistä, mitkä eivät edellytä sosiaalihuollon ammatinharjoittamisoikeutta tai nimikesuojatun ammattinimikkeen käyttöä. Vaikka sosiaalihuollon ammattihenkilölailla ei ole tarkoitus rajoittaa sosiaalihuollossa työskentelevää henkilöstöä vain laillistettuihin ammattihenkilöihin, niin käytännössä se rajoittaa kuitenkin siitä huolimatta yhteisöpedagogien mahdollisuuksia työllistyä lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin.

Sosiaalihuoltolain mukaan sosiaalihuollon tehtävissä tulee olla riittävästi sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta asiakastyöhön osallistuvaa henkilöstöä. Lain mukaan sosiaalihuollon tehtäviä ei rajata pelkästään sosiaalihuollon ammattihenkilöiden

työksi. Laki ei myöskään erikseen rajaa muuta asiakastyötä tekevää henkilöstöä tiettyille asiakasryhmille. Yhteisöpedagogi voidaan siis palkata ainoastaan siinä tapauksessa, jos sosiaalihuollon ammattihenkilöitä on lastensuojeluyksikössä riittävästi. Tämä asettaa jo lähtökohtaisesti yhteisöpedagogit heikompaan asemaan, jolloin heillä ei ole tasa-arvoista mahdollisuutta työllistyä lastensuojelun kentälle. Valviran antama lausunto yhteisöpedagogien kelpoisuudesta sosiaalialan tehtäviin ei noussut kertaakaan haastatteluissa esille merkityksellisenä asiana, joka huomioitaisiin positiivisena seikkana rekrytoinneissa. Valviran selvitys on moniselitteinen ja jotkin kohdat ovat epäjohdonmukaisia ammattihenkilölain perusajatuksen kanssa. Vastuuta ja työantajan toimivallan rajoja koskevat kohdat ovat kuitenkin esitetty selkeästi. Tästä huolimatta vain sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetulla lailla ja laillistetulla ammatinimikkeellä koettiin suurin painoarvo, joka painaa yhteisöpedagogit väistämättä eriarvoiseen asemaan sekä aiheuttaa yhteisöpedagogien ja sosionomien välille huomattavaa vastakkainasettelua.

Yhteisöpedagogitutkinto sisältää sellaista osaamista, mitä lastensuojelussa tarvitaan. Yksi haastattelukysymyksistämme käsittelikin juuri yhteisöpedagogien tuomaa antia sekä erityisosaamista lastensuojelun kentälle. Haastattelujen tuloksien perusteella yhteisöpedagogien osaamiseksi lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtävissä katsottiin seuraavat eniten mainintoja saaneet seikat: vuorovaikutus- ja kohtaamistaidot, ohjaustaidot, ihmisen kasvun ja kehityksen tukeminen, pedagoginen osaaminen, menetelmäosaaminen, yhteisöllisten prosessien edistäminen sekä osallistaminen ja osallisuuden tukeminen. Esimiestasolla yhteisöpedagogien toisarvoista kohtelua ja väliin putoamista asian tiimoilta harmiteltiin laajasta osaamisesta huolimatta. Moniammatillisuus koettiin tärkeänä asiana, mutta usein sitä ei pystytty toteuttamaan pelkän Valviran antaman lausunnon nojalla.

Voidaankin todeta, että yhteisöpedagogien sijoittumismahdollisuudet lastensuojelun työtehtäviin ovat nyt heikentymässä entuudestaan ja että nimenomaisena syyksi tälle on noussut sosiaalialan ammattipätevyyden puuttuminen. Työnantajalla on oikeus rekrytoida muu kuin sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa mainittu ammattihenkilö silloin kun vaatimuksena ei ole sosiaalihuollon ammattihenkilön pätevyys. Työtehtävän vaatiman kelpoisuuden lähtökohtana tulisi olla tehtäväkuva ja sen vaatima osaa-

minen, ei niinkään henkilön tutkintonimike. Tätä oikeutta ei kuitenkaan aina välttämättä tiedetä, joka voi kieliä lainsäädännön virheellisestä tulkinnasta ja tiedon puutteesta. Ja vaikka lakia osattaisiinkin tulkita ja töitä hakeva yhteisöpedagogi ja sosionomi olisivat kaikilla mittareilla samanarvoisia, on esimiehen tästä huolimatta turvallisempi valita sosionomi kuin yhteisöpedagogi.

Osaltaan asiaa ei edistä myöskään se, ettei yhteisöpedagogien koulutuksen tuomaa ammattitaitoa tunneta kunnolla. Eri puolella Suomea yhteisöpedagogin koulutuksen tunnettavuus on jopa surullisen heikkoa. Koulutuksen keskeisimpiä suuntaviivauksia tiedetään, mutta osa näistäkin tiedoista on jouduttu hankkimaan itse koulutuksesta tietoa etsimällä, sillä koulutuksen lobbauksen on koettu jääneen puolitiehen. Tunnettavuus ei lisääny eikä leviä itsestään, vaan se vaatii suunnitelmallista markkinointia. Tunteella ja pitkäjännitteisesti. Tarvitaan näkyvyyttä, jotta tarve osaamiselle pääsee syntymään. Yhteisöpedagogin rooli moninaisilla kentillä muuttuu kaiken aikaa ja tämän muutoksen tulisi haastaa sekä koulutuksen järjestäjät että ammatissa toimivat yhteisöpedagogit yhteistyöhön koulutuksen tunnettavuuden lisäämiseksi.

15.1 Pohdintaa ja kehitysideoita

Yhteisöpedagogien työmarkkinat ovat hyvin laaja-alaiset. Yhteisöpedagogit sijoittuvat moninaisille kentille esimerkiksi nuoriso-, järjestö-, vapaa-aika- ja lastensuojelutyöhön sekä myös erilaiseen kasvatus- ja opetustyöhön. Työmarkkinoiden laaja-alaisuus voi selittyä toimialojen hajanaisella luonteella. Laveat työmarkkinat voivat jossain määrin olla koulutuksen varjopuoli ja syntyä epäselvyys siitä, missä yhteisöpedagogi onkaan oikeasti pätevä työskentelemään. Jotta epävarmuus saataisiin kitkettyä, vaatisi se koulutuksen osalta tarkempaa paikannusta. Koulutuksen painopisteet sekä kurssisisällöt tulisi asettaa niin selkeiksi, ettei niille jää ylimääräisen tulkinnan varaa.

Työelämä muuttuu jatkuvasti, mutta miten koulutus vastaa tulevaisuudessa työntarpeen kysyntään sekä tarjontaan? Koulutuksen tulisi lähteä aina työelämän spekseistä, sekä tilannetta nykyhetkessä että tulevaisuudessa tulisi kartoittaa jatkuvasti, sillä myös yhteisöpedagogienkin käyttöarvo degeneroituu kaiken aikaa. Työmarkkinoiden laaja-alaisuus ja toimialojen hajanainen luonne voivat osoittaa myös yhteisöpedagogitutkinnon käyttöarvon myös perinteisen nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen toimikentän ulko-

puolella, kuten lastensuojelussa. Perinteisen toimikentän viitekehyksistä poikkeaminen ja uusilla aloilla työskentely voivat laajentaa yhteisöpedagogien mahdollisuuksia. Samalla se voi täsmentää yhteisöpedagogin hieman sirpaleista ammattikuvaa. Koulutuksen järjestäjille tämä on pohtimisen sekä valinnan paikka, mutta samalla se luo uskoa yhteisöpedagogien monipuoliseen osaamiseen ja että tutkinnolla voi työllistyä erilaisiin työtehtäviin. Lastensuojelun henkilöstörakenne kaipaa todistetusti monenlaista asiantuntijuutta, myös yhteisöpedagogeja. Mutta kysymys kuuluukin: haluaako Humanistinen ammattikorkeakoulu yhteisöpedagogien olevan kilpailukykyisiä lastensuojelun kentällä vai tuleeko koulutuksen painopisteet tiukentaa lastensuojelualan ulottumattomiin koskemaan vain kansalaistoiminnan ja nuorisotyön kenttää?

Mikäli yhteisöpedagogien kilpailukykyä sekä uskottavuutta sosionomien rinnalla lastensuojelun työkentällä halutaan lisätä, vaatii se väistämättäkin tekoja puheiden sijaan. Ammattikorkeakoulujen koulutuksen sisältöjä uudistetaan jatkuvasti, sillä kaikilla koulutusasteilla tarvitaan aloja ylittävää osaamista. Myös yhteisöpedagogikoulutuksen sisältöä tulee ruotia sekä tietoisesti pohtia suhteessa työelämän tarpeisiin, erityisesti lastensuojelun työkentällä, jonne työllistyneiden yhteisöpedagogien määrä ylitti Humanistisen ammattikorkeakoulun. On tiedettävä, mitä halutaan tehdä ja laatia suunnitelma siihen pääsemiseksi. Mutta ilman koulutuksen ja työelämän jatkuvaa yhteistyötä tämä ei onnistu.

Haastatteluissamme tuli ilmi, että nykyisellään ammattikorkeakoulujen puhe työelämän kanssa koettiin vähäiseksi. Esimiestasolla ihmeteltiin, etteivät opettajat käy enää työharjoittelupaikoilla ja esimerkiksi kasvokkaisia arviointikeskusteluja, johon osallistuisi myös oppilaitoksen opettaja ei enää järjestetä. Palautteen antaminen tapahtuu usein paperilla. Harjoittelun ohjaaja näkee päivittäin opiskelijan konkreettisen kehityksen ja kuinka opiskelija soveltaa teoreettista tietoa käytännön toimintaan, mutta oppilaitoksen opettaja seuraa opiskelijan kehitystä vain kotona tehtävien kirjallisten oppimistehtävien avulla. Tästä huolimatta opettaja voi päättää työharjoittelun arvostanasta 50%: a. Tämä riitelee sen periaatteen kanssa, että myös opettajan tulisi tukea konkreettisesti opiskelijan ammatillista kasvua ja kehittymis- ja oppimisprosessia voidakseen arvioida opiskelijaa realistisella tasolla.

Esimiestasolla todettiin, että lastensuojelutyöhön pätevyyden antavat nykyiset koulutukset eivät automaattisesti vastaa riittävän tehokkaasti lastensuojelualan vaateisiin sekä erityisosaamisen tarpeeseen. Lastensuojelualan kerrottiin olevan hektinen sekä jatkuvassa muutoksen pyörteessä. Esimerkiksi lastensuojelutyön nykyiset painopisteet voivat olla jo täysin erilaiset ensi vuonna. Muutoksen pyörteisissä pysyminen vaatii konkreettista yhteistyötä ja dialogisuutta oppilaitosten ja työelämän välillä. Koulutuksen puutteita voi pyrkiä poistamaan kuuntelemalla työelämän lähtökohtaisia tarpeita koulutuksia kehitettäessä. Osa esimiehistä koki, ettei heidän tarpeitaan koulutuksen suhteen oteta tarpeeksi huomioon ja toivoi, että työelämää ja sieltä nousevia toiveita kuunneltaisiin nykyistä enemmän. Työelämällä oli kuitenkin selvä näkemys siitä, mitä osaamista ja tietoa lastensuojelun kentällä tarvitaan. Tätä tietoa tulisi hyödyntää.

Yhteisöpedagogien osalta alalle kaivataan lisää osaamista lastensuojelun palvelujärjestelmästä sekä ajankohtaisempaa tietoa alan erityispiirteistä. On selvää, että koulutuksen antaman teoriaopetuksen tulee olla oikeanlaista ja työelämän tarpeisiin vastaavaa sekä sitä tulee pystyä soveltaman myös käytännössä. Yhteisöpedagogi tarvitsee opetusta asioista, jotka tekevät hänestä riittävän pätevän sekä uskottavan työssään moninaisilla kentillä. Tällä voidaan taata myös ammatin vaatima tietoisuus, jolloin epäselvyys siitä, missä yhteisöpedagogi onkaan oikeasti pätevä työskentelemään menettää merkityksensä. Vain oikein kohdennettu teoriatieto on merkityksellistä sekä hyödyllistä käytännön työelämää ajatellen. Usein ammattitaito karttuu vasta työelämässä, mutta koulutuksen tulisi taata vahvat ammatilliset valmiudet. Mutta aina on huomiotava se fakta, että koulutukseen käytettävä aika ei välttämättä riitä kaikkeen. Yhteisöpedagogikoulutukseen tulisi rakentaa selkeästi lastensuojelua käsitteleviä oppikokonaisuuksia, jotka voisivat edesauttaa tuomaan yhteisöpedagogeille paremman kelpoisuuden lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtäviin.

Nykyisellään kunnat määrittelevät omat vaatimuksensa ja työntekijöiltä vaadittavan pätevyyden lastensuojelutyössä. Nämä vaatimukset voivat olla hyvinkin poikkeavia toisistaan, vaikka toimintaa säätelevät lait ovat samat. Kuntien määrittelemät vaatimukset määrittelevät samalla myös lastensuojeluyksiköiden rekrytointeja. Toisella paikkakunnalla yhteisöpedagogien osaamista lastensuojelualalla arvostetaan, kun taas toisella paikkakunnalla yhteisöpedagogeja ei nähdä ollenkaan pätevinä siellä työsken-

telemään. Vaikka sosiaalihuollon ammattihenkilöillä ei ole tarkoitus rajoittaa sosiaalihuollossa työskentelevää henkilöstöä vain laillistettuihin ammattihenkilöihin, voidaan lakia tulkita virheellisesti. Tämän vuoksi erityisen tärkeää olisikin herättää keskustelua kunnissa sekä lastensuojelualan työnantajien keskuudessa, sillä heidän tulkintansa vaikuttavat yhteisöpedagogien työmahdollisuuksiin lastensuojelun tehtävissä. Myös valtionhallinto voisi tulla asiassa vastaan loiventamalla kelpoisuusehtoja tiukentamisen sijaan. Tällä mahdollistettaisiin lastensuojelun työkentälle lapsia sekä perheitä hyödyttävä monipuolisempi ammatillinen asiantuntijuus sekä monipuolisemmat työllistymismahdollisuudet. Yhdessä yhteisöpedagogi ja sosionomit voisivat muodostaa dynaamisen työparin, jossa kumpikin osapuoli hyötyisi toistensa osaamisesta.

Mikäli yhteisöpedagogien kilpailukykyä sekä uskottavuutta sosionomien rinnalla lastensuojelun työkentällä taas ei haluta lisätä, niin tulisiko nuorisotyön toimialuetta rajata ja suojata samalla tavalla kuin sosiaali- ja terveystalot? Kuten aiemmin mainitsimme, niin nykyisellään sosionomit voivat työskennellä vapaasti yhteisöpedagogien ominaisella työkentällä ilman ehtoja tai rajoituksia, joka korostaa kilpailuasetelmaa entisestään.

Yhteisöpedagogienkin osalta työllistymistä määrittelevä merkittävä tekijä on myös koulutuksen tunnettavuus. Mikäli koulutuksen tunnettavuus on heikko, eivät työntekijät tiedä koulutuksen olemassaolosta, kun avoimeen paikkaan aletaan hakea osaajia. Kuten aikaisemmin totesimme, yhteisöpedagogit elävät parhaillaan todellisuutta, jossa heidän ammattiaan ei välttämättä identifioida saatika tunneta kunnolla. Tutkimustuloksiamme mukaan eri puolella Suomea yhteisöpedagogin koulutuksen tunnettavuus on jopa surullisen heikkoa. Nyt viimeistään olisikin herättävä siihen, että yhteisöpedagogikoulutus tarvitsee tuloksekasta lobbaustyötä koulutuksista ja tutkinnoista. Ja tätä tietoa tulisi syöttää niin kuntiin kuin muillekin päätöksistä vastuussa oleville toimijoille.

Opinnäytetyömme tilaaja oli tyytyväinen työhömmä sekä totesi sen antavan lisävalaistusta ja selventävän ammattipätevyyteen liittyviä seikkoja. Tilaajan mielestä opinnäytetyöstämme on apua jatkossa, kun Humanistinen ammattikorkeakoulu käy keskustelua pyrkien omalta osaltaan ratkomaan näitä ammattipätevyyteen liittyviä haasteita.

15.2 Jalkauttaminen

Tutkimustyömme tärkein vaihe on jalkauttaminen, eli tutkimustulostemme vieminen käytäntöön. Ilman jalkauttamista tutkimuksemme jää vaille käyttötarkoitusta. Tutkimustyömme onnistuminen mitataankin tutkimustulosten painoarvolla sekä niiden hyödyllisyydellä. Omalta osaltamme halusimme tutkimuksellamme kartoittaa yhteisöpedagogin asemaa lastensuojelun työkentällä ja osoittaa olemassa olevia tutkimusongelmaan viittaavia epäkohtia. Toivomme opinnäytetyömme herättävän keskustelua ja edistävän yleisesti yhteisöpedagogien asemaa sekä tunnettavuutta.

Olenneiset tavoitteet tilaajamme näkökulmasta tutkimuksellemme olivat:

- Tehdä selvitystä niistä tapauksista, joissa yhteisöpedagogin työllistymisen esteeksi on noussut sosiaalialan ammattipätevyyden puuttuminen.
- Tehdä selvitystä niistä tapauksista, joissa yhteisöpedagogi on työllistynyt sosiaalialalle, vaikka hänellä ei ammattipätevyyttä olekaan.
- Tehdä selvitystä työnantajien erilaisista tulkinnoista edellä mainittuihin tapauksiin liittyen.

Tilaajamme käyttää tutkimuksemme tuloksia yhteisöpedagogikoulutuksen kehittämistyössä ja koulutuksen tulevien painopisteiden asettamisessa.

Saimme yhteydenoton Elatusvelvollisten liitto ry:ltä. He kokivat tutkimusaiheemme kiinnostavaksi, jonka tiimoilta pyysivät meitä kirjoittamaan jäsenlehteensä artikkelin tutkimuksen ydinsisällöistä. Artikkelin julkaistaan vuoden 2020 aikana.

LÄHTEET

Akavan erityisalat 2019. Akavan Erityisalat ja NUOLI: Yhteisöpedagogin tutkinto soveltuu hyvin moniin sosiaalihuollon tehtäviin. Viitattu 14.02.2020. https://www.akavanerityisalat.fi/uutishuone/ajankohtaiset/akavan_erityisalat_ja_nuoli_yhteisopedagogin_tutkinto_soveltuu_hyvin_moniin_sosiaalihuollon_tehtaviin.16676.news

Ammatillisten perhekotien liitto 2020. Ammatillinen perhehoito. Viitattu 15.03.202. <https://www.apkl.fi/9023>

Asikainen, Pirjo 2014-2015. Toiminnallisia menetelmiä ja työvälineitä lastensuojelun perhetyössä. Uusperheneuvojakoulutuksen antia käytännön työhön. Uusperheneuvojakoulutus. Lappeenranta 2014–2015.

Drinka, T.J.K., & Clark, P. G. 2000. Health care teamwork: Interdisciplinary Practice and Teaching. Westport: Auburn House.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino: Tampere.

Flink, Sanna & Saarinen, Susanna 2002. Yksin näkee asiat yhdestä suunnasta, yhdessä vähän laajemmin. Moniammatillisen työ jännitteet. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Tampereen yliopisto. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 07.04.2020. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/hadle/10024/89634/gradu00111.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Gretschel, Anu 2002. Kunta nuorten osallisuusympäristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamisprojektin laadun arvioinnin keinoin. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Liikunta- ja terveystieteiden laitos.

Hakala, Juha T 2010. Tutkimusmenetelmän valinnasta. Teoksessa Juhani Aaltolta & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 12.

Heinonen, Hanna 2010. Lastensuojelulain edellyttämien moniammatillisten asiantuntijaryhmien ja yhteistyörakenteiden toiminnan käynnistyminen ja juurtuminen. Teoksessa Tarja Heino, Hanna Heinonen, Mimosa Koskimies, Kirsi Nousiainen, Annukka

Paasivirta, Sari Pitkänen, Jukka Pyhäjoki, Tom Tarvainen & Jukka Vehviläinen. Moniammatilliset ohjaus- ja palveluverkostot lasten ja nuorten suojelussa. Väkiraportti Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan Osaaminen, työ ja hyvinvointi - jaostolle 30. elokuuta 2010, 32-34.

HE 137/2010 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta.

HE 164/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Herranen, Jatta & Mäntysalo-Lamppu Sinikka 2011. Suomen lasten parlamentti osallisuuden mahdollistajana. Teoksessa Pia Lundbom & Jatta Herranen (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 26, 2011. Helsinki, 32-35.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2013. Tutki ja kirjoita. 15.-17. painos. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Hirvonen, Johanna 2015. Avauksia sosiaaliohjauksen menetelmällisyyteen. Teoksessa Johanna Hirvonen, Päivi Niiranen-Linkama & Mauno Saksio (toim.) Sosionomit asiakastyön kentillä. Mikkelin ammattikorkeakoulu. D: Vapaamuotoisia julkaisuja – Free form publication 53, 13-32.

Hirvonen, Johanna & Niiranen-Linkama, Päivi & Saksio, Mauno 2015. Esipuhe. Teoksessa Johanna Hirvonen, Päivi Niiranen-Linkama & Mauno Saksio (toim.) Sosionomit asiakastyön kentillä. Mikkelin ammattikorkeakoulu. D: Vapaamuotoisia julkaisuja – Free form publication 53, 6.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020a. Alueellinen kehittäjä ja kouluttaja koko maassa. Viitattu 15.01.2020. <https://www.humak.fi/humak/alueyksikot/>

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2019. Yhteisöpedagogi (amk) kompetenssit. Viitattu 10.01.2020. <https://wiki.humak.fi/display/OS/Kompetenssit?preview=/4265165/19759159/Yhteis%C3%B6pedagogin%20kompetenssit%20160519.pdf>

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020d. Yhteisöpedagogi - ammattitaitona ohjaaminen. Viitattu 13.03.2020. <https://www.humak.fi/opiskelijaksi/yhteisopedagogi/yhteisopedagogi-amk/>

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020b. Yhteisöpedagogikoulutus. Opetussuunnitelma. 2018-2024. Viitattu 17.01.2020. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2018/08/Yhteis%C3%B6pedagogi-AMK-OPS-2018-24.pdf>

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020c. Yhteisöpedagogin työ on ihmisläheistä. Viitattu 05.01.2020. <https://www.humak.fi/opiskelijaksi/yhteisopedagogi/>

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020e. VS: Äskeiseen puheluamme liittyen. Email sini.pirinen@humak.fi 10.03.2020.

Huttula, Tapio & Lehtinen, Leena & Röksä, Jarmo 2016. Kohti reilua ja yhteisöllistä Suomea. Humak strategia 2020. Humanistisen ammattikorkeakoulu/Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 21 2016, 3. Viitattu 03.01.2020. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/07/Strategia-humak-2020-1.pdf>

Hätönen, Heljä 2003. Osaamiskartoituksesta kehittämiseen. 3. painos. Helsinki: Educa-Instituutti Oy.

Isoherranen, Kaarina 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY.

Jalonen, Riikka & Heinonen, Laura 2019. Kaikki mukana? Yhdenvertaisuussuunnitelun opas nuorisotyöhön. 2. painos. Oulu: Koordinaatti.

Johansson, Tuula 2017. Valvira: Yhteisöpedagogi on pätevä työskentelemään lastensuojelussa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 17.02.2020. <https://www.humak.fi/uutiset/yhteisopedagogi-pateva-tyoskentelemaan-lastensuojelussa/>

JHL 2020. Lastensuojelu. Viitattu 28.03.2020. <https://www.jhl.fi/tyoelama/ammattialat/sosiaali-ja-terveyspalveluala/lastensuojelu/>

Jukkala, Tarja 2009. Yhteisöpedagogit (AMK)- päteviä lastensuojelun työtehtäviin? Teoksessa Kimmo Lind (toim.) Mahdollisuuksien maailma. Näkökulmia yhteisöpedagogien (AMK) koulutukseen ja työhön. Humanistinen ammattikorkeakoulu sarja C. Oppimateriaaleja 19. 80-81, 84-85.

Jämsä, Juha 2008. Mitä moninaisuuden kohtaaminen vaatii ja antaa? Teoksessa Juha Jämsä (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Jyväskylä: PS- kustannus, 20- 21.

Kaikko, Kirsi & Friis, Leila 2013. Menetelmät lastensuojelun tukena. Teoksessa Marjatta Bardy (toim). Lastensuojelun ytimissä. 4. painos. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Kajaanin ammattikorkeakoulu 2020a. Haastattelu. Viitattu 18.03.2020. <https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Aineiston-keruumenetelmat/Haastattelu>

Kajaanin ammattikorkeakoulu 2020b. Opetussuunnitelma – opiskelijan työväline. Viitattu 17.01.2020. <http://opinto-opas.kamk.fi/>

Kangas, Urpo 2004. Lastensuojelu ja lapsen huolto. Teoksessa Anna-Maija Puonti & Tuula Saarnio & Anne Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 105.

Ketola, Jari 2008. Perhehoito ennen ja nyt. Teoksessa Jari Ketola (toim.) Perhehoito. Tekemisen ja tukemisen arvoista työtä. Jyväskylä: PS-kustannus, 20-21.

Ketola, Jari 2008. Perhehoito nykyisin. Teoksessa Jari Ketola (toim.) Sijoita perheeseen. Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisenä vaihtoehtona. Jyväskylä: PS-kustannus, 19.

KHO 2013:175. Huostaanotettujen lasten tilapäisen hoidon järjestäminen.

Kiuru, Hanna 2018. Muuttuva lainsäädäntö ja sosiaalihuolto – kelpoisuusmääräyksistä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 13.02.2020. <https://www.humak.fi/blogit/muuttuva-lainsaadanto-ja-sosiaalihuolto-tehtavakohtaisista-kelpoisuusvaatimuksista/>

Kuivakangas, Johanna 2009. Yhteisölliset sekatyömiehet valtaavat koulut. Teoksessa Kimmo Lind (toim.) Mahdollisuuksien maailma. Näkökulmia yhteisöpedagogien (AMK) koulutukseen ja työhön. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 19, 96-97.

Kulttuuria kaikille -palvelu / Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry 2020. Mitä on moninaisuus? Viitattu 10.3.2010. http://www.kulttuuriakaikille.fi/moninaisuus_mita_on_moninaisuus

Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kylmäkoski, Merja & Viitanen, Reijo 2018. Järjestö- ja nuorisotyö - yhdessä vai erikseen? Yhteisöpedagogikoulutus muutosten pyörteissä. Teoksessa Hanna Kiuru & Arto Lindholm (toim.) Yhdessä tehden - 20-vuotiaan Humanistisen ammattikorkeakoulun tarina. Humanistinen ammattikorkeakoulu/Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 63 2018, 66, 68-69. Viitattu 15.01.2020. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2018/12/yhdessa-tehden-20-vuotiaan-humanistisen-ammattikorkeakoulun-tarina-1.pdf>

Laitoshoidon Lape-työryhmä 2019. Palvelukuvaus. Lastensuojelun laitoshoido. Viitattu 15.03.202. <https://www.lapeuusimaa.fi/wp-content/uploads/sites/2/2018/12/Palvelukuvaus-lastensuojelun-laitushoido.pdf>

Laki ammattikorkeakouluopinnoista 255/1995.

Laki lapsen elatuksesta 704/1975.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983.

Laki lastensuojelulain muuttamisesta 297/2016.

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuksista 272/2005.

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015.

Lastensuojelulaki 417/2007.

Lastensuojelun keskusliitto 2020a. Lastensuojelu- ja sosiaalipalvelut. Viitattu 30.01.2020. <https://www.lastensuojelu.info/lapsiperheiden-palvelut/lastensuojelu-ja-sosiaalipalvelut/>

Lastensuojelun keskusliitto 2020b. Miten perhettä ensisijaisesti autetaan? Viitattu 31.01.2020. <https://www.lastensuojelu.info/lapsiperheiden-palvelut/miten-perhetta-ensisijaisesti-autetaan/>

Lindén, Mirja 1999. Terveystenhuollon sosiaalityö moniammatillisessa toimintaympäristössä. Raportteja 234. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Helsinki.

Lindholm, Arto & Kiuru, Hanna & Määttä, Jukka 2018. Johdanto. Teoksessa Hanna Kiuru & Arto Lindholm (toim.) Yhdessä tehden - 20-vuotiaan Humanistisen ammattikorkeakoulun tarina. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 63. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 63, 10 & 14.

Matthies, Aila-Leena 1993. Epävirallinen ja virallinen sosiaalityö modernisaatiossa. Teoksessa Riitta Granfelt, Harri Jokiranta, Synnöve Karvinen, Aila-Leena Matthies & Anneli Pohjola (toim.). Monisärmäinen sosiaalityö. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto, 121.

Mehtonen, Tuija 2011. Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Teoksessa Pia Lundbom & Jatta Herranen (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 26, 2011. Helsinki, 13, 16.

Määttä, Jukka 2018. Humanistisen ammattikorkeakoulun tarina. Teoksessa Hanna Kiuru & Arto Lindholm (toim.) Yhdessä tehden - 20-vuotiaan Humanistisen ammattikorkeakoulun tarina. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 63. 20 & 22-23.

Niinistö, Annu 2017. Ikuisesti epäpätevä sijainen – vai sittenkin tarpeeseen vastaava moniosaaja? Yhteisöpedagogin ammattitaidon tarpeellisuuden osoittaminen lastensuojelulle. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 07.04.2020.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/126690/niinisto_annu.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Niuvanniemen sairaala 2019. Neva: Niuvanniemen sairaalan erityisen vaikeahoitoisten alaikäisten tutkimus- ja hoito-osasto. Viitattu 12.02.2020.

<http://www.niuva.fi/toiminta/tutkimus/alaikaiset.htm>

Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2017. Sosiaalipedagoginen viitekehys nuorisoalan työssä. Teoksessa Tommi Hoikkala & Johanna Kuivakangas (toim.) Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 42, 15, 76, 81.

Nuoriso- ja liikunta- alan asiantuntijat ry (NUOLI) 2020. VS: Sosiaalihuollon ammattirekisteri. Email sini.pirinen@humak.fi. 11.03.2020.

Nuoriso- ja liikunta- alan asiantuntijat ry (NUOLI) 2019. Viitattu 16.3.2020.

https://www.akavanerityisalat.fi/uutishuone/ajankohtaiset/akavan_erityisalat_ja_nuoli_yhteisopedagogin_tutkinto_soveltuu_hyvin_moniin_sosiaalihuollon_tehtaviin.16676.news

Nurminen, Leena 2015. Työyhteisöjen kehittämisopintojen selvityshanke. Humak. Julkaisematon raportti.

Parviainen, Immo 2009. Haaste tulevaisuudelle: yhteisöpedagogien (AMK) osaaminen näkyväksi! Teoksessa Kimmo Lind (toim.) Mahdollisuuksien maailma. Näkökulmia yhteisöpedagogien (AMK) koulutukseen ja työhön. Sarja C. Oppimateriaaleja 19, 2009, 47.

Pelastakaa lapset ry 2020. Kannanotto: Lastensuojelun sijaishuollon laitoshoitoon tarvitaan riittävästi osaavaa henkilökuntaa. Viitattu 14.04.2020. <https://www.pelastakaa-lapset.fi/uutiset/lastensuojelun-sijaishuollon-laitoshoitoon-tarvitaan-riittavasti-osaavaa-henkilokuntaa/>

Perhehoitolaki 263/2015.

Pylkkänen, Sanna 2014. Ehkäisevä päihdetyö tekijöiden kokemana – ammattilaisten käsityksiä alaikäisten nuorten alkoholin käytöstä. Yhteisöpedagogi ehkäisevän työn kentällä. Teoksessa Sanna Pylkkänen & Reijo Viitanen (toim.) Ehkäisevä työ pedagogisesti. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja F. Katsauksia ja aineistoja 30, 2014, 27.

Raatikainen, Eija & Rahikka, Anne & Saarnio, Tuula & Vepsä, Päivi 2019. Ammattina Sosionomi. 3. painos. Helsinki: Sanoma Pro oy.

Riecki, Riitta 2009. Yhteisöpedagogit lastensuojelun työelämässä. Teoksessa Kimmo Lind (toim.) Mahdollisuuksien maailma. Näkökulmia yhteisöpedagogien (AMK) koulutukseen ja työhön. Humanistinen ammattikorkeakoulu sarja C. Oppimateriaaleja, 168-170

Räty, Tapio 2015. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. 3. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006a. Mitä laadullinen tutkimus on: lyhyt oppimäärä. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 18.03.2020. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006b. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 19.03.2020. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html

Salo, Pirkko 2012. Nuorisotyö – keskeinen toimija lasten ja nuorten hyvinvointityön kokonaisuudessa. Teoksessa Taina Kyrölämpi (toim.) MoSpa – Nuorisotyön monialaisuutta kehittämässä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 31, 2012. 80–81, 85-86.

Savonia-ammattikorkeakoulu 2020c. Opintojaksotaulukko. Viitattu 24.01.2020.

<https://portal.savonia.fi/amk/fi/opiskelijalle/opetussuunnitelmat?yks=IS&krtid=1329&tab=6>

Savonia-ammattikorkeakoulu 2020b. SS20SP Sosionomin tutkinto-ohjelma. Opintojen rakenne. Viitattu 23.01.2020. <https://portal.savonia.fi/amk/fi/opiskelijalle/opetussuunnitelmat?yks=IS&krtid=1329&tab=3>

Savonia-ammattikorkeakoulu 2020a. SS20SP Sosionomin tutkinto-ohjelma. Koulutuksen lähtökohdat. Viitattu 15.3.2020. <https://portal.savonia.fi/amk/fi/opiskelijalle/opetussuunnitelmat?yks=IS&krtid=1329&tab=1>

Sercombe, Howard 2010. Youth work ethics. London: SAGE publications Ltd.

Suomen perustuslaki 731/1999.

Soanjärvi, Katariina 2014. Yhteisöpedagogikoulutuksen historiaa ja haasteita. Teoksessa: Navigointia nuorisotyön osaamiseen. Humakin nuorisotyön kehittämissryhmän ajatelmia.

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2016. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Viitattu 22.02.2020. <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2020. VS: Yhteisöpedagogin rooli lastensuojelussa. Email sini.pirinen@humak.fi. 27.01.2020.

Talentia ry 2020. VS: Sosiaalihuollon ammattirekisteri. Email sini.pirinen@humak.fi. 29.04.2020.

Talentia ry 2017. Yhteisöpedagogien kelpoisuudesta lastensuojelun tehtäviin. Viitattu 14.04.2020. <https://www.talentia.fi/blogi/yhteisopedagogien-kelpoisuudesta-lastensuojelun-tehtaviin/>

Tampereen yliopistollinen sairaala 2019. EVA-yksikkö. Viitattu 12.02.2020. https://www.tays.fi/fi-FI/Toimipaikat/Tays_Keskussairaala/Hoitoyksikot/EVAyksikko

Taskinen, Sirpa 2012. Lastensuojelulain soveltaminen. 1.-2. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

TAULUKKO 1. Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020a. Yhteisöpedagogikoulutus. Opetussuunnitelma 2018-2024. Viitattu 20.01.2020. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2018/08/Yhteis%C3%B6pedagogi-AMK-OPS-2018-24.pdf>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016. Lastensuojelun käsikirja. Ammatilliset perhekodit. Viitattu 10.02.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/ammattilliset-perhekodit>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020d. Lastensuojelun käsikirja. Hoito ja kasvatusta sijaishuollossa. Viitattu 7.02.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatusta-sijaishuollossa>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020a. Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelun arvot ja periaatteet. Viitattu 10.03.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019b. Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu? Viitattu 16.03.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a. Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelun palvelujärjestelmä. Viitattu 16.3. 2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-palvelujarjestelma>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020e. Lastensuojelun käsikirja. Muu lapsen tarpeen mukainen hoito. Viitattu 12.02.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/muu-lapsen-tarpeen-mukainen-sijaishuolto>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019c. Lastensuojelun käsikirja. Perhehoito. Viitattu 10.02.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020b. Lastensuojelun käsikirja. Sijoitus avohuollon tukitoimena. Viitattu 04.02.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/sijoitus-avohuollon-tukitoimena#kiireellinen%20avohuollon%20tukitoimi>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2020c. Lastensuojelun käsikirja. Sijaishuollon muodot. Viitattu 05.02.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauspäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Viitattu 31.03.2020. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Törrönen, Maritta & Vornanen, Riitta 2004. Lastensuojelun ehkäisevä työ. Teoksessa Annamajja Puonti & Tuula Saarnio & Anne Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 155, 159.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät: uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro.

Opintopolku 2020. Yhteisöpedagogi (AMK), päivätoteutus. Viitattu 17.01.2020. <https://opintopolku.fi/app/#!/korkeakoulu/1.2.246.562.17.99740043957?descriptionLang=fi>

Oripään kunta 2020. Lastensuojelun palvelut. Viitattu 15.03.2020. <https://oripaa.fi/asukkaalle/sosiaalitoimi/lapsiperheet-ja-ennaltaehkaiseva-perhetyo/lastensuojelun-palvelut/>

Valkendorff, Tiina & Söderlund, Markus 2017. Yhteisöpedagogi turvapaikanhakijatyössä. Teoksessa Tommi Hoikkala & Johanna Kuivakangas (toim.) Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 42. 247-248.

Valentin, Sylvia 2006. Addressing diversity in teacher education programs. Education 127.

Valvira 2016. JulkiTerhikki/JulkiSuosikki. Viitattu 09.04.2020. https://www.valvira.fi/valvira/rekisterit/terveydenhuollon_ammattihenkilot/julkiterhikki

Valvira 2017. Valviran lausunto yhteisöpedagogien kelpoisuudesta sosiaalialan tehtäviin. Dnro 407/12.00.12.00/2017.

Valvira 2020a. Sosiaalihuollon ammattioikeudet. Viitattu 12.02.2020. <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-ammattioikeudet>

Valvira 2020c. VS: Opinnäytetyö. Email sini.pirinen@humak.fi 08.01.2020.

Vuohelainen, Elsi & Tapio, Mari 2017. Hyvän kautta! Yhteisöpedagogi ja hyvinvoinnin edistäminen. Teoksessa Tommi Hoikkala & Johanna Kuivakangas (toim.) Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 42, 293.

Väisänen, Mira & Määttä, Jukka 2015. Moninaisille kentille Yhteisöpedagogien työelämään sijoittuminen, koulutuskokemukset ja jatko-opintosuunnitelmat. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 2 (Helsinki, 2015).

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.

LIITTEET

Liite 1: Haastattelun saatekirje

SAATEKIRJE

KUOPIOSSA 10.01.2019

Hyvä vastaanottaja,

Opiskelemme Kuopion Humanistisessa ammattikorkeakoulussa kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmassa yhteisöpedagogin tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Teemme opinnäytetyönä kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen, jolla tuotetaan tietoa yhteisöpedagogien roolista lastensuojelun työtehtävissä, sekä lisätään yhteisöpedagogien koulutuksen tunnettavuutta. Lisäksi kartoitamme kilpailevatko yhteisöpedagogit ja sosionomit samoista lastensuojelun avo- ja sijaishuollon työtehtävistä. Opinnäytetyön aiheena on: ”Yhteisöpedagogin rooli lastensuojelussa – Kilpailevatko yhteisöpedagogit ja sosionomit samoista työtehtävistä lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa?”

Opinnäytetyön taustalla on 1.3.2016 voimaan tullut laki sosiaalihuollon laillistettavista ja nimikesuojatuista ammattihenkilöistä, jonka on tulkittu hankaloittavan yhteisöpedagogien sijoittumista lastensuojelun työtehtäviin. Valvira on kuitenkin antanut lausuntonsa 03/2017 yhteisöpedagogin kelpoisuudesta sosiaalialan tehtäviin. Lausunnon mukaan yhteisöpedagogien koulutuksen omaavat henkilöt voivat työskennellä monenlaisissa tehtävissä sosiaalihuollon palveluissa, mukaan lukien lastensuojelun avo- ja sijaishuolto.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytämme haastattelua, johon pyydämme teitä osallistumaan. Osallistuminen merkitsee aiheeseen liittyviin kysymyksiin vastaamista, jotka tulemme teille sovituna ajankohtana henkilökohtaisesti esittämään. Haastattelu taltioidaan nauhurilla, jonka sisältö tyhjennetään opinnäytetyön valmistuttua. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Haastattelut toteutetaan seitsemällä eri paikkakunnalla tutkimustulosten vertailun vuoksi.

Antamanne vastaukset käsitellään nimettöminä ja ehdottoman luottamuksellisesti. Kenenkään vastaajan tiedot eikä paikkakunta paljastu tuloksista lukuun ottamatta työnimikettä organisaatiossa. Olemme saaneet tarvittavat tutkimusluvut haastattelujen toteuttamiseksi.

Mikäli osallistutte haastatteluun, pyydämme teitä vastaamaan sähköpostiviestiin (x.x.xxxx) mennessä.

Opinnäytetyön ohjaajana toimii Humanistisen ammattikorkeakoulun Kuopion Kampuksen lehtori Kari Keuru. Puh. 0400349228. Opinnäytetyö tullaan julkaisemaan Theseuksessa kevään 2020 aikana.

Ystävällisin terveisin,

Jenna Pirinen

sini.pirinen@humak.fi

p. 0407333652

Laura Kinnunen

laura.kinnunen@humak.fi

p. 0443190382

Liite 2: Haastattelukysymykset

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Lastensuojelun avo- ja sijaishuoltotehtävät.

JOHTAVA SOSIAALITYÖNTEKIJÄ/YKSIKÖN JOHTAJA:

1. Mitkä asiat vaikuttavat työntekijöiden rekrytointiin?
2. Millainen koulutus työntekijöiltä vaaditaan?
3. Mitä taitoja, tietoja ja osaamista pidät välttämättömänä alalla työskennellessä?
4. Mitä tiedät yhteisöpedagogin ja sosionomin tutkinnoista ja niiden eroista?
5. Kuinka suuri osa työnhakijoista on yhteisöpedagogeja ja kuinka suuri osa sosionomeja?
6. Onko työhönottotilanteessa väliä, onko työnhakija yhteisöpedagogi vai sosionomi? Jos kyllä, niin miksi?
7. Mitkä seikat lasket yhteisöpedagogin osaamisen eduksi?
8. Mitkä seikat lasket sosionomin osaamisen eduksi?
9. Onko yhteisöpedagogin ja sosionomin tutkinnoissa jotakin puutteita? Jos on, niin mitä?
10. Kuinka iso merkitys moniammatillisuudella on työhönottotilanteessa? Painotetaanko siinä ihmisten eri koulutustaustoja?
11. Kuinka nykyisten koulutusten antama osaaminen vastaa alan vaateisiin?

LASTENSUOJELUN AVO- TAI SIIAISHUOLLON TEHTÄVISSÄ TYÖSKENTELEVÄ YHTEISÖPEDAGOGI:

1. Löytyykö yhteisöpedagogeille kohdennettuja työpaikkailmoituksia? Mitä kautta löysit nykyisen työpaikkasi?
2. Kuinka tutkintoosi on suhtauduttu hakiessasi töitä? Oletko kokenut haasteita työllistymisessä? Jos olet, millaisia?
3. Oletko joutunut työnhakutilanteessa selittämään mitä yhteisöpedagogin tutkinto pitää sisällään?
4. Koetko, että tutkintosi on ollut esteenä/hyödyksi työpaikan saamiselle? Jos, niin miten?
5. Kuinka tutkintosi vastaa mielestäsi alan vaateisiin? Onko siinä jotain kehitettävää?
6. Koetko, että työpaikallasi ymmärretään tutkintosi sisältö?
7. Mikä on yhteisöpedagogin tuoma anti työhön? Mikä on mielestäsi yhteisöpedagogin erityisosaamista?
8. Koetko, että yhteisöpedagogin tutkinnosta on jotain hyötyä verrattuna sosionomin tutkintoon?
9. Koetko, että tutkinnollasi on ollut vaikutuksia työnkuvaasi? Jos on, niin millaisia?
10. Koetko, että yhteisöpedagogin tutkintoa ja sosionomin tutkintoa arvostetaan yhtä paljon? Onko tutkintojen välillä mielestäsi vastakkainasettelua?
11. Millainen merkitys moniammatillisella työyhteisöllä on sinulle?

Liite 3: Haastattelukysymykset

LASTENSUOJELUN AVO- TAI SIIAISHUOLLON TEHTÄVISSÄ TYÖSKENTELEVÄ SOSIONOMI:

1. Löytyykö sosionomeille kohdennettuja työpaikkailmoituksia? Mitä kautta löysit nykyisen työpaikkasi?
2. Kuinka tutkintoosi on suhtauduttu hakiessasi töitä? Oletko kokenut haasteita työllistymisessä? Jos olet, millaisia?
3. Oletko joutunut työnhakutilanteessa selittämään mitä sosionomin tutkinto pitää sisällään?
4. Koetko, että tutkintosi on ollut esteenä/hyödyksi työpaikan saamiselle? Jos, niin miten?
5. Kuinka tutkintosi vastaa mielestäsi alan vaateisiin? Onko siinä jotain kehitettävää?
6. Koetko, että työpaikallasi ymmärretään tutkintosi sisältö?
7. Mikä on sosionomin tuoma anti työhön? Mikä on mielestäsi sosionomin erityisosaamista?
8. Koetko, että sosionomin tutkinnosta on jotain hyötyä verrattuna yhteisöpedagogin tutkintoon?
9. Koetko, että tutkinnollasi on ollut vaikutuksia työnkuvaasi? Jos on, niin millaisia?
10. Koetko, että sosionomin tutkintoa ja yhteisöpedagogin tutkintoa arvostetaan yhtä paljon? Onko tutkintojen välillä mielestäsi vastakkainasettelua?
11. Millainen merkitys moniammatillisella työyhteisöllä on sinulle?

LASTENSUOJELUN AVO- TAI SIIAISHUOLLON TEHTÄVIIN PYRKINYT YHTEISÖPEDAGOGI, JOKA EI OLE OMAN KOKEMUKSENSA MUKAAN TYÖLLISTYNYT KOULUTUKSENSA TAKIA:

1. Löytyykö yhteisöpedagogeille kohdennettuja työpaikkailmoituksia?
2. Kuinka tutkintoosi on suhtauduttu hakiessasi töitä?
3. Oletko joutunut työnhakutilanteessa selittämään mitä yhteisöpedagogin tutkinto pitää sisällään?
4. Koetko, että tutkintosi on ollut esteenä/hyödyksi työpaikan saamiselle? Jos, niin miten?
5. Kuinka tutkintosi vastaa mielestäsi alan vaateisiin? Onko siinä jotain kehitettävää?
6. Mikä on yhteisöpedagogin tuoma anti työhön? Mikä on mielestäsi yhteisöpedagogin erityisosaamista?
7. Koetko, että yhteisöpedagogin tutkinnosta on jotain hyötyä verrattuna sosionomin tutkintoon?
8. Koetko, että yhteisöpedagogin tutkintoa ja sosionomin tutkintoa arvostetaan yhtä paljon? Onko koulutuksien välillä mielestäsi vastakkain asettelua?
9. Millainen merkitys moniammatillisella työyhteisöllä on sinulle?